

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE

Keski-Suomen hyvinvointialueen tilinpäätös 2023

TOIMINTAKERTOMUS	5
Olenaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa, tuleva kehitys ja merkittävimmät riskit	5
Hyvinvointialuejohtajan katsaus.....	5
Hyvinvointialueen hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	7
Olenaiset muutokset hyvinvointialueen toiminnassa ja taloudessa	9
Hyvinvointialueen henkilöstö	15
Ympäristöasiat	19
Muut ei-taloudelliset asiat.....	20
Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	21
Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista.....	25
Selonteko hyvinvointialueen sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan järjestämisestä	30
Kokonaistalouden tarkastelu	35
Tuloksen muodostuminen	35
Toiminnan rahoitus.....	37
Rahoitusasema ja sen muutokset.....	40
Kokonaistulot ja -menot	46
Hyvinvointialuekonsernin toiminta ja talous.....	47
Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet.....	50
TOIMINNAN JA TALOUDEN TOTEUTUMISVERTAILU	51
Tavoitteiden toteutuminen.....	51
Käyttötalouden toteutuminen.....	64
KONSERNIPALVELUT	67
Strateginen kehittäminen ja järjestäminen	72
Riskienhallinta	74
Tietojohtaminen	76
Strateginen johtaminen ja järjestäminen	79
Hyvinvointi ja kumppanuudet.....	80
Johtamisen tukipalvelut.....	82
Hallintopalvelut.....	84
Talouspalvelut.....	86
HR-palvelut.....	88

Tietohallinto.....	90
Viestintä	92
Tilapalvelut.....	94
Palvelutuotannon tukipalvelut	96
Ruokapalvelut	99
Puhtaus- ja tekstiilipalvelut.....	100
Välinehuolto ja lääkintäteknikka.....	102
Hankinta ja logistiikka	104
PELASTUSTOIMI	107
Keski-Suomen pelastuslaitos	109
Riskienhallinta, pelastustoimi	113
Pelastustoiminta	114
Ensihoito	115
SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT.....	116
Sosiaali- ja terveyspalvelut yhteiset.....	118
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut.....	123
Lasten, nuorten ja perheiden keskitetyt palvelut.....	128
Opiskeluhoolto.....	131
Perheiden peruspalvelut.....	135
Lastensuojelun palvelut	141
Lasten ja nuorten mielenterveys- ja perheneuvolapalvelut.....	146
Koti- ja asumispalvelut.....	149
Koti- ja asumispalvelut keskitetyt palvelut	154
Keskitetty asiakas- ja palveluohjaus	156
Kotihoito- ja tukipalvelut	163
Ikääntyneiden asumispalvelut	167
Erytisryhmien kotiin vietävät- ja asumispalvelut.....	171
Laaja-alainen sosiaali- ja terveyskeskus (laaja-alainen sote-keskus).....	177
Laaja-alainen sosiaali- ja terveyskeskus vastuualueen keskitetyt palvelut	180
Avosairaanhoidon palvelut	184
Sosiaalipalvelut	188
Suunterveydenhuolto	193
Sairaalapalvelut.....	195

Sairaalapalveluiden vastualueen keskitetyt palvelut	197
Konservatiivinen palvelualue	198
Operatiivinen palvelualue	199
Psykiatrian palvelualue	201
Päivystys ja ensihoito	205
Sairaalapalvelut Nova	207
Alueellinen osastotoiminta	210
Tuloslaskelmaosan toteutuminen	213
Investointiosan toteutuminen	214
Rahoitusosan toteutuminen	217
Yhteenveto valtuustoon nähden sitovien talouden tavoitteiden toteutumisesta.....	218
TILINPÄÄTÖSLASKELMAT	219
Tuloslaskelma.....	219
Rahoituslaskelma	220
Tase	221
TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT	222
Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	222
Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot	224
Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	224
Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot.....	225
Tasetta koskevat liitetiedot	227
Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot	233
Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot	236
MUUT ERIYTETYT LASKELMAT	238
ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT	239
LUETTELOT JA SELVITYKSET	241

TOIMINTAKERTOMUS

OLENNAISET TAPAHTUMAT TOIMINNASSA JA TALOUDESSA, TULEVA KEHITYS JA MERKITTÄVIMMÄT RISKIT

Hyvinvointialuejohtajan katsaus

Vuosi 2023 oli historiallinen hetki meille kaikille. Siirryimme uuteen aikaan, kun sote-palveluiden järjestäminen siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueelle. Tämä on yksi merkittävimmistä muutoksista, jonka olemme nähneet Suomen hallinnossa. Se on koskettanut jokaisen meidän työtämme ja jokaisen kansalaisen palveluja.

Keski-Suomen maakunnassa uudistus tarkoitti sitä, että kaikkiaan 26 organisaation toimintoja fuusioitiin yhdeksi uudeksi noin 11 500 henkilön organisaatioksi. Keski-Suomen hyvinvointialueen toiminta kattaa kaikki maakunnan kunnat. Alueella on asukkaita noin 270 000.

Aloitusvaiheen tärkein tavoite oli turvallinen siirtymä. Tavoite toteutui pääosin suunnitellusti niin Keski-Suomessa kuin muillakin hyvinvointialueilla. Potilasturvallisuus ei vaarantunut ja pelastustoimen tehtävät ja palvelut kyettiin huolehtimaan normaalisti. Pienet häiriöt olivat pääosin hallinnollisia. Pahat riskit eivät realisoituneet. Isossa kuvassa palvelut toimivat ja mitään tunnistamattomia tai järjestelmätason ongelmia ei ilmennyt.

Hyvinvointialueen toimielimiä on kaikkiaan 16. Aluevaltuusto ja aluehallitus aloittivat toimintansa maaliskuussa 2022, ja muut toimielimet 2023 alkuvuodesta. Toimielintyön tueksi käynnistettiin puolivuotinen projekti maaliskuussa, ja siinä tunnistettujen kehittämissuosituksen myötä toimielinprosesseja on selkiytetty. Lautakuntien roolia tullaan vielä pohtimaan saatujen kokemusten pohjalta johtamisjärjestelmän ja organisaation kokonaisarvioinnin yhteydessä 2024. Lautakuntien ns. valmisteleva rooli on jakanut mielipiteitä.

Hyvinvointialueiden alkuvaiheen suurin haaste on talous. Vuoden 2023 tilinpäätöksen ennakkotietojen perusteella hyvinvointialueet ovat päätymässä yhteensä 1,35 miljardia euroa alijäämäiseen tulokseen. Tulos kertoo ennen kaikkea sote-uudistuksen vaikeasta lähtötilanteesta, jossa hyvinvointialueille siirtyivät sellaisenaan kuntapohjaisen järjestelmän palvelut ja sopimukset. Erityisesti monissa sirpalemaakunnissa, joissa monet organisaatiot yhdistyivät vasta 2023 alusta hyvinvointialueiksi, alijäämäennusteet ovat mittavat. Sote-kuntayhtymäpohjaisilla hyvinvointialueilla alijäämäennusteet ovat pienemmät; niissä maakunnallista fuusiota on tehty jo vuosia, ja integraatio on edennyt pitkälle. Keski-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2023 alijäämä on 113,5 M€.

Hyvinvointialueiden rahoitus ei vastannut hyvinvointialueille siirtyneiden toimintojen todellisia kustannuksia. Rahoituslainsäädäntö ei toiminut poikkeuksellisessa talouden tilanteessa siten, kuin sen oli tarkoitus toimia. Vuonna 2023 ostopalvelujen hinnanmuutokset, yleinen inflaatiokehitys ja sosiaali- ja terveydenhuollon yleistä palkkatason nousua korkeammat

palkankorotukset aiheuttivat alueille merkittäviä ennakoimattomia kustannuksia, joita rahoitusmalli ei huomioinut.

Hyvinvointialueen tilaselvityksen loppuraportti valmistui joulukuussa. Raportin yhteenvedossa todettiin, että hyvinvointialueella on toimitiloja yhteensä noin 500 000 m². Investointitarpeet vuosina 2024-2030 ovat mittavat, yhteensä noin 117 M€. Osa tiloista on tekniseltä kunnoltaan vanhentuneita ja/tai toiminnallisesti heikkoja.

Kaiken kaikkiaan hyvinvointialueen historian ensimmäinen vuosi onnistui toiminnallisesti hyvin. Taloudessa leijuvat harmaat pilvet ja haaste on iso. Strategian toimeenpano-ohjelma, tuottavuusohjelma ja palveluverkkopäätös ovat niitä työkaluja, joilla hyvinvointialue voi osallistua sovitteeseen lainsäädäntövelvoitteiden ja rahoituksen kuilua. Ongelman ratkaisuun tarvitaan sen lisäksi valtion toimenpiteitä.

Haluan kiittää henkilökuntaamme ja päättäjiämme heidän kovasta työstään ja ponnistelustaan tämän muutoksen keskellä. On ollut ilo nähdä, kuinka jokainen on antanut parhaansa varmistaakseen, että palvelumme eivät ainoastaan jatkuneet vaan myös kehittyivät näinä haastavina aikoina.

Odotan innolla, mitä vuosi 2024 tuo tullessaan. Vaikka tiemme ei ole helppo, se on yhteinen. Yhdessä meillä on voimaa, osaamista ja intohimoa luoda terveempi, oikeudenmukaisempi ja hyvinvoiva Keski-Suomi.

Jan Tollet
hyvinvointialuejohtaja

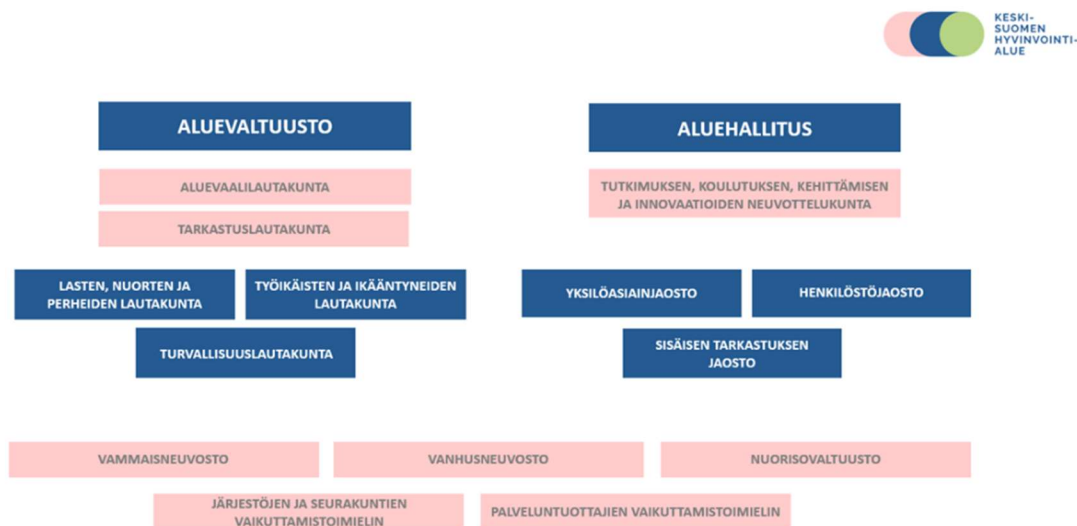
Hyvinvointialueen hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Hyvinvointialueen toimielinorganisaatio muodostuu hallintosäännön mukaan 16 toimieliimestä, jotka on kuvattu alla olevassa kaaviossa. Vuoden aikana toimielinorganisaation toiminta käynnistyi täysipainoisesti. Aluevaltuusto kokoontui päätöskokouksiin 9 kertaa ja aluehallitus 25 kertaa vuoden 2023 aikana. Myös lautakunnat, jaostot ja vaikuttamistoimielimet ryhtyivät käsittelemään asioita kokouksissaan.

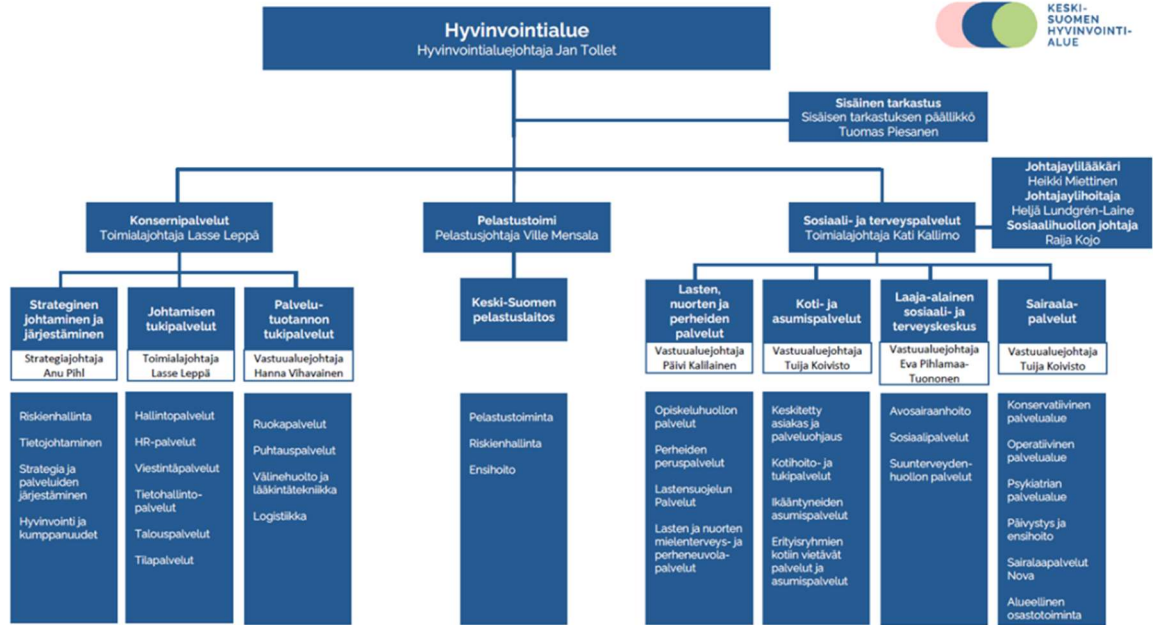
Toimielinrakenteessa ei tapahtunut muutoksia, mutta riskienhallintajaoston nimi muuttui sisäisen tarkastuksen jaostoksi ja jaoston tehtäväkenttää muutettiin vastaamaan uutta nimeä. Lisäksi hallintosääntöä muutettiin vuoden aikana, mutta muutokset eivät olleet kovin merkittäviä, lähinnä niiden avulla pyrittiin parantamaan operatiivisen toiminnan järjestelyjä ja selkeyttämään päätösvaltaa esille tulleiden tarpeiden mukaan.

Hyvinvointialuejohtajan alainen henkilöstöorganisaatio jakautuu hallintosäännön mukaan kolmeen toimialaan, jotka ovat konsernipalveluiden toimiala, sosiaali- ja terveystoimien toimiala sekä pelastustoimen toimiala. Toimialat jakautuvat vastuualueisiin ja nämä edelleen palvelualueisiin. Palvelualueet jakautuvat palveluyksiköihin, joiden alla ovat toimipisteet. Vuoden aikana henkilöstöorganisaation rakenteessa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Keski-Suomen hyvinvointialueen toimielinorganisaatio

Keski-Suomen hyvinvointialueen henkilöstöorganisaatio

Olennaiset muutokset hyvinvointialueen toiminnassa ja taloudessa

Hyvinvointialueen ensimmäinen laaja tilinpäätös

Hyvinvointialueet perustettiin lainsäädännöllä 1.7.2021 ja valmistelun aikaisesta toiminnasta on laadittu hyvinvointialueiden tilinpäätökset vuosilta 2021 ja 2022. Sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen järjestämismvastuu siirtyi hyvinvointialueelle 1.1.2023, joten vuoden 2023 tilinpäätös on hyvinvointialueen varsinaisen toiminnan ensimmäinen tilinpäätös.

Kyse on kansallisestikin merkittävästä uudesta tiedosta. Hyvinvointialueuudistus on tuonut sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastuspalveluiden kustannukset julki uudella tavalla. Vielä muutama vuosi sitten tulosten ja ennusteiden julkaiseminen yhtä kattavasti ja läpinäkyvästi koko maan osalta ei olisi ollut mahdollisia. Hyvinvointialueuudistuksen seurauksena palveluiden rahoitusaliijäämä tulee ensimmäistä kertaa kansallisesti läpinäkyväksi, sillä hyvinvointialueilla ei ole käytettävissä vastaavia keinoja rahoitusaliijäämän kattamiseen kuin aiemmin kunnilla ja kuntayhtymillä on ollut – verojen korottaminen, muiden ei-lakisääteisten toimintojen sopeuttaminen tai omaisuuden realisointi.

Palvelujen järjestämismvastuu 1.1.2023 alkaen

Sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen järjestämismvastuu siirtyi Keski-Suomen hyvinvointialueelle 1.1.2023.

Uudistuksen omaisuusjärjestelyistä säädettiin hyvinvointialueuudistuksen voimaantulolaissa. Voimaantulolain mukaan sairaanhoitopiirien kuntayhtymät sekä kehitysvammaisten erityishuoltopiirit siirrettiin varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen hyvinvointialueille. Lisäksi hyvinvointialueille siirtyivät sen järjestämismvastuulle kuuluvaan toimintaan liittyvä irtaimisto, irtaimen omaisuuden omistusta, hallintaa ja käyttöä koskevat oikeudet sekä immateriaaliset oikeudet ja luvat. Hyvinvointialueelle siirtyi myös kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen sekä opiskelu- ja huollon henkilöstöön kohdistuva lomapalkkavelka sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvät sopimukset. Omaisuuden ja velkojen siirto hyvinvointialueelle kirjattiin vuoden 2023 avaavaan taseeseen asianomaisiin omaisuus- ja velkakeräisiin sekä peruspääomaan. Siirrot kirjattiin luovuttavan organisaation tilinpäätöksen mukaisilla kirjanpitoarvoilla.

Hyvinvointialueen palvelutuotanto ja hallinnon prosessit käynnistettiin ja niiden kehittäminen aloitettiin vuoden 2023 aikana. Hyvinvointialueelle siirtyneen henkilöstön palkanmaksu käynnistyi tammikuussa 2023. Talouden prosessit ja tietojärjestelmät otettiin käyttöön vaiheittain ja prosessien laadunvarmistusta jatkettiin koko tilivuoden ajan. Tulojen ja menojen toteumarytmi oli osin poikkeuksellinen normaalivuoden aikatauluun nähden. Toiminnan ja

talouden toteutumisesta raportoitiin vuoden aikana osavuosikatsauksilla ja kuukausiraporteilla.

Vuoden 2023 aikana valmisteltiin ja käsiteltiin päätöksenteossa hyvinvointialueen toimintaa ja sen kehittämistä ohjaavia kokonaisuuksia, joilla on keskeinen vaikutus myös hyvinvointialueen talouteen, mm. strategian toimeenpano-ohjelma ja siihen liittyvät erilliset tarkemmat ohjelmat ja suunnitelmat, hallintoa ja toimintaa ohjaavat säännöt ja ohjeet, hyvinvointialueen palvelujen myöntämisen perusteet, tuottavuusohjelma, edunvalvontasuunnitelma hallitusohjelmaneuvoitteluita varten, potilas- ja asiakastietojärjestelmien yhtenäistäminen ja tilaselvitys palveluverkkotyön tietopohjaksi. Vuoden 2023 aikana aloitettiin myös YTA-alue yhteistyö ja käytiin aktiivista vuoropuhelua ministeriöiden kanssa hyvinvointialueneuvotte-lujen osalta.

Hyvinvointialueelle siirtyi 1.1.2023 noin 5 000 toimintaan liittyvää hankinta-, vuokra-, yhteis-työ- tai muuta sopimusta toimintaa luovuttaneista organisaatioista. Vuoden 2023 aikana siirtyneet sopimukset käytiin läpi, sopimuksille nimettiin vastuuhenkilöt ja läpikäynnin pe-rusteella tarpeellinen sopimusten päivittäminen ja päällekkäisten sopimusten purkaminen käynnistettiin. Merkittävin sopimusmuutos liittyi sote-palveluiden ulkoistussopimukseen Jämsän Terveys Oy:n kanssa. Vaativan erikoissairaanhoidon palvelut eriytettiin aluehallituk-sen päätöksellä palvelusopimuskokonaisuudesta hyvinvointialueen vastuulle 1.7. alkaen.

Hyvinvointialueen toimintaan liittyvien lainsäädäntömuutosten edellyttämät muutokset toi-minnassa toteutettiin. Taloudellisesti merkittäviä muutoksia olivat sote-palveluissa toteutu-neet hoitajamitoituksen ja hoitotakuun muutokset. Keskeisesti talouteen vaikuttava ratkaisu oli myös kevään 2023 kansallinen palkkaratkaisu, joka nosti merkittävästi hyvinvointialueen henkilöstömenoja 6/2023 alkaen. Kesäkuun palkanmaksun yhteydessä maksettiin myös palkkaratkaisun mukainen ns. kertaerä.

Vuoden 2023 lopussa päättyivät kokoluokaltaan merkittävät valtionavustuksilla rahoitetut hankkeet: hyvinvointialueen valmisteluun ja käynnistymiseen liittynyt ICT-muutoshanke sekä Jyväskylän kaupungilta Keski-Suomen hyvinvointialueelle siirtyneet sosiaali- ja terveys-ministeriön rahoittamat Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus –ohjelma (TulSote) ja Tule-vaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille (TulKoti) -hanke. Hankkeiden päättymi-nen vaikuttaa osaltaan menojen ja tulojen vertailukelpoisuuteen vuonna 2024 kun hankkei-den rahoitus ja rahoituksella katetut menot jäävät pois hyvinvointialueen tuloista ja me-noista. Vuonna 2023 hyvinvointialue sai 19,2 miljoonaa euroa valtionavustusta toiminnan vakiinnuttamiseen ja kehittämiseen ja avustuksen käytöstä tuottavuusohjelman toimenpi-teitä tukemaan tehtiin kokonaissuunnitelma. Avustuksen käyttö alkoi vuonna 2023 ja jatkuu vuoden 2025 loppuun saakka. Suunnitelma avustuksen käytöstä sisältyy vuoden 2024 ta-lousarvioon.

Hyvinvointialueen investointiohjelmaa vuosille 2024–2028 tarkennettiin. Vuonna 2023 hy-vinvointialueen nettoinvestoinnit olivat yhteensä noin 4 miljoonaa euroa. Investoinnit liittyi-vät toiminnan kannalta välttämättömiin ict-, laite- ja kalustoinvestointeihin sekä toimitilojen

edellyttämiin muutostöihin. Hyvinvointialueen lainakanta kehittyi suunnitelman mukaisesti. Hyvinvointialueen pitkäaikaisten lainojen lainakanta vuoden lopussa oli 496 miljoonaa euroa. Omaisuuden luovutustuloina toteutui Kukkulan kaupan 2. vaiheen mukainen kiinteistöjen myyntitulo aluevaltuuston toukokuussa tekemän päätöksen mukaisesti. Vuoden 2024 investointien rahoittamiseksi käynnistettiin aluehallituksen päätöksellä lokakuussa hyvinvointialuelainsäädännön mukainen lisälainanottovaltuuden hakeminen. Valtioneuvosto teki joulukuussa päätöksen 46 miljoonan euron lisälainanottovaltuudesta. Päätöksen myötä toteutui yksi hyvinvointialuelain mukaisista talouteen liittyvän arviointimenettelyn edellytyksistä.

Hyvinvointialueen vuoden 2023 talous jäi alijäämäiseksi, rahoituksen taso ei vastannut siirtyneiden toimintojen kustannuksia

Keski-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2023 tulos on 113,5 miljoonaa euroa alijäämäinen. Merkittävä alijäämä kertoo hyvinvointialueiden vaikeasta lähtötilanteesta: vuoden 2023 rahoitus ei vastannut hyvinvointialueille siirtyneiden toimintojen todellisia kustannuksia. Rahoituslainsäädäntö ei toiminut poikkeuksellisessa talouden tilanteessa siten, kuin sen oli tarkoitus toimia.

Vuonna 2023 ostopalvelujen hinnanmuutokset, yleinen inflaatiokehitys ja sosiaali- ja terveydenhuollon yleistä palkkatason nousua korkeammat palkankorotukset aiheuttivat alueille merkittäviä ennakoimattomia kustannuksia, joita vuoden 2023 rahoituksen tason määrittelyssä ei ollut huomioitu. Hyvinvointialueet aloittivat toimintansa, kun Suomi oli toipumassa koronapandemiasta, ja esimerkiksi hoitojonot olivat kasvaneet.

Keski-Suomen hyvinvointialueen tapaan myös kaikkien muiden hyvinvointialueiden vuoden 2023 tuloksista ennakoidaan alijäämäisiä. Hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämäenuste vuodelle 2023 on 1,35 miljardia euroa.

Talouden sopeuttamistoimenpiteet jatkuvat

Keski-Suomen hyvinvointialueella on laadittu talouden tasapainottamisohjelma. Vuoden 2024 talousarvioon sisältyy yhteensä 48 miljoonan euron toimenpidekokonaisuus tuottavuusohjelman toimenpiteistä ja muista talouden tasapainottamistoimenpiteistä. Tuottavuusohjelman toimenpiteiden ja muiden talouden sopeuttamistoimenpiteiden toteuttaminen on käynnissä ja talouden tasapainottaminen jatkuu vuosina 2025 ja 2026.

Talouden tasapainottamisen toteutumista tulee tarkastella ensimmäistä tilinpäätösvootta pidemmällä aikavälillä ja hyvinvointialueiden tehtävät ja velvoitteet tulee sovittaa toimintaympäristöön

Hyvinvointialueiden rahoitusmalli on jälkijättöinen. Vuoden 2023 rahoitus on pohjana vuoden 2024 rahoituksen laskennassa, joten vastaava vaje on myös hyvinvointialueiden vuoden 2024 rahoituksessa. Kustannusten nousua vastaava tarkistus tehdään ensimmäisen kerran

vasta vuoden 2025 rahoitukseen, siihen saakka rahoituksen taso on alimitoitettu suhteessa lakisääteisten palveluiden todellisiin kustannuksiin.

Kaikilla hyvinvointialueilla on käynnistetty muutos- ja uudistusohjelmia palvelurakenteen keventämiseksi ja talouden tasapainottamiseksi. Lisäksi tarvitaan kansallisia ratkaisuja velvoitteiden purkamiseksi ja erityisesti henkilöstön riittävyyden turvaamiseksi. Palvelutarpeen ja rahoituksen välisen tasapainon saavuttaminen edellyttää suuria alueellisia muutoksia palveluiden järjestämisessä. Hyvinvointialueita ohjaava lainsäädäntö edellyttää, että niiden talouden tulee olla tasapainossa vuoteen 2026 mennessä. Käynnistymisvaiheen alijäämät on siten katettava nopeasti lähivuosina. Tämä edellyttää nopeita toimenpiteitä, joilla kustannuksia karsitaan samalla kun palveluiden saatavuudesta ja laadusta on huolehdittava.

Keskeistä on, että hyvinvointialueiden talouden, toiminnan, rahoituksen ja lainsäädännön kokonaisuus kyetään sovittamaan väestön palvelutarpeisiin nyt ja tulevana vuosina siten, että suomalainen hyvinvointiyhteiskunta voidaan turvata. Tämä edellyttää lainsäädäntötyötä hyvinvointialueiden tehtävien ja velvoitteiden sovittamiseksi nykyiseen ja tulevaan toimintaympäristöön.

Olennaiset poikkeamat talousarvioon

Vuoden 2023 talousarviota laadittaessa talouden pohjatiedot perustuivat kuntien ja kuntayhtymien toimittamiin taloustietoihin vuoden 2022 talousarvioista ja sen toteumaennusteista. Hyvinvointialueelle siirtyneiden palvelujen todellinen kustannustaso tarkentui vuoden 2023 aikana jatkuvasti sen myötä, kun hyvinvointialueen talouden toteumatietoa kertyi kuukausittain.

Kuntien ja kuntayhtymien toimittamat taloustiedot olivat parhaat käytettävissä olevat tiedot hyvinvointialueelle siirtyvän toiminnan taloudesta. Lopulliset vuoden 2022 sosiaali- ja terveystalouden tilinpäätöstiedot olivat yleisesti heikommalla tasolla kuin talousarvotiedot. Sama ilmiö näkyi sosiaali- ja terveystoimen osalta paitsi Keski-Suomessa, myös kansallisesti. Toteutuneiden tilinpäätöstietojen perusteella Keski-Suomen hyvinvointialueelle maksettava vuoden 2023 rahoitusta korjaava kertaerä oli 61 miljoonaa euroa.

Vuoden 2023 talousarviota laadittaessa ei ollut tiedossa myöskään poikkeuksellinen toimintaympäristön tilanne vuonna 2023, esimerkiksi poikkeuksellisen korkea inflaatio, palkkaratkaisu, korkojen nousu ja todellinen koronan jälkeen realisoituva hoito- ja palveluvelka. Tätä kehitystä ei pystytty ennakoimaan riittävästi myöskään kansallisesti, esim. hyvinvointialueiden rahoitusmallia valmisteltaessa. Vuoden 2023 talouden toteutumisen ennustamista vaikeutti merkittävästi poikkeuksellisen toimintaympäristön tilanteen lisäksi se, että hyvinvointialueen toimintaa vastaava aiempaa talouden vertailutietoa ei ollut käytettävissä.

Aluevaltuusto hyväksyi muutokset vuoden 2023 talousarvioon kokouksissaan 9.5.2023 ja 14.11.2023. Valtuuston hyväksymät muutokset on esitetty jäljempänä asiakirjassa kohdassa tuloslaskelmaosan toteutuminen sitovien talouden tavoitteiden yhteenvetotaulukossa.

Hyvinvointialueen toimintatulot olivat vuoden 2023 tilinpäätöksessä 200,2 miljoonaa euroa ja ne toteutuivat 17,1 miljoonaa euroa (+9,3 %) talousarviota suurempana. Tulolajeittain tarkasteltuna toimintatulot muodostuvat myyntituotoista 56,4 miljoonaa euroa (-1,7 %), maksetuutoista 84,2 miljoonaa euroa (+7,8 %), tuista ja avustuksista 44,9 miljoonaa euroa (+21,6 %) ja muista toimintatuotoista 14,7 miljoonaa euroa (+37,1 %).

Tilivuoden 2023 toimintakulut olivat 1 426,0 miljoonaa euroa ja ne toteutuivat 38,4 miljoonaa euroa (+2,7 %) talousarviota suurempana. Toimintakuluista oli henkilöstökuluja 631,4 miljoonaa euroa (+1,6 %), josta lomapalkkakajaksotusten ja työaikasaldojen muutos lisäsi henkilöstömenoja 8,8 miljoonaa euroa. Palvelujen ostot olivat 586,9 miljoonaa euroa (+7,6 %). Aine-, tarvike- ja tavarahankintoihin käytettiin 100,1 miljoonaa euroa (+2,6 %). Avustuksiin käytettiin 21,2 miljoonaa euroa (-43,7 %) ja muihin toimintakuluihin 86,5 miljoonaa euroa (+1,3 %).

Vuonna 2023 hyvinvointialueelle kertyi korkotuottoja 3,0 miljoonaa euroa. Muita rahoitustuottoja kertyi 1,6 miljoonaa euroa. Muut rahoitustuotot koostuivat suurimmalta osin osinkotuotoista (1,5 miljoonaa euroa) ja viivästyskoroista sekä -maksuista (0,1 miljoonaa euroa).

Korkokulut ja muut rahoituskulut olivat tilivuonna 2023 yhteensä 12,1 miljoonaa euroa ja ne ylittyivät talousarviosta 1,3 miljoonaa euroa (+11,0 %).

Hyvinvointialueen vuosikate oli -74,4 miljoonaa euroa ja se heikkeni talousarviosta 18,9 miljoonaa euroa (+34,1 %).

Tilikauden tulos oli -113,5 miljoonaa euroa ja se heikkeni talousarvioon suhteutettuna 19,0 miljoonaa euroa (+20,1 %).

Konsernipalveluiden talous toteutui toimintatulojen osalta talousarvion mukaisena. Tulojen osalta palvelutuotannon tukipalveluiden myyntituotot sekä hankkeiden avustukset toteutuivat arvioitua pienempänä. Toimintakulut ylittyivät 8,8 miljoonaa euroa (+3,2 %). Kulojen osalta tilavuokrien kustannukset toteutuivat ennakoitua suurempina sekä aineiden ja tarvikkeiden kustannukset nousivat arvioidusta. Myös palvelujen ostot kasvoivat suunnitellusta mm. ICT – harmonisoinnin osalta.

Pelastustoimen toimintatulojen toteuma jäi talousarviota pienemmäksi 0,1 miljoonaa euroa (-2,1 %). Toimintakulut alittuivat talousarviosta 2,9 miljoonaa euroa (-7,5 %). Kulojen alitus aiheutui suurelta osin henkilöstöstä, koska rekrytointeja ei saatu toteutettua ja osa viroista jätettiin täyttämättä.

Sosiaali- ja terveystalouden palveluiden toimintatulot toteutuivat 17,5 miljoonaa euroa talousarviota parempana (+12,4 %). Toimintatuottoja nostivat asumispalveluiden vuokratuotot, hankkeiden tulot sekä hoito- ja asumispalveluiden maksu- ja myyntituotot. Toimintakulut ylittyivät talousarviosta 32,6 miljoonaa euroa (+3,0 %). Kulut aiheutuivat erityisesti palveluiden

ostoista mm. rekrytointihaasteiden vuoksi ja palvelusopimusten hintojen nousun takia sekä henkilöstömenoista.

Tarkemmat kuvaukset talousarvioepoikkeamien syistä on kuvattuna tekstissä jäljempänä toimialojen ja vastuualueiden osuuksissa.

Tilikauden päättymisen jälkeen tapahtuneet olennaiset toiminnan ja talouden muutokset

1.1.2024 alkaen hyvinvointialueelle siirtyi toimintoja liikkeenluovutuksena Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisalta, Sovatek-säätiöltä ja Jämsän Terveys Oy:stä:

- Etelä-Savon hyvinvointialueen tuottamat Vaalijalan Keski-Suomen kehitysvammapoliklinikkapalvelut ja Sääksvuoren palvelukodin ja toimintakeskuksen toiminnot siirtyivät hyvinvointialueen omaksi toiminnaksi 1.1.2024 alkaen.
- Sovatek-säätiön tuottamien päihdehuollon erityispalveluiden palvelutuotanto siirtyi hyvinvointialueen omaksi palvelutuotannoksi 1.1.2024 alkaen.
- Jämsän Terveys Oy:n tuottamia palveluilta siirtyy hyvinvointialueen vastuulle vaiheittain vuoden 2024 aikana. Ensimmäisenä 1.1.2024 siirtyivät suunterveydenhuollon ja dialyysiyksikön palvelut.

Lisäksi sosiaaliasiavastaavan tehtävät siirtyivät 1.1.2024 hyvinvointialueen omaksi toiminnaksi Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koskelta.

Liikkeenluovutusten yhteydessä hyvinvointialueelle siirtyi henkilöstöä ja sopimuksia sekä vähäisessä määrin omaisuutta. Eloisalta siirtyi liikkeenluovutuksen yhteydessä 1.1.2024 hyvinvointialueelle yksi kiinteistö ja sitä vastaava pitkäaikainen laina.

Luottotappioita kirjattiin 514.590,50 euroa.

Helmikuussa 2024 syntyi henkilöstöjärjestöjen kanssa neuvotteluratkaisu, jonka mukaan helmikuun 2024 lopussa maksettiin yhteensä noin 0,5 miljoonaa euroa korvauksia aiemmasta virheellisestä työaikamuodosta sairaanhoitopiiristä hyvinvointialueelle siirtyneille työntekijöille.

Sijoitettujen lasten varhaiskasvatuksen kustannusten korvaamisesta käydään keskustelua kuntien kanssa. Useat kunnat ja kaupungit ovat osoittaneet hyvinvointialueelle vaatimuksen sijoitettujen lasten varhaiskasvatuspalveluiden korvaamisesta viime vuodelta. Koska varhaiskasvatus on kunnan järjestämisvastuulla olevia kunnan lakisääteinen tehtävä, johon kunnat ovat saaneet myös vuodelta 2023 laskennallisen rahoituksen, on hyvinvointialue katsonut, ettei siihen liittyvää järjestämis- tai rahoitusvastuuta siksi voitaisi osoittaa hyvinvointialueelle. Hyvinvointialue on reklamoinut laskuista, joiden yhteissumma on noin 0,7 miljoonaa euroa.

Hyvinvointialueen henkilöstö

Keski-Suomen hyvinvointialueen henkilöstö muodostui 1.1.2023 sosiaali- ja terveydenhuolto- ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta annetun lain (616/2021, ”Voimaantulolaki”) 18 §:n mukaisesti siirrettävässä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät kunnista ja kuntayhtymistä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien hoidettaviksi. Henkilöstö siirtyi hyvinvointialueelle lain mukaisella liikkeenluovutuksella Keski-Suomen 26 organisaatiosta ns. vanhoina työntekijöinä.

Hyvinvointialueen ensimmäiset yhteistoimintaneuvottelut, ns. muutosneuvottelut, käytiin keväällä 2023. Eri organisaatioista siirtyneiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden palvelussuhteiden ehtoja yhtenäistettiin mm. työtehtävien, työaika- ja työehtojen osalta. Samalla neuvoteltiin työsopimuksista ja virkamääräyksistä, joiden mukaista tehtävää ei ollut hyvinvointialueen organisaatiossa. Kaikille voitiin tarjota hyvinvointialueelta uutta vapautunutta tehtävää.

Toiset yhteistoimintaneuvottelut käytiin syys-lokakuussa. Neuvotteluissa käsiteltiin vuoden 2024 talousarvioehdotuksessa esitettäviä toimenpiteitä, joilla toteutuessaan voisi olla vaikutuksia henkilöstön palvelussuhteisiin sekä konsernipalvelujen toiminnan muutosten vaikutuksesta tapahtuvia työtehtävien vähentymisiä.

Hyvinvointialueen ensimmäinen henkilöstöohjelma vuosille 2023–2025 hyväksyttiin marraskuussa 2023. Henkilöstöohjelman sloganiksi on muodostunut ”Hyvä työarkei kaikille”. Henkilöstöohjelman visio on ”*Meillä henkilöstö elää hyvää työarkea. Hyvän työn tekemiseen on hyvät olosuhteet ja voimavarat sekä tukena hyvä johtaminen.*”

Henkilöstöohjelma toimii henkilöstöjohtamisen työkaluna. Kehittämiskohteet strategiakaudelle ovat: lähijohtamisen kehittäminen, työvoiman hankinnan kehittäminen, palkitsemisen kehittäminen, työhyvinvointia ja työolosuhteita tukevien käytäntöjen kehittäminen sekä resurssisuunnittelun kehittäminen. Avainalueille on määritelty tavoitteet, keinot ja mittarit. Henkilöstöohjelman toteutus tapahtuu priorisoimalla ja rytmittämällä kehitystoimenpiteitä koko strategiakauden ajalle.

Hyvinvointialueella toteutettiin Mitä kuuluu -Fokuskyseily työhyvinvointikyselyinä 24.10.-14.11.2023. Kyselyyn vastasi 55,9 % henkilöstöstä. Kysely on osa Työterveyslaitoksen Mitä kuuluu -tutkimusta. Kyselyyn osallistui 7 hyvinvointialuetta. Kysely selvittää henkilöstön työhön, yhteistyöhön, johtamiseen ja työkykyyn liittyviä asioita.

Tuloksissa positiivisina ja vahvistettavina voimavaroina nousivat:

- työnantajan suosittelu: Keski-Suomessa työnantajaa suositteli 65 % vastaajista (muilla hyvinvointialueilla 62 %).
- kokemus työyhteisön toimivuudesta: Keski-Suomessa vastaajista 69 % koki työyhteisön toimivana (muilla hyvinvointialueilla 67 %). Myös muut työyhteisöön liittyvät

asiat koettiin voimavaroina (työasioista ajan tasalla pitäminen, ”toimimme yhdessä” asenne ja tietoa jaetaan työyhteisön sisällä).

- kokemus lähiesihenkilön toiminnan oikeudenmukaisuudesta: Keski-Suomessa vastaajista 77 % koki lähiesihenkilötyön toiminnan oikeudenmukaiseksi (muilla 75 %).

Tuloksissa kehitettävänä asioina nousivat:

- työkyky: Keski-Suomessa työkykynsä koki alentuneeksi 43 % vastaajista (muilla hyvinvointialueilla 42 %).
- työstä palautuminen: Keski-Suomessa työstä koki palautuvansa hyvin 33 % vastaajista (muilla 35 %). Työstä palautuminen on heikointa nuorilla. Työntekijäroolissa toimivilla kokemus työn kuormittavuudesta oli suurempi kuin lähiesihenkilöillä tai ylimmällä johdolla.

Henkilöstön määrästä, työpanoksesta ja henkilöstötunnusluvuista

Hyvinvointialueella oli vuoden 2023 lopussa palvelussuhteessa 11 927 henkilöä. Määräaikaisissa palvelussuhteissa työskenteli 2 413 henkilöä ja 9 514 henkilöä (79,4 %) toistaiseksi voimassa olevissa palvelussuhteissa. Määräaikaisista palvelussuhteista 74 % oli erilaisia sijaisuuksia. Lisäksi hyvinvointialueella oli pelastustoiminnan puolella 446 vakituista sivuvirkaista sekä VPK:ssa 475 henkilöä.

Hyvinvointialueen työpanos oli 10 478 henkilötyövuotta (henkilötyövuosi = palkallisten palveluksessa olo päivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365* (osa-aikaprosentti/100)).

Työpanos henkilötyövuosina, (KT:n suositus: työpanoksessa huomioitu palkattomat poissaolot)

	Määräaikaiset	Vakituiset	Yhteensä	Prosenttiosuus
Kaikki yhteensä	2 169	8 310	10 478	
Konsernipalvelut	207	1 130	1 337	12,8 %
Lääkärit	1	8	9	
Terveystuolto	1	29	30	
Sosiaalihuolto	1	32	33	
Muu henkilöstö	199	1 041	1 240	
Ensihoito ja pelastustoiminta	5	21	26	
Pelastustoimi	89	345	434	4,1 %
Ensihoito ja pelastustoiminta	89	336	426	
Muu henkilöstö		9	9	
Sosiaali- ja terveystuolto	1 872	6 835	8 707	83,1 %
Lääkärit	305	379	683	
Terveystuolto	729	3 701	4 430	
Sosiaalihuolto	776	2 387	3 163	
Muu henkilöstö	62	359	421	
Ensihoito ja pelastustoiminta		9	9	

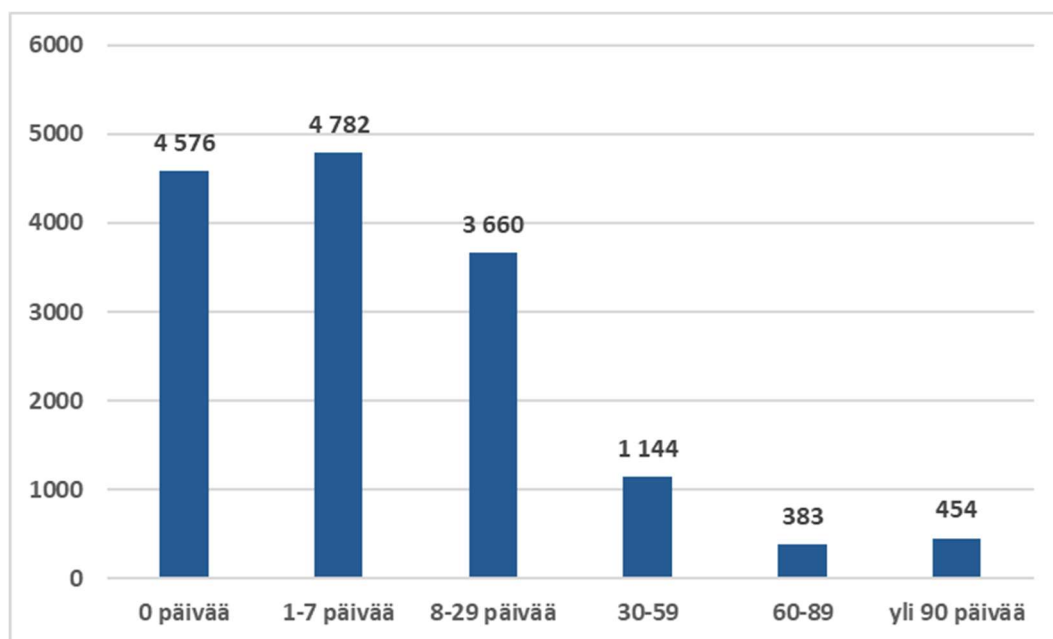
Suurin viisivuotiskäryhmä oli 55-59-vuotiaat. Osa-aikaisia palvelussuhteita oli 17,9 %. Vanhuuseläkkeelle siirryttiin keskimäärin 64,7 vuoden iässä ja työkyvyttömyyseläkkeelle 62,8 – vuotiaana.

Vakituisen henkilöstön lähtövaihtuvuusprosentti oli 8,5 % (808). Vakituista palvelussuhteista päättyi 32,9 % (266) eläköitymiseen, 63 % (509) irtisanoutumiseen ja 4,1 % (33) muusta syystä. Hyvinvointialueella oli vuoden aikana avoimena 2 192 vakituista ja 1 221 määräaikaista työpaikkaa (yht. 3 363).

Sairauspoissaoloprosentti oli 4,85 % ja hyvinvointialueen henkilöstöllä oli keskimäärin 18,8 sairauspäivää/henkilötyövuosi. Sairauspoissaolojen huippu sijoittui marraskuulle. Ilman päivänkään sairauspoissaoloa selvisi 30 % kaikista työntekijöistä ja 25 % vakituisista työntekijöistä.

Sairastavuuden suhdeluku ja sairauspoissaoloprosentti ammattiryhmittäin

	Sairauspäivää/htv	Sairauspoissaolo -%
Keski-Suomen hyvinvointialue	18,8	4,85
Lääkärit	7,1	1,80
Terveystieteiden tutkimuskeskus	19,8	5,06
Sosiaalihuolto	20,0	5,16
Muu henkilöstö	19,6	5,20
Ensihoito ja pelastustoiminta	15,3	4,00

Sairastaneiden osuudet keston mukaan.

Työntekijöiden sairauspoissaolokustannukset (välittömät sairauspoissaolokustannukset ja osuus palkoista) olivat Keski-Suomen hyvinvointialueella 19,1 miljoonaa euroa ja 4,1 %. Sairaushoitojen kustannuksista suurimman osuuden muodostaa 8–29 päivän sairauspoissaolot 6,8 miljoonaa eurolla ja 1,49 %:lla. (Kevan avaintiedot)

Suurimmat sairauspoissaoloja aiheuttaneiksi diagnoosiryhmiksi nousivat tuki- ja liikuntaelin-sairaudet sekä mielenterveyden häiriöt.

Henkilöstömenot henkilöstöryhmittäin ilman henkilöstökorvauksia ja sivukuluja:

1000 euroa	Tilinpäätös 2023
Lääkärit	71 959 496
Hoitohenkilöstö	189 189 706
Sosiaalitoimen henkilöstö	178 347 540
Pelastushenkilöstö	18 098 982
Muut henkilöstökulut	51 235 319
Lomapalkkajaksotus	7 373 121
Henkilöstömenot yhteensä	516 204 164

Erillisessä vuodelta 2023 laaditussa henkilöstökertomuksessa kuvataan strategisten henkilöstötavoitteiden saavuttamista.

Ympäristöasiat

Hyvinvointialueen ensimmäinen toimintavuosi ympäristöasioiden saralla on ollut haastava ja työntäyteinen. Vuosi on kulunut pääasiassa toimintoihin ja kiinteistöihin tutustussa koko hyvinvointialueella. Kiinteistötasolla on pyritty hahmottamaan kiinteistöjen energiankulutusta sekä jätehuoltoprosessien toteutumista. Hyvinvointialueen kunnilla on ollut käytössään erilaisia sopimus- sekä toimintamalleja kiinteistökohtaisesti ennen hyvinvointialueelle siirtymistä, joten näiden selvittäminen on ollut oma haasteensa vuoden 2023 aikana. Vuoden 2023 aikana on pyritty hahmottamaan, millaisia energiankulutus- sekä jätejaemääriä on syntynyt eri puolilla hyvinvointialuetta.

Jätehuolto

Kunnilta hyvinvointialueelle siirtyneissä kiinteistöissä kunnan omat työntekijät ovat toimineet olennaisena osana kiinteistöjen jätehuoltoprosessien toteuttamisessa ennen vuotta 2023. Tämä on tuonut käytännön tasolla oman haasteensa kiinteistöjen jätehuollossa, kun jätehuoltoprosessin vaatimaa työvoimaa ei olekaan ollut enää kiinteistöllä käytettävissä hyvinvointialueelle siirtymisen jälkeen. Suurimmat haasteet hyvinvointialueen jätehuollon toteuttamiselle kustannustehokkaasti aiheuttaa hyvinvointialueen jakaantuminen maantieteellisesti 22 kunnan alueelle, hyvinvointialueen toiminnan laajuus pienistä vastaanottoyksiköistä isoihin terveysasemayksiköihin sekä käytössä olevien kiinteistöjen määrä. Vuoden 2023 aikana jätehuoltoon liittyviä haastavia tilanteita on pyritty ratkomaan kiinteistökohtaisesti ja selvitystyö jatkuu edelleen vuonna 2024.

Ympäristöagentit

Tulevaisuudessa on tavoitteena laajentaa Keski-Suomen sairaanhoitopiirin aikana käynnistettyä yksiköiden ympäristöyhdyshenkilöiden verkostoa koko hyvinvointialueelle, ja herättää se uudelleen eloon. Ympäristöyhdyshenkilöt toimivat ympäristöagentteina ympäristöön liittyvissä asioissa omissa yksiköissään ja ovat tärkeä linkki tiedonvälityksessä yksiköiden ja hyvinvointialueen ympäristöasiantuntijan välillä.

Ympäristöstrategia ja -ohjelma

Tulevina vuosina on myös tavoitteena laajentaa Keski-Suomen sairaanhoitopiirin aikana Sairaala Novalle laadittua ympäristöstrategiaa ja -ohjelmaa koskemaan koko hyvinvointialuetta. Viimeisin ympäristöstrategia ja -ohjelma on laadittu Sairaala Novalle kaudeksi 2022-2024. Tämän työn tueksi hyvinvointialueelle tulisi perustaa monialainen työryhmä, joka veisi vastuullisuuden strategiatyötä eteenpäin koko hyvinvointialueen tasolla.

Muut ei-taloudelliset asiat

Aluehallitus hyväksyi 12.9.2023 § 270 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintaohjeet, joissa kuvataan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vastuut ja tehtävät, sekä annetaan käytännönläheistä ohjeistusta, joiden avulla organisaatio varmistaa toimintansa vaatimustenmukaisuutta, hyvän hallinnon periaatteiden noudattamista sekä laadukasta riskien tunnistamista ja -hallintaa. Asiakirjassa kuvatut toimintaohjeet ovat johtoa, sekä organisaation palveluksessa työskentelevää henkilöstöä sitovia.

Toimintaohjeiden tarkoitus on varmistaa kaiken hyvinvointialueen lukuun tehtävän toiminnan vaatimustenmukaisuus sekä estää laittomien käytänteiden, kuten korruptioon, lahjontaan tai ihmisoikeuksien vastaisen toiminnan ilmeneminen.

Toimintaohjeeseen on määritelty myös valvontavastuut vaatimustenmukaisesta toiminnan varmistamiseksi.

Laki Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta (1171/2022) tuli voimaan 1.1.2023. Kyse on EU:n ilmoittajansuojeludirektiivin (EU 2019/1937), eli ns. whistleblower-direktiivin täytäntöönpanosta. Lainsäädännön tarkoituksena on varmistaa, että henkilö, joka työnsä yhteydessä havaitsee tai epäilee yleisen edun vastaista toimintaa erikseen määritellyillä EU:n tai kansallisen oikeuden aloilla, voi ilmoittaa asiasta turvallisesti (1 §).

Hyvinvointialueella otettiin 1.4.2023 käyttöön sisäinen väärinkäytösten ilmoituskanava (whistleblow), jonka kautta on mahdollista tehdä ilmoitus havaitusta lainvastaisesta tai epäasiallisesta toiminnasta. Ilmoitusten käsittelyprosessi on määritelty, ja lain edellyttämä luotamuksellinen ilmoitusten käsittely vastuutettu.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Keski-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2023 talous toteutui merkittävästi alijäämäisenä. Vuoden 2023 rahoitus ei vastannut hyvinvointialueelle 1.1.2023 siirtyneiden toimintojen todellisia kustannuksia. Hyvinvointialueiden rahoitusmalli on jälkijättöinen. Vuoden 2023 rahoitus on pohjana vuoden 2024 rahoituksen laskennassa, joten vastaava vaje on myös hyvinvointialueiden vuoden 2024 rahoituksessa. Kustannusten nousua vastaava tarkistus tehdään ensimmäisen kerran vasta vuoden 2025 rahoitukseen, siihen saakka rahoituksen taso on alimitoitettu suhteessa lakisääteisten palveluiden todellisiin kustannuksiin. Tilanteeseen vastataan talouden sopeuttamistoimenpiteillä ja hyvinvointialueiden rahoitusmalliin ja lainsäädännön tehtäviin ja velvoitteisiin liittyvällä edunvalvonnalla.

Hyvinvointialueella on laadittu talouden tasapainottamisohjelma. Vuoden 2024 talousarvioon sisältyy yhteensä 48 miljoonan euron toimenpidekokonaisuus tuottavuusohjelman toimenpiteistä ja muista talouden tasapainottamistoimenpiteistä. Talouden tasapainottaminen jatkuu vuosina 2025 ja 2026. Talouden tasapainottamissuunnitelmaa vuoteen 2026 saakka täsmennetään vielä vuoden 2023 lopullisen alijäämän perusteella osana vuosien 2025–2026 talouden suunnittelua. Hyvinvointialueiden vuoden 2023 alijäämä tulee vaikuttamaan myös tulevien vuosien rahoitukseen, joten taloussuunnitelmaan sisältyvä valtion rahoituksen määrä tulee muuttumaan. Arvio rahoituksen muutoksesta huomioidaan osana suunnitelman päivittämistä. Tilinpäätöksen perusteella on arvioitava myös talousarviomuutoksien tarve osana kevään 2024 talousarviomuutoksia.

Tuottavuusohjelman toimenpiteiden ja muiden talouden sopeuttamistoimenpiteiden toteuttaminen on käynnissä alkuvuonna 2024. Tästä esimerkkinä käynnissä olevat sosiaali- ja terveystalouden palveluverkkotyö sekä organisaatorakenteen ja johtamisjärjestelmä kokonaisarviointityö. Lisäksi yhteistoimintaneuvotteluja on käyty jo vuonna 2023 ja organisaatorakenteen ja johtamisjärjestelmän sekä palveluverkon uudistamista koskevat yhteistoimintaneuvottelut on päätetty aloittaa.

Sosiaali- ja terveystalouden palveluverkkotyö on merkittävä asia Keski-Suomen hyvinvointialueen terveystalouden yhdenvertaisen saatavuuden ja saavutettavuuden näkökulmasta. Osana palveluverkkotyötä punnitaan, kuinka hyvinvointialue palvelee keskisuomalaisia parhaalla mahdollisella tavalla kotiin tuotavien, liikkuvien ja sähköisten palveluiden sekä fyysisten toimipisteiden kokonaisuudessa. Hyvinvointialueen on uudistuttava, jotta voidaan turvata riittävät palvelut niin nykyisille kuin tulevillekin keskisuomalaisille.

Sosiaali- ja terveystalouden järjestämisen linjausten ja pelastustoimen ja ensihoidon palvelutasopäätösten myötä jatketaan strategian toteuttamista, jonka onnistuminen on keskeistä lähivuosien menestyksessä niin toiminnan ja talouden tasapainon kannalta.

Hyvinvointialueen investointisuunnitelma on laadittu vuoteen 2028 asti. Investointisuunnitelma sisältää toiminnan ja palveluiden järjestämisen kannalta välttämättömät investoinnit sekä investointeja vastaavat vuokra- ja leasing sopimukset. Suunniteltujen investointien taso

on maltillinen suhteessa hyvinvointialueen poistojen tasoon ja suunnitelman mukaan hyvinvointialueen lainamäärä ei tule kasvamaan lähivuosina. Käynnissä olevalla palveluverkko-työllä voi olla vaikutuksia tulevien vuosien investointisuunnitelmaan.

Hyvinvointialueelle on myönnetty valtioneuvoston päätöksellä vuodelle 2024 lisälainanottovaltuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että hyvinvointialue saa ottaa uutta, pitkäaikaista lainaa enintään noin 46 miljoonaa euroa hyväksytyin investointisuunnitelman toteuttamiseksi. Lainanottovaltuuden myöntämisen perusteena ovat olleet hyvinvointialueen välttämättömät ict-, laite-, kalusto- ja tilainvestoinnit. Pelastustoiminnan kalustoinvestoinneilla ja lääkintälaitteinvestoinneilla varmistetaan palvelutuotannon toimintavarmuutta ja jatkuvuutta.

Lisälainanottovaltuuksiin liittyy ehtoja, jotka koskevat investointien välttämättömyyden varmistamista sekä talouden tasapainottamisohjelmaa. Lainanottovaltuuspäätöksessä Keski-Suomen hyvinvointialueelta edellytetään talouden tasapainottamisohjelmaa, joka varmistaa hyvinvointialueen lainanhoitokyvyn pitkällä aikavälillä ja turvaa lakisääteiset palvelut. Ohjelman tulee sisältää palvelujen taloudellisuutta ja tuottavuutta parantavat toimenpiteet ja niiden mitattavissa olevat taloudelliset vaikutukset. Talouden tasapainottamisohjelma sisältyy hyvinvointialueen talousarvioon ja -suunnitelmaan, jonka aluevaltuusto hyväksyi 5.12.2023. Keski-Suomen hyvinvointialue vastaa itse lainojen takaisinmaksusta yleiskatteisella rahoituksella.

Hyvinvointialueiden tehtävät ja velvoitteet tulee sovittaa toimintaympäristöön. Kaikilla hyvinvointialueilla on käynnistetty muutos- ja uudistusohjelmia palvelurakenteen keventämiseksi ja talouden tasapainottamiseksi. Lisäksi tarvitaan kansallisia ratkaisuja veloitteiden purkamiseksi ja erityisesti henkilöstön riittävyys turvaamiseksi. Hyvinvointialueita ohjaava lainsäädäntö edellyttää, että niiden talouden tulee olla tasapainossa vuoteen 2026 mennessä. Käynnistymisvaiheen alijäämät on siten katettava nopeasti lähivuosina. Tämä edellyttää nopeita toimenpiteitä, joilla kustannuksia karsitaan samalla kun palveluiden saatavuudesta ja laadusta on huolehdittava.

Hyvinvointialueen toimintaan ja talouteen vaikuttavat myös jo vuonna 2023 alkaneet ostopalvelujen hinnanmuutokset ja niiden nopea kasvu, yleinen inflaatiokehitys sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yleistä palkkatason nousua korkeammat palkankorotukset. Valtiovarainministeriö ennustaa varovaista talouskasvua vuodelle 2024, kun eri tekijät, kuten inflaatio ja korkojen nousu, asteittain väistyvät. Menojen kasvu on silti nopeaa sopeuttamistoimenpiteistä huolimatta.

Hyvinvointialueen toimintaan ja talouteen tulee vaikuttamaan myös hyvinvointialueiden rahoitusmallin kehittäminen ja siihen tehtävät muutokset. Valtiovarainministeriö on asettanut vuoden 2023 lopussa työryhmän vastamaan hyvinvointialueiden rahoitusmallin kehittämisestä. Hyvinvointialueiden rahoitusmalli on hallitusohjelman mukaisesti tarkoitus säilyttää ennallaan vuosina 2023–2025. Hyvinvointialueiden rahoitusmallin kehitystyön tavoitteena on sosiaali- ja terveystalouden rahoituspohjan turvaaminen, mallin kannustavuuden parantaminen ja kustannustenhillinnän tukeminen seuraavalla tavalla:

1. Työryhmä valmistelee ensi vaiheessa hallitusohjelmassa linjatut rahoituksen jälkikäteistarkistusta koskevat muutokset. Muutoksia sovellettaisiin vuonna 2026 tehtävästä vuoden 2024 rahoituksen jälkikäteistarkistuksesta lähtien.
2. Työryhmä arvioi tutkimustietoon perustuen rahoitusmallin tarvetekijöitä ja muita olosuhdetekijöitä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerrointa sekä valmistelee näitä kriteereitä tai niiden osuuksia koskevat muutosehdotukset siten, että muutokset tulisivat voimaan 1.1.2026.
3. Työryhmä valmistelee myös muita mahdollisia hallitusohjelman mukaisia kustannusten kasvun hillinnän tavoitteiseen tähtäviä toimenpiteitä hallituksen linjattavaksi siten, että muutokset tulisivat voimaan 1.1.2027.

Rahoitusmallin uudistamisen lisäksi vuosittain arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa hyvinvointialueiden rahoituksen riittävyyttä tehtävien hoitamiseen. Suunnitelmassa käsitellään hyvinvointialueiden tehtäviä ja velvoitteita, taloutta sekä valtion hyvinvointialueluuteen liittyviä taloudellisia vastuita hallitusohjelman tavoitteiden vaikutukset huomioon ottaen. Seuraava ja ensimmäinen nykyisen Petteri Orpon hallituksen julkisen talouden suunnitelma annetaan huhtikuussa 2024.

Suomen hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut yksinkertaistamaan hyvinvointialueiden sääntelyä ja linjannut sote-palvelureformista, jonka sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt. Reformin toimeenpano on vaiheittaista. Palvelureformilla uudistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelulainsäädäntö sekä siihen liittyvä ohjaus vastaamaan uusia sote-rakenteita ja valtakunnallisia sote-tavoitteita. Lisäksi poistetaan esteitä palveluiden integraation, tietojohdamisen, digitalisaation ja henkilöstön riittävyyden edistämiseksi.

Lisäksi hallitusohjelman mukaan hyvinvointialueiden ohjauksen yhteensovittaminen säädetään valtiovarainministeriön tehtäväksi. Valtiovarainministeriössä aloitti 1.2.2024 uusi hyvinvointialueiden ohjausosasto, joka vastaa ministeriön vastuulle kuuluvista lakisääteisistä hyvinvointialueiden ohjaustehtävistä, kuten lainanottovaltuuksista, mahdollisista lisärahoitusmenettelyistä sekä arviointimenettelyistä. Osasto vastaa myös hyvinvointialueita koskevan ohjauksen yhteensovittamisesta valtioneuvostossa. Hyvinvointialueiden ohjausosasto tukee osaltaan hallituksen, valtioneuvoston ja valtiovarainministeriön päätöksentekoa tuottamalla ajantasaista tietoa ja arviointeja hyvinvointialueiden toiminnasta ja taloudesta.

Hyvinvointialueen toimintaan vaikuttavat myös mahdolliset tulevat lainsäädännön muutokset, joiden myötä hyvinvointialueelle tulee uusia tehtäviä, tavoitteita ja velvoitteita.

Hallitusohjelmassa on useita hyvinvointialueiden toimintaan ja talouteen liittyviä asioita, joiden tarkempi sisältö ja muutosten aikataulu ovat kuitenkin vielä epäselviä eikä niiden vaikutuksia voida sen vuoksi voida vielä arvioida.

Hallitusohjelmaan sisältyy linjauksia, joilla palvelurakenteen painopistettä siirretään korjaavista palveluista kohti varhaisempaa tukea ja apua. Ohjelma korostaa ennaltaehkäisyä, matalan kynnyksen palveluita, sote-integraatiota ja palvelujen saatavuuden parantamista. Mielenterveyspalvelujen saatavuus, kiireettömään hoitoon pääsy ja hoitotakuun toteutuminen ovat hallitusohjelman keskiössä ja keskeisiä myös Keski-Suomen hyvinvointialueella.

Hallitusohjelma pitää sisällään lisäksi useita lainsäädäntömuutostarpeita: lastensuojelu, vammaispalvelulaki, terveydenhuoltolaki ja sosiaalihuoltolaki. Myös neuvolan, kouluterveydenhuollon ja muita lasten ja nuorten ikäluokkaan liittyviä säädöksiä päivitetään. Riittävään omaan palvelutuotantoon liittyvää sääntelyä arvioidaan. Lakimuutosten edellyttämä uusien velvoitteiden toimeenpano hyvinvointialueella käynnistyy lakimuutosten jälkeen.

Nämä toimet tulevat toteutuessaan vaikuttamaan merkittävällä tavalla Keski-Suomen hyvinvointialueen toiminnan ja talouden kehitykseen.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Keski-Suomen hyvinvointialueen toimintaan, talouteen sekä rahoitukseen liittyviä riskejä ja epävarmuustekijöitä on kuvattu toimintakertomuksessa palvelukokonaisuuksittain, osana yleistä toiminnan kuvausta. Tähän lukuun on koottu tiivistelmä vuoden 2023 merkittävimmiksi arvioiduista riskeistä, sekä katsaus toiminnan kehittämiseen jatkossa vaikuttaviin seikkoihin.

Keski-Suomen hyvinvointialueen riskienhallinta, sekä siihen liittyvä raportointi perustuu aluehallituksen (Hyvaks/380/00.01.04/2022) hyväksymään Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet -asiakirjaan.

Hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että hyvinvointialueelle asetetut tavoitteet saavutetaan, ja että toiminta on tuloksellista. Sisäinen valvonta on osa hyvinvointialueen johtamisjärjestelmää sekä hyvinvointialueen johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia.

Aluehallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Toimialajohtajat, vastuualuejohtajat, palvelujohtajat ja muut johtavat viranhaltijat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta johtamassaan toiminnassa sekä raportoivat aluehallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Jokainen esihenkilöasemassa oleva vastaa riskien tunnistamisesta, arvioinnista, riskienhallinnan toimenpiteiden toteutuksesta ja toimivuudesta sekä raportoinnista aluehallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Hyvinvointialueen riskienhallintatoiminta ei siten ole organisaation toiminnasta eriytyvä kokonaisuus, vaan sisältyy luonnollisella tavalla osaksi toimielinten, viranhaltijajohdon sekä esihenkilöiden päivittäistä työskentelyä.

Hyvinvointialueen riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit.

Arvio vuoden 2023 merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Strategiset riskit

1. Turvallinen palveluiden ja vastuun siirtyminen hyvinvointialueelle

Hyvinvointialue asetti käynnistymisvaiheen tavoitteeksi: Siirryttäessä Keski-Suomen hyvinvointialueelle 1.1.2023 tavoitteena on sujuva ja turvallinen siirtymä asukkaille, asiakkaille ja potilaille, henkilöstölle ja kaikille muille sidosryhmille.

Vuoden 2022 päättyessä toteutettiin sosiaali-, terveys- sekä pelastustoimen uudistus, jossa perustettuun organisaatioon siirtyi liikkeen luovutuksen periaattein ko. toimialojen toiminta, vastuut, sopimusvelvoitteet, henkilöstö, sekä omaisuus. Keski-Suomessa siirrettiin 26:n organisaation toiminta sosiaali- ja terveys-, pelastus-, sekä konsernipalveluiden toimialoille.

Liikkeen luovutuksen, sekä uuden organisaation käynnistymisen osatavoitteiksi asetettiin häiriötön palvelutuotannon jatkuminen, sekä käynnistysvaiheen mahdollisimman vähäinen vaikutus maakunnan asukkaiden arkeen. Lisäksi organisaation sisäisenä tavoitteena oli mahdollisimman vähäiset poikkeamat henkilöstön palkanmaksussa, sekä erilaisten tietojärjestelmien (kuten asiakas- ja potilastietojärjestelmien) häiriötön toiminta asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi.

Turvallisen siirtymän onnistunut toteutus oli etenkin asukkaiden näkökulmasta katsottuna merkittävin vuodelle 2023 kohdentuva riski.

Kun arviointi suhteutetaan käynnistysvaiheen laajuuteen, moninaisuuteen, sekä sote- ja pelastuspalveluiden kriittisyyteen asukkaiden kannalta, todetaan riskien olleen hallinnassa. Historiallisen suuren muutoksen käynnistymisestä ei seurannut välittömiä henkeä tai terveyttä vaarantaneita tilanteita. Henkilöstön siirtymä, sekä palkanmaksu toteutuivat vähäisin poikkeamin.

2. Hyvinvointialueen tehtävien, lainsäädännön sekä niiden toteuttamiseksi kohdennetun rahoituksen epätasapaino

Hyvinvointialueuudistuksen rahoitusmalli, sekä rahoituksen tarpeisiin nähden alhainen taso johtivat tilanteeseen, jossa sosiaali-, terveys- ja pelastustointa koskeviin lakisääteisiin palveluvelvoitteisiin vastaaminen ei ollut mahdollista ilman menoylityksiä. Rahoituksen laskentatavan lisäksi kustannustaso nousi arvioitua enemmän korkean inflaation, sekä kansallisten palkkatarkistusten myötä paitsi omassa-, myös ostopalvelutoiminnassa. Edellisten lisäksi kustannusriskiä kasvatti väestön ikääntymisestä aiheutuva palveluiden kysynnän kasvu.

Hyvinvointialueen tilinpäätös on 113,5 M€ alijäämäinen, joten riski realisoitui täysimääräisesti. Hyvinvointialueella toteutettiin kevästä 2023 alkaen suunnitelmallisesti sopeutus- sekä tuottavuustoimenpiteitä. Epätasapainon mittakaava, sekä organisaation perustamisvaiheen keskeneräisyys tekivät tilanteesta haastavan yhtälön.

3. Henkilöstön heikko saatavuus

Sekä lyhyellä, että pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna henkilöstön saatavuuteen liittyvät haasteet ovat mittaluokaltaan rahoitusvajetta vastaava riski.

Haasteet sekä sote- että pelastuspalveluiden henkilöstön saatavuudessa aiheuttivat 2023 merkittäviä palvelupoikkeamia. Esimerkiksi henkilöstöressin vajeesta johtuen ympärivuorokautisen asumispalvelun lakisääteiset määräajat ylittyivät 17 %:lla asiakkaista. Sekä hyvinvointialueen omassa, että ostopalvelutuotannossa on jouduttu pitämään asiakaspaikkoja vapaana, koska henkilöstömitoitukset eivät ole täyttyneet.

Kroonistuva henkilöstövaje lisää henkilöstöriskiä myös olemassa olevan henkilöstön osalta. Jatkuva aliresursointi sekä haasteet sijaisuuksien täyttämisen aiheuttavat puutteita työhyvinvoinnissa, lisäävät työkyvyttömyyskustannuksia, sekä kiihdyttävät henkilöstön vaihtuvuutta. Henkilöstön saatavuuteen liittyvät haasteet ovat kansallisia, joten tilanteen korjaaminen vaatii aikaa.

Henkilöstön saatavuutta on hyvinvointialueella pyritty parantamaan monin keinoin, kuten tehtäväkohtaisen palkan korotuksilla, rekrytointisillä, perehdytyksellä, oppilaitosyhteistyöllä, esihenkilövalmennuksilla, sekä esihenkilöresurssia vahvistamalla. Henkilöstöresurssia on vahvistettu vuokratyövoiman, sekä ostopalvelujen avulla.

4. Sopimusriskit

Hyvinvointialueita koskevan voimaanpanolain nojalla luovuttavilta organisaatioilta siirtyi hyvinvointialueen vastuulle tuhansia sopimuksia, joilla on merkittäviä toiminnallisia, sekä taloudellisia vaikutuksia. Suuresta volyymistä johtuen toiminnallisiin, sekä taloudellisiin riskeihin luokiteltava riski tunnistetaan luonteeltaan strategiseksi. Siirtyneet sopimukset olivat sekä laadultaan että sisällöllisesti vaihtelevia, jonka vuoksi asukkaiden palveluiden sisällön ja laatutason yhteneväisyyteen päästään vaiheittain etenemällä.

Hankinta- ja sopimusriskejä hallittiin tilivuoden 2023 aikana hyväksytyllä hankintaohjeella, sopimushallinnan ohjeella, lisäksi luotiin menettelytapoja ko. toimintoihin. Aluehallitus hyväksyi 20.12.2022/349 Keski-Suomen hyvinvointialueella noudatettavan hankintaohjeen. Keski-Suomen hyvinvointialueella aluevaltuusto päätti 7.2.2023/11 sopimushallinnan periaatteista ja aluehallitus 6.6.2023/200 sopimushallinnan ohjeesta. Lisäksi hankintaohje ja sopimushallinnan ohje päivitettiin tilikauden päättymisen jälkeen helmikuussa 2024 ensimmäisen toimintavuoden kokemusten perusteella.

Taloudelliset riskit

Taloudellisia riskejä sisältyy keskeneräisiin oikeusprosesseihin, joilla voi mahdollisesti olla merkittäviä taloudellisia vaikutuksia hyvinvointialueelle. Keski-Suomen hyvinvointialueen aluevaltuuston päätöksestä 13.6.2023 § 50 on valitettu Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen ja

asian käsittely on kesken. Valitus liittyy hyvinvointialueen päätökseen olla toimeenpanematta sairaanhoitopiirin valtuuston päättämää 24 miljoonan euron peruspääoman alennusta. Lisäksi hyvinvointialue on hakenut korkeimmalta hallinto-oikeudelta muutoksenhakua asiaan liittyvän Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymävaltuuston peruspääoman alentamiseen liittyvän päätöksen 17.6.2022 § 9 purkamiseksi. Taloudellinen sekä oikeudellinen riski sisältyy myös pelastustoimen työaikamalliin, joka voisi realisoituessaan kohdentua takautuvasti myös vuoteen 2023. Vireillä on myös Jämsän kaupungin potilasvakuutussaatavien perimiseen liittyvä prosessi, jonka kohteena on yhteensä noin 0,75 miljoonan euron hyvinvointialueen saatavat.

Talouden hallintaan ja suunnitteluun liittyviä riskejä olivat kunnista ja kuntayhtymistä siirtyneisiin kustannuksiin liittyvät epätarkkuudet. Puutteelliset tiedot haastoivat osaltaan hyvinvointialueen talousarvion valmistelua, vaikuttivat siten osaltaan toimintamenojen ylitykseen.

Toiminnalliset riskit

Konsernihallinnon osalta toimintavuosi 2023 keskittyi hallinnon ja tukipalveluiden haltuun ottamiseen. Henkilöstö siirtyi kokonaan uuteen, perustettavaan organisaatioon eri puolilta 26:ta luovuttavaa yhteisöä. Organisaation ja hallintomallin rakentaminen kohdentui samaan ajanjaksoon, jossa varsinainen toiminta oli jo täysimittaisesti käynnissä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon merkittävimpiä toiminnallisia riskejä olivat palveluiden lakisääteisten määräaikojen, sekä palvelutarpeen arvioinnin määräaikojen noudattaminen. Haasteita esiintyi mm. erikoissairanhoidossa, ympärivuorokautisessa palveluasumisessa, opiskelijahuollossa, sekä lastensuojelussa. Poikkeamat johtuivat monesta eri tekijästä, joista merkittävin on henkilöstön heikko saatavuus. Riskejä hallittiin mm. ostopalveluiden avulla. Sosiaali- ja terveystalouden ohjauksessa oli kustannusten kohdentamiseen liittyviä haasteita, joita korjattiin toimintavuoden edetessä.

Pelastustoimen osalta merkittävänä riskeinä voidaan pitää toimintavalmiutta sekä -vastetta kuvaavien ns. riskiruutujen, sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisytyön tavoitteista jäämistä. Toimintavalmius kuitenkin toteutui kokonaisuudessaan tavoitteen mukaisesti. Toimintavalmiuden sekä ennaltaehkäisytyön jatkokehittämistä on kuvattu vuoden 2023 aikana valmistettuun pelastustoimen palvelutasopäätökseen vuosille 2024-27.

Vahinkoriskit

Toimintavuoden 2023 aikana ei realisoitunut merkittäviä vahinkoriskejä. Vahinkokehitys oli kokonaisuudessaan maltillinen, osittain arvioitua alhaisempi. Voimassa olevaa vakuutuskokonaisuutta arvioitiin vuoden mittaan, ja vaihtoehtoisia malleja esimerkiksi potilasvakuutuksen hankintaan selviteltiin.

Arvio muista toiminnan kehittymiseen vaikuttavista seikoista

Merkittävin ulkoinen toiminnan kehittymiseen vaikuttava asia on poikkeuksellinen maailmanpoliittinen tilanne. Euroopassa käynnissä oleva sota, sekä muu sotilaallinen, poliittinen, sekä yhteiskunnallinen levottomuus vaikuttavat hyvinvointialueiden toimintaan merkittävästi.

Hyvinvointialueiden huolto- sekä kriisivalmiuden kohottaminen käynnistyi vuoden 2023 aikana, ja konkretisoituu monin tavoin vuonna 2024. Voimaan astuu uutta lainsäädäntöä, joka ohjaa toimintaa hyvinvointialueiden sisällä, niiden välillä, sekä kansallisesti. Uudenlaiseen maailmantilanteeseen varaudutaan tarkemmalla häiriö- ja poikkeusoloja koskevalla suunnitellulla, kasvattamalla valmiusharjoitusten määrää, sekä aiempaa laajemmalla yhteistoiminnalla eri viranomaisten kesken.

Organisaation toiminnan kehittymiseen vaikuttava seikka on sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan haltuunotto. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoite on varmistaa organisaation tavoitteiden toteutumista, joten panostuksilla voidaan vaikuttaa toiminnan tuottavuuteen sekä kustannustasoon. Hyvinvointialueella toteutettiin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toimintavuoden aikana, mutta toiminnan laadun tasaisuutta, sekä käsitteiden ja toimenpiteiden yhteneväisyyttä parantamalla tavoitteiden saavuttamisen todennäköisyyttä voitaisiin lisätä.

Keski-Suomen hyvinvointialueen sisäinen valvonta ja riskienhallinta tuottaa kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta, lain- ja hyvän hallintotavan mukaisuudesta, varojen ja omaisuuden turvaamisesta, sopimushallinnasta ja -toiminnasta, sekä johtamisen edellyttämän luotettavan toiminnallisen ja taloudellisen informaation riittävydestä.

SELONTEKO HYVINVOINTIALUEEN SISÄISEN VALVONNAN, SISÄISEN TARKASTUKSEN JA RISKIENHALLINNAN JÄRJESTÄMISESTÄ

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että hyvinvointialueelle asetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on taloudellista ja tuloksellista. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskienhallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia. Lisäksi sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa ja että lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että omaisuus ja voimavarat turvataan. Sisäisen valvonnan tulee toteutua muun muassa selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakona, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena, sopimusten hallintana, osaamisena ja väärinkäytösten ehkäisyinä. Sisäistä valvontaa varmennetaan ja arvioidaan lisäksi sisäisen tarkastuksen toiminnon avulla¹.

Toimialajohtajien laatimien selontekojen perusteella vaikuttaa siltä, että olennaiset riskit on tunnistettu ja niitä pyritään hallitsemaan. Tätä näkemystä puoltaa riskienhallintajohtajalta saatu kuvaus riskienhallintaorganisaation rakenteesta ja tehtävistä sekä tilikauden 2023 toiminnasta. Sen sijaan toimialojen johtaminen kokonaisuudessaan, mukaan lukien sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan laadukas toteuttaminen vaatii vielä kehittämistä, kuten taloudenkuvaan ja toimintaan liittyvän tiedon hyödyntämisen, hallinnon toimintaprosessien sekä vastuunjakoon liittyvien tehtävien osalta.

Sisäisen valvonnan osalta toimialajohtajien selonteissa todetaan, että sisäisen valvonnan toteutumista seurataan ja raportoidaan säännöllisesti osana neljännesvuosikatsauksia. Tilikauden 2023 osavuositarkastuksissa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportointi painottuu riskienhallinnan toimenpiteiden raportointiin. Osavuositarkastuksissa on raportoitu hyvinvointialueen omavalvontayksikön tekemää sisäistä valvontaa lähinnä sote-palveluissa, mutta omavalvontaa on toteutettu myös pelastustoimialalla. Tilikaudella 2023 riskienhallintaan kuuluva omavalvontayksikkö on toteuttanut 1012 valvontakäyntiä. Muuten selonteissa ja osavuositarkastuksissa on sisäisen valvonnan osalta lähinnä todettu, että valvontaa on toteutettu osana päivittäisjohtamista.

Sisäisen tarkastuksen tilikaudella 2023 tekemissä tarkastuksissa todettiin, että sisäistä valvontaa on tehty osana päivittäisjohtamista muun muassa rekrytointilupien ja työaikojen hyväksymisen muodossa. Hyvinvointialueen sisäinen valvonta on saatu käyntiin tilikauden 2023 aikana, mutta kehitettävää on edelleen ja suositeltavaa olisi rakentaa koko hyvinvointialueen kattava sisäisen valvonnan ohjelma/työkirja.

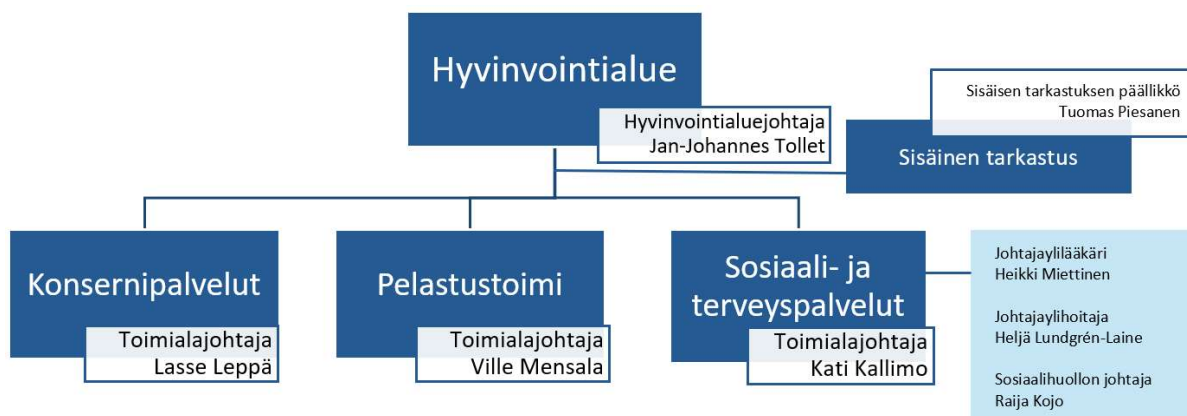
¹ Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaosto. Yleisohje hyvinvointialueen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta 30.5.2023.

Riskienhallinnan organisaatiossa on todettu riskienhallintajohtajan mukaan olevan kehitettävää henkilöstöresursseissa sekä havaittu puutteita muun muassa riskienhallinnassa käytettävien erilaisten tietojärjestelmien systemaattisen käyttöönoton jalkauttamisessa organisaatioon, mutta muuten riskienhallinnan organisaatio on rakennettu asianmukaisesti ja toteuttaa muun organisaation ohella olennaisten riskien hallintaa.

Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus toimii riippumattomana aluehallituksen ja ylimmän johdon tukitoimintona arvioimalla objektiivisesti hyvinvointialueen hallinto- ja johtamistavan, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan järjestämisen asianmukaisuutta ja tuloksellisuutta. Sisäisen tarkastuksen työ kohdistuu organisaation toiminnan sisäiseen valvontaan, riskienhallintaan sekä johtamis- ja hallintoprosesseihin. Sisäisen tarkastuksen tarkoituksena on varmistaa, että organisaation toiminta on tavoitteiden, päämäärien ja toimintaperiaatteiden sekä säädösten ja määräysten mukaista².

Keski-Suomen hyvinvointialueella sisäinen tarkastus asettui vuoden 2023 aikana organisaatiorakenteessa hyvinvointialuejohtajan alaisuuteen ollen alun perin hallintojohtajan alaisuudessa.

Sisäisen tarkastuksen toimintaa ohjaa voimassa oleva hallintosäätö, aluehallituksen 3.10.2023 (§ 305) vahvistama sisäisen tarkastuksen toimintaohje sekä soveltuvin osin 1.12.2016 voimaan tulleet sisäisen tarkastuksen kansainväliset ammattistandardit. Sisäiselle tarkastukselle vahvistettiin valtuustokauden sekä toimintavuoden mittaiset tarkastussuunnitelmat, mitkä perustuvat hyvinvointialueen toiminnasta tehtyyn riskiarvioon. Näiden lisäksi toimintaa ohjaa sisäisen tarkastuksen laadunvarmistus- ja kehittämisohjelma.

² Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaosto. Yleisohje hyvinvointialueen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta 30.5.2023.

Sisäisen tarkastuksen vahvuus on kaksi henkilötyövuotta käsittäen sisäisen tarkastuksen päällikön sekä sisäisen tarkastajan. Sisäisen tarkastuksen päällikkö aloitti 28.2.2023 ja sisäinen tarkastaja 1.11.2023. Tämän lisäksi tarkastustyötä ostettiin vuonna 2023 ostopalveluna 10 työpäivää.

Aluevaltuusto päätti kokouksessaan 9.5.2023 (§ 36) riskienhallintajaoston nimen muuttamisesta sisäisen tarkastuksen jaostoksi ja jaoston muuttuneet tehtävät. Keski-Suomen hyvinvointialueen hallintosäännön 13 §:n mukaan hyvinvointialueen toimielinorganisaatioon kuuluu aluehallituksen alainen sisäisen tarkastuksen jaosto. Jaoston esittelijänä toimii sisäisen tarkastuksen päällikkö ja sihteerinä pelastustoimialan hallintopalvelupäällikkö. Sisäisen tarkastuksen jaosto kokoontui neljästi vuonna 2023.

Keski-Suomen hyvinvointialueen hallintosäännön 19 §:n mukaan jaoston tehtävät ovat:

- tukee osaltaan aluehallitusta ja ylintä johtoa heidän toteuttaessaan omaa valvontavollisuutta
- koordinoi hyvinvointialuekonsernissa toteutettavan sisäisen tarkastuksen
- valvoo osaltaan, että sisäinen valvonta ja riskienhallinta toimeenpannaan ohjeistuksen mukaisesti ja tuloksellisesti
- valmistelee aluehallitukselle sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen
- esittelee hyvinvointialuejohtajalle sisäisen tarkastuksen vuosisuunnitelman ja valtuustokauden suunnitelman
- valmistelee aluehallitukselle toimintakertomukseen sisäisen tarkastuksen kokonaisarvion hyvinvointialueen sisäisen valvonnan sekä riskienhallinnan tilasta
- arvioi riskienhallinta-, valvonta (ml. omavalvonta, ilmoituskanava), johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuutta.

Sisäisen tarkastuksen keskeiset havainnot päättyneellä tilikaudella ja päätelmät

Tilikaudella 2023 sisäisen tarkastuksen tekemät tarkastukset ovat keskittyneet tarkastussuunnitelman mukaisesti hankintatoimeen sekä henkilöstöpalveluihin. Tämän lisäksi on konsultoitu muun muassa hyvinvointialueen talouden prosesseja sisäisen valvonnan näkökulmasta.

Sopimushallinto ja hankinnat

Hyvinvointialueelle on järjestelmällisesti luotu hyvinvointialueen strategiaa tukevat ohjausasiakirjat sopimushallinnon ja hankintojen toteuttamiseen, jotka ovat yleisesti ottaen menettelyiden osalta riittävällä tasolla, mutta niistä puuttuu valitun hajautetun mallin toimivuuden turvaamiseksi operatiivista sisäistä toimintaa selkeyttävät ohjeet ja vastuut. Korjaviin toimenpiteisiin on ryhdytty.

Keskitettyjen hankintojen osalta hankintailmoitus-hankintapäätös-hankintasopimus-otto-oikeus-jälki-ilmoitus prosessi oli toteutunut aluehallituksen otto-oikeutta lukuun ottamatta hankinta-, järjestämis- ja hyvinvointialuelain periaatteiden mukaisesti, mutta hajautetun

mallin osalta tarkastuksessa tehtiin useita lainmukaiseen toteuttamiseen ja sisäiseen valvontaan liittyvien riskien todennäköisyyttä nostavia havaintoja liittyen vastuuhenkilöiden epätietoisuuteen, ohjeiden ristiriitaisuuksiin ja hyvän hallinnon oikeusperiaatteiden vastaiseen toimintaan. Korjaaviin toimenpiteisiin on ryhdytty.

Tarkastuksen havainnot nostavat perustellusti esille kehittämiskohteita sopimusvastuu- ja hankintavaltaa omaavien henkilöiden osaamisessa ja nostaa esille riskin sopimustenhallinnan ja hankintojen lainmukaisen toteuttamisen ja jatkuvuuden hallinnan turvaamisen näkökulmasta. Tarkastuksessa havaittiin useita hankintojen- ja sopimushallinnan johtamista tukevaa kehityskohdetta myös käytössä olevaan Cludia sopimuksenhallintajärjestelmän kokonaisvaltaisempaan käyttämiseen. Kokonaisuudessaan hyvinvointialueelle siirtyneiden hankintasopimusten haltuunottoprosesseissa havaittiin puutteita. Korjaaviin toimenpiteisiin on ryhdytty.

Henkilöstöhallinnon prosessit

Henkilöstöhallinnon prosessien tarkastus keskittyi palkkahallinnon ja palvelussuhdesopimusten laadinnan prosessien. Tarkastuksen perusteella todettiin muun muassa, että

- työehtosopimusten mukaisten työaikojen noudattamisessa on ollut puutteita tilikauden 2023 aikana. Korjaaviin toimenpiteisiin on ryhdytty.
- hyvinvointialueen ohjeistusta säästövapaista on noudatettu osittain. Hyvinvointialueen ohjeistusta säästövapaista on muutettu tarkastuksen valmistumisen jälkeen.
- ostopalveluissa saattaa olla hyvinvointialueen strategisten tavoitteiden mukaista säästöpotentiaalia.

Vuoden 2023 talousarvio

Keski-Suomen hyvinvointialueen aluevaltuusto hyväksyi hyvinvointialueen talousarvion vuodelle 2023 29.11.2022. Talousarvio hyväksyttiin noin 44 miljoonaa euroa alijäämäisenä. Talousarvion laadinnasta haasteellisen teki se, että siinä yhdisteltiin 26 eri organisaation toimintoja yhteen ja liikkumatilaa rajoitti tiedossa ollut saatava rahoitus, minkä vuoksi palvelualueittain vahvistettiin raamit vuoden 2023 taloudelle. Talousarvion laadinnan aikana on saattanut olla epärealistia odotuksia uuden organisaation mahdollisuuksista taloudellisten säästöjen saavuttamiseksi jo ensimmäisen toimintavuoden aikana.

Huomionarvoista tilikaudelle 2023 vahvistetun talousarvion osalta on talousarviokirjan käyttötalousosassa mainittu seikka, että vastuualueiden talousarvioesitykset olivat noin 100 miljoonaa euroa suuremmat kuin hyvinvointialueen käytettävissä oleva rahoitus oli. Kun talousarvio vahvistettiin 44 miljoonaa euroa alijäämäisenä, muodostui tilikaudelle 2023 noin 56 miljoonan euron (noin 4,4 % toimintamenoista) suuruinen tuottavuustavoite vastuualueiden esittämiin tarpeisiin suhteutettuna.

Käyttötalousosan loppupuolella todetaan myös, että talousarvion epätasapaino edellyttää talouden tasapainottamistoimenpiteitä ja tuottavuusohjelman toteuttamista jo vuonna

2023 ja että osa toimenpiteistä on jo yksilöity kehittämistoimenpiteiksi toimialojen ja vastualueiden toimintasuunnitelmiin.

Tilikaudella 2023 henkilöstökuluja kasvatti työehtosopimusten mukaiset yleiskorotukset ja kun huomioidaan lisäksi Tilastokeskuksen julkaisema tieto, jonka mukaan työn tuottavuus eli bruttoarvonlisäyksen volyymi työtuntia kohti pieneni 0,2 % vuonna 2023³, kohdistui tuottavuuspaineet muihin kulueriin kuin henkilöstökuluihin. Tilikauden 2023 talousarviossa⁴ muiden kuin henkilöstökulujen osuus toimintamenoista oli noin 687 miljoonaa euroa, joten niihin kohdistui vähintään 8 % tuottavuustavoite. Kuten tilikauden 2023 tilinpäätöksestä havaitaan, niin muut kulut kuin henkilöstökulut ylittävät aluevaltuuston 29.11.2022 hyväksymän vuoden 2023 talousarvion 114 miljoonalla eurolla. Aluevaltuusto hyväksyi Keski-Suomen hyvinvointialueen talousarvion muutoksen 14.11.2023, missä talousarvioon lisättiin muita kuin henkilöstökuluja noin 77 miljoonaa euroa.

Hyvinvointialuelain 13 luvun 115 § mukaan talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Hallituksen esityksen 241/2020 mukaan hyvinvointialueen tavoitteet tulisi asettaa siten, että ne kattavat hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevat tehtävät ja toteutettavissa niihin osoitetuilla voimavaroilla. Tavoitteita asetettaessa tulisi myös kiinnittää erityistä huomiota niiden saavuttamisen todennettavuuteen. Toiminnan ja talouden yhteen kytkennän korostamisesta seuraa, että määrärahan tai tuloarvioiden muutosten vaikutukset toiminnallisiin tavoitteisiin selvitetään. Jos tavoitteet eivät ole saavutettavissa talouden perusteissa tapahtuneiden muutosten takia, on aluevaltuuston hyväksyttävä myös tavoitteita koskevat muutokset.

Ottaen huomioon käyttötalousoosassa mainitut vastualueiden rahoitusta olennaisesti suuremmat tarpeet, on perusteltua kysyä, että onko talousarviossa toteutunut hyvinvointialuelain 115 §:n mukainen talouden ja toiminnan yhteys ja hallituksen esityksessä selostettu lain tarkoitus? On helppo sortua jälkiviisauteen, mikä tämän tarkastelun tarkoitus ei ole, vaan tavoitteena on korostaa sitä, että talousarvion laadinnassa toteutuu hyvinvointialuelain ja hallituksen esityksen tulkintojen mukainen talouden ja toiminnan yhteys. Siten talousarvion laadinnassa tulee jatkossa kiinnittää riittävää huomiota tämän lainkohdan selkeämpään toteutumiseen alibudjetoinnin välttämiseksi.

³ Tilastokeskus. 29.2.2024. Suomen kansantalous painui taantumaan vuoden 2023 jälkipuoliskolla. Haettu 29.2.2024 osoitteesta [Suomen kansantalous painui taantumaan vuoden 2023 jälkipuoliskolla - Tilastokeskus \(stat.fi\)](https://www.stat.fi)

⁴ Keski-Suomen hyvinvointialueen aluevaltuusto 29.11.2022

KOKONAISTALouden TARKASTELU

Tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelmassa esitetään tilikaudelle kuuluvat tuotot ja kulut. Tuloslaskelman tehtävänä on osoittaa, miten tilikaudella syntyneet tuotot riittävät palvelujen tuottamisesta aiheutuneiden kulujen kattamiseen. Virallisessa tuloslaskelmassa esitetään ulkoiset erät eli tuotot, jotka on saatu hyvinvointialueen ulkopuolelta, ja kulut, jotka ovat syntyneet hankinnoista hyvinvointialueen ulkopuolelta. Hyvinvointialueen sisäiset taloudelliset tapahtumat on laskelmasta eliminoitu. Hyvinvointialueen ensimmäisestä laajasta tilinpäätöksestä johtuen vuodet 2022 ja 2023 eivät ole vertailukelpoisia.

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

1 000 €	2023	2022
Toimintatuotot	200 209	19 087
Toimintakulut	-1 426 020	-19 086
Toimintakate	-1 225 811	2
Valtion rahoitus	1 158 863	0
Rahoitustuotot ja -kulut	-7 487	-2
Korkotuotot	3 018	0
Muut rahoitustuotot	1 587	1
Korkokulut	-11 989	0
Muut rahoituskulut	-103	-2
Vuosikate	-74 435	0
Poistot ja arvonalentumiset	-39 062	0
Tilikauden tulos	-113 497	0
Tilinpäätössiirrot	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-113 497	0

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toimintatuotot/Toimintakulut, %	14,0	100,0
Vuosikate/Poistot, %	-190,6	0,0
Vuosikate, euroa/asukas	-273,6	0,0
Hyvinvointialueen asukasmäärä*	272 014	272 437

*Toimintakertomuksen tunnuslukulaskennassa on käytetty Keski-Suomen maakunnan asukasmääränä vuoden 2023 osalta Tilastokeskuksen ennakkotietoa ja vuoden 2022 osalta virallista asukaslukua.

Tuloslaskelman tunnusluvut

Toimintatuotot prosenttia toimintakuluista

$$= 100 \times (\text{Toimintatuotot}) / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$$

Toimintatuottojen osuus toimintakuluista vuoden 2023 tilinpäätöksen mukaan oli 14,0 prosenttia, eli toimintakuluista suurin osa jäi rahoitettavaksi valtion rahoituksella ja rahoitustuotoilla. Vain 14 prosenttia katettiin myynti- ja maksutuloilla.

Vuosikate prosenttia poistoista

$$= 100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$$

Tunnusluku toteutui -191 prosenttia negatiivisena, joten vuonna 2023 vuosikate ei riittänyt kattamaan poistoja. Hyvinvointialueella on suunnitelma talouden tasapainottamisen toteutumisesta ja tarkastelu hyvinvointialueen talouden kehittymisestä on tehtävä ensimmäistä tilinpäätösvuotta pidemmällä aikavälillä.

Vuosikate euroa/asukas

Hyvinvointialueen tilinpäätöksen alijäämästä johtuen vuosikate asukasta kohden oli negatiivinen -274 euroa.

Toiminnan rahoitus

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Rahoituslaskelmaan kootaan kaikki rahan lähteet ja rahan käyttö. Tuloslaskelman tavoin rahoituslaskelma sisältää ainoastaan ulkoiset erät. Hyvinvointialueen ensimmäisestä laajasta tilinpäätöksestä johtuen vuodet 2022 ja 2023 eivät ole vertailukelpoisia. Rahoituslaskelman rahavarat ja taseen muutokset eivät ole hyvinvointialueen päättävän taseen 31.12.2022, vaan avaavan taseen 1.1.2023 mukaiset. Tämän vuoksi rahavarojen saldo ei täsmää vuoden 2022 lopussa ja vuoden 2023 alussa

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT

1 000 €	2023	2022
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	-74 435	0
Tulorahoituksen korjauserät	-481	0
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-4 820	-34
Rahoitusosuudet investointimenoihin	664	34
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	7 935	0
Toiminnan ja investointien rahavirta	-71 137	0
Rahoituksen rahavirta		
Antolainauksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	0	0
Antolainasaamisten vähennys	0	0
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	13 000	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-21 872	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos	12 000	0
Oman pääoman muutokset	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-30 784	95 120
Rahoituksen rahavirta	-27 656	95 120
Rahavarojen muutos	-98 793	95 120
Rahavarat 31.12.	18 335	96 704
Rahavarat 1.1.	117 128	1 584

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-71 136 529	-
Investointien tulorahoitus, %	-1 791,4	0,0
Laskennallinen lainanhoitokate	-1,8	0,0
Kassan riittävyys, pv	4,6	1 845,8
Hyvinvointialueen asukasmäärä*	272 014	272 437

*Toimintakertomuksen tunnuslukulaskennassa on käytetty Keski-Suomen maakunnan asukasmääränä vuoden 2023 osalta Tilastokeskuksen ennakkotietoa ja vuoden 2022 osalta virallista asukaslukua.

Rahoituslaskelman tunnusluvut

Investoinnit

Toiminnan ja investointien rahavirtojen kertymä viideltä vuodelta

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä viideltä vuodelta on tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä kertoo, kuinka paljon rahavirrasta jää lainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Toiminnan ja investointien rahavirta -välituloksen tilinpäätösvoiton ja neljän edellisen vuoden kertymän avulla voidaan seurata investointien omarahoituksen osuutta pidemmällä aikavälillä. Omarahoitusvaatimus täyttyy, jos kertymä viimeksi päättyneenä tilinpäätösvoitolla on positiivinen. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Hyvinvointialueen ensimmäisestä laajasta tilinpäätöksestä johtuen tunnusluvun osalta ei ole saatavissa koko vaadittavalta jaksolta tietoja. Tunnusluvussa on mahdollista kuvata vain ensimmäisen laajan tilinpäätöksen tilanne.

Investointien tulorahoitus, %

= $100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Investointien tulorahoitus -tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien myynnillä, lainoilla ja rahavarojen määrää vähentämällä. Vuonna 2023 Investointien tulorahoitus-% oli -1 791 %, eli tulorahoitus ei riittänyt kattamaan hyvinvointialueen investointien omahankintamenoa.

Lainanhoito

Laskennallinen lainanhoitokate

= $(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Tunnusluku kuvaa lainanhoitoon käytettävissä olevan tulorahoituksen ja laskennallisten lainanlyhennysten sekä korkojen suhdetta eli kykyä hoitaa lainoista aiheutuvia velvoitteita. Laskennallinen lainanhoitokate lasketaan kaavalla, jossa tuloslaskelman vuosikatteeseen lisätään korkokulut ja jossa saatu summa jaetaan korkokulujen ja laskennallisten lainanlyhennysten summalla. Laskennalliset lainanlyhennykset saadaan jakamalla taseen lainat kymmenellä, mikä kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa. Lainoihin luetaan korolliset pitkäaikaiset ja lyhytaikaiset lainat, kuten hyvinvointialuetodistukset.

Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan hyvinvointialueen omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Luotettavan kuvan hyvinvointialueen lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Hyvinvointialueen lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä kun tunnusluku on 1–2 ja heikko kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Hyvinvointialueen tunnusluku oli -1,8 eli hyvinvointialueen lainanhoitokyky oli heikko.

Maksuvalmius

Kassan riittävyys (pv)

= 365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Hyvinvointialueen maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku ilmaisee, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa hyvinvointialueen rahavaroilla. Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset.

Hyvinvointialueen kassan riittävyys oli 4,6 päivää.

Rahoitusasema ja sen muutokset

TASE JA SEN TUNNUSLUVUT

VASTAAVAA 1 000 €	2023	2022
PYSYVÄT VASTAAVAT	473 769	0
Aineettomat hyödykkeet	35 157	0
Aineettomat oikeudet	19 426	0
Muut pitkävaikutteiset menot	15 731	0
Aineelliset hyödykkeet	424 165	0
Maa- ja vesialueet	19 934	0
Rakennukset	373 326	0
Kiinteät rakenteet ja laitteet	15 573	0
Koneet ja kalusto	13 100	0
Muut aineelliset hyödykkeet	1 348	0
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	885	0
Sijoitukset	14 448	0
Osakkeet ja osuudet	12 851	0
Muut saamiset	1 596	0
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	10	0
Lahjoitusrahastojen varat	10	0
VAIHTUVAT VASTAAVAT	175 467	103 358
Vaihto-omaisuus	5 073	0
Aineet ja tarvikkeet	5 041	0
Muu vaihto-omaisuus	32	0
Saamiset	152 059	6 655
Pitkäaikaiset saamiset	49	0
Pitkäaikaiset lainasaamiset	49	0
Lyhytaikaiset saamiset	152 010	6 655
Lyhytaikaiset myyntisaamiset	57 554	0
Lyhytaikaiset lainasaamiset	1	0
Lyhytaikaiset muut saamiset	9 171	2 660
Lyhytaikaiset siirtosaamiset	85 283	3 995
Rahat ja pankkisaamiset	18 335	96 704
VASTAAVAA YHTEENSÄ	649 246	103 358
VASTATTAVAA 1 000 €	2023	2022
OMA PÄÄOMA	-105 899	0
Peruspääoma	7 597	0
Edell. tilikausien ylijäämä (alijäämä)	0	0
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-113 497	0
PAKOLLISET VARAUKSET	18 513	0
Muut pakolliset varaukset	18 513	0
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 411	0
Valtion toimeksiannot (pääomat)	503	0
Lahjoitusrahastojen pääomat	398	0
Muut toimeksiantojen pääomat	510	0
VIERAS PÄÄOMA	735 221	103 358
Pitkäaikainen	472 253	0
Pitkäaikaiset lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	472 246	0
Pitkäaikaiset muut velat	7	0
Lyhytaikainen	262 968	103 358
Lyhytaikaiset lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	35 388	0
Lyhytaikaiset lainat julkisyhteisöiltä	0	0
Lyhytaikaiset saadut ennakot	1	0
Lyhytaikaiset ostovelat	83 485	10 826
Lyhytaikaiset muut velat	14 014	94
Lyhytaikaiset siirtovelat	130 080	92 439
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	649 246	103 358

TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	-16,3	0,0
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	54,1	541
Kertynyt yli-/alijäämä, 1 000€	-113 496,7	0,0
Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas	-417,2	0,0
Lainakanta 31.12., 1 000€	507 633,8	0,0
Lainakanta 31.12., €/asukas	1 866,2	0,0
Lainat ja vuokravastuut, 31.12., 1 000€	573 325,1	-
Lainat ja vuokravastuut, €/asukas	2 107,7	-
Lainasaamiset, 1 000€	0,0	0,0
Hyvinvointialueen asukasmäärä*	272 014	272 437

**Toimintakertomuksen tunnuslukulaskennassa on käytetty Keski-Suomen maakunnan asukasmääränä vuoden 2023 osalta Tilastokeskuksen ennakkotietoa ja vuoden 2022 osalta virallista asukaslukua.*

Hyvinvointialueen ensimmäisestä laajasta tilinpäätöksestä johtuen vuodet 2022 ja 2023 eivät ole vertailukelpoisia.

Hyvinvointialueen varsinaisen toiminnan aloitukseen liittyvästä avaavasta taseesta 1.1.2023

Keski-Suomen hyvinvointialueen avaava tase 1.1.2023 muodostui Keski-Suomen hyvinvointialueen valmistelun aikaisesta taseesta (tilinpäätös 31.12.2023), Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän taseesta (tilinpäätös 31.12.2023), SoTe Ky Perusturvallielaitos Saarikasta ja kunnilta hyvinvointialueelle siirtyneistä vastuista ja omaisuudesta sekä Pirkanmaan hyvinvointialueen maksamasta korvauksesta Jämsän kaupungin Pirkanmaan sairaanhoitopiiristä siirtyneestä peruspääomaosuudesta.

Hyvinvointialueuudistuksen omaisuusjärjestelyistä säädettiin sosiaali- ja terveydenhuolto- ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamista koskevan lain 4 luvussa. Lisäksi kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaosto on antanut voimaansaattolain 4 luvun säännöksiä täydentävän lausunnon nro 129 hyvinvointialueiden 1.1.2023 aloittavan taseen laatimisesta. Keski-Suomen hyvinvointialueen avaava tase laadittiin näiden mukaisesti. Avaavan asean loppusummaksi muodostui 758.681.764,71 euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuolto- ja pelastustoimea koskevan uudistuksen voimaansaattolain

- 20§ mukaan erikoissairaanhoitolain 7 §:ssä mainittujen sairaanhoitopiirien kuntayhtymät sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 6 §:n 1 momentissa tarkoitetut erityishuoltopiirit siirretään varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen hyvinvointialueille 1 päivänä tammikuuta 2023. Edellä 1 momentissa tarkoitetun kuntayhtymän varat, velat ja sitoumukset liitetään siihen hyvinvointialueeseen, jonka alueeseen kuntayhtymän jäsenkunnat kuuluvat. Jos kuntayhtymän jäsenkunnat kuuluvat useampaan hyvinvointialueeseen, varat, velat ja sitoumukset on jaettava hyvinvointialueiden välillä jäsenkuntien omistusosuuksien suhteessa
- 23§ mukaan hyvinvointialueelle siirtyvät 1 päivänä tammikuuta 2023 sen järjestämisvastuulle kuuluvaan toimintaan liittyvä irtaimisto, irtaimen omaisuuden omistusta, hallintaa ja käyttöä koskevat oikeudet sekä immateriaaliset oikeudet ja luvat. Hyvinvointialueelle eivät kuitenkaan siirry osakeyhtiöiden osakkeet 2 momentissa tarkoitettuja osakkeita lukuun ottamatta. Hyvinvointialueelle siirtyvät sellaisen osakeyhtiön osakkeet, jotka kunta omistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä tai tuottamista varten, jos osakeyhtiön tosiasiallinen päätoimiala on sosiaali- ja terveystalvelujen tuottaminen.
- 24§ mukaan hyvinvointialueelle siirtyy 1 päivänä tammikuuta 2023 kunnan järjestämän perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen ja pelastustoimen sekä opiskeluhoollon henkilöstöön kohdistuva lomapalkkavelka.

42§ mukaan hyvinvointialueella omaisuuden ja velkojen siirto hyvinvointialueelle kirjataan asianomaisiin omaisuus- ja velkaeriin sekä peruspääomaan. Siirrot kirjataan luovuttavan organisaation tilinpäätöksen mukaisilla kirjanpitoarvoilla.

Hyvinvointialueen taseen loppusumma 31.12.2023 oli 649 miljoonaa euroa ja se väheni avaavaan taseeseen verrattuna 109 miljoonaa euroa. Taseen vastaavaa -puolella pysyvät vastaavat ovat pienentyneet 43 miljoonaa euroa, josta suurin osa on poistojen osuus, 39 miljoonaa euroa. Vaihtuvat vastaavat ovat pienentyneet 67 miljoonaa euroa, joista suurimmat ovat rahojen ja pankkisaamisten pienentyminen 99 miljoonaa euroa ja saamisten lisäntyminen 34 miljoonaa euroa. Taseen vastattavaa -puolella suurin muutos on tilikauden alijäämä, jossa on vuoden 2023 alijäämä -113,5 miljoonaa euroa.

Taseen tunnusluvut

Omavaraisuusaste, %

= $100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa hyvinvointialueen vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaraisuusaste merkitsee merkittävän suurta velkarasitetta. Hyvinvointialueen omavaraisuusaste oli -16,3 prosenttia.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

= $100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{Käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon hyvinvointialueen käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet hyvinvointialueella on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Hyvinvointialueen tunnusluku oli 54,1 prosenttia.

Kertynyt yli-/alijäämä, 1000 €

= $\text{Edellisten kausien ylijäämä} + \text{Tilikauden ylijäämä}$

Tunnusluku osoittaa, paljonko hyvinvointialueella on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana, taikka paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina. Hyvinvointialueen tunnusluku oli alijäämäinen -113,5 miljoonaa euroa.

Kertynyt yli-/alijäämä, €/asukas

= $(\text{Edellisten kausien ylijäämä} + \text{Tilikauden ylijäämä}) / \text{Asukasmäärä}$

Tunnusluku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän määrän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvouden päättymispäivän mukaista hyvinvointialueen asukasmäärää. Taseen alijäämien kertymä oli -417 euroa/asukas.

Lainakanta 31.12., 1000 €

= $\text{Vieras pääoma} - (\text{Saadut ennakot} + \text{Ostovelat} + \text{Siirtovelat} + \text{Muut velat})$

Hyvinvointialueen lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Hyvinvointialueen lainakanta oli 508 miljoonaa euroa. Tästä pitkäaikaisia lainoja oli 496 miljoonaa euroa ja lyhytaikaisia lainoja 12 miljoonaa euroa.

Lainakanta 31.12., €/asukas

= $\text{Lainakanta 31.12.} / \text{Asukasmäärä}$

Asukaskohtainen lainamäärä lasketaan jakamalla hyvinvointialueen lainakanta tilinpäätös-
vuoden päättymispäivän mukaisella asukasluvulla. Hyvinvointialueen lainakanta oli 1 866
euroa/asukas.

Lainat ja vuokravastuut 31.12., 1000 €

= Vieras pääoma - (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat) + Vuokravastuut

Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä lainakantaan vuokravastuiden määrä. Vuokravas-
tuiden määrä huomioidaan liitetiedoissa ilmoitetun mukaisena. Hyvinvointialueen lainat ja
vuokravastuut 31.12 olivat 573 milj. euroa.

Lainat ja vuokravastuut, €/asukas

= Lainat ja vuokravastuut / Asukasmäärä

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla lainojen ja vastuiden määrä tilinpäätös-
vuoden päättymispäivän mukaisella maakunnan asukasmäärällä. Hyvinvointialueen lainat ja
vuokravastuut olivat 2 108 euroa/asukas.

Lainasaamiset, 1 000 €.

= Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja hyvinvointialueen
omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen. Lainasaamiset olivat 0 eu-
roa.

Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulojen ja -menojen laskelma laaditaan tuloslaskelmasta ja rahoituslaskelmasta, jotka sisältävät vain ulkoiset tulot, menot ja rahoitustapahtumat. Kokonaistulo ja -meno -käsitteet kattavat laskelmassa varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

TULOT	milj. €
Toiminta	
Toimintatuotot	200
Valtion rahoitus	1 159
Korkotuotot	3
Muut rahoitustuotot	2
Satunnaiset tuotot	0
Tulorahoituksen korjaukset	0
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	0
Investoinnit	0
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	8
Rahoitustoiminta	0
Antolainasaamisten vähennykset	0
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	13
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	12
Oman pääoman lisäykset	0
Kokonaistulot yhteensä	1 397

MENOT	milj. €
Toiminta	
Toimintakulut	-1 426
- Valmistus omaan käyttöön	0
Korkokulut	-12
Muut rahoituskulut	0
Satunnaiset kulut	0
Tulorahoituksen korjaukset	0
Pakollisten varausten muutos	0
- Pakollisten varausten lis. (+), väh. (-)	0
- Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustappiot	0
Investoinnit	0
Investointimenot	-5
Rahoitustoiminta	0
Antolainasaamisten lisäykset	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-22
Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0
Oman pääoman vähennykset	0
Kokonaismenot yhteensä	-1 465

HYVINVOINTIALUEKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS

Keski-Suomen hyvinvointialue yhdessä sen 100 %:sti omistaman tytäryhtiön CeFICT Oy:n ja Sairaala Novan säätiö s.r.:n kanssa muodostavat hyvinvointialuekonsernin.

CeFICT Oy:llä ei ole olemassaolonsa aikana ollut toimintaa ja yhtiön purkaminen osakeyhtiölain mukaisella menettelyllä on parhaillaan käynnissä. Sairaala Novan säätiö s.r. on itsenäinen oikeushenkilö, jonka toiminnan ja varallisuuden hoidon päämäärä on yksinomaan säätiön tarkoituksen toteuttaminen. Säätiöllä ei ole omistajia, osakkaita tai jäseniä. Sairaala Novan säätiö on katsottu kuitenkin hyvinvointialueen tytäryhteisöksi ja konsernin osaksi siitä syystä, että hyvinvointialueella on oikeus nimetä säätiön hallitus.

Vuodesta 2023 ei ole laadittu konsernitilinpäätöstä, koska CeFICT Oy:n ja Sairaala Novan säätiön yhdistelemättä jättämisellä on vain vähäinen merkitys konsernin omaan pääomaan ja yhdistelemättä jättäminen ei vaaranna oikean ja riittävän kuvan antamista toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Hyvinvointialueella on kolme osakkuusyhtiötä. Lisäksi hyvinvointialueella on omistuksia 26 muussa yhtiössä.

Hyvinvointialueen omistuksissa tapahtuneet muutokset vuoden 2023 aikana olivat:

- Hyvinvointialue osti yhden osakkeen Kivijärven kunnalta Kivijärvenhelmi Oy:stä (uusi perustettu ruokapalveluyhtiö)
- Hyvinvointialue osti yhden osakkeen Kinnulan kunnalta Kinnulan ruokapalvelu Oy:stä (uusi perustettu ruokapalveluyhtiö)

Seuraavassa taulukossa on kuvattu hyvinvointialueen tytäryhteisöt, osakkuusyhtiöt ja muut yhtiöt.

	Hyvaksin omistus-		
	osuus	Y-tunnus	Toimiala
Yhdistelemättömät tytäryhteisöt			
CeFICT Oy (selvitystilassa)	100,00 %	2960626-8	Atk-laitteisto- ja ohjelmistokonsultointi
Sairaala Novan säätiö sr		2826499-9	Lääketieteellinen tutkimus ja kehittäminen
Osakkuusyhteisöt			
Kiinteistö Oy Kinkomaan Vitapolis	40,00 %	2186527-3	Muiden kiinteistöjen vuokraus ja hallinta
Järvi-Suomen Terveys Oy	25,00 %	3180984-9	Työvoiman vuokraus
Jämsän Terveys Oy	49,00 %	2685106-5	Lääkäriasemat, yksityislääkärit ja vastaavat erikoislääkäripal
Muut yhteisöt			
2M-IT Oy	6,57 %	2859795-3	Ohjelmistojen suunnittelu ja valmistus
Digifinland Oy	2,89 %	2859355-7	Ohjelmistojen suunnittelu ja valmistus
Fimlab Laboratoriot Oy	15,18 %	2392519-6	Lääkäriasemat, yksityislääkärit ja vastaavat erikoislääkäripal
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy	4,17 %	3324881-1	Julkinen yleishallinto
Istekki Oy	0,23 %	2292633-0	Atk-laitteisto- ja ohjelmistokonsultointi
Joki ICT Oy	0,00 %	1068473-3	Tietojenkäsittely, palvelintilan vuokraus ja niihin liittyvät pa
Jokilaakson Terveys Oy	10,00 %	2260756-7	Lääkäriasemat, yksityislääkärit ja vastaavat erikoislääkäripal
Jämsän ateria -ja puhtauspalvelut Oy	1,00 %	3325511-4	Henkilöstö- ja laitosruokat
Karsera Oy	1,00 %	3333466-4	Henkilöstö- ja laitosruokat
Keurusseudun Ateria- ja tukipalvelut Oy	1,00 %	3333796-1	Henkilöstö- ja laitosruokat
Kinnulan Ruokapalvelu Oy	2,00 %	3399529-4	Henkilöstö- ja laitosruokat
Kivijärven Helmi Oy	1,00 %	3407480-9	Ravintolat
Kuntien Tiera Oy	0,00 %	2362180-3	Muu laitteisto- ja tietotekninen palvelutoiminta
Maakuntien tilakeskus Oy	4,90 %	2809806-2	Muut laitokset ja asumispalvelut
Monetra Oulu Oy	0,06 %	2454638-2	Julkinen yleishallinto
Monetra Oy	5,00 %	2930159-5	Julkinen yleishallinto
Monetra Keski-Suomi Oy	17,68 %	2930116-5	Julkinen yleishallinto
SaaSeRa Oy	2,00 %	3322280-6	Henkilöstö- ja laitosruokat
Sakupe Oy	10,98 %	0171338-7	Pesulapalvelut yrityksille
Sansia Oy	0,10 %	2364760-8	Yleisagentuuritoiminta
Servica Oy	0,02 %	2947618-4	Muut palvelut liike-elämälle
SOTEVirtuaalikirjasto Oy	7,14 %	3102659-6	Kirjastojen ja arkistojen toiminta
Biopankkien Osuuskunta Suomi - FINBB	8,33 %	2853268-2	Lääketieteellinen tutkimus ja kehittäminen
TAYS Sydänkeskus Oy	11,91 %	2298047-6	Varsinaiset sairaalapalvelut
Työterveys Aalto Oy	0,33 %	2957137-6	Lääkäriasemat, yksityislääkärit ja vastaavat erikoislääkäripal
UNA Oy	5,83 %	2898565-7	Ohjelmistojen suunnittelu ja valmistus

Vaikka hyvinvointialuekonsernista ei laadita konsernitilinpäätöstä, tilinpäätöksen liitetiedoissa esitetään hyvinvointialueiden konsernitilinpäätöksen ohjeen mukaisesti konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot hyvinvointialueiden ja kuntien yhteisessä määräysvallassa olevista yhtiöistä.

Aluevaltuusto hyväksyi hyvinvointialueen omistajaohjauksen periaatteet ja konserniohjeen keväällä 2023. Omistajaohjausta on toteutettu näiden periaatteiden mukaisesti.

Keski-Suomen hyvinvointialue on omistajana useissa yhteisöissä, joiden tuottamat palvelut ovat osa hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteuttamista. Hyvinvointialueen omistukset yhtiöistä ovat pääosin pieniä ja hyvinvointialue on useimmissa omistamissaan yhteisöissä vähemmistöosakkaana. Hyvinvointialueen omistamat yhteisöt ovat pääasiassa inhouse-yhtiöitä, jotka eivät toimi markkinoilla. Omistusten luonteesta johtuen hyvinvointialueen omistajaohjauksen vaikuttamismahdollisuudet ovat rajalliset ja keskeinen vaikuttamismekanismi yhtiöiden toimintaan syntyy sopimusohjauksen kautta. Hyvinvointialueen sopimusohjauksen periaatteet, hankintastrategia ja palvelustrategia ovatkin keskeisiä yhtiöiden ohjauksen välineitä omistajaohjauksen lisäksi.

Hyvinvointialuelain 22 §:n mukaan aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Hyvinvointialuelain 50 §:n mukaan hyvinvointialueen konsernijohtoon kuuluvat aluehallitus, hyvinvointialuejohtaja ja muut hallintosäännössä määrätyt viranomaiset. Omistajaohjauksen tehtävät ja toimivalta on määritelty tarkemmin Keski-Suomen hyvinvointialueen hallintosäännössä.

TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY JA TALouden TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEET

Tilikauden tuloksen käsittely

Aluehallitus esittää valtuuston päätettäväksi, että tilikauden alijäämä, **-113 496 750,10** euroa, kirjataan taseen omaan pääomaan tilikauden alijäämäksi.

Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Keski-Suomen hyvinvointialueen vuoden 2023 talous on 113,5 miljoonaa euroa alijäämäinen. Tämä kertoo hyvinvointialueen vaikeasta lähtötilanteesta. Vuoden 2023 rahoitus ei vastannut hyvinvointialueelle 1.1.2023 siirtyneiden toimintojen todellisia kustannuksia. Tilanteeseen vastataan talouden sopeuttamistoimenpiteillä ja hyvinvointialueiden rahoitusmalliin ja lainsäädännön tehtäviin ja velvoitteisiin vaikuttamalla.

Talouden tasapainottamisohjelma sisältyy aluevaltuuston 5.12.2023 hyväksymään toiminta- ja taloussuunnitelmaan. Talouden tasapainottamissuunnitelmaa vuoteen 2026 saakka täsmennetään vielä vuoden 2023 lopullisen alijäämän perusteella osana vuosien 2025-2026 talouden suunnittelua. Lisäksi tilinpäätöksen perusteella on arvioitava talousarviomuutoksien tarve osana kevään 2024 talousarviomuutoksia.

Talouden tasapainottamiseen toimenpidekokonaisuus koostuu seuraavista toimenpiteistä:

1. Aluevaltuuston toukokuussa 2023 hyväksymän tuottavuusohjelman mukaiset toimenpiteet
2. Vuoden 2024 talousarvioon sisältyvät muut talouden tasapainottamistoimenpiteet vuosille 2024–2026
3. Välittömästi toteutettavat lyhyen aikavälin säästö-/sopeuttamistoimenpiteet
4. Edunvalvonta hyvinvointialueiden rahoitusmalliin ja lainsäädännön velvoitteisiin vaikuttamiseksi

Tuottavuusohjelman toimenpiteiden ja muiden talouden sopeuttamistoimenpiteiden toteuttaminen on käynnissä alkuvuonna 2024. Tästä esimerkkeinä käynnissä olevat sosiaali- ja terveyspalveluiden palveluverkkotyö sekä organisaatorakenteen ja johtamisjärjestelmä kokonaisarviointityö. Lisäksi yhteistoimintaneuvotteluja on käyty jo vuonna 2023 ja organisaatorakenteen ja johtamisjärjestelmän uudistamista koskevat yhteistoimintaneuvottelut on päätetty aloittaa.

TOIMINNAN JA TALOUDEN TOTEUTUMISVERTAILU

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Alla esitetään hallitus ja valtuustotason tavoitteet, mikäli niihin on saatavilla päivitettyä tietoa vuodelta 2023. Tarkemmat tiedot vastuualue- ja palvelualuekohtaisista tavoitteista, mitareista ja niiden toteutumisesta on esitetty erillisessä raportissa.

Asiakas-segmentti	Tavoite	Mittari	Lähtötaso	Tavoitetaso 2023	Toteuma 2023	Tavoitteen tila
Lapset, nuoret ja perheet	Lasten ja nuorten koettu mielenterveys paranee	Kouluterveyskysely: ollut huolissaan mielialastaan kulu- neen 12 kuukau- den aikana (ty- töt ja pojat erik- seen) 4. ja 5. lk kysy- mys "mielialaan liit- tyviä ongelmia kahden viime viikon aikana" 3X10D-elämän- tilannemittari	2021 kouluter- veyskysely: Huolissaan mielialasta 4. ja 5. tytöt 25 %, pojat 18 % Huolissaan mielialasta 8. ja 9. lk 34 %, ammattioppi- laitos 34 %, lu- kio 48 %	Mielialastaan huolestunei- den määrä ei kasva	2023 koulu- terveyskysely: Mielialaan liit- tyviä ongel- mia kahden viime viikon aikana 4. ja 5. lk tytöt 24,6 %, pojat 15,9 % Huolissaan mielialasta 8. ja 9. lk tytöt 52,5 %, pojat 17,8 %, ammattioppi- laitos tytöt 52,5 %, pojat 13,2 %, lukio tytöt 41 %, pojat 20,1 %	
Lapset, nuoret ja perheet	Palveluja on saa- tavilla riittävästi (palveluja riittä- mättömästi saa- neiden osuus)	Kouluterveyskysely: terveyden- hoitaja ja lää- käri, koulupsy- kologi ja kuraat- tori (8.–9. lk, lu- kio, ammatilli- set)	Ei ole päässyt koulukuraatto- rille yrityksestä huolimatta: 8– 9 lk 13,5 %, lu- kio 1. ja 2. 12,3 %, am- matti 12,9 %	Kokemus pal- veluiden saata- vuudesta pysyy samalla tasolla tai paranee	Koulukuraat- tori: 8. ja 9. lk. 9,4 %, lukio 1. ja 2. 14,5 %, ammatti 1. ja 2. 8,2 %	

			<p>Ei ole päässyt kouluterveydenhoitajalle yrittämisestä huolimatta:</p> <p>8–9 lk 5 %, lukio 1. ja 2. 4,6 %, ammatti 6 %</p> <p>Ei ole päässyt koulupsykologille yrittämisestä huolimatta: (Huom! lasketaan kaikista vastaajista, kun taas muut indikaattorit palvelua tarvinneista.)</p> <p>8–9 lk 2,1 %, lukio 1. ja 2. 2,6 %, ammatti 2,3 %</p>		<p>Kouluterveydenhoitaja: 8. ja 9. lk. 5,5 %, lukio 1. ja 2. 4,5 %, ammatti 1. ja 2. 2,2 %</p> <p>Koulupsykologi: 8–9 lk 2,6 %, lukio 1. ja 2. 2,9 %, ammatti 2,1 %</p>	
Lapset, nuoret ja perheet	Palveluja on saatavilla riittävästi (palveluja riittävästi saaneiden osuus)	Kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten toteutus-% suhteessa oppilasmäärään/lukuvuosi	95 %	100 %	90%	
Lapset, nuoret, perheet	Palveluja on saatavilla riittävästi	Perhetyön käynnistyminen (pv/vkot)	1. a) varhainen perhetyö 1 vko, erityisen	1. Perhetyön tavoite: varhainen perhetyö 1	1. Varhaisen tuen perhetyö tavoite 1	

Lapset, nuoret, perheet	Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä vähenee	Sotkanet: kodin ulkopuolelle sijoitetut 0–17-vuotiaat (% vastaavan ikäisestä väestöstä, tytöt ja pojat yhteensä)	2021: K-S HVA 1,8 %; kokoomaa 1,6 % 2022: 2,1 %	Kodin ulkopuolelle sijoitettujen osuus ei kasva	2023: 2,2	
Työikäiset	Työikäisen väestön työkyky paranee	Terveystietokanta: työkykyindeksi (ei käytössä laajasti Keski-Suomessa) FinSote: jaksaminen työskennellä vanhuuseläkeikään saakka (ind. 4386) sekä arvio omasta työkyvystä	Terveystietokanta: ei HVA-tasosta lähtötietoa FinSote 2020: Työkykyneeksi arvioi 32 %, 28 % arvioi, ettei jaksanut työskennellä vanhuuseläkeikään saakka	Terveystietokanta: työkykyindeksi otetaan HVA-tasoiseen käyttöön	TerveSuomi 2022: 25,4 % arvioi, ettei jaksanut työskennellä vanhuuseläkeikään saakka. Itsensä täysin tai osittain työkyvyttömäksi kokevien osuus 26,7 %.	
Työikäiset	Palveluja on saatavilla riittävästi (palveluja riittävästi saaneiden osuus)	FinSote (2021 saakka): yli 18-vuotiaat riittävästi lääkärin, hoitajan, hmsl, sosiaalipalveluita saaneita? Terve Suomi (2022 lähtien): 18–64-vuotiaat, oletko mielestäsi saanut riittävästi	FinSote 2020: Sosiaalityön palveluita riittävästi sai 48 %, 68 % koki terveyspalveluiden saatavuuden hyväksi, 24 % koki saaneensa riittävästi hammaslääkärin palvelua, 17 % riittävästi	Kokemus palveluiden saatavuudesta pysyy samalla tasolla tai paranee	TerveSuomi 2022: Terveystietokanta: riittävästi saaneet: Hammaslääkäri 25,2 % Hoitaja 14,4 % Lääkäri 24 % Sosiaalityön palveluita riittävästi saaneet: 40,1 % (95 %-lv:	

		<p>terveyspalveluita (lääkäri, hoitaja, hmsl, suuhygienisti) 12 viime kuukauden aikana?</p> <p>Terve Suomi: oletko mielestäsi saanut riittävästi sosiaalipalveluita 12 viime kuukauden aikana (4 eri vaihtoehtoa palvelusta)</p>	<p>lääkäripalvelua ja 11 % hoitajan</p>		<p>[29,5; 51,5], 68 vastaajaa)</p>	
Työikäiset	<p>Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vaikutus työkykyyn vähenee</p>	<p>Sotkanet: mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä (aggregaatti tai sukupuolittain jaettu; indikaattori 3218)</p>	<p>2021: K-S HVA miehet 3,6 % naiset 3,9 % koko maa miehet 3,3 % naiset 3,4 %</p> <p>2022: K-S HVA 3,6 %</p> <p>MT-perusteisesti vuonna 2021 Keski-Suomessa 36,5 (koko maa 30,4)</p>	<p>Sukupuolittain tilanne pysyy ennallaan tai paranee</p>	<p>2023 ei saatavilla</p>	
Työikäiset	<p>Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vaikutus työkykyyn vähenee</p>	<p>Sotkanet: mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat %</p>	<p>2021: K-S HVA miehet 3,6 % naiset 3,9 % koko maa miehet 3,3 % naiset 3,4 % 2022: K-S HVA 3,6 %</p>	<p>Sukupuolittain tilanne pysyy ennallaan tai paranee</p>	<p>2023 ei saatavilla</p>	

		vastaavan ikäisestä väestöstä (aggregaatti tai sukupuolittain jaettu; indikaattori 3218)	MT-perusteisesti vuonna 2021 Keski-Suomessa 36,5 (koko maa 30,4)			
		Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet	25–64-v / 1000 vastaavan ikäistä. 2022: 36,4 %			
Ikäihmi- set	Ikäänntyvien kotonan asumisen edellytyksiä parannetaan	Sotkanet: kotonan asuvien yli 75-vuotiaiden määrä	2021: K-S HVA miehet 93,8 % naiset 90,5 % koko maa miehet 94,6 % naiset 91,2 % 2022 K-S HVA 92,6 %	Kotona asuvien määrä pysyy ennallaan tai nousee	2023 ei saatavilla	
Ikäihmi- set	Ikäihmisten kottettu yksinäisyys vähenee	Sotkanet: itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet (aggregaatti tai sukupuolittain jaettu; indikaattori 4286)	2020: K-S HVA miehet 8,8 % naiset 7,9 % yhteensä 8,3 % koko maa miehet 7,7 % naiset 10,5 % yhteensä 9,3 % 2022 K-S HVA yksinäisiä yli 75-vuotiaita 11,1 %	Tilanne pysyy ennallaan tai paranee	2023 ei saatavilla	
Ikäihmi- set	Palveluiden piirissä olevien toimintakyky paranee	RAI: Kotihoidon ja palveluasumisen asiakkaiden palvelutarpeen muutos (yhdessä tai erikseen)	Kotihoito: 80 % palvelutarve on säilynyt tai vähentynyt Palveluasuminen: 87 % palvelutarve on säilynyt tai vähentynyt	Niiden osuus, joiden palvelutarve on säilynyt tai on vähentynyt, pysyy ennallaan	Kotihoito: 78 %; tulokseen on vaikuttanut asiakasrakenteen tavoitteellinen muutos, jossa vähäisen	

					<p>palvelutarpeen asiakkaita ohjautuu kotihoitoon vähemmän.</p> <p>Palveluasuminen: 89 %</p>	
Ikäihmiset	<p>Palveluja on saatavilla riittävästi (palveluja riittämättömästi saaneiden osuus)</p>	<p>Finsote (2021 saakka): yli 65-vuotiaat riittämättömästi lääkärin, hoitajan, hmsl, sosiaalipalveluita saaneita</p> <p>Terve Suomi (2022 lähtien): yli 65-vuotiaat, oletko mielestäsi saanut riittävästi terveyspalveluita (lääkäri, hoitaja, hmsl, suuhygienisti) 12 viime kuukauden aikana?</p> <p>Terve Suomi: oletko mielestäsi saanut riittävästi sosiaalipalveluita 12 viime kuukauden aikana (4 eri vaihtoehtoa palvelusta)</p>	<p>FinSote 2020: Sosiaalityön palveluita riittämättömästi sai 48 % (tässä ei eritelty ikäryhmiä), 56 % koki terveyspalveluiden saatavuuden hyväksi, 15 % koki saaneensa riittämättömästi hammaslääkäripalvelua, 20 % riittämättömästi lääkäripalvelua ja 12 % hoitajan</p> <p>Terve Suomi 2022: Hammaslääkärin palveluita riittämättömästi saaneita K-S HVA 25,2 %, sosiaalityön palveluita riittämättömästi saaneita 43,2 %</p>	<p>Kokemus palveluiden saatavuudesta pysyy samalla tasolla tai paranee</p>	<p>2022 uudempaa tietoa ei saatavilla</p>	

Kaikki	Menetettyjen elinvuosien määrä vähenee	Sotkanet: PYLL (0–80vuotiaat)	2021: K-S HVA 5538 koko maa 5685 2022: K-S HVA 5823, koko maa 5745	Menetettyjen elinvuosien määrä pysyy vuoden 2021 tasolla	2023 ei saatavilla	
Kaikki	Sairastavuus vähenee ja alueelliset erot HVA:n sisällä pienenevät	Kansallinen terveysindeksi	Ikävakioitu sairastavuusindeksi 2021 K-S HVA 103,5	Ei ehdi muuttua vuodessa	2021 uudempaa tietoa ei saatavilla	
Kaikki	Keski-suomalaiset ovat tyytyväisiä elämänlaatuunsa	Terve Suomi: Millaiseksi arvioit oman elämänlaatusi (5portainen asteikko)	FinSote 2020: elämänlaatusa keskimääräistä paremmaksi kokevien osuus; koko Suomi 56 %; Keski-Suomi 54 % Terve Suomi 2022: elämänlaatusa hyväksi tuntevien osuus K-S HVA 52,2 %, koko maa 51 %	Lähtötaso Terve Suomi kysely 2023 (5 portainen asteikko) uusi skaala	2022 uudempaa tietoa ei saatavilla	
Kaikki	Tarvevakioitu alueen asukkaiden sote-palvelujen tarve vähenee (80 % yleiskatteisesta HVA:n rahoituksesta sidottu tarvevakiointiin)	THL: sotepalvelutarvekerroin pienenee	2020: 1,05 (kokonaistarvekerroin; koko maa 1)	Kerroin pysyy ennallaan tai laskee		
Kaikki	Pelastustoimen palvelut parantavat asukkaiden, yritysten ja Keski-Suomessa	Kysely palveluiden saatavuudesta ja laadusta	Ei HVA-tasoista lähtötietoa	Ensimmäinen kysely laaditaan vuoden 2023 aikana.		

	vierailevien kokemusta turvallisuudesta maakunnasta					
Kaikki	Asukkaiden kokemus terveydestä, hyvinvoinnista ja turvallisuudesta	Terve Suomi: Kuinka turvallisesti tunnet olosi päivittäisessä elämässäsi (5-portainen asteikko), elämänlaatu (5-portainen asteikko), arvio omasta terveydestä	<p>FinSote 2020: päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvallisesti kokevien osuus; Keski-Suomi 70,4 %; koko Suomi 69,8 %.</p> <p>Terveytensä keskitasoisesti tai heikoksi kokee 36 %. K-S</p> <p>HVA 2022 33,2 %</p> <p>Terve Suomi 2022: päivittäisen elämänsä erittäin tai hyvin turvallisesti kokevat K-S HVA 68,6 %, koko maa 70,4 %.</p>	Uusi data saatavilla 2023 Terve Suomi	2022 uudempiä tietoa ei saatavilla	
Kaikki	Asukkaiden kokemus osallistumisesta ja vaikuttamismahdollisuuksista vahvistuu	Terve Suomi: Pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin/ Oma tiedonkeruu 2023	<p>FinSote 2020: Aktiivisesti osallistuvien osuus 23 %</p> <p>Terve Suomi 2022: erittäin heikko osallisuuden kokemus KS HVA 10,4 %; koko maa</p>	Määrittyy vuoden 2023 aikana (Terve Suomi 05/2023)	2022 uudempiä tietoa ei saatavilla	

			10,0 %			
Henkilöstö	Henkilöstön työhyvinvoinnin paraneminen ja pysyvyyden parantaminen	Henkilöstön kokemus työhyvinvoinnista	Sairaanhoidopiiriin ja seutu-terveyskeskuk-sen data	Hyvinvointi-alueen työhyvinvointimit-tariston perus-taminen	Mittaristo työn alla. Henkilöstö-ohjelma laa-dittu vuosille 2032-2025, henkilöstö-ohjelman mittaristo	
Kaikki (so-siaali- ja tervey-denhuol-lon sair-aalapal-velun asiakkaat)	Sosiaali- ja terveyspalvelui-den hoito- ja pal-veluketju on su-juva ja tarkoituksenmu-kainen	Hoitotakuun to-teutumisen: Hoidon tarpeen arvio. Odottaa > 90 vrk (%)	23,4 %	< 15 % ylitykset	37,5 %	
		Hoitotakuun to-teutumisen, hoitoa odottaa > 180 vrk (%)	10,7 %	< 5 % ylitykset	18,9 %	
		Sairaalapalvelut Novan osastoilta jatkohoitoon jonottavien lukumäärä	Ei HVA-tasoista lähtötietoa	Määrittyy vuo-den 2023 aikana		
		Alueellisen osas-totoiminnan osastoilta jatko-hoitoon jonotta-vien lukumäärä	Ei HVA-tasoista lähtötietoa	Määrittyy vuo-den 2023 ai-kana		
Henkilöstö	Sairauspoissaolo-jen määrä	Sairauspoissa-olot keskimäärin kalenteripäivänä per henkilötyö-vuosi kokonai-suutena,	Ei HVA-tasoista lähtötietoa	Määrittyy vuo-den 2023 ai-kana, kun en-simmäiset tie-dot käytössä	K-S hva 18,8 pv/htv Kon-serni 20,8pv/htv	

		ammattiryhmittäin ja palveluittain			Sote 18,6 pv/htv Pelastus 15,3 pv/htv	
--	--	------------------------------------	--	--	--	--

Toiminnan tavoitteiden lisäksi aluehallitus priorisoi toiminnalle viisi tavoitetta. Näiden tavoitteiden etenemistä ja toteutumista seurattiin neljännesvuosiraportoinnin yhteydessä.

- Henkilöstön työhyvinvointi, hyvä johtaminen ja määrätietoinen tavoitteellisuus näiden kehittämisessä

Hyvinvointialueen ensimmäinen toimintavuosi on ollut hyvinvointialueen henkilöstöjohtamisen yhtenäisten henkilöstökäytänteiden rakentamista ja esihenkilötyön sekä eri tasojen henkilöstöjohtamisen tukemista valtavassa muutoksessa. Työ on ollut vaativaa ja monien järjestelmien rakentamista jatketaan kuitenkin edelleen ja tietosisältöä yhtenäistetään muun toiminnan ohessa. Hyvinvointialueen henkilöstöohjelma vuosille 2023-2025 valmistui syksyllä 2023, ”Hyvä työarki kaikille”. Henkilöstöohjelman visio on ”Meillä henkilöstö elää hyvää työarkea. Hyvän työn tekemiseen on hyvät olosuhteet ja voimavarat sekä tukena hyvä johtaminen.” Ohjelman kehittämiskohteiksi valittiin lähijohtamisen kehittäminen, työvoiman hankinnan kehittäminen, palkitsemisen kehittäminen, työhyvinvointia ja työolosuhteita tukevien käytäntöjen kehittäminen sekä resurssisuunnittelun kehittäminen. Työhyvinvointi ja hyvä johtaminen ovat keskiössä henkilöstöohjelmaa toteuttavissa kehittämishankkeissa. Lisäksi syksyn aikana on tehtiin Työterveyslaitoksen kanssa ”Mitä kuuluu?” – työhyvinvointikysely koko henkilöstölle.

- Ikääntyneiden palvelurakenteen uudistaminen (yhteisöllisen asumisen lisääminen, kotihoidon vahvistaminen, kuntouttavan toiminnan lisääminen)

Ikääntyneiden palvelurakenteen uudistaminen on edennyt hyvin, huolimatta siitä, kuinka valtava muutos vuoden alussa tapahtui. Tilanteen haltuunoton lisäksi on pystytty ottamaan uudistumisessa merkittäviä askeleita ja valmistelemaan laajassa yhteistyössä suunnitelma ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi.

Yhteisöllistä asumista ikääntyneille on aloitettu lisäämään ja kehittämään, palvelukuvaus täsmentyi loppuvuodesta (päätöksenteossa alkuvuodesta 2024). Kotihoidon kuntouttavat arviointijaksot ja tehostettu kotikuntoutus asiakkaille ovat käytössä, kotihoidon palveluissa välitöntä työaika lisätään (asiakkaan luona tehtävä työ) edelleen. Myös kotihoidon etähoitoa lisätään ja kotihoitoa tuotetaan 24/7 koko hv-alueella. Ikääntyneiden päivätoimintaa on kehitetty tavoitteiden mukaisesti koko hyvinvointialueen alueella, tässä on pystytty ottamaan huomioon myös syksyllä 2024 hyväksytyt sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen linjaukset. Hanketuella käynnistetty seniorin hyvinvointineuvolatoiminta ja laajennussuunnitelma tehty.

- Hoitoon pääsyn vauhdittamiseksi ja oikea-aikaisen palvelun kohdentamiseksi hoidon ja palvelutarpeen arvioinnin kehittäminen

Aluehallituksen priorisoiman tavoitteen osalta on edistytty hyvin.

Yhtenäiset hoidon tarpeen arvioinnin kriteerit ja tilastointiohjeet on otettu käyttöön hyvinvointialueella. Tilastoinnin yhtenäistäminen ja kirjaamisen laadun parantaminen antaa tiedon todellisista hoitoon pääsyn ajoista paremmin kuin aiemmin. Moniammatillisen toimintamallin käyttöönottoa on lisätty ja lisätään vaihteittain ja monialaista yhteistyötä sekä hoidon jatkuvuutta vahvistetaan. Varmistetaan ajanvarauskirjojen aukiolo riittävän pitkälle niin, että kiireittämiä aikoja on saatavilla sekä avosairaanhoidossa että suun terveydenhuollossa. Hoitolinjoja on myös yhtenäistetty. Kestävän kasvun hankerahoituksella on purettu hoitojonoja ja tätä kautta parannettu hoitoon pääsyä. Lisäksi mielenterveys- ja päihdepalveluiden ensilinjan toiminta käynnistyi Jyväskylässä, jonka johdosta miepä- palveluihin hoitoon pääsy jono on 0 vrk ja hoidon tarpeen arviointi laadukasta ja tasalaatuista.

- Lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluiden vahvistaminen

Tavoitteen osalta on edetty hyvin: Lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalvelut ovat vuoden aikana vahvistuneet ja palvelut kattavat koko hyvinvointialueen. Palveluja on tarjolla monikanavaisesti (kasvokkain, walk in-palveluna, puhelimitse, netissä sekä anonyymisti että asiakkuudessa). Mielenterveyspalveluita on vahvistettu esimerkiksi siten, että alueelliset lasten- ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluiden toimipisteet perustettu ja moniammatillisiin tiimeihin on nimetty palveluvastaavat lähiesihenkilöiksi. Lisäksi esimerkiksi ”Pyydä apua” -nappi nettisivuilla tuo mielenterveyspalvelut lähemmäksi ja saavutettavammaksi lapsille ja nuorille hyvin matalalla kynnyksellä.

Hyvinvointialue on luonut mahdollisuuden aiempaa syvemmälle integraatiolle lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa niin hyvinvointialueen eri vastuualueiden välillä kuin yhdyspintatyön edistämisessä kuntien kanssa. Aiempaa syvemmästä integraatiotyöstä esimerkkinä voidaan nostaa mm. käyttöön otetut lasten ja nuorten mielenterveyden hoito- ja palveluketjut sekä hoidon porrastus. Lasten ja nuorten perustason päihde- ja mielenterveyspalvelujen vahvistaminen on edellyttänyt myös työntekijöiden osaamisen lisäämistä mm. psykososiaalisten menetelmien käyttöönoton vahvistamisella.

- Etäpalveluiden vahvistaminen osana lähipalveluiden kokonaisuutta

Etäpalveluja tarjotaan laajasti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa osana palvelutarjontaa. Digitaalisten palveluiden markkinointia vahvistettu ja palveluiden löytymistä on selkeytetty. Palvelujen kehittämishankkeet ovat tukeneet etäpalveluiden käyttöönoton laajentamista, digitaalisten toimintamallien kehittämistä sekä ammattilaisten digitaitojen vahvistamista koko hyvinvointialueella. Esimerkkejä etäpalvelujen vahvistamisesta osana lähipalveluita ovat omaolon oirearvioiden käytön laajentaminen koko hyvinvointialueelle, digimentointimallin kehittämisestä ammattilaisten osaamisen vahvistamiseksi vahvistaminen,

digitaalisen sosiaali- ja terveyskeskuksen laajentuminen (alueellinen kattavuus 2023 77% väestöstä), hoitaja-avusteisen etädiagnostiikan vahvistaminen sekä laitehankinnoilla, että toimintamallin kehittämisellä, tekoälyä hyödyntävän puhelinrobotiikan kehittämisen aloittaminen ja sen prototyypin rakentaminen sekä esimerkiksi etähoivan mallit.

KÄYTTÖTALouden TOTEUTUMINEN

Hyvinvointialueen toimintaa ohjataan käyttötalousosan avulla. Talousarvion käyttötalousosassa aluevaltuusto on asettanut tehtäväkohtaiset tavoitteet sekä osoittanut tavoitteiden edellyttämät tuloarviot ja määrärahat tehtävien hoitamiseen. Vuoden 2023 talousarviossa valtuustoon nähden sitoviksi käyttötalouden tavoitteiksi määriteltiin vastuualueiden toimintakatteet.

Hallintosäännön mukaisesti aluehallitus on hyväksynyt talousarviota tarkentavan käyttösuunnitelman. Käyttösuunnitelma on valtuuston hyväksymää toiminta- ja taloussuunnitelmaa yksityiskohtaisempi toiminnallinen ja taloudellinen suunnitelma tehtävistä ja määrärahoista. Käyttötalouden toteutumisen osiossa esitettävien laskelmien tiedoissa on käytetty talousarviolukuina aluehallituksen hyväksymän käyttösuunnitelman mukaisia tietoja. Käyttösuunnitelmassa toimintakatteen sitovuustasot ovat talousarvion mukaiset.

Hyvinvointialue 1 000 €	KS 2023	Muutokset 2023	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Konsernipalvelut						
Toimintatulot	33 404	1 864	35 268	35 248	-20	-0,1 %
Myyntitulot	8 636	3 400	12 036	9 821	-2 215	-18,4 %
Maksutulot	0	0	0	1 647	1 647	-
Tuet ja avustukset	22 278	-1 536	20 742	20 649	-93	-0,4 %
Muut toimintatulot	2 490	0	2 490	3 130	641	25,7 %
Toimintamenot	-271 122	-6 180	-277 301	-286 061	-8 760	3,2 %
Henkilöstömenot	-89 123	2 844	-86 279	-85 957	321	-0,4 %
Palvelujen ostot	-97 876	1 076	-96 800	-100 640	-3 840	4,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tav.	-17 736	75	-17 661	-19 467	-1 806	10,2 %
Avustukset	-983	0	-983	-1 155	-172	17,5 %
Muut toimintamenot	-65 404	-10 175	-75 579	-78 842	-3 262	4,3 %
Toimintakate	-237 718	-4 316	-242 033	-250 813	-8 780	3,6 %
Pelastustoimi						
Toimintatulot	6 025	0	6 025	5 899	-126	-2,1 %
Myyntitulot	768	0	768	1 609	841	109,5 %
Maksutulot	0	0	0	0	0	-
Tuet ja avustukset	5 207	0	5 207	4 289	-918	-17,6 %
Muut toimintatulot	50	0	50	1	-49	-98,3 %
Toimintamenot	-38 818	0	-38 818	-35 896	2 922	-7,5 %
Henkilöstömenot	-31 839	0	-31 839	-28 177	3 662	-11,5 %
Palvelujen ostot	-2 264	0	-2 264	-2 988	-724	32,0 %
Aineet, tarvikkeet ja tav.	-2 570	0	-2 570	-2 813	-243	9,5 %
Avustukset	-100	0	-100	-135	-35	34,7 %
Muut toimintamenot	-2 045	0	-2 045	-1 783	262	-12,8 %
Toimintakate	-32 793	0	-32 793	-29 997	2 795	-8,5 %
Sosiaali- ja terveystoimen palvelut						
Toimintatulot	132 552	8 968	141 520	159 062	17 542	12,4 %
Myyntitulot	30 942	13 441	44 383	44 935	553	1,2 %
Maksutulot	80 693	-2 661	78 032	82 596	4 564	5,8 %
Tuet ja avustukset	9 845	1 268	11 113	19 949	8 836	79,5 %
Muut toimintatulot	11 073	-3 079	7 993	11 582	3 589	44,9 %
Toimintamenot	-959 648	-111 837	-1 071 485	-1 104 063	-32 578	3,0 %
Henkilöstömenot	-468 401	-42 043	-510 443	-517 246	-6 803	1,3 %
Palvelujen ostot	-387 611	-56 165	-443 776	-483 227	-39 451	8,9 %
Aineet, tarvikkeet ja tav.	-57 326	-16 301	-73 627	-77 793	-4 166	5,7 %
Avustukset	-37 446	1 046	-36 400	-19 942	16 458	-45,2 %
Muut toimintamenot	-8 864	1 625	-7 239	-5 854	1 385	-19,1 %
Toimintakate	-827 095	-102 869	-929 965	-945 001	-15 036	1,6 %
Hyvinvointialue yhteensä						
Toimintatulot	171 981	10 832	182 813	200 209	17 396	9,5 %
Myyntitulot	40 346	16 841	57 187	56 365	-821	-1,4 %
Maksutulot	80 693	-2 661	78 032	84 243	6 212	8,0 %
Tuet ja avustukset	37 330	-268	37 062	44 887	7 825	21,1 %
Muut toimintatulot	13 612	-3 079	10 533	14 713	4 180	39,7 %
Toimintamenot	-1 269 587	-118 017	-1 387 604	-1 426 020	-38 416	2,8 %
Henkilöstömenot	-589 363	-39 198	-628 561	-631 381	-2 820	0,4 %
Palvelujen ostot	-487 751	-55 089	-542 839	-586 855	-44 016	8,1 %
Aineet, tarvikkeet ja tav.	-77 631	-16 226	-93 858	-100 073	-6 215	6,6 %
Avustukset	-38 529	1 046	-37 483	-21 232	16 251	-43,4 %
Muut toimintamenot	-76 313	-8 550	-84 863	-86 478	-1 615	1,9 %
Toimintakate (sitova)	-1 097 606	-107 185	-1 204 791	-1 225 811	-21 020	1,7 %

Käyttötalousosan toteutumisessa selvitetään tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden poikkeamat ja niiden syyt siltä osin kuin aluevaltuusto ei ole niitä hyväksynyt talousarviomuutoksina. Talousarvion toteutumisvertailu esitetään samalla tarkkuudella (1 000 euroa) kuin talousarvio.

KONSERNIPALVELUT

Toimialan kuvaus

Konsernipalveluiden toimiala koostuu kolmesta vastuualueesta:

- Strateginen kehittäminen ja järjestäminen
- Johtamisen tukipalvelut
- Palvelutuotannon tukipalvelut

Konsernipalveluiden toimialalle on keskitetty hyvinvointialueen hallinto ja palvelutuotannon tukipalvelut kokonaisuudessaan. Konsernipalveluiden toimialalla toimii myös strategisen kehittämisen ja järjestämisen vastuualue, joka vastaa strategian ja strategian toimeenpano-ohjelman valmistelusta ja seurannasta sekä järjestämistehtävän koordinoinnista.

Konsernipalveluiden toimialan rakenne täsmentyi vuoden 2023 aikana yhteistoimintaneuvottelujen myötä. Kevään 2023 yhteistoimintaneuvottelujen tulos käsiteltiin aluehallituksessa 30.5.2023/181. Näiden yhteistoimintaneuvottelujen perusteella yhtenäistettiin konsernipalveluiden henkilöstön nimikkeitä, tehtäväkuvia ja työaikoja. Syksyllä 2023 käytiin myös toiset yhteistoimintaneuvottelut osana vuoden 2024 talousarvion valmistelua. Näiden yhteistoimintaneuvotteluiden lopputulos käsiteltiin aluehallituksessa 22.11.2023/357. Yhteistoimintaneuvottelujen perusteella toimialan johtamisjärjestelmää ja organisaatorakennetta täsmennettiin ensimmäisen toimintavuoden kokemusten perusteella. Merkittävimmät organisatoriset muutokset olivat hankintapalveluiden siirtäminen palvelutuotannon tukipalveluista oikeudellisiin palveluihin, lääkintätekniikan siirtäminen teknisistä palveluista väli-nehuoltoon sekä muutokset tila- ja teknisten palveluiden sekä tietohallinnon organisaatioissa. Samalla johto- ja päällikkötehtävien määrää vähennettiin. Edellä kuvatut muutokset toimeenpantiin vuoden 2024 alusta lukien. Organisaatorakenteen ja palveluprosessien kehittämistä jatketaan myös tulevana vuosina. Tavoitteena on, että konsernipalveluiden toiminta tukee ja luo puitteet koko hyvinvointialueen laadukkaalle ja tuloksekkaalle toiminnalle.

Toiminta

Konsernipalveluiden toimialalla ensimmäinen toimintavuosi 2023 oli ennen kaikkia hallinnon ja tukipalvelujen vakiinnuttamisen ja haltuunoton aikaa. Hyvinvointialueuudistuksen aiheuttama muutoksen laajuus ja syvyys konsernipalveluiden toimialalla oli yllättävän suuri. Tämä johtui siitä, että hallinnon ja tukipalveluiden henkilöstö siirtyi konsernipalveluiden palvelukseen 26 eri organisaatiosta ja yhdenkään organisaation hallintomalli ei ole ollut suoraan monistettavissa hyvinvointialueelle. Hallinnon toimintatapoja ja -malleja jouduttiin rakentamaan saman aikaisesti, kun toiminta oli täydessä käynnissä 1.1.2023 alkaen. Leimallista tilivuodelle 2023 oli se, että se sisälsi paljon ensikertaisia ja kertaluontoisia toimenpiteitä ja päätöksiä hyvinvointialueen hallinto-organisaation rakentamiseen ja käynnistämiseen liittyen.

Organisoitumisen keskeneräisyydestä huolimatta kaikki suunnitellut hallinnolliset päätökset saatiin valmisteltua ja tehtyä tilivuoden 2023 aikana. Perustoiminnan lisäksi tilivuoden 2023 aikana valmisteltiin paljon isoja ja merkittäviä päätöskokonaisuuksia. Strategian toimeenpano-ohjelma jäsenettiin ja siihen liittyvä ohjelma- ja suunnitelmakokonaisuus saatiin lähes kokonaisuutena hyväksytyä vuoden 2023 aikana. Muita merkittäviä yksittäisiä päätösvalmisteluja olivat mm. hallintoa ja toimintaa ohjaavien eri sääntöjen ja ohjeiden hyväksyminen, palvelujen myöntämisen perusteet, Kukkulan kauppa, tuottavuusohjelma, edunvalvontasuunnitelma hallitusohjelmaneuvotteluita varten, potilas- ja asiatietojärjestelmien yhtenäistäminen ja tilaselvitys palveluverkkotyön tietopohjaksi. Myös luottamushenkilöorganisaation toiminnan käynnistäminen ja sen arviointi oli merkittävä valmistelukokonaisuus. Ensimmäisen toimintavuoden aikana aloitettiin myös YTA-alue yhteistyö ja käytiin aktiivista vuoropuhelua ministeriöiden kanssa hyvinvointialueneuvottelujen osalta.

Talous

	TA/M	TP		
	2023	2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Konsernipalvelut				
Toimintatulot	34 770	35 248	477	1 %
Toimintamenot	-277 038	-286 061	-9 023	3 %
Toimintakate (sitova)	-242 268	-250 813	-8 546	4 %
Strateginen kehittäminen ja järjestäminen				
Toimintatulot	2 308	2 789	480	21 %
Toimintamenot	-11 022	-12 090	-1 068	10 %
Toimintakate	-8 713	-9 301	-588	7 %
Johtamisen tukipalvelut				
Toimintatulot	29 454	29 132	-322	-1 %
Toimintamenot	-201 065	-207 622	-6 557	3 %
Toimintakate	-171 611	-178 490	-6 879	4 %
Palvelutuotannon tukipalvelut				
Toimintatulot	3 008	3 327	319	11 %
Toimintamenot	-64 951	-66 349	-1 397	2 %
Toimintakate	-61 943	-63 022	-1 079	2 %

Konsernipalveluiden toimialan talous on toimintakatteella mitattuna noin viidennes hyvinvointialueen kokonaistaloudesta. Konsernipalveluiden toiminnasta ja taloudesta valtaosa on suoraan toimialoille tuotettavia tukipalveluita. Taloudellisesti mitattuna suurimmat konsernipalveluiden palvelukokonaisuudet ovat tilapalvelut, palvelutuotannon tukipalvelut sekä tietohallinto. Nämä kolme palvelukokonaisuutta muodostavat noin 4/5 konsernipalveluiden

taloudesta. Näiden tukipalveluiden kustannustaso on paljolti riippuvaista sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen palveluverkosta, palvelutasosta sekä asiakas- ja henkilöstömääristä. Yhden viidenneksen konsernipalveluiden taloudesta muodostaa hyvinvointialueen yleishallinto: talouspalvelut, HR-palvelut, hallintopalvelut, viestintäpalvelut sekä strateginen kehittäminen ja järjestäminen.

Konsernipalveluiden talouden seuranta haastoi tilivuonna 2023 erityisesti se, että vuoden 2023 talousarvio oli laadittu yhdistelemällä luovuttavien organisaatioiden talousarvotiedot. Näin ollen talousarvio vuodelle 2023 ei vastannut toimialalle siirtyneen toiminnan tosiasiallisia kustannuksia ja luovuttavien organisaatioiden tiedot olivat rakenteellisesti poikkeavia verrattuna hyvinvointialueen organisaatioon. Talouden seurannassa ja ennusteiden laadinnassa ei myöskään ollut käytettävissä aiempien vuosien toteumatietoja.

Konsernipalveluiden toimialan käyttötalouden toimintakate oli 251,0 miljoonaa euroa ja tilinpäätös toteutui kokonaisuudessaan 8,5 miljoonaa euroa muutettua talousarviota heikompana. Suurin poikkeama oli johtamisen tukipalveluissa (6,9 miljoonaa euroa) ja siellä erityisesti tilapalveluissa ja tietohallinnossa. Palvelutuotannon tukipalvelut ylittivät talousarvion 1,1 miljoonaa euroa ja strateginen johtaminen ja järjestäminen 0,6 miljoonaa euroa.

Talousarvion ylitykset koostuivat lähes yksinomaan palveluhankinnoista. Vuoden 2023 alusta lukien useasta eri organisaatiosta hyvinvointialueelle siirtyneiden lukuisten hankintasopimusten seuranta ja valvonta osoittautui haasteelliseksi tehtäväksi. Yhdistelemällä laadittu talousarvio ei myöskään vastannut lukuisista eri organisaatioista siirtyneiden hankintasopimusten tosiasiallisia kustannuksia. Talouden seurannan ja ennustamisen osalta erityiseksi ongelmaksi muodostui myös se, että hankintasopimusten laskutus painottui vuoden viimeiselle neljännekselle ja erityisesti joulukuulle. Vielä elokuun lopun seurantatietojen perusteella laadittu ennuste näytti siltä, että konsernipalveluiden toimialan talous pysyisi kokonaisuutena talousarviossa. Talousarvion jaksotuksessa kuukausille ei kuitenkaan ollut riittävällä tavalla osattu huomioida toimintakulujen painotusta erityisesti joulukuulle. Joulukuulle kirjattiin myös joitakin talousarviossa huomioimattomia ja kertaluontoisia eriä, kuten lomapalkkavelan jaksotusmuutos. Tämä lisäsi koko hyvinvointialueen osalta toimintakuluja 7,0 miljoonaa euroa ja konsernipalveluiden toimialan osalta 0,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 talouden seurannassa ja käyttösuunnitelman laadinnassa tullaan hyödyntämään tilivuoden 2023 toteumatietoja ja siten parannetaan talouden ennustettavuutta.

Talousarvion ylityksistä huolimatta tilivuoden 2023 aikana harjoitettiin tiukkaa talouspolitiikkaa ja noudatettiin koko hyvinvointialueelle annettuja talouden sopeuttamisohjeita. Suunniteltuja rekrytointeja jätettiin toteuttamatta ja täyttölupamenettely otettiin käyttöön vuoden 2023 aikana. Hankintasopimusten läpikäynti organisoitiin ja kaikki hyvinvointialueelle siirtyneet hankintasopimukset luokiteltiin ja vastuutettiin yhteiseen tietojärjestelmään. Harkinnanvaraisia palkantarkistuksia ei myönnetty kuin poikkeustilanteissa ja niiden osalta otettiin käyttöön koko organisaatiota koskeva keskitetty arviointi. Kustannuskehitystä hillittiin myös tiukoilla arjen talouden ohjeilla, jotka liittyivät kokouskäytänteisiin, tilaisuuksiin, koulutuksiin, matkustamiseen jne.

Kesän ja syksyn 2023 aikana valmisteltiin noin 9,0 miljoonan euron taloudelliset sopeutus-toimet konsernipalveluiden vuoden 2024 talousarvioon. Nämä toimenpiteet ovat pääosin rakenteellisia uudistuksia, joilla pyritään alentamaan pysyvästi toimialan kustannustasoa. Yhteenvetona voi todeta, että tilivuonna 2023 konsernipalveluiden toimialalla elettiin odotusten ja resurssien ristipaineessa. Yhtäältä hyvinvointialueen toimialoilla, luottamushenkilöillä ja muilla sidosryhmillä oli paljon odotuksia konsernipalveluiden toiminnalla. Toisaalta toimintamalleja vasta rakennettiin ja samalla harjoitettiin tiukkaa talouspolitiikkaa.

Vuoden 2023 tilinpäätöksen toteuma asettaa paineita vuoden 2024 talousarvion toteutumiselle. Vuoden 2024 talousarvion laadinnan pohjatietona käytettiin muutetun talousarvion 2023 tietoja ja nyt tilinpäätöksen mukainen toiminnan tosiasiallinen kustannustaso on sitä korkeampi. Tilinpäätöksen perusteella on arvioitava talousarviomuutoksien tarve osana kevään 2024 talousarviomuutoksia.

Henkilöstö

Konsernipalveluiden henkilöstö siirtyi pääosin liikkeenluovutuksena luovuttavista organisaatioista. Vuoden 2023 alussa konsernipalveluiden henkilöstömäärä oli vajaat 1.400 henkilöä, josta vakinaisessa palvelussuhteessa oli hieman alle 1.200 henkilöä ja määräaikaisessa palvelussuhteessa noin 200 henkilöä. Vuoden lopussa 31.12.2023 konsernipalveluiden henkilöstömäärä oli yhteensä 1.444 henkilöä, josta vakituksessa palvelussuhteessa oli 1.231 henkilöä ja määräaikaisessa palvelussuhteessa 215 henkilöä. Vuoden aikana henkilöstömäärässä ja erityisesti määräaikaisessa henkilöstössä on kausivaihtelua mm. loma-aikojen sijaisjärjestelyistä johtuen. Konsernipalveluiden suurin henkilöstömäärä on palvelutuotannon tukipalveluiden vastuualueella, jossa henkilöstömäärä on noin 1.000 henkilöä.

Vuosi 2023 oli paljolti henkilöstöorganisaation ja tehtävänkuvien täsmentämisen ja tarkentamisen aikaa. Alkuvuoden 2023 aikana jouduttiin myös tekemään uusia rekrytointeja ja vahvistamaan organisaatiota erityisesti HR-palveluissa, oikeudellisissa palveluissa, ulkoisessa ja sisäisessä tarkastuksessa sekä strategisessa johtamisessa ja järjestämisessä. Tämä johtui siitä, että kuntien sosiaali- ja terveystalouden hallinnosta siirtyneiden henkilöiden määrä, osaaminen ja tehtävänkuvat eivät täysin vastanneet hyvinvointialueen hallinnon tarpeita. Osana vuoden 2024 talousarviota tehtiin konsernipalveluiden toimialalla organisaatiomuutoksia sekä talouden sopeutustoimenpiteitä, jotka käsiteltiin syksyn 2023 yhteistoimintaneuvotteluissa. Yhteistoimintaneuvotteluiden lopputuloksena konsernipalveluiden toimialalla vähennetään 3 johtajan sekä 3 päällikön tehtävää. Palvelussuhde päättyy noin 10 henkilöllä. Eläköitymisiä ja määräaikaisten palvelussuhteiden päättymisten kautta henkilöstöä vähennetään noin 20-25 henkilötyövuotta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutuminen

Tilivuoden 2023 aikana valmisteltiin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan menettelytavat ja toimintaohjeet. Aluevaltuusto hyväksyi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet 13.12.2022/132. Aluehallitus puolestaan hyväksyi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan

ohjeet 12.9.2023/270. Hallintosäännön toimivalta- ja tehtävänjakokysymyksiä sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyen täsmennettiin kaksi kertaa. Aluevaltuusto käsitteli ja hyväksyi hallintosääntömuutokset 9.5.2023/36. Tuolloin riskienhallintajaosto muutettiin sisäisen tarkastuksen jaostoksi ja sen tehtäväkenttä täsmennettiin. Sisäisen valvonnan tehtävä- ja toimivaltajako täsmennettiin edelleen aluevaltuuston hyväksymällä hallintosäännön muutokselle 28.11.2023/371.

Hyvinvointialueen merkittävimmät riskit on tunnistettu ja dokumentoitu osana talousarvion valmistelua ja ne on luokiteltu strategisiin-, operatiivisiin-, taloudellisiin- ja vahinkoriskeihin. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutumista seurataan ja raportoidaan säännöllisesti osana neljännesvuosikatsauksia. Merkittävimmät toteutuneet riskit ovat lainsäädännön velvoitteiden ja rahoituksen epätasapaino sekä henkilöstön saatavuusongelmat.

Strateginen kehittäminen ja järjestäminen

Toiminta

Strateginen kehittäminen ja järjestäminen -vastuualue koostuu neljästä palvelualueesta:

- Riskienhallinta
- Tietojohdaminen
- Strateginen johtaminen ja järjestäminen
- Hyvinvointi ja kumppanuudet

Strateginen kehittäminen ja järjestäminen vastuualueen keskeinen tehtävä on järjestämistehtävän varmistamiseksi pitää yllä tilannekuvaa hyvinvointialueen väestön palvelutarpeesta, palveluiden vaikutuksista sekä kehittämistapeista, seurata ja edistää asukkaiden perusoikeuksien toteutumista, huolehtia osallisuuden sekä kumppanuuden vahvistamisesta sekä näihin peilaten huolehtia strategian tavoitteiden edistämisestä.

Vastuualueen ensimmäinen toimintavuosi oli haastava ja erittäin pirstaleinen. Vastuualueelle siirtyneiden vanhojen toimintojen läpikäynti, uusien toimintojen läpikäynti ja jäsentäminen sekä puuttuvien kokonaisuuksien hahmottaminen oli haastava tehtävä. Vastuualueen sisällä toimintoja organisoitiin uudelleen koko vuoden ajan. Toimintaa ja sen käynnistämistä haastoi, että vastuualueelle siirtyi lakisäätöisiä tehtäviä, mutta henkilöresursseja karkeasti arvioiden vain puolet tarpeesta. Uusien henkilöiden rekrytoinnissa toimittiin kuitenkin maltillisesti ja pyrittiin työnkuvien kehittämiseen ja uudelleen arviointiin ja minimoitiin uusien tehtävien perustaminen. Lisäksi talouden seuranta ei saatu pysymään ajan tasalla toimintojen uudelleen järjestelyn kanssa, tulojen ja menojen siirrot eivät toteutuneet oletetusti. Tämä heikensi vastuualueen talouden toteumaa, mutta ei vaikuta koko toimialan lopulliseen talouden toteumaan.

Vastuualueen kokonaisuudessa käynnistettiin vuoden 2023 aikana kymmenen toimielimen työskentely yhdessä hallintopalvelujen kanssa, vuoden lopussa toimielimiä oli järjestämistehtävän tueksi neljän esittelijän vastuulla kahdeksan: kolme lautakuntaa sekä viisi vaikuttamistoimielintä sekä vahva yhteys TKKI-neuvottelukunnan asioiden valmisteluun.

Vastuualueen tavoitteeksi ja painopisteeksi oli asetettu vuoden 2023 talousarviossa palvelustrategian valmistelu. Sen nimistä asiakirjaa ei lopulta valmisteltu. Strategian toimeenpano-ohjelman kokonaisuus korvasi kyseisen yksittäisen asiakirjan.

Talous

Strateginen kehittäminen ja järjestäminen, 1 000 €	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Toimintatulot	2 308	2 789	480	21 %
Toimintamenot	-11 022	-12 090	-1 068	10 %
Toimintakate (sitova)	-8 713	-9 301	-588	7 %
Strateginen kehittäminen ja järjestäminen, yhteiset				
Toimintatulot	0	0	0	-
Toimintamenot	0	-385	-385	-
Toimintakate	0	-385	-385	-
Riskienhallinta				
Toimintatulot	0	6	6	-
Toimintamenot	-3 009	-3 041	-32	1 %
Toimintakate	-3 009	-3 035	-26	1 %
Tietojohtaminen				
Toimintatulot	1 225	1 058	-167	-14 %
Toimintamenot	-3 733	-3 727	6	0 %
Toimintakate	-2 508	-2 669	-160	6 %
Strateginen johtaminen ja järjestäminen				
Toimintatulot	1 083	1 579	495	46 %
Toimintamenot	-3 408	-4 285	-877	26 %
Toimintakate	-2 325	-2 707	-382	16 %
Hyvinvointi ja kumppanuudet				
Toimintatulot	0	146	146	-
Toimintamenot	-871	-652	219	-25 %
Toimintakate	-871	-506	365	-42 %

Henkilöstö

Vastuualueen henkilöstömäärä oli vuoden 2023 lopussa 56. Vuoden aikana luku on vaihdellut merkittävästi henkilöstösiirtojen ja vastuualueen rakentumisen myötä.

Riskienhallinta

Toiminta

Riskienhallinta –palvelualueen toiminnan keskiössä vuonna 2023 oli sen yksiköiden tehtävien ja vastuiden määrittely, sääntöjen, ohjeiden ja suunnitelmien valmisteleminen, sekä niistä tiedottaminen. Merkittävimmät muutokset olivat suunniteltujen rekrytointien peruuntumisesta seuranneet priorisoinnit sekä muut sisäiset järjestelyt.

Toiminnallisena painopisteenä oli organisoituminen hyvinvointialueelle ja lähtövaiheessa erityisesti kriittisten toimintojen organisointi. Konkreettisenä häiriö- ja poikkeusolojen hallintaan liittyvänä tehtävänä oli palvelujärjestelmän varautuminen sähkökatkoihin talvikaudella 2023 (josta toimeksianto STM kirjeellä 12.10.2022 VN/27130/2022).

Omaavontayksikön toimesta palveluita valvottiin aluehallituksen hyväksymän omaavontaohjelman ja Sosiaali- ja terveystieteiden järjestämislain mukaisesti, suunnitelmallisesti ja reaktiivisesti. Valvontakäyntejä toteutui yhteensä 1012, joista omaan tuotantoon kohdentui 423, ja ostopalveluihin 483 valvontakäyntiä.

Turvallisuusyksikön rooli ja tehtävät muokattiin vuoden aikana siten, että turvallisuuden osa-alueista henkilö- ja laiteturvallisuuden tukipalveluita tuotettiin itse, muut turvallisuuden asiantuntijapalvelut, esimerkiksi lääke- ja lääkitys-, sekä tietoturvallisuuspalvelut toteutettiin verkostomaisella mallilla. Keskeistä toimintaa vuonna 2023 oli turvallisuuden ylläpitoon liittyvien prosessien ja suunnitelmien valmistelu, kuten asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian (sekä toimeenpano-ohjelman) sovittaminen muuttuvaan lainsäädäntöön, sekä vakavien vaa- ratapahtumien ja laiteturvallisuussuunnitelmien laatiminen.

Sosiaali- ja potilasasiavastaavien toiminnassa keskeistä oli sosiaaliasiavastaavapalvelun liikkeenluovutuksen, sekä toimintoa koskevaan lakiuudistukseen valmistautuminen. Palvelut toteutuivat toimintavuoden aikana suunnitellusti.

Varautumisyksikön osalta on toteutettu 1.4.2023 voimaan tulleen asetuksen 308/2023 mukaisen valmiussuunnittelun asiakokonaisuuksia. Toimialojen valmiussuunnitelmat on tallennettu kansallisesti yhtenevällä tavalla tietoturvalliseen portaaliin, jossa on asiaan kuuluva käyttäjähallinta. Keski-Suomen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan KSTURVA-rakenteeseen on muodostettu alueellinen yhteistyöryhmä ohjaamaan ja yhteen sovittamaan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon valmiutta ja varautumista. Yhteistyöryhmässä on terveydenhuollon, sosiaalihuollon ja pelastustoimen edustus sekä asiantuntemusta ympäristöterveydenhuollosta ja alueen kuntien varautumisesta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan yksikössä keskityttiin hyvinvointialueen vakuutusko- naisuuden haltuunottoon, sekä asiantuntijapalveluun vakuutus- ja vahingonkorvausasioissa. Vuoden aikana otettiin hyvinvointialueen laajuisesti käyttöön useita erilaisia

toiminnallisuuksia sisältävä riskienhallintajärjestelmä Laatuportti. Käyttöönottoprojekti jatkuu vuoden 2024 aikana lääke- sekä laiteturvallisuuden hallintajärjestelmien osalta.

Talous

Riskienhallinnan palvelualueen talous toteutui lähes muutetun talousarvion mukaisesti (toimintakatteen ylitys 0,026 miljoonaa euroa). Taloutta sopeutettiin perumalla kahden turvallisuus- sekä yhden valmiusasiantuntijan rekrytoinnit.

Riskienhallinnan palvelualueella ei ollut investointeja.

Arvio vuoden 2024 talousarvion toteutumisesta on haastava.

Henkilöstö

Keskeiset henkilöstöasiat olivat turvallisuuspäällikön tehtävän täyttäminen 1.4.2023 alkaen, sekä suunniteltujen rekrytointien peruminen. Lisäksi yksi omavalvonnan valvontakoordinaattori siirrettiin väliaikaisesti turvallisuusasiantuntijaksi paikkaamaan akuuttia henkilöstövajetta. Siirron vakinaistamista arvioidaan vuoden 2024 aikana.

Sosiaaliasiavastaavapalvelun kotiuttaminen liikkeenluovutuksella omaksi toiminnaksi valmisteltiin.

Tietojohtaminen

Toiminta

Tietojohtamisen palvelualueen toiminnalla pyritään ensisijaisesti lisäämään koko hyvinvointialueorganisaation kykyä luoda arvoa tiedolla ja osaamisella. Toiminnan arvo syntyy mm. oikeasuhtaisista ja vaikuttavista palveluista ja niiden kustannustehokkuudesta sekä niiden kautta toiminnan kestävästä kehittämisestä. Hyvinvointialueella tietojohtamisella tavoitellaan tiedon järjestelmällistä hyödyntämistä valmistelussa, päätöksenteossa ja toimeenpanossa niin konsernipalveluissa kuin sotepalveluissa ja pelastuslaitoksen toiminnassa.

Palvelualueen toiminta jakautui hyvinvointialueen aloittaessa viiteen palveluyksikköön:

- Tietojohtamisen yhteiset
- Tietopalvelut
- Kehittämispalvelut (tietojohtamisen)
- Innovaatio- ja tutkimuspalvelut
- Osaamisen palvelut

1.7.2023 alkaen Osaamisen palveluiden palveluyksikkö jaettiin kahteen osaan, lääkärikoulutukseen sekä tietotaitokeskukseen. Samalla lääkärikoulutus siirrettiin konsernipalveluissa henkilöstöhallintoon ja siellä osaamisen ja kehittämisen palveluihin, jossa yhteydessä siirtoa edeltäneessä selvityksessä todettiin saavutettavan eniten toiminnallisia synergioita. Tietotaitokeskus siirrettiin samalla päiväyksellä sairaalapalveluiden vastuualueelle, lähelle sitä kliinistä toimintaa, josta määrällisesti tulee merkittävä osa keskuksen sekä kouluttajista että koulutettavista. Kummankin toiminnon siirto toteutettiin henkilöstöineen ja määrärahoineen, lääkärikoulutuksen osalta neljä henkilöä ja tietotaitokeskuksen kohdalla kaksi henkilöä.

Tietojohtamisen konkreettisia tavoitteita hyvinvointialueella vuonna 2023 oli tiedon jatkuva ajantasaisuus, systemaattinen tiedon hyödyntämisen kehittäminen ja vertailtavuus.

Palvelualueelta koordinoitiin myös hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisen tutkimuksen, koulutuksen, kehittämisen ja innovaatioiden ns. TKKI-neuvottelukunnan toimintaa ja valmisteltiin asioita sen käsittelyyn. Neuvottelukunta kokoontui vuoden 2023 aikana neljä kertaa, kahdesti keväällä ja kahdesti syksyllä. Lisäksi palvelualueella valmisteltiin asioita Eettisen toimikunnan käsittelyyn. Eettinen toimikunta kokoontui vuoden 2023 aikana kymmenen kertaa.

Hyvinvointialuestrategian toimeenpanon kannalta palvelualueella valmisteltiin kaksi strategian toimeenpano-ohjelmaa, tieto-ohjelma sekä TKKI-ohjelma. Tieto-ohjelma hyväksyttiin aluehallituksen kokouksessa 7.11.2023. TKKI-ohjelma valmistui myös vuoden 2023 aikana,

mutta sen lautakunta- ja hallituskäsittelyt siirtyivät vuodelle 2024. Kummankin ohjelman toimeenpano alkaa vuonna 2024.

Osana hyvinvointialueen TKKI-toimintaa, päätti aluehallitus 30.5.2023 kokouksessaan viiden uuden yhteisprofessorin perustamisesta Jyväskylän ja Itä-Suomen yliopistojen kanssa. Nämä olivat Jyväskylän yliopiston osalta sosiaalityön ja työkyvyn edistämisen työelämäprofessorit sekä hyvinvoinnin ja terveyden tekoälytutkimuksen professori. Vastaavasti Itä-Suomen yliopiston osalta kyseessä ovat hoitotieteen ja nuorisopsykiatrian professorit. Lisäksi erityisesti innovaatio- ja kehittämistoiminnan ilmentymänä hyvinvointialue käynnisti ns. ikäihmisten hyvän arjen tutkimus- ja kehittämiskeskuksen valmistelun yhdessä mm. alueen oppilaitosten kanssa.

Talous

Palvelualue ylitti talousarvionsa n. 0,2 miljoonaa euroa seuraavassa kuvattavista syistä.

Tietojohtamisen palvelualueen Osaamisen palveluiden palveluyksikkö siirrettiin ja jaettiin konsernipalveluissa johtamisen tukipalveluihin (lääkärikoulutus) ja sote-toimialalle sairaalapalveluihin (tietotaitokeskus). Tämän palveluyksikön osalta henkilöstömenoja on kuitenkin virheellisesti kirjautunut 07-12/2023 tietojohtamisen palvelualueelle 0,74 miljoonaa euroa. Muutos oli huomioituna tietojohtamisen vuoden 2023 talouden ennusteissa. Samanaikaisesti ko. toiminnon toimintatuotot siirrettiin vastaanottaneisiin toimintoihin. Tämän vuoksi tietojohtamisen palvelualueen toimintakate on negatiivinen.

Talouden sopeuttamistoimenpiteinä palvelualueella aloitettiin vuoden 2023 aikana kartoittaa hyvinvointialueen lehtitilauksia tarpeettomista / rinnakkaisista tilauksista luopumiseksi. Näiden vaikutukset realisoituvat kuitenkin vasta tulevana vuosina. Lisäksi palvelualueella välitettiin matkustamista, erityisesti YTA-alueen ja kansalliseen yhteistyöhön osallistuttiin pääasiallisesti etäyhteyksin. Osana tuottavuusohjelman toimeenpanoa palvelualueella on edistetty myös tiedolla johtamisen osaamisen sekä ennakoivan raportoinnin kehittämistä. Varsinaiset taloudelliset hyödyt toimenpiteistä realisoituvat kuitenkin pidemmällä aikavälillä ja ennen kaikkea laadullisina vaikutuksina (välillisesti taloudellisina).

Palvelualueelle siirtyi vuoden 2023 aikana Teosto ry:n kopiointilupien sekä Gramex ry:n äänitemusiikin käyttöilupien kustannukset. Sopimukset ko. tahojen kanssa tehtiin Hyvil Oy:n neuvottelemien sopimusten pohjalta. Nämä sopimukset tehtiin ensikertaisesti vuoden 2023 lopulla, joten niitä ei ehditty huomioida palvelualueen talousarviossa. Yhteisvaikutukseltaan sopimusten vuosikustannus on n. 0,1 miljoonaa euroa, josta syystä vuoden 2024 talousarviossa pysyminen on haastavaa. Toimintaa pyritään sovittamaan tilanteeseen.

Henkilöstö

Palvelualueen toiminta tukeutuu perusresursointiin, jolla varmistetaan toiminnan jatkuvuus ja tarpeita vastaava valmistelu. Osa toiminnasta toteutetaan myös hankerahoituksella. Työtä tehdään myös virtuaalitiimien kautta erityisesti mm. talouden palveluiden, henkilöstöhallinnon sekä tietohallinnon ja pelastustoimen kanssa yhteistyössä.

Palvelualueen ydinhenkilöstö perustui hyvinvointialueelle luovuttaneista organisaatioista siirtyneistä resursseista. Koska tietopalveluja koskevaan toimintaan siirtyi henkilöstöä vain yksi henkilötyövuosi, rekrytoitiin palveluyksikköön talousarviossa suunnitellun mukaisesti kaksi data-analyytikkoa siten, että kumpikin aloitti toukokuussa 2023. Lisäksi vuoden 2023 aikana rekrytoitiin innovaatio- ja tutkimuspalveluiden palveluyksikköön TKKI-päällikkö vastaamaan hyvinvointialueen TKKI-toiminnasta (08/2023 alkaen). Myös tämä rekrytointi oli talousarvion mukainen ja tuki hyvinvointialuestrategian painostusta tutkimukseen ja innovaatioihin.

Strateginen johtaminen ja järjestäminen

Toiminta

Palvelualue toimii strategiaprosessin omistajana, eli palvelualue johtaa ja koordinoi strategiaprosessin valmistelua, toteutusta ja prosessin jalkautusta. Sen lisäksi kokonaisuuteen kuuluu strateginen kehittäminen sekä hyvinvointialueen vastuulle kuuluvan järjestämistehävän koordinointi.

Toiminnan painopisteeksi asetettiin vuodelle 2023 hyvinvointialueen strategian toimeenpano-ohjelman (aiemmin palvelustrategia) laatiminen. Myös muut lakisääteiset ja toiminnan kannalta välttämättömät suunnitelmat nähtiin tarpeelliseksi nivoa osaksi toimeenpano-ohjelmaa. Strategiatyöhön tavoitteen mukaisesti kuului myös strategian mittariston tarkentaminen vuoden 2023 aikana ja strategian tavoitteiden toteutumisen edistäminen. Siirtyviä resursseja ei tälle palvelualueelle siirtynyt liikkeenluovutuksessa. Täsmennettyjä tavoitteita pystyttiin asettamaan hyvin myöhäisessä vaiheessa toimintavuotta. Hankepäällikkö ja järjestämispäällikkö valittiin tehtäviinsä loppuvuodesta 2023.

Talous

Taloutta oli vaikea seurata, joten jouduttiin etenemään varovaisuusperiaatteella. Palvelualueen talouden poikkeama johtuu Työote-hankkeen jaksotukseen liittyvästä virheellisestä kullerästä Keski-Suomen sairaanhoitopiirin toiminta-ajalta sekä henkilösirrosta, jonka mukana ei virheellisesti siirtynyt palkkarahat.

Vuosi 2024 päästään aloittamaan tilanteessa, jossa vuoden 2024 talousarvio on realistinen, eikä sen toteutumiselle ole näköpiirissä riskiä.

Henkilöstö

Siirtyviä henkilöstöresursseja ei tälle palvelualueelle siirtynyt liikkeenluovutuksessa. Loppuvuodesta 2023 palvelualueelle rekrytoitiin järjestämispäällikkö sekä hankepäällikkö tukemaan keskeisiä toimintoja.

Hyvinvointi ja kumppanuudet

Toiminta

Hyvinvointi ja kumppanuudet palvelualue johtaa ja koordinoi hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden sekä osallisuuden edistämistä ja kumppanuuksia strategian tavoitteiden mukaisesti.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Lakisääteisen alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laadinta käynnistettiin ja tämä liitettiin osaksi laajempaa hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden ohjelmakokonaisuutta (kuusi alaohjelmaa). Ohjelmakokonaisuuden painopisteiksi valikoitui hyvinvoinnin tilannekuvan pohjalta liikunnallisen elämäntavan edistäminen, arjen turvallisuuden edistäminen sekä mielen hyvinvoinnin edistäminen.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen verkostotyötä eri sidosryhmien kanssa vahvistettiin, erityisesti kuntien hyvinvointikoordinaattoreiden suuntaan. Toimintaa leimasi hyvinvointialueen tilannekuvan muodostaminen, yhteisen tietopohjan rakentaminen sekä vastinparien muodostaminen.

Osallisuus

Asukkaiden, asiakkaiden sekä henkilöstön osallisuutta on vahvistettu osallisuusohjelman linjausten mukaisesti. Osallisuusohjelma päivitettiin 2023. Lakisääteisten vaikuttamistoimielinten toiminnan rinnalla käynnistyi palveluntuottajien sekä järjestöjen ja seurakuntien vaikuttamistoimielinten toiminta.

Kumppanuudet

Keväällä 2023 toteutui kuulumiskierros kunnille sekä syksyllä 2024 kuntakohtaisina hyvinvointialuelain 14§:n ja järjestämislain 6§: ja 7§:n mukaiset lakisääteiset neuvottelut. Kuntajohtajille ollut säännölliset etäyhteydellä toteutetut keskustelutilaisuudet.

Tammikuussa 2023 myönnettiin hyvinvointialueen ensimmäiset järjestöjen toiminta-avustukset turvallisen siirtymän periaatetta noudattaen. Vuoden aikana päivitettiin avustusohje vastaamaan hyvinvointialueen toiminnan, strategian ja hyvinvoinnin terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteitä. Järjestö- ja yrittäjäfoorumit toteutuivat suunnitellusti.

Hankkeet

Sola-projekti (2022-2024) eteni hankesuunnitelman mukaisesti. Keski-Suomen asukasosallisuuden edistäminen -hanke käynnistyi 2023. Palvelualue haki valtion ruoka-aputoiminnan avustusta jaettavaksi alueen järjestöille.

Talous

Palvelualue alitti talousarvion toimintakatteen 0,365 miljoonalla eurolla.

Talousarvioon varatut kaksi henkilöresurssia (yritysyhteistyö ja YTA-yhteistyö) jätettiin täyttämättä.

Henkilöstö

Palvelualueen ydinhenkilöstö koostui hyvinvointialueelle luovuttaneista organisaatioista siirryneistä resursseista (5 htv). Talousarvion raamien sisällä toteutettiin neljän henkilön rekrytoinnit. Tiimin henkilöstössä asiantuntijuus keskittyy elämäntapaohjaukseen, ehkäisevään päihdetyöhön, väkivallan ehkäisyyn, osallisuuteen, kumppanuuksiin sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden johtamiseen ja strategiatyöhön.

Ulkopuolisella hankerahoituksella työskenteli kaksi määräaikaista projektityöntekijää.

Johtamisen tukipalvelut

Toiminta

Johtamisen tukipalvelut koostuvat seuraavista hallinnon ja johtamisen palvelualueista: hallintopalvelut, talouspalvelut, viestintäpalvelut, HR-palvelut, tietohallintopalvelut sekä tilapalvelut. Seuraavassa taulukossa on koottu johtamisen tukipalveluiden vastuualueen eri palvelualueiden talouden toteumatiedot verrattuna muutettuun talousarvioon. Tarkemmat sanalliset kuvaukset toiminnasta on palvelualuekohtaisissa tekstiosuuksissa.

Talous

Johtamisen tukipalvelut, 1 000 €	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Toimintatulot	29 454	29 132	-322	-1 %
Toimintamenot	-201 065	-207 622	-6 557	3 %
Toimintakate (sitova)	-171 611	-178 490	-6 879	4 %
Konsernipalveluiden ja johtamisen tukipalveluiden yhteiset				
Toimintatulot	0	0	0	-
Toimintamenot	0	-786	-786	-
Toimintakate	0	-786	-786	-
Hallintopalvelut				
Toimintatulot	136	70	-66	-48 %
Toimintamenot	-3 803	-5 316	-1 513	40 %
Toimintakate	-3 667	-5 246	-1 579	43 %
Talouspalvelut				
Toimintatulot	0	147	147	-
Toimintamenot	-8 363	-6 496	1 867	-22 %
Toimintakate	-8 363	-6 349	2 014	-24 %
HR palvelut				
Toimintatulot	3 974	3 406	-568	-14 %
Toimintamenot	-20 069	-18 134	1 935	-10 %
Toimintakate	-16 095	-14 728	1 367	-8 %
Tietohallinto				
Toimintatulot	19 309	17 542	-1 768	-9 %
Toimintamenot	-57 527	-59 808	-2 281	4 %
Toimintakate	-38 218	-42 267	-4 049	11 %
Viestintä				
Toimintatulot	0	323	323	-
Toimintamenot	-1 179	-1 341	-162	14 %
Toimintakate	-1 179	-1 018	161	-14 %
Tilapalvelut				
Toimintatulot	2 634	3 909	1 275	48 %
Toimintamenot	-88 590	-96 075	-7 484	8 %
Toimintakate	-85 956	-92 165	-6 209	7 %
Rahoitus ja vastuut				
Toimintatulot	3 400	3 735	335	10 %
Toimintamenot	-21 532	-19 666	1 866	-9 %
Toimintakate	-18 132	-15 931	2 201	-12 %

Hallintopalvelut

Toiminta

Hallintopalvelut muodostuu toimielinorganisaatiosta ja operatiivisesta palvelutuotannosta. Toimielinorganisaatioon kuuluu hyvinvointialueen demokratiatoiminnot eli 16 toimielintä, joita ovat aluevaltuusto, -hallitus, lautakunnat, jaostot, TKKI-neuvottelukunta sekä lakisääteiset ja muut vaikuttamistoimielimet. Hallintopalvelujen tehtävänä on tukea toimielinten päätöksentekoa eli huolehtia kokousjärjestelyistä, esityslistoista, pöytäkirjoista ja toimeenpanosta sekä päätöksentekoa tukevasta hallinnollisesta ja oikeudellisesta avusta. Hyvinvointialueen toimielintyöskentely käynnistyi vuoden aikana täysipainoisesti ja toimielimet koontuivat sovitun kokouskalenterin mukaisesti. Toimielintyöskentelyä varten laadittiin vuoden aikana käytännönläheiset prosessikuvaukset ja ohjeet kokouskäytäntöihin, jotka selkeyttivät kokousasioiden käsittelyä eli valmistelua, esityslistojen kokoamista, toimintaa kokouksessa sekä toimeenpanoa. Säännölliset valmistelijoiden listapalaverit ja toimielinten puheenjohtajistojen palaverit ovat myös olleet tarpeellisia käytäntöjä.

Hallintopalvelujen palvelutoiminta käynnistyi alkuvaiheessa merkittävästi aliresursoituna, mikä näkyi myös palvelussa, mutta vuoden aikana hallintopalveluihin siirtyi henkilöstöä muualta hyvinvointialueen sisältä sekä ulkopuolisin rekrytoinnein, jonka jälkeen palvelutoiminta pääsi vasta kunnolla käynnistymään. Pääosa henkilöstön siirtymistä ja rekrytoinneista saatiin tehtyä alkusyksyyn mennessä, ja täysi vahvuus hallintopalveluissa on vasta alkuvuonna 2024.

Hallintopalvelujen palvelutoiminta on jaettu konsernipalveluiden, sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen toimialojen hallintopalveluihin, asiakirjahallintopalveluihin ja oikeudellisiin palveluihin, ja vuoden loppua kohden niiden toiminta vähitellen vakiintui kohtia normaalia. Alkuvaiheessa henkilöstön aliresurssi, toiminnan muutokset sekä ongelmatilanteet ja niiden ratkaiseminen kuormittivat merkittävästi henkilöstöä.

Hallintopalvelut on kuitenkin kyennyt myös toteutetun asiakaskyselyn perusteella tuottamaan siltä odotettua palvelua ainakin tyydyttävästi, mutta palvelua on edelleen parannettava vuoden 2024 aikana.

Talous

Hallintopalveluiden talousarvio vuodelle 2023 oli lähtökohdiltaan selvästi alimitoitettu henkilöstön palkkamäärärahojen osalta, koska vuoden aikana hallintopalveluihin siirtyi huomattavasti enemmän henkilöstöä kuin talousarviossa oli ennakoitu. Tämä oli keskeisin syy hallintopalvelujen talousarvion ylittymiseen runsaalla miljoonalla eurolla. Myös toimielinten kokouspalkkioihin ja muihin kuluihin oli varattu liian vähän määrärahaa, sillä toimielimet koontuivat talousarviossa ennakoitua useammin ja ylitys oli noin 0,25 miljoonaa euroa.

Vuodelle 2024 talousarvio tehtiin perustuen todelliseen henkilöstömäärään ja tiedossa olevaan toimielinten kokousrytmiin perustuen, joten nyt edellytykset talousarviossa pysymiseen ovat selvästi paremmat. Vuoden 2024 aikana sopeuttamistoimenpiteistä erityisesti vuokratilakustannusten pienentäminen on tavoitteena kokoamalla toimintoja esimerkiksi arkis-
totoiminnassa.

Henkilöstö

Hallintopalveluihin siirtyi henkilöstöä useasta eri organisaatiosta 1.1.2023. Lisäksi hyvinvointialueen sisältä siirtyi hallintopalveluihin henkilöstöä vuoden aikana eri ajankohtina, mikä vaikeutti toiminnan organisointia. Merkittävänä haasteena henkilöstön näkökulmasta oli uusien, hyvinvointialueen toimintatapojen käyttäntöön vieminen sekä muutostilanteen tuoma epävarmuus ja uusien asioiden omaksuminen. Vuoden 2023 mittaan toimintaa kuitenkin saatiin vakiintumaan ja henkilöstön kokemus työstään ja työyhteisöstä parani alkuvuoteen verrattuna.

Talouspalvelut

Toiminta

Talouspalvelujen toiminnan painopistealueena kaikissa palveluyksiköissä vuonna 2023 oli hyvinvointialueen toiminnan käynnistymisen ja palvelujen turvallisen siirtymän varmistaminen. Talouden prosessit ja tietojärjestelmät otettiin käyttöön ja prosessien laadunvarmistusta tehtiin.

Keväällä valmisteltiin hyvinvointialueen tuottavuusohjelma, jonka aluevaltuusto hyväksyi toukokuussa. Keväällä valmisteltiin ja päätöksenteossa käsiteltiin myös omistajaohjauksen periaatteet ja konserniohje. Syksyn talousarviovalmistelun yhteydessä valmisteltiin talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2024-2026. Toiminnan ja talouden seurannan ja raportoinnin toimintatapoja kehitettiin vuoden aikana. Maksuvalmiuden ja rahoitussalkun hallintaa tehtiin aluevaltuuston hyväksymien varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteiden mukaan.

Talouden prosesseissa eniten käynnistymisvaiheen ongelmia liittyi ostolaskuprosessiin, jossa poikkeamat näkyivät ostolaskujen maksuviiveinä. Ongelmat johtuivat useammista eri tekijöistä. Merkittävin osa laskujen maksun viiveistä johtui virheellisistä laskutusosoitteista tai puutteista laskun tiedoissa. Muita toistuvia ongelmia olivat erityisesti puutteet maksusitoumuksissa, laskujen käsittelyprosessin hitaus useiden käsittelijöiden vuoksi sekä varahenkilömääritysten puuttuminen varsinaisten laskujen käsittelijöiden tai hyväksyjien poissa ollessa. Ostolaskujen osalta tilanne vakiintui loppuvuotta kohti ja myös kehittämistyötä laskujen käsittelyn automatiikan lisäämiseksi ja prosessin tehostamiseksi päästiin aloittamaan.

Työnjakoa prosesseissa selkeytettiin sekä hyvinvointialueen palvelutuotannon että Monetra Keski-Suomen kanssa ja palvelusopimuksen mukaisia palveluiden vastuumatriiseja tarkennettiin Monetra Keski-Suomen kanssa.

Talous

Talouspalvelujen talous toteutui talousarviota parempana. Käyttökate oli 2 miljoonaa euroa talousarviota parempi. Merkittävin muutos talousarvioon nähden oli Monetra Keski-Suomi Oy:n palvelusopimuksen mukainen palveluhinnan tarkistus toteutuneiden kustannusten perusteella. Palvelujen ostot toteutuivat tästä syystä noin 1,4 miljoonaa euroa talousarviota pienempinä. Lisäksi henkilöstömenot jäivät noin 0,3 miljoonaa euroa talousarviota pienemmäksi, koska kaikkia hyvinvointialueelle siirtyneitä ja vapautuneita tehtäviä ei täytetty vaan tehtäväkuvien muutoksilla ja palveluiden uudelleenorganisoinnilla pystyttiin vaikuttamaan työpanostarpeeseen. Syksyllä koko hyvinvointialueen organisaatiolle annettuja talouden sopeuttamisohjeita noudatettiin.

Tilinpäätöksen perusteella vuodelle 2024 laaditut talouspalvelujen talousarvio, toimintasuunnitelma ja käyttösuunnitelma ovat tavoitteiltaan realistiset ja toteutettavissa.

Henkilöstö

Talouspalveluihin siirtyi henkilöstöä 1.1.2023 useista eri organisaatioista ja useilla eri tehtävänkuvilla ja tehtävänimikkeillä. Vuoden 2023 aikana talouspalvelujen tehtävänkuvat käytiin läpi ja niitä muutettiin ja selkeytettiin yhteistoimintaneuvotteluissa käsitellyllä tavalla.

Hyvinvointialueen ensimmäinen työhyvinvointikysely toteutettiin loppusyksystä ja kehittämistyö tulosten pohjalta on käynnissä. Hyvinvointialueudistuksen muutosten laajuus näkyi konkreettisesti kaikissa talouspalvelujen palveluissa, ja hyvinvointialueen valmistelu- ja käynnistymisvaihe kuormittivat talouspalvelujen henkilöstöä merkittävästi. Yhdenkään luovuttavan organisaation toimintamalli ei ole ollut suoraan monistettavissa hyvinvointialueelle, vaan talouden prosessit ja tietojärjestelmät on määritelty ja luotu hyvinvointialueen uuteen kokonaisuuteen ja hallintomalliin. Prosessien ja toimintatapojen kehittäminen jatkuu edelleen.

HR-palvelut

Toiminta

HR-palveluiden kaikkien palveluyksiköiden toiminnan keskeisenä painopisteenä on ollut hyvinvointialueen toiminnan käynnistäminen. Ensimmäiset kuukaudet olivat hyvin haastavia palvelussuhdeasioiden osalta. Siirtyneiden työntekijöiden tiedot olivat osin puutteellisia ja virheellisiä. Palkkavirheiltä oli ensimmäisen vuosineljänneksen aikana 2,8 % palkkapusseista ja tilanne on sen jälkeen ollut vakiintunut alle 0,2 %:iin ja sen alle. Poikkeamia prosessissa selvitettiin palkkahallinnon tuotantoa tekevän Keski-Suomen Monetra Oy:n kanssa yhteistyössä.

Toimintavuosi on ollut hyvin työntäyteinen. Järjestelyerien jakaminen (kehittämisen- ja yhteensovittamis-erät), tuottavuusohjelma, ensimmäinen henkilöstöohjelma sekä Hyvaks-akatemian käynnistäminen muiden prosessien vakiinnuttamisen ohella haastoi niukat resurssit.

Hyvinvointialueen käynnistysvaihe oli suuri ponnistus HR-palveluiden koko henkilöstölle. Toimintamallit ja hr-prosessit rakennettiin hektisen toiminnan ja selviytymisen ohessa. Prosessien ja toimintatapojen kehittäminen jatkuu edelleen. Mitä kuuluu – kysely toteutettiin yhteistyössä Työterveyslaitoksen kanssa loppuvuoden aikana ja työyksiköiden kehittämistyö on käynnissä.

Lääkärikoulutus siirrettiin konsernipalvelujen toimialan sisällä tietojohdamisesta HR-palvelujen osaamisen ja kehittämisen palveluihin 1.7.2023 alkaen. HR-palveluissa on työntekijöiden luottamusmiestoiminnan ja työsuojeluvaltuutettujen henkilöstökustannukset n. 1,5 miljoonaa euroa.

Talous

HR-palvelujen talous toteutui talousarviota parempana. Nettomenot jäivät 1,9 miljoonaa euroa alle talousarvion. Suurin säästö (0,5 miljoonaa euroa) talouden toteutumiseen aiheutui Monetra Keski-Suomi Oy:n palveluhinnan tarkistuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin perustuvaksi. Hyvinvointialueen työterveystoimijan Työterveys Aalto Oy:n laskutus ylitti talousarviovarauksen 1,2 miljoonaa euroa. Työterveyspalveluihin käytettiin 6,4 miljoonaa euroa ja Kelan työnantajakorvauksen jälkeen hyvinvointialueen työterveyden nettokustannukseksi jää 3,3 miljoonaa euroa. Liikunta, kulttuuri- ja hyvinvointietuun käytettiin 1 miljoonaa euroa. HR-palveluihin varatut henkilöstömenot toteutuivat noin 1 miljoonaa euroa talousarviota pienempinä, koska alkuvuosi toimitettiin hyvin vajaalla henkilöstömiehityksellä. Hyvinvointialueen muodostuessa 26 organisaation yhteenliittymänä HR-palveluihin siirtyi työtä enemmän kuin henkilöstöä.

Vuodelle 2023 annettuja talouden sopeuttamisohjeita noudatettiin. Talousarvio vuodelle 2024 on laadittu loppusyksyn kustannustason mukaisesti ja käyttösuunnitelma on haasteellinen, mutta toteutettavissa.

Henkilöstö

Palvelualueelle siirtyi henkilöstöä 1.1.2023 eri organisaatioista eri nimikkeillä ja tehtävänkuvilla. HR-palvelujen tehtävänkuvat ja työsuhteen ehdot yhtenäistettiin ja muutettiin hyvinvointialueen prosessiin mukaisiksi yhteistoimintaneuvotteluissa.

Mitä kuuluu – kysely toteutettiin loppuvuoden aikana ja työyksiköiden kehittämistyö on käynnissä. Hyvinvointialueen käynnistysvaihe oli suuri ponnistus HR-palveluiden koko henkilöstölle. Toimintamallit ja hr-prosessit rakennettiin hektisen toiminnan ja selviytymisen ohessa. Prosessien ja toimintatapojen kehittäminen jatkuu edelleen.

Tietohallinto

Toiminta

Hyvinvointialueen ensimmäisenä toimintavuonna tietojärjestelmäpalvelut saatiin järjestettyä pääosin tavoitteiden mukaisesti. Järjestelmien siirto kunnilta hyvinvointialueille viivästyi hieman alkuperäisestä tavoitteesta. Valtaosa järjestelmistä saatiin siirrettyä hyvinvointialueelle ja ICT-työvälineet vaihdettua yhtenäiseen palvelumalliin vuoden 2023 aikana, mutta viimeiset siirrot jäivät vuodelle 2024.

Vuoden 2023 toimintaa ohjasi eniten ICT-muutoshanke. Tietohallinto rakentui vuoden 2023 aikana ja palveluita yhtenäistettiin yhdenmukaiseen rakenteeseen. Tietohallinnon palveluiden kehittämistä tukemaan rakennettiin digiohjelma, jonka tavoitteena on tuottaa yhtenäisempi tietojärjestelmä rakenne ja kustannustehokkaammat järjestelmäpalvelut. Vuoden lopulla aloitettiin palvelutuottajakentän uudelleenjärjestely, joka jatkuu vuoteen 2026.

Talous

Hyvinvointialueen ensimmäisen vuoden talousarvio pohjautui kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2022 talousarvioihin ja tehtyihin lisäyksiin. Talousarvion toimintatuottoihin ja -kuluihin sisältyi ICT-muutoshankkeen loppuun vienti, Kestävän kasvun digitalisaatio ja kehitys -hanke sekä Vaikuttavan terveydenhuollon ekosysteemi -hanke, yhteensä 16,3 miljoonaa euroa. Näistä Kestävän kasvun digitalisaatio ja kehitys -hanke sekä Vaikuttavan terveydenhuollon ekosysteemi -hanke eivät siirtyneet Tietohallinnolle, näiden osuus talousarvion tuotoista ja kuluista oli 4,1 miljoonaa euroa. ICT-muutoshankkeen osuus talousarvion tuotoista ja kuluista oli 12,2 miljoonaa euroa, mutta toteuma oli 14,7 miljoonaa euroa osan toimenpiteistä siirryttyä vuodelta 2022 vuodelle 2023. Näiden nettovaikutus toimintakatteeseen on kuitenkin neutraali.

Talousarviossa ei huomioitu riittävästi palveluiden, järjestelmien ja työvälineiden harmonisoinnista aiheutuvia kustannustason nousuja, minkä vuoksi toteutuneet toimintakulut yhdessä vuodelta 2022 siirtyneiden ICT-muutoshankkeen kulujen kanssa ylittivät talousarvion 2,3 miljoonaa euroa. Lisäksi tulosta rasittivat 0,4 miljoonan euron kertapoistot käytöstä poistetuista tietojärjestelmistä.

Yksikössä on aloitettu korjaavat toimenpiteet kustannustason alentamiseksi mm. palvelutuottajien uudelleenjärjestelyillä. Myös sopimusmuutoksista on sovittu palvelutuottajien kanssa. Osa palvelutuottajien vaihdosta toteutuu jo vuonna 2024.

Investointien toteuma on jäänyt merkittävästi talousarviota pienemmäksi mm. hankkeiden siirtymisen ja peruuntumisen kautta. Lisäksi hyvinvointialueen saama erillinen vakiinnuttamis- ja kehittämisraha on kattanut osan investointitarpeista.

Henkilöstö

Tietohallintoon siirtyi vanhoista organisaatioista 69 työntekijää. Syksyn 2023 aikana käytiin muutosneuvottelut, joissa tavoitteena oli yhtenäistää tietohallinnon resurssit toteutettavien yhtenäisten ICT-palveluiden rakenteeseen. Organisaatiota uudistettiin vastaamaan hyvinvointialueen tietojärjestelmäpalveluiden tarpeita. Vuoden lopussa tietohallinnossa oli 73 vakituista ja 5 määräaikaista työntekijää. Vakituisiin sisältyvät myös Tietohallinnossa määräaikaisesti projektissa työskentelevät 7 henkilöä, joiden vakituinen työsuhde on toisessa yksikössä. Tietohallinnon yksikössä vakituisten tehtävien määrä vuoden 2023 lopussa oli 66.

Viestintä

Toiminta

Turvallinen ja sujuva siirtymä ohjasi viestintäpalveluita hyvinvointialueelle siirtymisessä vuoden vaihteessa 2022–2023 sekä kevään ja kesän 2023 ajan. Asiakkaille, henkilöstölle ja muille sidosryhmille turvallinen ja sujuva siirtymä tarkoitti sitä, että muutoksesta ja sen vaikutuksista kerrottiin selkeästi ja monikanavaisesti. Syksyn 2022 ja alkuvuoden 2023 aikana asukasviestinnässä tehtiin muun muassa laaja ilmoituskampanja, kuntien kautta lähetettiin asiakastiedotteet palveluittain niille asiakkaille, joiden palveluiden myöntämisperusteet yhtenäistyvät sekä kaikkiin keski-suomalaisiin kotitalouksiin jaettiin julkinen tiedote hyvinvointialueesta. Henkilöstöviestinnässä toimenpiteinä olivat muun muassa tiedotteet, uutiskirjeet, infotilaisuudet ja jatkuva vuoropuhelu henkilöstön kanssa. Koko vuoden ajan viestintäpalveluiden prosesseja ja toimentapoja rakennettiin samaan aikaan ensimmäistä kertaa tehtävän palveluiden viestinnän kanssa.

Turvallisen siirtymän lisäksi viestintäpalveluiden muita tavoitteita edistettiin koko vuoden ajan. Henkilöstö-, asukas-, asiakas- ja sidosryhmäviestinnän sujuvuus varmistettiin, hyvaks.fi-verkkosivujen ja Polku-intran kehitystä jatkettiin, eri viestintäkanavien rooleja selkiytettiin sekä hyvinvointialueen tunnettuuden, rekrytointiviestinnän, brändin ja maineen edistämisestä kehitettiin. Lisäksi edistettiin strategiaviestintää, organisaation viestintäkulttuurin rakentamista sekä kriisiviestinnän toimivuutta sekä varmistettiin osallisuuden toteutuminen viestinnän keinoin sekä sisäisessä että ulkoisessa viestinnässä. Myös hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden viestintäkampanjoiden suunnitteleminen käynnistyi liikunnan ja mielen hyvinvoinnin edistämisen teemoissa.

Talous

Viestintäpalveluiden talousarvio vuodelle 2023 oli 1,2 miljoonaa euroa. Poikkeamia ei syntynyt ja vuoden 2023 talousarviossa pysyttiin. Lisäksi valtion rahoituksella pystyttiin toteuttamaan viestintämateriaalia kuten palveluopas ja palkkaamaan kaksi määräaikaista työntekijää strategian eläväksi tekemisen projektiin. Syksyllä 2023 annettuja talouden tasapainottamisen ohjeita noudatettiin esimerkiksi arvioimalla kaikki ulkoiset ostot kriittisesti.

Vuoden 2024 tuottavuus- ja sopeuttamistoimenpiteet näkyvät viestinnän laadussa ja kattavuudessa. Viestintäpalvelut tukeutuvat hyvin pitkälti omaan sisällöntuotantoon ja hyvinvointialueen olemassa omiin viestintäkanaviin. Ostetun median käyttö ja viestintämateriaalien osto tulevat olemaan hyvin vähäisiä. Myös painettuja viestintämateriaaleja tuotetaan hyvin harkiten. Lisäksi luovutaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden viestintäkampanjoiden maksetusta näkyvyydestä. Graafisten palveluiden käyttö tulee olemaan hyvin vähäistä. Viestinnän päivystys ei toteudu laisinkaan tai se toteutuu hyvin supistetussa muodossa. Viestintäpalveluiden kustantamia tapahtumia järjestetään hyvin harkiten ja supistetusti.

Henkilöstö

Viestintäpalveluihin siirtyi aikaisemmista organisaatioista 1.1.2023 yhteensä seitsemän vakituista ja yksi määräaikainen työntekijä sekä palveluiden kehittämishankkeista kolme määräaikaista työntekijää. Vuoden 2023 aikana viestintäpalveluiden tiimiä rakennettiin sisäisin rekrytoinnein. Vuoden lopussa viestintäpalveluissa oli viestintäjohtajan lisäksi 12 vakituista työntekijää ja kaksi määräaikaista projektityöntekijää.

Tilapalvelut

Toiminta

Tilapalvelujen toiminnassa ensimmäisenä toimintavuotena korostui kunnista siirtyneiden sosiaali- ja terveystilapalvelujen sekä pelastustoimen tilojen vuokrasopimusten haltuunotto ja hallinta sekä asiakkuusyhteistyö kuntien ja tilojen käyttäjien kanssa.

Vuokrasopimusten määrä oli vuoden alussa 400 sopimusta. Määrä kasvoi vuoden aikana palvelualueiden toiminnan tarpeen ja toimialueiden henkilöstömäärien muutosten mukaan. Tilavuokrasopimusten asiakirjahallinnan järjestelmänä toimii Maakuntien Tilakeskuksen Modulo-järjestelmä. Järjestelmään vietyjen sopimusten aikataulu sekä käyttöönotto viivästyi, mikä vaikeutti vuokrasopimusten hallintaa ja talouden seurantaa. Vuoden viimeisellä neljänneksellä Tilapalveluille siirtyi myös sosiaali- ja terveystilapalvelujen palveluasumisen asukasvuokrasopimusten hallinta. Sopimusten määrä oli vuoden lopussa 2500 asukasvuokrasopimusta.

Keväällä 2023 kuntien kanssa yhteistyössä käynnistettiin tilaselvityksen laadinta. Selvityksessä arvioitiin merkittävimpien kunnilta vuokrattujen kiinteistöjen tekninen ja toiminnallinen käytettävyys.

Hyvinvointialueelle vuokrattujen kiinteistöjen sisäilma-asioiden selvitykseen on perustettu sisäilmastoryhmä, jonka kautta hallinnoidaan sisäilmaprosessia. Prosessia johtaa Tilapalvelun sisäilma-asiantuntija. Sisäilmaongelmia oli vuoden lopussa 40 kiinteistössä.

Tilapalvelulle siirtyi vuoden alussa myös Sairaala Nova ja siellä toiminut Tekniset palvelut. Teknisten palveluiden vastuulle kuului myös Lääkintäteknikka. Lääkintäteknikka siirtyy vuoden 2024 alussa Palvelutuotannon tukipalveluihin Välinehuoltoon.

Talous

Tiloihin liittyvät tilavuokrasopimukset siirtyivät 2022 vuoden lopussa kunnilta hyvinvointialueelle vuokra-asetuksen mukaisin ehdoin. Vuoden 2023 talousarvion laadintavaiheessa kaikkien vuokrasopimusten osalta tiedot eivät olleet ajan tasalla. Talousarvion muutosvaiheessa hyväksyttiin 10,5 miljoonan euron lisämääräraha tilavuokriin. Tilikauden aikana vuokrakohteiden määrä kasvoi ja lisäksi toimintamenoja korotti vuokrakohteiden indeksikorotukset, näiden yhteisvaikutus vuodelle 2023 on 3 miljoonaa euroa.

Sairaala Novan lääkitäilaitteiden takuuajat päättyivät v. 2023 ja huollon kustannukset siirtyivät hyvinvointialueen vastuulle. Laitteiden ylläpitoon tehtiin huoltosopimuksia, sillä huollot olivat aiemmin kuuluneet Sairaala Novan takuuajaiseen toimintaan. Lääkintäteknikan henkilöstökrytointeja ei tehty suunnitelmien mukaan, vaan osa huolloista toteutettiin osopalveluina. Kunnista hyvinvointialueelle siirtyi myös leasingmaksuja, joiden kokonaisuutta

on ollut vaikea arvioida etukäteen. Lääkintätekniikassa talousarvioylitys oli 3,5 miljoonaa euroa vuonna 2023.

Tilavuokriin vaikuttaa palveluverkkosuunnitelman perusteella kevään 2024 aikana tehtävät päätökset. Palveluverkkosuunnitelman vaikuttavuus tilavuokriin vuonna 2024 tulee olemaan vähäinen, sillä valtaosa vuokrasopimuksista on määräaikaisia. Hyvinvointialueella on myös vuokrasopimuksia, jotka eivät ole asetuksen mukaisia ja ovat mahdollisia irtisanoa jo vuoden 2024 aikana. Näiden tilojen vuokrasopimusten irtisanominen on mahdollista, mikäli tiloille ei ole toiminnallista tarvetta. Tilavuokrien määrä näistä tiloista on 0,5 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueelle on siirtynyt myös toimitiloja, jotka eivät ole sosiaali- ja terveystalouden toimintaan tarkoitettuja tiloja. Näiden tilojen osalta selvitystyö on käynnistetty kuntien kanssa.

Talousarvion laadintavaiheessa sähköenergian suuren hintavaihtelun johdosta energiaveloituksen osuus sisällytettiin joko ylläpitovuokraan tai erillisveloitettaviin kuluihin vuokrattavissa kohteissa. Sähkömarkkinoiden ennustettavuus oli haasteellista, mistä johtuen sähkön hinta ylittyi ennusteista poiketen. Energiakustannukset ylittivät talousarvion 1,4 miljoonaa euroa vuonna 2023. Tuleva sähköenergiahinta on kiinnitetty kahteen "salkkuun". Energian hintaa ja kulutusta seurataan neljännesvuosittain, VENI- energian toimesta.

Sairaala Novan osalta teknisten järjestelmien takuuajat ovat päättyneet, joten käytöstä ja ikääntymisestä johtuen huoltotarve lisääntyy.

Henkilöstö

Tilapalvelujen ja Teknisten palvelujen kokonaisuuteen kuului viisi eri osa-aluetta: asiakkuus- ja ylläpitopalvelut, kiinteistöjen kehittäminen, rakennuttaminen, talouspalvelut sekä tekniset palvelut. Tilapalveluiden henkilöstömäärä on 12 henkilöä. Tekniset palvelut on Sairaala Novassa toimiva yksikkö, jonka henkilöstömäärä on 53 henkilöä. Tekniset palvelut yksikössä toimi myös Lääkintätekniikka, joka siirtyy vuoden 2024 alusta Palvelutuotannon tukipalveluihin. Lääkintätekniikan henkilöstömäärä on 21 henkilöä.

Tila- ja tekniset palveluissa käytiin kahdet muutosneuvottelut, joiden tuloksena lakkautettiin neljä johtajan virkaa, irtisanoitiin kaksi kiinteistöhoitajaa sekä tekninen isännöitsijä. Eläköitymisiä oli yhteensä kolme henkilöä.

Henkilöstökulujen tavoitteet toteutuivat talousarvion mukaan.

Palvelutuotannon tukipalvelut

Toiminta

Palvelutuotannon tukipalveluihin kuului Ruokapalvelut, Puhtauspalvelut, Välinehuolto sekä Hankinnat ja logistiikka. Ensimmäisen toimintavuoden tavoitteena oli turvallisen siirtymän sekä kustannusten hillitsemisen lisäksi toimintatapojen ja tuotettavien tukipalvelujen yhtenäistäminen koko hyvinvointialueella. Palveluostojen, aineiden ja tarvikkeiden sekä henkilöstökustannusten nousu aiheutti huomattavia paineita toiminnan tehokkaalle haltuunotolle. Kustannusten nousua pyrittiin hillitsemään tehostamalla henkilöstön käyttöä, pidättyväisyydellä osasta ylemmän esimiestason rekrytointeja sekä siirtämällä osa ostopalveluista omaksi toiminnaksi. Toimintatapoja kehitettiin ottamalla käyttöön tuotannonohjausjärjestelmiä ja keskittämällä toimintoja suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Samalla pystyttiin vähentämään toimintakatkoksiin liittyviä riskejä esimerkiksi välinehuollon pienissä yhden henkilön toimipisteissä. Logistiikan toimintojen uudelleen järjestely valikoitui yhdeksi tuottavuuden kärkiteemoista.

Talous

Palvelutuotannon tukipalvelut, 1 000 €	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Toimintatulot	3 008	3 327	319	11 %
Toimintamenot	-64 951	-66 349	-1 397	2 %
Toimintakate (sitova)	-61 943	-63 022	-1 079	2 %
Palvelutuotannon tukipalvelut yhteiset				
Toimintatulot	5	5	0	7 %
Toimintamenot	-212	-244	-32	15 %
Toimintakate	-207	-238	-32	15 %
Ruokapalvelut				
Toimintatulot	2 163	2 458	295	14 %
Toimintamenot	-22 860	-24 304	-1 444	6 %
Toimintakate	-20 696	-21 846	-1 149	6 %
Puhtaus- ja tekstiilipalvelut				
Toimintatulot	615	655	40	6 %
Toimintamenot	-30 834	-31 025	-191	1 %
Toimintakate	-30 218	-30 370	-152	1 %
Välinehuolto ja lääkintätekniikka				
Toimintatulot	135	39	-96	-71 %
Toimintamenot	-4 955	-4 819	135	-3 %
Toimintakate	-4 820	-4 781	39	-1 %
Hankinta ja logistiikka				
Toimintatulot	90	170	81	90 %
Toimintamenot	-6 092	-5 957	135	-2 %
Toimintakate	-6 002	-5 787	215	-4 %

Palvelutuotannon tukipalvelujen talousarviota laadittaessa tukipalvelujen kustannukset eivät olleet kaikkien kuntien osalta tiedossa, mikä vaikeutti realistisen talousarvion laadintaa. Vuoden aikana kävi ilmi, että osa henkilöstökustannuksista puuttui, eikä aineiden ja tarvikkeiden sekä palvelujen hintojen nousua oltu arvioitu riittävän suureksi. Tukipalveluissa työskenteli n. 1.000 työntekijää, joten henkilöstökustannusten merkittävä kasvu aiheutti sopeutuspaineita.

Tukipalvelujen toimintakate ylittyi 1,1 miljoonaa euroa. Ylitys muodostui pääosin ruokapalvelujen ostopalvelukustannuksista, joista suurimmat kustannuserät olivat kuljetuskustannukset. Myös kuntien ruokapalveluyhtiöiltä hankittujen ateriapalvelujen kustannukset ylittivät talousarvion. Aineiden ja tarvikkeiden hintojen nousuun kyettiin vastaamaan mm. ottamalla käyttöön yhtenäiset ruokalistat, mikä vaikutti hankittavien raaka-aineiden määriin ja hintoihin sekä yhtenäistämällä puhtauspalvelujen hankintoja.

Henkilöstö

Palvelutuotannon tukipalvelujen henkilöstömäärä oli vuoden lopussa 979 henkilöä. Tukipalveluissa panostettiin lähiesimiestyöhön ja lähiesimiesten tukemiseen yhteisten toimintatapojen luomisessa. Yhteistyö palvelujen kanssa oli tärkeä painopistealue kaikilla tasoilla.

Tukipalveluissa käytiin kahdet muutosneuvottelut, joiden tuloksena mm yhtenäistettiin nimikkeitä sekä tarkasteltiin ja muodostettiin laajempia, toiminnallisia työssäkäyntialueita. Muutosneuvotteluissa tehtiin myös kaksi organisaatiomuutosta: lääkintätekniikka siirtyy vuoden 2024 alusta osaksi Välinehuollon palvelualueetta sekä Hankinnat ja logistiikka muuteen Logistiikka ja kuljetuspalvelut palvelualueeksi ja hankinnat siirtyvät osaksi Oikeudellisia palveluja. Logistiikka ja kuljetuspalvelut palvelualueelle ei muutoksen jälkeen jää palvelujohdajaa, vaan päälliköt ovat vastuualuejohtajan suorina alaisia.

Ruokapalvelut

Toiminta

Ruokapalveluissa tavoitteena oli toimintojen ja palvelujen yhdenmukaistaminen eri paikkakunnilla. Tuotannonohjausjärjestelmä otettiin käyttöön niissä toimipisteissä, joissa tilaus ja toimitus tapahtuivat edelleen manuaalisesti. Järjestelmien käyttöönotto mahdollisti siirtymisen yhteen yhteiseen ruokalistan ja samalla koulutettiin palvelujen vastuuhenkilöt tekemään päivittäiset ateria- ja tuotetilaukset järjestelmän kautta. Ruokatuantoa keskitettiin ja kahden tuotantokeittiön toimintatapa muutettiin palvelukeittiöiksi.

Ostopalvelusopimuksia tehtiin neljän ruokapalveluja tuottavan in-house yhtiön kanssa, lisäksi ruokapalveluja ostettiin kahdelta kunnalta ja muutamalta ulkoiselta toimijalta. Yhtiöiden kanssa luotiin toimivat yhteistyömallit.

Loppuvuodesta tehtiin laaja asiakastytyväisyyskysely hyvinvointialueella. Tuloksien tarkastelu paikkakuntaakohtaisesti on vielä kesken, mutta pääasiassa ruokaan ja palveluun oltiin tyytyväisiä.

Talous

Talousarvio oli alimitoitettu suhteessa siirtyneen henkilöstön ja toiminnan vaatiman sijaisten palkkakuluihin. Lisäksi vuoden 2023 palkkaratkaisut lisäsivät kustannuksia ja henkilöstökulut ylittyivät muutetun talousarvion 0,68 miljoonaa euroa. Talouden tasapainottamiseksi tarkasteltiin henkilöstötarvetta ja palveluaikoja eri toimipisteissä.

Ruokapalvelujen ostojen määrä ylitti kunnilta saatujen kustannustietojen pohjalta tehdyn talousarvion noin 0,937 miljoonalla eurolla. Elintarvikehankinnoissa säästöä syntyi hieman alle 0,386 miljoonaa euroa ja myyntituloja saatiin noin 0,3 miljoonaa euroa enemmän kuin talousarviossa kompensoimaan koko tulosta.

Hyvinvointialueelle siirtyneet tuotantotilat olivat pääsääntöisesti huonokuntoisia ja puutteellisesti varusteltuja. Ennakoimattomia kustannuksia tästä syntyi vuoden aikana tarvike- ja laitehankinnoista sekä huoltokustannuksista n. 0,12 miljoonaa euroa.

Henkilöstö

Ruokapalveluissa jätettiin täyttämättä yksi päällikön tehtävä ja 6 ruokapalvelutyöntekijän tehtävää. Muutosneuvotteluiden tuloksena keskisellä palvelualueella palvelukeittiöiden esihenkilötyöpanokset järjesteltiin uudelleen. Ateriakuljetusten ulkoistamisen vuoksi yksi kuljettaja irtisanottiin ja kolme määräaikaista kuljettajan tehtävää päättyi. Toiminnan muutoksen yhteydessä neljä henkilöä on siirtynyt toisissa toimipisteissä avoimna olleisiin tehtäviin Konginkangas-Viitasaari- Äänekoski alueella.

Puhtaus- ja tekstiilipalvelut

Toiminta

Puhtauspalvelut -yksikkö järjestää keskitetysti kaikki Keski-Suomen hyvinvointialueen siivouspalvelut sekä potilaiden/asukkaiden aterioiden jakelupalvelut sovitun ateriarytmin mukaan kaikkiin hyvinvointialueen sairaaloihin sekä sovitusti asumispalveluyksiköihin. Hyvinvointialueen toiminnan alkaessa puhtauspalveluiden toiminnan painopisteenä oli turvallinen siirtymä. Henkilöstöä yksikköön siirtyi yli 500 työntekijää, mutta siirtyvien esihenkilöiden määrä oli alle puolet tarvittavista resursseista. Rekrytoinnin edetessä puhtauspalveluiden henkilöstöä siirrettiin vaiheittain oman yksikön esihenkilön alaisuuteen ja vapautettiin näin hoitotyön esihenkilöiden työpanosta. Ensimmäisen kvartaalin aikana otettiin haltuun kaikki alueellisen osastotoiminnan puhtauspalvelut ja vaiheittain tarkasteltiin palveluiden kanssa yhteistyössä myös muiden tukipalvelutehtäviä tekevien henkilöiden toimenkuvia ja keskitettiin asumispalveluyksiköiden henkilöstön siivoustehtävät sekä sovitusti aterioiden jakelupalveluita puhtauspalveluille.

Puhtauspalveluiden toiminnan yhtenä painopisteenä oli toimintamallien yhdenmukaistaminen ja rajapintojen tarkastelu. Tarkastelimme yksiköiden toimintamalleja ja lähdimme yhdenmukaistamaan niitä yhteistyössä palvelujen ja muiden tuotannon tukipalveluyksiköiden kanssa. Esimerkiksi sairaaloiden potilaiden aterioidentilauksia lähdettiin yhdenmukaistamaan ruokapalveluiden toiminnanohjausjärjestelmän muutoksen yhteydessä. Siivouksen toimintatapoja yhdenmukaistettiin esimerkiksi siten, että samankaltaiset tilat siivotaan samalla tavalla paikkakunnasta tai kohteesta riippumatta.

Puhtauspalveluiden vastuualueelle siirtyi kunnilta ostopalvelusopimuksia noin 10 miljoonalla eurolla. Näistä tekstiilipalveluihin kohdistuvia sopimuksia oli noin puolet. Tarkastelimme ja yhdenmukaistimme sopimusten sisältöjä. Irtisanoimme päällekkäisiä sopimuksia sekä otimme osan ostopalveluista omaan tuotantoon, koska palveluiden tuottaminen tuli siten edullisemmaksi. Loimme palveluntuottajien kanssa vakiintuneet yhtenäiset toimintamallit sopimuksen hallintaan ja valvontaan.

Talous

Lähtökohtaisesti puhtauspalvelujen talousarvio oli alimitoitettu suhteessa siirtyneen henkilöstön palkkakuluihin sekä siirtyneisiin ostopalvelusopimuksiin. Talouden sopeuttamistoina palveluiden sisältöjä yhdenmukaistettiin, tuottamisajankohtaa tarkasteltiin uudelleen sekä suoritettiin henkilöstötarvemitoitukset eri yksiköissä. Tukipalvelujen keskinäistä yhteistyötä tiivistettiin mm. yhdistämällä tekstiili- sekä laitoshuoltajan tehtäviä sekä ruokapalvelujen ja puhtauspalvelujen tehtäviä. Työvuoroja ryhdyttiin suunnittelemaan suurempina kokonaisuuksina sekä otettiin käyttöön työvuorosuunnitteluohjelmat koko hyvinvointialueella. Toiminnan tehostamisen seurauksena henkilöstömäärää pystyttiin vähentämään eläköitymisten ja määräaikaisuuksien päättymisten kautta 9 henkilötyövuoden verran.

Ostopalvelusopimuksia irtisanottiin ja osa toiminnoista siirrettiin omaan tuotantoon, jotka toivovat säästöä 0,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2023 aikana avautui useita uusia kohteita, joihin Puhtauspalvelut tuotti palvelut. Näitä kohteita ei oltu huomioitu talousarviossa. Puhtauspalveluiden talousarvio ylittyi 0,15 miljoonaa euroa.

Henkilöstö

Puhtauspalveluiden henkilöstömäärä oli vuoden 2023 lopussa 532 henkilöä, joista vakituksessa työsuhhteessa oli 440 henkilöä. Henkilöstön työhyvinvointia sekä pito- ja vetovoimaa on pyritty lisäämään tukemalla henkilöstön osaamista ja antamalla tukea perehdytys- ja muutostilanteisiin. Tällaisia toimia olivat mm. sisäinen koulutussuunnittelu – sekä täydennyskoulutusyhteistyön aloittaminen Gradian kanssa. Puhtauspalveluissa otettiin käyttöön Intro-perehdytysohjelma ja henkilöstölle järjestettiin tyhy-toimintaa.

Toimintamallien uudistamisen ja töiden uudelleenjärjestelyn tilanteissa henkilöstön osaamista tuettiin järjestämällä perehdytystä paikan päällä. Puhtauspalveluiden yhtenäisten toimintamallien luominen ja jalkauttaminen aloitettiin esim. eri tilatyypin siivous ohjeiden osalta, työkohteisiin luotiin kirjalliset työohjeet yhtenäiset työmenetelmät. Työtä on paljon ja se jatkuu tänä vuonna

Välinehuolto ja lääkintäteknikka

Toiminta

Välinehuollon tuotannon ja toiminnan riskejä tarkasteltiin kevästä 2023 alkaen. Tarkastelussa todettiin, että useat pienet, yhden työntekijän työpisteet, jotka tyypillisesti sijaitsevat hyvinvointialueen reunamilla, ovat suuri riski tuotannolle. Äkillisen henkilöstöpoistuman tai laitteiden käyttökätkon, sekä pitkien välimatkojen vuoksi turvallista tukipalvelutuotantoa ei pystytty takaamaan. Lisäksi pienissä toimipisteissä todettiin tuotannollista ja taloudellista hukkaa, sekä isoja lähivuosina toteutuvia investointitarpeita tiloihin ja laitteisiin.

Edellä mainittujen seikkojen takia välinehuollon toimintaa keskitettiin suurempiin toimipisteisiin. Karstulan ja Muuramen välinehuollon toimipisteet lakkautettiin loppukesällä ja syksyllä. Viitasaaren ja Pihtiputaan toimipisteiden lakkauttamisesta keväällä 2024 päätettiin joulukuussa 2023.

Välinehuollon hankintoja ja palveluostoja tarkasteltiin ja vain välttämättömät toteutettiin.

Palvelutuotannon muutoksiin voitiin reagoida ketterästi omien resurssien ja prosessien jatkuvalla optimoinnilla; Sairaala Novan välinehuollon toimipisteen suoritteet lisääntyivät 16 % vuodesta 2022 ilman henkilöstölisäyksiä.

Säännölliselle ja tiiviille asiakasyhteistyölle palvelutuotannon kanssa luotiin toimintamallit ja ne toteutuivat ja raportoitiin suunnitellusti. Henkilöstön sopeutumiseen, työhyvinvointiin ja osaamisen tukemiseen panostettiin muutosjohtamisen ja esihenkilötyön keinoin.

Talous

Palvelualueen talous tulee toteutumaan 0,039 miljoonaa euroa ylijäämäisenä muutettuun talousarvioon, ja 0,3 miljoonaa euroa alkuperäiseen talousarvioon nähden. Alkuperäisen talousarvion merkittävä alittuminen toteutui, toimipistemutosten lisäksi, ennakoimalla ja seuraamalla koko vuoden ajan tarvike-, palvelu- ja henkilöstökuluja sekä arjen säästöillä.

Keväällä 2024 toteutettaviin Pihtiputaan ja Viitasaaren välinehuollon toimipisteiden keskitämisiin liittyvät lisäinstrumentaatiohankinnat siirtyivät toteutettaviksi alkuvuonna 2024 hankitaan liittyvien selvittelyjen vuoksi, vaikka tavoitteena oli saada ne 2023 kuluihin. Tälle projektille on kuitenkin suunniteltu kohdennettavan toiminnan kehittämisen valtionavustusta. Vuodelle 2024 suunnitellut säästöt näyttävät tässä vaiheessa toteutuvan suunnitellusti.

Välinehuollolla ei ollut suunniteltuja investointeja vuodelle 2023. Toimipisteiden lakkauttamisella voitiin vähentää välinehuollon laitteiden ja tilojen investointitarpeita lähivuosilta.

Henkilöstö

Hyvinvointialueen aloittaessa päätettiin jättää toistaiseksi rekrytoimatta toinen palvelupäällikkö ja yksi palveluohjaaja, jotta henkilöstöbudjetin toteutuminen voitiin varmistaa. Tehtävät jaettiin palvelujohtajalle, tuotantopäälliköille ja palveluvastaaville.

Karstulan ja Muuramen välinehuollon toimipisteiden lakkauttamisen, sekä toimintalähtöisen henkilöstösuunnittelun, avulla vähennettiin yhteensä 2,5 henkilötyövuotta.

Hankinta ja logistiikka

Toiminta

Hankinnan ja logistiikan sekä henkilöliikenteen kuljetuspalveluiden toiminta sisälsi vuoden 2023 aikana mittavia muutoksia, joihin sisältyi toimintamallien ja järjestelmien yhdenmukaistamista. Palvelualueen tietojärjestelmissä jouduttiin tekemään kaikkia hyvinvointialueen toimialueita palvelevia laajennuksia, järjestelmien käyttöönottoja sekä integraatioita talouden järjestelmiin. Hankinnan ja logistiikan palvelut toteutettiin omana tuotantona ja ostopalvelujen avulla. Lähtötilanne oli haastava, sillä hankinnan asiantuntijoita hyvinvointialueelle siirtyi vain Jyväskylän kaupungilta sekä Keski-Suomen sairaanhoitopiiristä.

Hankintapalveluissa otettiin käyttöön hyvinvointialueen yhteinen Cloudia kilpailutusjärjestelmä sekä toukokuussa Cloudian yhteinen sopimusten hallintajärjestelmä. Hyvinvointialueella otettiin käyttöön joulukuussa 2022 aluehallituksen hyväksymä hankintaohje ja kevätkauden 2023 aikana Hankintapalvelut muodosti koko hyvinvointialueen ensimmäisen aluehallituksen hyväksymän hankintasuunnitelman. Hankintasuunnitelma ei käsittänyt Tietohallinnon toteuttamia laite- ja järjestelmähankintoja. Hankintasuunnitelman mukaisesti hankintapalveluissa käynnistettiin ja toteutettiin keskitetysti 85 hankintaa, joiden sopimusten ennakoitu vuosittainen arvo oli yhteensä 172,2 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueen hankintoja esiteltiin yhteistyökumppaneille ensimmäisen kerran yrittäjäfoorumissa lokakuussa 2023.

Logistiikan palvelut ja materiaalihallinta muodostui kunnilta ja Keski-Suomen sairaanhoitopiiriltä siirtyneiden kuuden keskusvaraston (Saarijärvi, Pihtipudas, Kyllö, Äänekoski, Viitasaari, Nova) ympärille. Keskusvarastoissa toimittiin vuoden aikana neljällä eri järjestelmällä ennen kuin kaikki keskusvarastotoiminnot saatiin siirrettyä yhteen Materiaalihallintajärjestelmään, Marelaan. Materiaalihallinnan kokonaisuuden hallittavuuden parantamisen sekä toimintojen yhdenmukaistamisen yhteydessä vuoden aikana fuusioitiin Pihtiputaan keskusvarasto ja Saarijärven keskusvarasto Viitasaaren ja Äänekosken varastoihin. Materiaalihallinnan yhtenäistämässä keskityttiin hyvinvointialueella käytössä olevien tuotevalikoimien yhdenmukaistamiseen painottaen tuotteiden käyttöön soveltuvuutta ja sopimuksellisten tuotteiden käyttöä. Hyvinvointialueella otettiin käyttöön laajasti tarvikkeiden tilauksessa käytettävä OSTI-tilauskanava. Logistiikan palveluiden kokonaishallinnasta käynnistettiin tuottavuusohjelman myötä kehitysprojekti materiaalihallinnan keskittämiseksi ja kokonaisuuden kustannustehokkaan järjestämisen mahdollistamiseksi ja valmiuden parantamiseksi. Logistiikan palveluissa tilaustoimitusketjunhallintaa keskitettiin merkittävästi ostotoiminnan osalta OSTI-tilausjärjestelmän kautta sekä laajentaen erillisten pienhankintaesitysten käsittelyä koko hyvinvointialueen laajuisesti tapahtuvaksi. Osastopalveluiden hyllytystoiminnoissa siirryttiin uuteen tilausjärjestelmään Opaali -sovelluksen myötä. Sovelluksella ylläpidetään Sairaala Novan sisäisten hyllytyspisteiden tilaus-, toimitus- ja varastointitietoja.

Hyvinvointialueen tavaroiden ja postin kuljetuslogistiikan kokonaisselvitys ja keskittäminen aloitettiin vuoden 2023 aikana. Tavoitteena on kuljetusten kokonaishallinnan

kustannustehokkuus ja sopimuksellinen yhtenäisyys. Sairaala Novan sisäisissä materiaalikuljetuksissa otettiin käyttöön kuljetushallintasovellus toiminnanohjaukseen.

Logistiikan palvelujen kokonaisuuteen perustettu ajoneuvohallintapalvelu aloitti toimintansa vuoden alusta kooten yhteisrekisterin kaikista Keski-Suomen hyvinvointialueen omistamasta tai rahoituksella olevasta kalustosta. Ajoneuvorekisterissä olevan kaluston määrä oli vuoden aikana noin 630 autoa. Vuoden aikana havaittiin tarvetta toimintasäännön luomiseksi kaluston hallintaan ja kustannustehokkaampaan toteutukseen.

Liikennepalvelujen kokonaisuus laajennettiin kattamaan sosiaali- ja terveydenhuollon potilas- ja henkilökuljetusten hallinnoinnin ja ohjauksen sekä sopimusvalvonnan. Henkilöliikenteen sopimuksellinen kokonaiskoordinaatiovastuu keskitettiin hankinnan ja logistiikan palvelualueelle ja koko hyvinvointialueen kattava kuljetusten välitys- ja kuljetuspalvelusopimus otettiin käyttöön maaliskuussa. Kokonaissopimuksella yhtenäistettiin käytännöt ja luotiin laadukkaampi ja henkilökuljetusten tarpeeseen vastaava sopimuskokonaisuus. Henkilöliikenteen asiakasraatitoiminta otettiin käyttöön hyvinvointialueella loppuvuodesta 2023. Tiivistä yhteistyötä palvelualueiden sekä sopimuskumppaneiden kanssa edistettiin säännöllisillä sopimuksen seuranta- ja valvontapalavereilla. Liikennepalveluissa kehitettiin henkilöliikenteen sopimusraportointia toiminnan kustannustehokkaaseen ja tarkoituksenmukaiseen seurantaan.

Potilasliikenne laajennettiin kattamaan kaikkien hyvinvointialueen toimipisteiden tarpeet niin takseilla kuin ambulansseilla tapahtuvassa liikenteessä. Kuljetusten ohjausjärjestelmä laajennettiin hyvinvointialueen kaikkien toimipisteiden käyttöön sekä integroitiin taloudenjärjestelmään laskutuksen automatisoimiseksi. Kuljetusten ohjausjärjestelmä laajennettiin palvelutuottajille ohjautuvien tilausten osalta sähköiseen sanomaliikenteeseen mobiiliratkaisulla. Sairaala Novan sisäisessä potilaskuljetuksessa palvelua laajennettiin operatiiviselle ja lasten palvelualueelle. Henkilöstön ammatillinen moniosaajuus huomioimalla mahdollistettiin kuljetustoiminnan lisääminen ja samalla tehostaminen resursseja lisäämättä.

Talous

Hankinnan ja logistiikan palvelualue alitti kokonaistalousarvion 0,215 miljoonalla eurolla. Henkilöstökuluissa talousarvio alittui 0,154 miljoonaa euroa ja palvelujen ostot alittuivat 0,109 miljoonaa euroa sekä muut kulut ylittyivät 0,129 miljoonaa euroa. Tulot toteutuivat talousarviota suurempina 0,08 miljoonaa euroa. Toiminnallisen kokonaisuuden kattaessa koko hyvinvointialueen ja lähtötilanteen arviointiin nähden hankinnan ja logistiikan palvelualueella onnistuttiin toteuttamaan toiminnallisia muutoksia, yhtenäistämään toimintamalleja ja tuottamaan palveluja kaikille hyvinvointialueen toimipisteille, siten että niillä oli positiivisia vaikutuksia talousarvion toteutumiseen.

Talousarvion toteutumiseen vaikutti suunniteltujen henkilöstörekrytointien täyttämättä jättäminen sekä keskittämällä ostotoimintoihin liittyviä toimintamalleja. Toimintalähtöisen

henkilöstösuunnittelun avulla vähennettiin yhteensä 1,5 htv logistiikan ja henkilöliikenteen palveluista.

Keski-Suomen hyvinvointialueen keskusvarastojen kautta hallittiin materiaaliastoja 34,032 miljoonan euron arvosta ja myyntiä varastoista oli 34,127 miljoonan euron arvosta.

Henkilöstö

Hankinnan ja logistiikan vakituisen henkilöstön määrä oli 80 henkilöä. Määräaikaisen henkilöstön määrä vaihteli ollen noin 11 prosenttia. Hankinnan ja logistiikan henkilöstössä näkyi kuormittuneisuus koko vuoden ajan. Henkilöstöä kuormitti toimintojen keskittäminen, joka on vaatinut toiminnallisia muutoksia ja työtä ohjaavien järjestelmien kehittämistä ja muutosprojekteihin sitoutumista ja osallistumista. Henkilöstöä kuormitti myös henkilöstön poissaolot sekä alku vuodesta kuormittavuutta lisäsi esihenkilöiden rekrytointien viivästyminen sekä vaihtuvuuden takia henkilöstön toimiminen vajaalla henkilöstöllä rekrytointien keston ajalla. Henkilöstön kuormitusta pyrittiin tasaamaan toteuttamalla henkilöstösuunnittelua aktiivisesti uusien toimintamallien mukaisesti ja pyrittiin kiinnittämään erityistä huomiota resurssien tarkoituksenmukaiseen kohdentamiseen toimintatapojen murroksessa ja riittävyyden kohdentamisessa.

Hankinnan ja logistiikan henkilöstössä on ollut pitkäaikaisia sairauspoissaoloja sekä lyhyitä työn fyysisen kuormittavuuden vuoksi syntyviä poissaoloja että toimintaprosessien muutoksen kuormittavuuden aiheuttamia poissaoloja. Sairauspoissaoloprosentti oli palvelualueella 5,16 prosenttia.

Hankinnan ja logistiikan useat projektit ovat sitoneet henkilöresursseja toimintojen yhtenäistämistyöhön, mikä on näkynyt henkilöstössä työkuormituksen lisääntymisenä. Henkilöstöä on kuormittanut myös asiakasyksiköiden tarpeiden oppiminen ja yhteisten toimintatapojen luominen sekä muutoksen takia yhtenäisten toimintaohjeiden puuttuminen. Koko työkuorman suorittamisen onnistuminen on vaatinut henkilöstöltä joustavuutta, sitoutumista sekä lisätöitä.

PELASTUSTOIMI

Toimialan kuvaus

Pelastustoimen toimiala koostuu Keski-Suomen pelastuslaitoksen vastuualueesta. Pelastuslain (379/2011) 27 §:n mukaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tehtävänä on huolehtia alueellaan:

1. Pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa;
2. Pelastustoimen valvontatehtävistä;
3. Väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä;
4. Pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

Lakisääteisten tehtävien lisäksi pelastuslaitos tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita siten, kuin hyvinvointialue siitä päättää.

Pelastustoimen palvelujen palvelutasosta on säädetty pelastustoimen järjestämislain (613/2021) 3 §. Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja muita uhkia. Palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon myös toiminta valmiuslain (1552/2011) 3 § tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja niihin varautuminen.

Pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukaista palvelua seurataan pelastustoimen järjestämislain (613/2021) 16 § mukaisesti hyvinvointialueen pelastustoimen omavalvontaohjelmalla sekä aluehallintoviraston toteuttamalla pelastustoimen palveluiden laillisuusvalvonnalla.

Talous

	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Pelastustoimi				
Toimintatulot	6 025	5 899	-126	-2 %
Toimintamenot	-38 818	-35 896	2 922	-8 %
Toimintakate (sitova)	-32 793	-29 997	2 796	-9 %
Keski-Suomen pelastuslaitos				
Toimintatulot	6 025	5 899	-126	-2 %
Toimintamenot	-38 818	-35 896	2 922	-8 %
Toimintakate	-32 793	-29 997	2 796	-9 %

Keski-Suomen pelastuslaitos

Keski-Suomen pelastuslaitos koostuu riskienhallinnan (onnettomuuksien ehkäisy, varautuminen ja väestönsuojelu), pelastustoiminnan ja ensihoidon palvelualueista.

Pelastuslaitoksen ydinprosesseista onnettomuuksien ehkäisy ja varautumisen roolit ovat korostuneet yhteiskuntakehityksen ja turvallisuustilanteen myötä. Pelastuslaitoksen oman toiminnan varmistamiseen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on kiinnitettävä aiempaa enemmän huomiota. Tavoitteena on pelastuslaitoksen oman toiminnan mahdollisimman häiriötön jatkuminen.

Keski-Suomen pelastuslaitos tuottaa korkeatasoisia ja kustannustehokkaita turvallisuuspalveluita asiakkailleen. Tukiprosesseissa toimialan ja viranomaisten yhteisten ICT-järjestelmien ja hallinnon turvallisuusverkon (TUVE) laajempi käyttöönotto edellyttää pelastuslaitokselta merkittäviä taloudellisia panostuksia tila- ja tietoturvallisuuden parantamiseen. Asiakkaiden ja henkilöstön tietosuoja sekä kyberuhkat edellyttävät parempaa tietoturvaa.

Toiminta

Keski-Suomen pelastuslaitoksen toiminnassa ei tapahtunut oleellisia muutoksia toimintavuoden 2023 aikana. Palvelutuotannossa, onnettomuuksien ehkäisyssä sekä varautumisen ja väestönsuojelun palveluissa, pelastustoiminnassa ja ensihoitopalvelutuotannossa ei tapahtunut merkittäviä poikkeamia. Hyvinvointialueen pelastuslaitos, Keski-Suomen pelastuslaitos, on tuottanut koko maakunnan kattavasti pelastustoimen palveluita vuodesta 2004 alkaen, jolloin alueellinen pelastustoimi aloitti toimintansa ja jatkoi osana hyvinvointialueiden järjestämisvastuuta vuoden 2023 alusta.

Toimintavuoden 2023 laadittiin turvallisuuslautakunnan ohjauksessa Keski-Suomen hyvinvointialueen pelastustoimen järjestämisen linjaukset, lain pelastustoimen järjestämisestä 613/2021 ja sitä tarkentavan sisäministeriön asetuksen pelastustoimen palvelutasopäätöksestä 1225/2022 mukainen pelastustoimen palvelutasopäätös, jonka aluevaltuusto hyväksyi 14.11.2023. Pelastustoimen palvelutasopäätöskausi on vuosille 2024–2027.

Pelastustoimen palvelutasopäätös, järjestämisen linjaukset, ovat osa Keski-Suomen hyvinvointialueen strategian toimeenpano-ohjelmaa, jolla konkretisoidaan strategian tavoitteita. Palvelutasopäätös perustuu vankkaan tietopohjaan ja systemaattiseen tiedon hyödyntämiseen, riskianalyysiin, jonka pohjalta riskien mukaiset ihmislähtöiset ja vaikuttavat palvelut tuotetaan palvelutasopäätöksen mukaisesti. Pelastustoimen palvelutasopäätöksessä tärkeänä näkökulmana on tietopohjaan perustuva toiminnan tavoitteellinen kehittäminen ja uudistaminen palveluista säädettyjen tavoitteiden mukaisiksi ja hyvinvoivan, osaavan ja osallistuvan henkilöstön veto- ja pitovoiman parantamiseksi.

Talous

Keski-Suomen pelastuslaitos, 1 000 €	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Toimintatulot	6 025	5 899	-126	-2 %
Toimintamenot	-38 818	-35 896	2 922	-8 %
Toimintakate (sitova)	-32 793	-29 997	2 796	-9 %
Keski-Suomen pelastuslaitos yhteiset				
Toimintatulot	0	0	0	-
Toimintamenot	0	-438	-438	-
Toimintakate	0	-438	-438	-
Riskienhallinta, pela				
Toimintatulot	189	0	-189	-100 %
Toimintamenot	-2 713	-647	2 066	-76 %
Toimintakate	-2 524	-647	1 877	-74 %
Pelastustoiminta				
Toimintatulot	916	360	-556	-61 %
Toimintamenot	-20 460	-20 807	-347	2 %
Toimintakate	-19 544	-20 447	-903	5 %
Ensihoito				
Toimintatulot	4 920	5 538	618	13 %
Toimintamenot	-15 645	-14 004	1 641	-10 %
Toimintakate	-10 725	-8 466	2 259	-21 %

Henkilöstö on suurin voimavara ja siihen panostettiin, mutta rekrytointien viivästyttämisellä ja eräiden virkojen täyttämättä jättäminen toi säästöjä. Palvelujen ostoissa yllätyksen toi Jämsän Terveys Oy:n laskutus, josta tieto ei ajoissa ehtinyt talousarvion laadintaan ja aiheutti hieman ostoissa ylitystä. Aineissa ja tarvikkeissa polttoaineiden hinnan muutokset aiheuttivat lievää ylitystä. Henkilöstön rekrytointien suunnittelulla ja priorisoinnilla saatiin säästöjä. Vuodelle 2023 annettujen talouden sopeuttamisohjeiden toteutuminen ja vaikutukset saatiin toteutettua lähinnä ostoja keskittämällä ja rekrytointeja organisoitiin paremiksi. Investointeja siirrettiin myöhemmäksi ajankohdaksi mahdollista toteuttamista varten. Henkilöstön palkkaamisessa edelleen tehdään viivästyttämistä ja siirtämistä myöhempään ajankohtaan. Myös kalustohankintoja viivästytetään. Talousarvio vuodelle 2024 on tiukka sopeuttamistoimenpiteinen, mutta tarkalla seurannalla ja päätöksenteolla toimitaan toimintavuoden aikana. ICT taseinvestoinnit toteutuivat suunniteltua pienempinä. Osa investoinneista siirrettiin vuodelle 2024 ja osa jäi toteuttamatta. Taseinvestointeja ei ollut, kalustoa hankittiin leasing -vuokraamalla.

Henkilöstö

Hyvinvointialueen talousarviossa vuodelle 2023 on todettu, että henkilöstö on pelastuslaitoksen tärkein voimavara. Toimialalla tarvitaan kansallisesti ja Keski-Suomessa tulevaisuuden tekijöitä turvaamaan yhteiskunnan peruspalveluita pelastustoimen organisaatioihin. Keski-Suomen pelastuslaitos tarvitsee lisää päätoimista ja sopimushenkilöstöä tuottamaan pelastustoimen palveluita arjessa, häiriötilanteissa ja mahdollisissa poikkeusoloissa. Pelastuslaitos tuotti vuoden 2023 aikana myös hyvinvointialueen omaa ensihoitopalvelua.

Henkilöstön saatavuudessa ja riittävydessä oli haasteita vuoden 2023 aikana. Päiväpaloasemille ja monitoimiyksiköihin ei saatu rekrytoitua tarvittavaa määrää lain mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttäviä pelastajia. 24/7-valmiudessa oleville paloasemille saatiin hyvin rekrytoitua pelastajia avoimiin virkoihin ja sijaisuuksiin. Onnettomuuksien ehkäisytyössä oli riittämättömät henkilöstöresurssit riskiperusteiseen tarpeeseen nähden. Pelastustoimen valvontatyössä jäätiin valvontasuunnitelman tavoitteista Jyväskylän paloasemaryhmän alueella. Ensihoitopalvelussa henkilöstön saatavuudessa ei kokonaisuudessa ollut merkittäviä poikkeamia.

Henkilöstön saatavuutta, veto- ja pitovoimaan vaikuttavia näkökulmia, selvitettiin vuoden 2023 aikana valmistuneessa pelastuslaitoksen riskianalyysissä, pelastustoimen palvelutasopäätöksen perusteena olevassa tutkitusta tiedosta toimintaympäristöstä. Pelastustoimen palvelutasopäätöksen kehittämissuunnitelmassa esitetään merkittävimmät pelastustoimen palveluiden kehittämistarpeet ja -suunnitelma vuosille 2024–2027 henkilöstötarpeineen.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutuminen

Pelastustoimen toimialalla, Keski-Suomen pelastuslaitoksella, toteutui hyvinvointialueen hallintosäännön sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeiden mukainen toiminta. Päätöksenteossa huomioitiin lainsäädännön veloitteet, hyvinvointialueen hallintosäännön mukaiset toimivaltamääritykset sekä hyvän hallinnon mukaiset periaatteet. Merkittäviä poikkeamia päätöksenteossa, johtamisessa ja hankinoissa ei havaittu lainsäädäntöön, hallintosääntöön ja sisäiseen valvontaan sekä riskienhallintaan päätettyjen ohjeiden ja toimintamallien näkökulmasta.

Pelastustoimen toimiala raportoi toiminnastaan ja taloudestaan hallintosäännön sekä sisäisen valvonnan ohjeiden mukaisesti. Toimintaa ja taloutta seurattiin ja raportoitii säännöllisesti toimialan johtoryhmässä ja yhteistyöryhmässä, hyvinvointialueen johtoryhmässä sekä toimielinten kokouksissa.

Talousarviovuoden merkittävimmiksi riskeiksi arvioitiin henkilöstöresurssien riittävyys ja niiden mahdolliset vaikutukset palvelutasoon, ICT-riskit, palvelutuotantoon tarvittavan kaluston ja materiaalin investointiriskit sekä pelastustoimen varallaolojärjestelmään liittyvät oikeudelliset ja taloudelliset riskit. Tunnistettuja riskejä arvioitiin säännöllisesti ja konkreettisia

kehittämistoimenpiteitä valmisteltiin aluevaltuuston päättämään pelastustoimen palvelutasopäätökseen.

Toimialan tunnistetuista riskeistä henkilöstön saatavuuteen ja riittävyyteen liittyvät riskit konkretisoituivat osittain. Kaikkiin palvelutuotannon toimipisteisiin ei saatu rekrytoitua lain mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttäviä pelastajia. Näitä toimipisteitä olivat päiväpaloasemat ja monitoimiyksiköt. Toimintavuoden aikana valmisteltiin aluevaltuuston päättämä järjestämisen linjaus, pelastustoimen palvelutasopäätös, vuosille 2024–2027 ja vuoden 2023 aikana tunnistettuja henkilöstöressurssitarpeita palveluiden kehittämiseksi ei toteutettu. Muut merkittävimmät riskit eivät konkretisoituneet.

Riskienhallinta, pelastustoimi

Toiminta

Pelastuslaitos osallistui aktiivisesti varautumisen ja väestönsuojelun kehittämiseen maakunnan alueella, etenkin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystoimen kuntien varautumisen ja evakuoitaisuunnitelmien yhteensovittamisessa. Varautumisen ja väestönsuojelun palveluiden kehittämiseksi perustettiin valmiussuunnittelijan virka.

Onnettomuuksien ehkäisytoiminnassa noudatetaan erikseen vahvistettavaa, pelastuslain (379/2011) 79 §:n mukaista ja riskien arviointiin perustuvaa valvontasuunnitelmaa, jossa on määritelty vuonna 2023 tarkastusvuorossa olevien kohteiden palotarkastukset sekä muut valvontatoimenpiteet.

Turvallisuusviestintää tehostettiin organisoimalla se uudelleen ja perustamalla turvallisuus-asiiantuntijan toimi kehittämään ja koordinoimaan turvallisuusviestintää maakunnan alueella.

Palotarkastusluokkiin A1-A6 kuuluvista kohteista tarkastettiin 90 % (90 % 2022). Tavoitetaso oli 100 %. Turvallisuusviestinnällä tavoitettiin 12 % maakunnan väestöstä (9 % 2022). Tavoitetaso oli 20 %.

Talous

Henkilöstökuluja budjetoitiin enemmän kuin niitä kirjautui, osa siirrettiin jo aikaisemmin pelastustoimen puolelle ja siirtoa jatketaan vuonna 2024. Tarkastuksia toteutettu arvion mukaan. Joitakin tarkastajien rekrytointeja siirrettiin myöhemmäksi. Tilinpäätöksen vaikutus vuoden 2024 talousarvion toteuttamiseen ja arvio tulevasta kehityksestä tarkoittaa, että palotarkastajia on palkattava lisää.

Henkilöstö

Osa tarkastajien rekrytoinneista siirrettiin myöhemmäksi.

Pelastustoiminta

Toiminta

Pelastustoiminnan palvelualueella ei tapahtunut vuonna 2023 merkittäviä muutoksia.

Pelastustoiminnan toimintavalmiusajoissa kiireellisten tehtävien osalta tapahtui parannusta riskiluokissa I ja II. Riskiluokissa III ja IV toimintavalmiusajat heikkenivät hieman. Kokonaisuudessaan kaikki riskiluokat tavoitettiin asetetussa tavoitteessa eli 50 %:ssa tehtävistä. Edelleen minimitalvoitteesta jäätiiin Jyväskylän I-riskiruutujen osalta. Kaikkia avoimia virkoja ei saatu täytettyä vuoden 2023 aikana. Täyttämättä jäi yleistyöaika tekevien palomiesten virkoja sekä palomestareiden virkoja. Sopimushenkilöstön määrä kasvoi tarkasteluvuoden aikana. Paloasemaverkostossa ei tapahtunut muutoksia. Henkilöstön kelpoisuusharjoitukset toteutuivat hyvällä tasolla ja vaativiin tehtäviin kelpoisten määrä vakituisen henkilöstön osalta oli hyvä. Onnettomuusvahingot pienenevät vuoteen 2022 verrattuna.

Talous

Henkilöstökuluihin tehtiin muutoksia kesken vuoden siirtämällä riskienhallinnasta pelastustoimeen euroja, mutta ne eivät olleet kaikki riittäviä ja muutosta jatketaan vuonna 2024. Palveluiden ostoissa oli sellaisia tarpeita, mitä ei talousarvion laadinnassa ollut tiedossa. Polttoainehintojen muutokset aiheuttivat lisäkuluja. Kaluston hankinnat eivät toteutuneet investointien kautta vaan rasittivat käyttötaloutta leasing vuokrina. Uusia virkoja jätettiin täyttämättä ja joitakin rekrytointeja siirrettiin vuodelle 2024. Osa poissaoloista jäi sijaistamatta. Vaaditut säästöt toteutuivat ja tulos parempi kuin talousarviossa. Täyttämättä jätettyjä virkoja harkitaan uudestaan ja henkilöstöä tarvitaan lisää.

Henkilöstö

Kaikkia rekrytointeja ei toteutettu ja voimassa olleen palvelutasopäätöksen kehittämissuunnitelman mukaisten toimenpiteiden edellyttämiä virkoja ei perustettu. Toimenpiteitä jatketaan aluevaltuuston hyväksymän palvelutasopäätöksen ja kehittämissuunnitelman mukaisesti.

Ensihoito

Toiminta

Ensihoitotoiminta alkoi Keski-Suomen hyvinvointialueen omana toimintana 1.1.2023. Kaksi uutta 24/7 toimivaa hoitotason ensihoitoyksikköä aloitti Jämsässä 2.1.2023. Kesän aikana tuotettiin ensihoidon lisäyksikkö, jonka valmius painottui tapahtumaviikonloppuihin. Ensihoidon hallinnon ja esihenkilötoiminnan tehtäväkuvia uudistamalla vastattiin henkilöstömäärän kasvuun. Määräaikainen ensihoitomestarin tehtävä perustettiin vastaamaan hallinnon lisääntyneeseen työmäärään.

Talous

Ensihoitotehtävien määrä on vähentynyt kesästä 2023 alkaen ja trendi on jatkunut vuoden 2024 alussa voimakkaana. Vastaavaa kehityssuuntaa on havaittu valtakunnallisesti. Henkilöstökuluissa haettiin säästöjä hallinnon tehtävien uudelleenjärjestelyillä, tehtävänsiältöjen uudistamisella ja esihenkilötoiminnan tehtäväkuvien muutoksella. Yhteistyön kehittäminen ja tiivistäminen pelastustoiminnan komentotoimiston kanssa piennensi osaltaan ylityö- ja sijauskustannuksia. Polttoainehintojen muutokset aiheuttivat lisäkuluja. ICT-kulut nousivat huomattavasti hyvinvointialueelle siirryttäessä ICT-järjestelmien hallinnoinnin kulujen vuoksi. ICT-kuluja nosti myös pelastustoimen ja ensihoidon siirtyminen Tuve-käyttäjiksi. Ensihoitajien palkkoihin saatiin tuntuva korotus, joka osaltaan nosti henkilöstökuluja. Pelastajia paikattu kymmenellä ensihoitajalla ympäri vuoden. Kesän ajaksi palkattiin määräaikaista henkilöstöä aiempaa enemmän, jolla pyrittiin ylitöiden vähentämiseen. Osa ensihoidon hallinnon poissaoloista jätettiin sijaistamatta.

Ambulanssikyytien määrän väheneminen vähentää tuloja. Ennustettu tehtävämäärä 47 000 jäi selvästi oletetusta tasosta ollen 43 000.

Taseinvestointeja ei ollut, uusia ambulansseja hankittiin leasing-hankintamenettelyllä 6 kpl.

Henkilöstö

Kesätyöntekijöitä saatiin tarvittava määrä. Henkilöstöä tarvitaan lisää, jotta toiminta turvataan vaaditulla tasolla – sairauspoissaolojen paikkaaminen tulee lisäresursoinnilla halvemmaksi, kuin ylityön teettäminen. Henkilöstön määrä on kasvanut jatkuvasti usean vuoden ajan.

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

Toimialan kuvaus

Sosiaali- ja terveyspalveluiden toimiala jakautuu neljään vastualueeseen, jotka ovat Lasten, nuorten ja perheiden palvelut, Koti- ja asumispalvelut, Laaja-alainen sosiaali- ja terveyskeskus sekä Sairaalapalvelut. Toimialan palvelutuotanto kattaa hyvinvointialueen järjestämistä vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, pois lukien hyvinvointialueen oman ensihoitopalveluiden tuotannon, joka on Pelastustoimen toimialalla. Hyvinvointialueen palveluita tuotetaan omana tuotantona, ostopalveluina, palveluseteleillä sekä asiakaskohtaisilla maksusitoumuksilla. Laajimmat ulkoistetut palvelut ovat Jämsän kokonaisulkoistus, jossa palveluntuottajana on Jämsän Terveys Oy ja Kinnulan alueella, jossa palveluntuottajana on Terveystalo Oy.

Toimiala tuottaa palveluja ihmislähtöisesti, hyvinvointialueen strategian tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteena on, että toimialan palvelut ovat helposti saavutettavissa alueen asukkaille ja uudet asiakkaat tavoittavat palvelut sujuvasti ja tarpeidensa mukaisesti. Sosiaali- ja terveyspalveluiden toimiala on hyvinvointialuetasoinen toimiva ja kustannustehokas palvelutuotanto-organisaatio, jossa eri toimijat tuottavat palveluja hyvinvointialueen kumppanina.

Toimialalla työskentelee noin 78 % (n. 9300 työntekijää) hyvinvointialueen työntekijöistä.

Sosiaali- ja terveyspalvelut	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Toimintatulot	141 520	159 062	17 542	12 %
Toimintamenot	-1 071 252	-1 104 063	-32 811	3 %
Toimintakate (sitova)	-929 731	-945 001	-15 269	2 %
Sosiaali- ja terveyspalvelut yhteiset				
Toimintatulot	0	8	8	-
Toimintamenot	-1 777	-3 241	-1 465	82 %
Toimintakate	-1 777	-3 234	-1 457	82 %
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut				
Toimintatulot	4 626	5 980	1 354	29 %
Toimintamenot	-118 411	-126 605	-8 195	7 %
Toimintakate	-113 785	-120 626	-6 841	6 %
Koti- ja asumispalvelut				
Toimintatulot	55 282	63 919	8 638	16 %
Toimintamenot	-295 182	-295 871	-689	0 %
Toimintakate	-239 900	-231 951	7 949	-3 %
Laaja-alainen sosiaali ja terveyskeskus				
Toimintatulot	31 433	35 619	4 187	13 %
Toimintamenot	-267 529	-284 390	-16 861	6 %
Toimintakate	-236 096	-248 771	-12 675	5 %
Sairaalapalvelut				
Toimintatulot	50 180	53 536	3 356	7 %
Toimintamenot	-388 354	-393 955	-5 601	1 %
Toimintakate	-338 174	-340 419	-2 245	1 %

Sosiaali- ja terveyspalvelut yhteiset

Toiminta

Toiminnan kuvaus

Sosiaali- ja terveyspalveluiden keskitettyjen palveluiden tehtävänä on tukea toimialan ja vastuualueiden palvelutuotannon johtamista. Keskitetyissä palveluissa on tehtäviä, jotka poikkeavat sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden toimialan eri toimintoja, mutta myös koko hyvinvointialueen toimintaa.

Toiminnan painopisteet toteutuivat osittain suunnitellusti. Sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelutuotannon siirtyminen hyvinvointialueelle saatiin vuoden käynnistyessä sujumaan ja palveluiden ja hoidon jatkuvuus turvattiin. Vuodelle päätetyt palveluiden myöntämisen perusteet yhtenäistivät palveluita sisällöllisesti ja toiminnallisesti. Tämä liittyi muutokseen ja aiheutti jonkin verran huolta palveluiden saannista ja integraation toteutumisesta.

Toimialan johtamisjärjestelmän toimivuutta arvioitiin vuoden aikana ja tarvittavia muutoksia toteutetaan osana hyvinvointialueen johtamisjärjestelmän tarkastelua vuonna 2024.

Professiojohtajat

Toimialan keskitettyihin palveluihin sijoittuvat Johtajaylilääkäri (terveydenhuoltolain mukainen vastaava lääkäri), Johtajaylihoitaja ja Sosiaalihuollon johtaja, jotka toimivat hyvinvointialueen professiojohtajina. Professiojohtajat johtavat kutakin professio-ohjauksen tehtävänä, heidän tehtävänä on tukea sosiaali- ja terveyspalveluiden sisällöllistä johtamista ja asioiden linjaamista. Sosiaalihuollon johtaja toimii hyvinvointialueen yksilöasiainjaoston esittelijänä. Johtajaylilääkäri ja sosiaalihuollon johtaja vastaavat myös oman tehtäväalueensa kanteluihin ja muistutuksiin. Lisäksi professiojohtajat vastaavat ja koordinoivat osaltaan erilaisia lausuntoja ja kannanottoja tehtäväalueeltaan.

Ensimmäisen toimintavuoden aikana professiojohtajat osallistuivat hyvinvointialueen erilaisten asiakas- ja hallinnonprosessien kuvaamiseen ja vastuiden tarkasteluun. Professiojohtajat edistivät laaja-alaisesti vastuu- ja palvelualueiden välistä toiminnallista integraatiota, ammattiryhmien välistä prosessi-integraatiota, sekä vahvistivat yhteistyötä ja kehittämistä organisaation eri tasoilla. Lisäksi professiojohtajat edistivät oman alansa koulutusta ja ammatillista kehittymistä sekä ylläpitivät oppilaitosyhteistyötä. Professiojohtajat osallistuivat aktiivisesti omien tehtäväalueidensa kansallisiin yhteistyöverkostoihin ja työryhmiin.

Muut asiantuntijat keskitetyissä palveluissa

Keskitetyissä palveluissa työskenteli kolme sote-palvelupäällikköä, joiden tehtävänä on mm. sosiaali- ja terveyspalveluiden ostopalveluiden ja palveluseteli palvelutuotannon sopimusten koordinointi ja toiminnan tuki. Keskitettyihin palveluihin sijoittuu myös toimialan

erillishankkeet, joiden koordinointi ja vetovastuu on sosiaali- ja terveyspalveluiden erityisasiantuntijalla. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaspalvelupäällikkö työskentelee myös keskitetyissä palveluissa ja tehtävänkuivassa on palvelutuotannon integraatiotuki, asiakkuuksien johtamisen tuki, sekä asiakaslupaus yhteistyössä vastuualuejohtajien, hyvinvointialueen valvonnan ja professiojohtajien kanssa.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakastyön tuki ja asiakaskokemus

Asiakaspalvelupäällikön tehtävänä on ollut huolehtia asiakaskokemuksen johtamisen kokonaisuuden mallintamisesta yhteistyössä sosiaali- ja terveyspalveluiden johdon kanssa sekä tiivis poikkihallinnollinen yhteistyö. Asiakaskokemuksen ja asiakastyytyvyyden edistäminen on järjestäjän, tuottajan ja valvonnan yhteispeliä. Asiakaspalvelupäällikkö tekee yhteistyötä mm. viestinnän, strategisen johtamisen, tietojohdantamisen, tietohallinnon ja potilas- ja sosiaaliasiavastaavien kanssa.

Asiakaspalvelupäällikkö on pitänyt esillä asiakaskokemusta, luonut yhteistä ymmärrystä, määritellyt toiminnan suuntaa asiakasnäkökulmasta. Vuoden aikana on valmisteltu sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakkuussuunnitelma, muodostettu rakenne asiakasasioiden käsittelylle ja valmisteltu asiakkaille ja potilaille palvelulupaukset, jotka julkistetaan sosiaali- ja terveyspalveluiden tuotantosuunnitelman yhteydessä keväällä 2024.

Asiakasnäkökulman, ihmislähtöisyyden ja asiakas- ja potilastyytyvyyden tilaa on seurattu säännöllisesti kokoontuvissa sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakaspalveluryhmässä (vastuualuejohtajat, palvelujohtajat) ja 2) laajennetussa sote-palveluiden asiakaspalveluryhmässä (edellisten lisäksi palvelupäälliköitä, palveluvastaavia ja konsernin edustus mukana) sekä 3) asiakastyytyvyyden kehittäjäryhmässä (kokemusasiantuntijat, vertaistukihenkilöt, kehittäjänuoret). Muita kanavia seurantaan ovat olleet: asiakasraadit, asiakaskyselyt ja avoin palaute. Palautetietoa käsitellään säännöllisesti myös vastuualueiden omissa johtoryhmissä. Jatkuva palaute on mahdollistanut jatkuvan kehittämisen ja nopean puuttumisen. Vuoden aikana on kiinnitetty huomiota mm. asiakkaan ja potilaan kohtaamiseen, tietoturvaan, asiakasneuvontaan, yhteystietojen päivittämiseen, laskutukseen, jatkohoito-ohjeisiin, palveluketjujen katkeamattomuuteen ja tietojen kirjautumiseen Kantaan. Lisäksi on tunnistettu useita kehittämiskohteita kuten verkkosivujen ihmislähtöisyyden edistäminen, sähköinen ajanvaraus ja ajanvarausten peruutus, taksiliikenteen sujuvuus, mielenterveyspalveluiden ja yleislääkärin avovastaanottoaikojen saatavuus.

Vuoden mittaan on tunnistettu useita kehittämiskohteita mm. asiakaspalautekanavien kehittäminen vastuualueiden tarpeisiin; erityisesti asiakkaan / potilaan itsensä raportoiman vointitiedon kerääminen. Toinen kehittämiskohte on psykoterapeuttisen osaamisen vahvistaminen palvelutarpeita vastaavaksi. Olemme koonneet monitoimijaisen verkoston ja pienemmän työryhmän valmistelemaan asiaa. Kolmas on asiakkaiden, potilaiden ja työntekijöiden osallisuuden vahvistaminen palveluiden kehittämisessä yhteistyössä Hyvinvointi ja kumppanuudet yksikön kanssa. Ihmislähtöisyys on keskeinen osa strategiaa, se todentuu jokaisessa kohtaamisessa, mutta se on myös organisaation, vastuualueen, palvelualueen tai

yksikön toimintakulttuuria. Ihmislähtöisyyden toteutumista esim. omassa työyhteisössä on vaikeaa arvioida, ellei ole mittareita, eikä tarkkaa kuvaa, mitä ihmislähtöisyys toimintakulttuurina tarkoittaa. Tähän tarkoitukseen olemme lähteneet kehittämään myös ihmislähtöisen työyhteisön arviointityökalua.

Tarkempi raportti vuoden 2023 asiakasnäkökulman ja asiakastyytyväisyyden toteutumisesta annetaan sosiaali- ja terveystalouden asiakkuuskertomuksessa keväällä 2024. Kertomus lisää läpinäkyvyyttä ja antaa eväitä kehittämiseen.

Ostopalvelut ja palvelusetelitoiminta

Ostopalveluiden osalta vuonna 2023 keskityttiin varmistamaan turvallista siirtymää. Keskitetyissä palveluissa on kartoitettu palveluiden apuna siirtyneitä sopimuksia ja sopimusten yhtenäistämisen tarpeita. Uusia koko hyvinvointialueen kattavia kilpailutuksia on valmisteltu ja saatu käyttöön uusien sopimusten mukaisesti. Loppuvuodesta 2023 käynnistyi oikeudellisten palveluiden sopimus- ja palveluseteliprojekti, jossa käydään läpi hyvinvointialueen sopimuskokonaisuus. Projekti jatkuu vuoden 2024 keväälle. Projektissa käydään läpi sopimusjärjestelmässä olevat sopimukset, arkistoidaan mahdolliset päättyneet sopimukset ja kohdennetaan sopimukset oikeille palveluille ja vastuuhenkilöille. Projektin aikana keskitytään myös Cludia-sopimusjärjestelmän käytön tehostamiseen ja palveluiden tukemiseen Cludian käyttämisessä. Sopimusten läpikäynti ja käytäntöjen yhtenäistäminen saatiin hyvää vauhtiin vuoden 2023 aikana, ja työ jatkuu vuonna 2024.

Palvelusetelitoiminnassa keskityttiin käytäntöjen yhtenäistämiseen. Hyvinvointialueelle siirtyi kunnilta ja sairaanhoitopiiriltä useita sääntökirjoja ja palvelusetelikäytänteitä. Hyvinvointialueen palvelusetelien sääntökirjat otettiin käyttöön 1.4.2023. Tuolloin myös Effector ostopalvelu- ja palvelusetelijärjestelmä tuli käyttöön koko hyvinvointialueelle kaikissa palvelusetelipalveluissa. Vuoden aikana henkilöstö ja palveluntuottajat koulutettiin käyttämään yhteistä järjestelmää. Palvelusetelien sääntökirjan yleiseen osaan tehtiin ensimmäiset käytännön toiminnan pohjalta nousseet muutokset vuoden lopulla. Myös palvelusetelikohdaisia sääntökirjoja on päivitetty esiin nousseiden tarpeiden mukaan. Uusina palvelusetelipalveluina vuoden 2023 aikana otettiin käyttöön koululaisten optometristin tutkimuksen palveluseteli ja sosiaalihoitolaisten tukipalveluiden palveluseteli. Palveluntuottajien vaikuttamistoimielein on osallistunut ja antanut evästyksiä sääntökirjojen päivitystyöhön. Palvelusetelitoiminta saatiin yhtenäistettyä vakiinnutettua, ja vuonna 2024 keskitetyissä palveluissa jatketaan toiminnan edelleen kehittämistä palveluiden tukena.

Jämsän kaupungin vuonna 2015 tekemä sote-palveluiden kokonaisulkoistus on Keski-Suomen hyvinvointialueelle siirtyneistä sopimuksista suurin yksittäinen ostopalvelusopimus. Palvelusopimus koostuu kiinteästä vuosihinnasta ollen vuonna 2023 n. 74 miljoonaa euroa. Vuosihinnan lisäksi hyvinvointialue maksaa erilliskorvattavia kustannuksia liittyen esim. ruoka- ja tukipalveluihin.

Aluehallitus päätti kokouksessaan 6.6.2023 § 194, ettei Keski-Suomen hyvinvointialue tule käyttämään palvelusopimuksen mahdollistamaa viittä optiovuotta, näin ollen palvelusopimus Jämsän Terveys Oy:n kanssa päättyy 31.8.2025.

Vaativan erikoissairaanhoidon (sairaanhoidopiirien laskut, ensihoito) eriyttämisestä palvelusopimuksen vuosihinnasta 1.7.2023 lähtien aluehallitus päätti kokouksessaan 15.8.2023 § 247. Eriytetty summa vuositasolla on 18,1 miljoonaa euroa. Vuosihinnasta eriytettävien kustannusten laskentatavasta sovittiin geneerinen laskentamalli, jossa kolmen viimeisen tilinpäätöksen kustannukset siirrettävästä palvelusta muodostavat painotettuina eriytettävän summan. Geneerisen laskentamallin mukaan ensimmäisen ja toisen vuoden kustannukset painotetaan 25 %:lla ja kolmannen vuoden kustannus muodostaa 50 %:a eriytettävästä summasta.

Aluehallitus käsitteli vaiheittaista liikkeenluovutusta 29.8.2023 § 256. Jämsän Terveys Oy:n tuottamien palveluiden liikkeenluovutuksen aikatauluiksi sovittiin seuraava: 1.1.2024 suunterveydenhuolto ja dialyysipalvelut, 1.4.2024 vanhuspalvelut ja 1.8.2024 perhepalvelukeskuksen, kuntoutuksen ja mielenterveys- ja päihdepalvelut. Liikkeenluovutuksessa hyvinvointialueelle siirtyy noin 500 työntekijää. Liikkeenluovutuksen jälkeen palvelusopimuksen vuosihinta on n. 24 miljoonaa euroa ja sillä tuotetaan jämsäläisille elokuun 2025 loppuun Jämsän Terveys Oy:n sopimuksen sisältämät loput terveyspalvelut.

Jämsän perusterveydenhuollon ympärivuorokautisen päivystyksen poikkeuslupaprosessi 1.1-31.12.2025 ajanjaksolle alkoi aluevaltuuston päätöksellä 26.9.2023 § 71. Muut yhteistyöalueemme aluevaltuustot puolsivat Keski-Suomen poikkeuslupahakemusta, hakemus liitteenä toimitettiin sosiaali- ja terveysministeriöön tammikuussa 2024.

Talous

Sosiaali- ja terveyspalvelut yhteiset, 1 000 €	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Toimintatulot	0	8	8	-
Toimintamenot	-1 777	-3 241	-1 465	82 %
Toimintakate (sitova)	-1 777	-3 234	-1 457	82 %
Sosiaali- ja terveyspalvelut yhteiset				
Toimintatulot	0	8	8	
Toimintamenot	-1 777	-3 241	-1 465	82 %
Toimintakate	-1 777	-3 234	-1 457	82 %

Sosiaali- ja terveyspalvelujen talousarvion ylittyi 1,57 miljoonaa euroa. Tämä johtuu siitä, että SOTE Yhteisten toimipisteelle on kirjattu toimialan kustannuksia, joita on vyörytetty sisäisinä vyörytyksinä edelleen soten vastuualueille. Tällaisia eriä ovat olleet muun muassa

Fimlabin tasaeräinen kuukausilaskutus sekä irtaimiston leasingmaksuja tapauksissa, jossa leasinglaskutus on alkanut ennen vuotta 2023. Tätä on pyritty huomioimaan vuoden 2024 talousarvion toteuttamisessa, mutta edelleen joiltain osin kustannuksia kirjautuu keskistetysti ja tarvittavat vyörytykset toteutetaan jälkikäteen.

Henkilöstö

Keskitettyjen palveluiden henkilöstön resurssointi toteutui suunnitellusti. Ostopalvelut ja palvelusetelit tiimissä kolmannen asiantuntijan rekrytointi toteutui vuoden aikana väliaikaisesti, vasta loppuvuodesta tehtävään saatiin rekrytoitua pysyvä työntekijä.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutuminen

Merkittävimmät liittyivät rahoituksen epätasapainoon ja virheelliseen kohdentumiseen suhteessa siirtyneeseen toimintaan, sopimuksiin.

Sosiaali- ja terveyspalveluihin siirtyi merkittävä määrä palveluiden ostoon liittyviä ostopalvelusopimuksia. Siirtyneiden sopimusten määrä ja sisällöllinen erilaisuus aiheuttivat riskiä toiminnan jatkuvuudelle sekä taloudelle. Etenkin talouden osalta riskit toteutuivat siten, että siirtyvien sopimusten hintoihin esitettiin liikkeenluovutusvaiheessa merkittäviä korotuksia, jolloin realisoitui ns. hintariski. Riskiä pyrittiin hallitsemaan esimerkiksi kilpailuttamalla toimialalle yksi puitesopimus. Puitesopimus ei kuitenkaan poistanut taloudellista riskiä kokonaan mutta yhdenmukaisti sopimuksen sekä talouden, että toiminnan osalta.

Toinen merkittävä sopimuksiin ja talouteen liittyvä riski oli työvoiman ostoon liittyvät siirtyneet sopimukset. Myös tätä riskiä pyrittiin pienentämään siten, että toimialalle kilpailutettiin yhdenmukainen sopimus työvoiman hankintaa varten. Mutta merkittäviä talouteen vaikuttavia riskejä toteutui vuoden aikana myös työvoiman hankintaan liittyen.

On tunnistettu riskiä myös sille, miten sopimus- ja hankintaprosessi toteutuu sosiaali- ja terveyspalveluiden toimialalla. Prosessien ja vastuiden kuvausta on tehty vuoden aikana, lisäksi on järjestetty koulusta hankinnoista ja sopimusvastuista henkilöstölle. Sopimusten seurantaan tullaan myös integroimaan vahvemmin laskujen hyväksymisprosessiin, joka pienentää riskiä hankintojen vääränlaiselle toteuttamiselle.

Hankinnoissa ja kilpailuttamisessa tukeudutaan hyvinvointialueen hankintapalveluihin ja tältä osin erilaisia hankintoihin ja sopimuksiin liittyviä riskejä pyritään vähentämään ja hallitsemaan.

Palveluiden jatkuvuuden osalta on ostopalveluiden osalta myös tunnistettu riskiä ja joidenkin sopimusten osalta on jouduttu tekemään päätöksiä ostopalvelutoiminnan siirtämisestä omaksi toiminnaksi. Tätä riskiä tulee hallita paremmalla sopimuksen mukaisella palveluntuottajan talouden seurannalla sekä valvonnalla sekä tiivistämällä yhteistyötä ja kumppanuutta sopimuskumppaneiden kanssa.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Toiminta

Lasten, nuorten ja perheiden vastuualueella on neljä palvelualueita ja keskitettyjen palveluiden palveluyksikkö:

- Opiskeluhoito (kouluterveydenhuolto, opiskeluterveydenhuolto sekä koulukuraattori ja koulupsykologipalvelut)
- Perheiden peruspalvelut (neuvola- ja seksuaaliterveyspalvelut, varhaisen tuen palvelut sekä perheoikeudelliset palvelut)
- Lastensuojelun palvelut (avohuollon lastensuojelu, sijais- ja jälkihoito sekä lastensuojelun laitoshoido)
- Lasten ja nuorten mielenterveys- ja perheneuvolapalvelut (lasten ja perheiden erityinen tuki ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut).
- Keskitettyjen palveluiden palveluyksikkö (hankeyhteistyö sekä perhekeskustoiminta)

Palvelu toteutuu oman toiminnan, ostopalvelutoiminnan ja palvelusetelien muodossa.

Hyvinvointialueelle siirryttäessä lasten, nuorten ja perheiden palveluiden organisaatorakenteessa huomioitiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluintegraatio, painopiste perustason palveluihin ja yhteistyö erityispalveluiden ja erikoissairaanhoidon kanssa. Vastuualueiden välistä yhteistyötä lisättiin erityisesti mielenterveys- ja päihdetyössä, kotouttamiseen ja lasten- ja perheiden kuntoutukseen ja vammaisuuteen liittyvissä palvelutarpeissa. Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluiden lääkärityö toteutui sotekeskuksen kautta. Opiskeluhoito ja neuvolan palveluissa sekä perhekeskustoiminnassa oli keskeistä kuntien kanssa tehtävä yhdyspintatyö, jota osaltaan tuki monitoimijaisesti valmistelut lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä alueellinen opiskeluhoito ja neuvolan suunnitelma.

Palvelu- ja hoitoketjut uudistettiin lasten ja nuorten mielenterveyden sekä lasten ja nuorten neuropsykiatristen vaikeuksien sekä alaikäisten päihdepalvelun osalta. Hoito- ja palveluketjujen perehdyttäminen, mittarit ja seuranta jatkuvat vuonna 2024. Toimivat palveluketjut sekä sujuva yhteistyö kuntien palveluihin (varhaiskasvatus, koulutus, työllisyys ja nuorisopalvelut) sekä järjestöjen ja seurakuntien toimintoihin toteutuivat hyvin alueellisista eroista huolimatta.

Hankkeiden tuki hyödynnettiin palvelutuotannon uudistamisessa. mm. sähköisten ja liikkuvien palveluiden osalta perhekeskustoiminnassa, nuorten mielenhyvinvointityössä, väkivallan ehkäisyssä ja neuvolapalvelun asiakaslähtöisen segmentoinnin kehittämisessä. Sähköisen asioinnin mahdollisuuksia lisättiin laajasti vastuualueen eri palveluiden asiakkaille mm. Omaks.fi. -palvelun yhteistyönä.

Pitkäaikaisessa vaikuttavuushankkeessa ehkäistiin perusopetusikäisten ja 2. asteen syrjäytymisriskissä olevien lasten ja nuorten erityispalveluiden tarvetta ja tuettiin koulunkäyntiä ja

oppimista. Tiedolla johtamisen tukena toteutui Lapsibudjetoinnin hanke hyvinvointialueen omien raportointityövälineiden lisäksi.

Henkilöstön toimintakäytäntöjä ja palveluiden myöntämisen kriteereitä yhtenäistettiin mm. lastensuojelun perhehoidossa, lapsiperheiden kotipalvelussa ja perhetyössä. Neuvolassa otettiin asteittain käyttöön laaja-alainen toimintamalli yhdistäen asiakaslähtöisesti äitiys- ja lastenneuvolan käytäntöjä. Kansallisen mielenterveysstrategian edistämiseksi lasten ja nuorten mielenterveyspalvelussa toteutui uusi perustason alueellinen toimipisterakenne. Hoitotakuu tuli voimaan 1.9.2023 alkaen koskien kiireetöntä hoitoon pääsyä lasten, nuorten mielenterveyspalveluissa ja opiskelijaterveydenhuollossa.

Hyvinvointialueen sosiaalityössä siirryttiin sektorikohtaiseen työskentelyyn. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa henkilöstö organisoitiin alueellisiin tiimeihin. Toiminnan lähtökohdina olivat yhdenvertaisten ja tasalaatuisten palveluiden turvaaminen asukkaille sekä palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden parantaminen.

Koulukuraattorien ja koulupsykologien henkilöstömitoitukseen tuli lainsäädännöllisiä muutoksia. Koulukuraattorilla tulee olla enintään 670 oppilasta/opiskelijaa ja koulupsykologilla 780 oppilasta/opiskelijaa. Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon henkilöstömitoitus oli 35 asiakasta / sosiaalityöntekijä. Henkilöstömitoitus toteutui koulukuraattorien kohdalla, sitä vastoin koulupsykologien ja sosiaalityön kohdalla oli merkittäviä saatavuusvaikeuksia.

Ostopalveluiden tarve kasvoi erityisesti lastensuojelun pitkäaikaisessa laitoshoidossa, sillä omissa palveluissa ei ollut riittävästi laitospaikkoja tarjolla ja palvelut tuotettiin pääsääntöisesti ostopalveluina. Lisäksi koulupsykologien, sosiaalityöntekijöiden ja lääkäreiden saatavuusvaikeudet edellyttivät ostopalveluiden käyttöä.

Lasten ja nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelut toteutuivat valmistelun mukaisesti alueellisena toimintana. Palveluun ja hoitoon pääsyä seurattiin, vaikein tilanne on ollut suunnitelmalliseen lastensuojelun avohuollon sosiaalityöhön ja sosiaalihuollollisen lapsiperhesosiaalityön palveluun pääsy. Lisäksi koulupsykologipalvelussa ja keskisen alueen nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelun hoidolliseen tukeen on ollut jonoa.

Etäpalvelut ovat tukeneet lähipalveluiden kokonaisuutta mm. sähköisen perhekeskuspalvelun, perheoikeudellisten palveluiden ja nuorten mielenterveyspalveluiden osalta. Neuvola-palveluita on tukenut vanhemmuutta vahvistava sähköinen valmennusohjelma.

Henkilöstön työhyvinvointiin, hyvään johtamiseen vaikutettiin lähiesihenkilöressurssin ja perehdytyksen lisäämisellä. Johdon ja lähiesihenkilöiden kouluttamista (mm. Hyvaks-akatemia) ja työn tuen rakenteita vahvistettiin. Systemisen johtamisen koulutus toteutui koko vastuualueen lähiesihenkilöille ja johdolle. Koulutus edisti uuden organisaation kykyä toimia paremmin yhteistyössä vastuualueella sisäisesti ja muiden toimijoiden kanssa.

Vastuualueen strategian tavoitteena ja mittarina on: lasten ja nuorten mielenhyvinvointi paranee. Vuoden 2021 kouluterveyskyselyssä oli huolissaan mielialasta: 4. lk. ja 5. lk. tytöt 25 % (24,6 %: vuonna 2023), pojat 18 % (15,9 %: vuonna 2023), 8.lk. ja 9. lk. 34 % (35,5 %: vuonna 2023), ammattioppilaitos 34 % (28,7 %: vuonna 2023), lukio 48 % (41 %: vuonna 2023). Kouluterveyskyselyn 2023 mukaan tavoite toteutui osittain vaihdellen ikä- ja koulutusryhmän mukaan. Strategisena mittarina on perhehoidon osuus yli 60 % lastensuojelun kaikista sijoituksista. Perhehoidon osuus sijoituksista kasvoi ollen 51,3 % (2022: 49 %). Tavoite ei vielä 2023 aikana toteutunut.

Talous

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut, 1 000 €	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Toimintatulot	4 626	5 980	1 354	29 %
Toimintamenot	-118 411	-126 605	-8 195	7 %
Toimintakate (sitova)	-113 785	-120 626	-6 841	6 %
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut yhteiset				
Toimintatulot	0	63	63	
Toimintamenot	-219	-247	-28	13 %
Toimintakate	-219	-185	34	-16 %
Lasten, nuorten ja perheiden keskitetyt palvelut				
Toimintatulot	0	0	0	0 %
Toimintamenot	-661	-382	279	-42 %
Toimintakate	-661	-382	279	-42 %
Opiskeluhoolto				
Toimintatulot	63	107	43	69 %
Toimintamenot	-13 353	-13 243	110	-1 %
Toimintakate	-13 290	-13 136	153	-1 %
Perheiden peruspalvelut				
Toimintatulot	197	370	172	87 %
Toimintamenot	-25 440	-27 129	-1 689	7 %
Toimintakate	-25 243	-26 760	-1 517	6 %
Lastensuojelun palvelut				
Toimintatulot	4 345	5 335	990	23 %
Toimintamenot	-70 535	-78 853	-8 318	12 %
Toimintakate	-66 190	-73 519	-7 328	11 %
Lasten, nuorten MT- ja pene				
Toimintatulot	21	106	85	410 %
Toimintamenot	-8 203	-6 751	1 453	-18 %
Toimintakate	-8 183	-6 645	1 538	-19 %

Vastuualueen talous ylittyi suunnitellusta. Ostopalvelujen hinnanmuutokset, yleinen inflaatiokehitys ja sosiaali- ja terveydenhuollon yleistä palkkatason nousua korkeammat palkankorotukset aiheuttivat merkittäviä ennakoimattomia kustannuksia. Palkkojen harmonisointityö käynnistyi kesäkuun järjestelyerän myötä ja sillä saatiin korjattua osittain palkkojen paikallisia eroja, sekä tehostettua ammattilaisten rekrytointia. Kunnilta siirtynyt rahoitus ei riittävästi huomionnut hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyneen toiminnan kustannustasoja.

Vastuualueen merkittävin poikkeama oli lastensuojelun ostetussa laitoshoidossa. Ylityspuusteena on kasvanut palvelutarve (huostassa olevien lasten määrä kasvoi 13 % ja laitoshuoltoinen perhekuntoutus kasvoi 15 %) sekä ostopalvelujen hintojen nousu. Vajeet varhaisen tuen ja lastensuojelun avohuollon henkilöstöressissa näkyvät myös lastensuojelussa kasvavana palvelutarpeena sekä siten, että asiakkuuteen ohjautuu yhä vaativimmissa tilanteissa olevia lapsia ja nuoria. Eräiden laskujen vastuualueiden välisten kohdennusten virheellisyys näkyy suurina kustannusten poikkeamana ja väärin kohdennettu lasku vaikuttaa vastuualueen tulokseen, vaikka kustannus ja lasku on hyvinvointialuetasoisesti oikea. Näiden poikkeamien selvitys ja uusi toimintamalli valmistellaan toimialatasolla.

Henkilöstö

Vastuualueen henkilöstömäärä oli vuoden 2023 lopulla 945, josta määräaikaisia oli 204. Henkilöstöorganisaation liittyviä tarkistuskorjauksia tehtiin pitkälle loppuvuoteen 2023 saakka. Rekrytointivaikeuksia oli eniten sosiaalityössä, psykologipalvelussa sekä lääkäreiden kohdalla aiheuttaen ostopalveluiden käytön kasvua. Sairaspoissaoloprosentti oli 4,2 %. Mitä kuuluu – henkilöstökysely toteutettiin loka-marraskuun vaihteessa. Vastuualueen vastausprosentti oli 72 % (K-S hyvinvointialueen 55 %). Vastuualueen työntekijöistä 44,4 % koki työpaineita, kuitenkin nähtiin, että työyhteisöissä yhteistyö oli toimivaa 74,7 % mielestä. Kyse-lytuloksien ja toimenpiteiden käsittely jatkuu vuoden 2024 aikana.

Lasten, nuorten ja perheiden keskitetyt palvelut

Toiminta

Tehtävänä on vastata lasten, nuorten ja perheiden (lnp) palvelukokonaisuuden laaja-alaisen integraation toteutumisesta sekä perustason palveluiden, erityispalveluiden ja erikoissairaanhoidon sujuvaa palveluyhteistyötä edistävän ohjausryhmätoiminnan järjestämisestä. LNP integraatio-ohjausryhmä perustettiin alkuvuodesta ja se on kokoontunut 9 kertaa, miltei kuukausittain, edistäen integraation vahvistumista.

Yhteistyö Tulevaisuuden sotekeskus-ohjelman (Tulsote) kanssa on ollut tiivistä mm. menetelmien, palveluketjujen, perhekeskustoimintasuunnitelman ja sähköisen perhekeskuksen kehittämistyössä. IPC, IPT-N, Cool Kids, Lapset puheeksi, Neuvokas perhe ja systeemistä työtettä on edistetty vaikuttavina menetelminä ja työmalleina lasten, nuorten ja perheiden vastuualueella. Koko hyvinvointialueen Pyydä apua -napin pilotti käynnistyi kesäkuussa 2023 lapsiperheitä ja nuoria palvellen. Pyydä apua -nappi laajeni syksyllä vastuualueyhteistyöllä kaikkiin asukkaisiin. Lapsiperheitä ja nuoria Pyydä apua -nappi palveli 150 yhteydenoton kautta.

Keskitetyt palvelut vastaa perhekeskustoiminnan koordinoinnista hyvinvointialueella. Perhekeskus toimii rakenteena palveluiden yhteensovittamiselle, integraatiolle. Perhekeskus koostaa eri lapsiperhetoimijat yhteen hyvinvointialueelta, kunnista, järjestöistä ja seurakunnista. Perhekeskusten tarkoituksena on hyvinvoinnin edistäminen, ongelmien ennaltaehkäisy, varhainen tuki ja hoito. Perhekeskuksen palvelukokonaisuutta kehitetään perhekeskustoimintamallin kansallisten linjausten mukaisesti (thl.fi/perhekeskus). Linjaukset ohjaavat toimintamallien, verkostotoiminnan ja tilojen organisoinnin suhteen, mm. organisoimalla perhekeskukset ja niiden toimipisteet sekä kohtaamispaikat maakunnan alueella sekä huolehtimalla tilasuunnittelusta yhteistyössä kuntien kanssa. Perhekeskustoiminnan kautta johdetaan kokonaisuutta, yhteistyörakenteita ja uudistetaan toimintakulttuurin uudistumista lapsi-, nuori- ja perhelähtöiseksi, lapsen oikeuksiin perustuvaksi, voimavaroja vahvistavaksi ja perheiden monimuotoisuutta huomioivaksi.

Keski-Suomen perhekeskustoiminta on hyvinvointialueen lasten, nuorten ja perheiden (lnp) vastuualueen keskitettyjen palvelujen vastuulla toimien yhteistyössä kuntien ja kolmannen sektorin kanssa. Palveluyksikköä johtaa palvelupäällikkö. Perhekeskustoiminta on jaettu sote-jaottelun mukaisesti neljään alueeseen; keskinen, itäinen, läntinen ja pohjoinen. Alkuvuodesta hahmottui keskitettyihin palveluihin kunnista siirtyneet perhekeskustyötä tekevät työntekijät Jyväskylästä (2), Muuramesta, Keuruulta ja Viitasaarelta. Vuonna 2023 perustettiin perhekeskustiimi, johon pyydettiin myös Tulevaisuuden Sote-keskus-ohjelmasta etäperhetyöntekijät (2) ja perhekeskustoimintasuunnitelmaa työstävä projektityöntekijä sekä hyvinvointialueella yhdennettyä työtä tekevä jäsen Hankasalmentalta.

Perhekeskustiimi suunnitteli luonnosvaiheessa olevan perhekeskussuunnitelman avulla alueellista (itäinen, pohjoinen, läntinen ja keskinen alue) perhekeskuskoordinaatiota ja

alueellinen työ käynnistyi syyskuussa 2023. Itäinen alue vahvistui elokuun alusta perhekeskuskoordinaattorilla ja lokakuun alusta myös yhdennettyä työtä tekevän työpanos siirtyi kokopäiväiseksi.

Perhekeskuskoordinaattorit järjestävät paikallisia ja alueellisia sektorirajat ylittävien lapsiperhetoimijoiden ohjaus- ja toimijataso verkostoja, koordinoivat fyysisten hyvinvointialueen perhekeskusten kohtaamispaikkatoimintaa, jalkautuvat yhteistyöverkoston kohtaamispaikkoihin ja tapahtumiin sekä kehittävät kohdennettuja perhekeskusten matalan kynnyksen palveluja, kuten nepsy-pysäkkiä, vanhemmuuden tukipysäkkiä, tukipysäkkiä kiusaamisasioissa ja parisuhteen huoltoasemaa. Perhekeskustoimintaa ohjaa hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, joka sisältää Keski-Suomen perhekeskustoimintasuunnitelman, järjestämisen ja toimeenpanon tueksi (Innokylä).

Fyysisiä perhekeskuksia on Keski-Suomessa eri kuntien alueella. Äänekoski, Petäjävesi ja Laukaa, on kuntavetoisesti koordinoituja perhekeskuksia, niihin viedään hyvinvointialueen palveluja. Viitasaaari on 50/50-periaatteella hallinnoitu ja hyvinvointialueen koordinoima. Muuramessa, Joutsassa, Keuruulla, Uraisilla, Hankasalmella ja Jyväskylässä on perhekeskukset, osa suppeampia ja osa laajempia. Eniten kohtaamisia joko perhekeskusten palveluiden tai jalkautumisten kautta tilastoitui perhekeskuksen matalan kynnyksen kohtaamistyössä Muuramessa (3498 kpl), Jyväskylässä (2816 kpl) ja Keuruulla (1710 kpl). Huomioitavaa on, että useilla paikkakunnilla aluetyö käynnistyi vasta syksyllä sekä Jyväskylässä tilat ovat väestöön ja tarpeeseen nähden liian pienet.

Aluetyö mahdollisti aluetyön käynnistymistä myös sellaisilla paikkakunnilla, joissa ei perhekeskusta ole. Koordinaattorit kartoittivat alueiden lapsiperhetoimijoiden kohtaamispaikkoja ja verkostoja sekä käynnistivät matalan kynnyksen palveluja laajasti.

Keski-Suomen perhekeskusyhdyshenkilöverkosto on kokoontunut neljä kertaa keskitettyjen palvelujen vetovastuulla. Toimintaa viedään eteenpäin yhteistyössä kuntien, järjestöjen, yritysten ja seurakunnan kanssa. Perheet huomioidaan toiminnan suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioinnissa. Perheiden omaehtoista toimintaa tuetaan.

Talous

Talous toteutui suunnitelmallisesti toiminnan osalta, mutta investointien osalta ylijäämäiseksi. Perhekeskuksen perustaminen Jyväskylään ja Saarijärvelle siirtyi seuraavalle vuodelle odottamaan palveluverkkotyön valmistumista. Perhekeskustoiminnalla on merkittävä ennaltaehkäisevän työn rooli, jolla voidaan pidemmällä tähtäimellä vähentää raskaampien ja kalliimpien palveluiden käyttöä. Tunnistettiin, että perhekeskustyö vaatii resurssia sekä tilojen, että henkilöstön suhteen tulevaisuudessa, jotta toiminnalla saadaan vaikutuksia. Perhekeskustoiminnassa kunta- ja järjestöyhteistyöllä on iso merkitys hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Henkilöstö

Vuoden 2023 lopussa palveluyksikössä työskenteli palvelupäällikkö ja 7 perhekeskuskoordinaattoria.

Opiskeluhoolto

Toiminta

Opiskeluhoollon palvelut tuotettiin pääosin omana toimintana, lukuun ottamatta Jämsän ja Kinnulan ostopalveluna tuotettuja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja. Kinnulassa Terveystalo tuotti myös koulupsykologipalvelut. Koulupsykologipalveluissa ostopalveluilla täydennettiin laajasti oman työn rekrytointivaikeuksista johtuvia henkilövajeita. Myös koulu-laisten lakisääteisiin näöntutkimuksiin ostettiin silmälääkäri- ja optometristipalvelua, joita hyvinvointialueella ei ole omana palveluna.

Toiminta opiskeluhoollissa on ollut tavoitteiden suuntaista. Opiskeluhoollon uudenlainen organisaatiomalli, joka yhdistää kouluterveydenhuollon, opiskeluterveydenhuollon sekä koulukuraattori- ja psykologipalvelut, on osoittautunut toimivaksi ratkaisuksi. Keski-Suomen hyvinvointialueen muutosneuvottelujen myötä on päätetty osittain purkaa aiempia yhden- nettyjä tehtävänkuvia. Yhteistyörakenteiden tiivistäminen erityisesti MTP-palveluiden ja laaja-alaisten sotokeskusten kanssa on käynnistynyt, samoin systemaattinen yhteistyö kou- lutuksen järjestäjien kanssa. Alueellisen opiskeluhoollon yhteistyöryhmän toiminta on aloi- tettu, joulukuussa 2023 valmistui alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma.

Opiskeluhoolto on osallistunut osaltaan myös muiden hyvinvointialueen ohjelmien ja suun- nitelmien valmisteluun, hoito- ja palveluketjutyöhön (nepsy ja mtp) sekä lapsibudjetoinnin kehittämiseen. Opiskeluhoollissa korostui opiskelijoiden neuropsykiatriset vaikeudet sekä mielenterveyshaasteet ja niiden varhainen tunnistaminen, hoitoon ohjaus sekä hoito. Moni- toimijaista työtettä on vahvistettu ja mielenterveyden hoidonporrastuksen mallia ollaan luomassa myös opiskeluhooltoon. Monialaisen yhteistyön onnistuminen vaatii henkilöstöltä riittävää osaamista, mutta myös yhteistyötä tukevia rakenteita. Näihin molempiin on kiinni- tetty huomiota ja yhteistyön rakentaminen jatkuu vuonna 2024. Esihenkilöt ovat osallistu- neet systeemisen johtamisen koulutuskokonaisuuteen. Lisäksi henkilöstön osaamista vahvis- tettiin vuoden 2023 aikana muun muassa IPC, Cool Kids ja EMDR menetelmiin. Sähköisten palveluiden kehittäminen käynnistettiin syyskaudella yhteistyössä OmaKS:n kanssa.

Kouluterveydenhuollon palveluja on 22 kunnassa 124 koulun yhteydessä. Palvelut tuotettiin omana toimintana lukuun ottamatta Jämsää ja Kinnulaa, joissa terveydenhuollon palvelut on ulkoistettu. Perusopetuksen oppilaita Keski-Suomessa on 29 000. Vuonna 2023 kouluter- veydenhuollossa toteutui yhteensä 57874 asiakaskäyntiä, joista 10614 oli lääkärivastaanot- toja. Määräaikaisia terveystarkastuksia toteutettiin 13695 ja laajoja terveystarkastuksia 13597. Lääkärivajeen takia jollain alueilla ei saatu kaikkia asetuksenmukaisia laajoja tarkas- tuksia tehtyä lukuvuonna 2022–2023. Tarkastuksia jatkettiin syksyllä 2023 ja samanaikaisesti oli tavoitteena tehdä ajankohtaiset terveystarkastukset oikeassa aikataulussa. Laajojen tar- kastusten toteutusprosentti koko hyvinvointialueella on noin 90 %. Muita yksilöllisen tar- peen mukaisia käyntejä on tehty 30 582. Monitoimijaisia verkostotapaamisia on tilastoitu 433, mutta koska kouluterveydenhuollissa on ollut käytössä useampi potilastietojärjes- telmä ja erilaiset tilastointiohjeet, luku ei ole kattava.

Kouluterveydenhuollossa käynnistettiin loppuvuodesta 2023 toiminnan kehittämisprojekti, johon sisältyy asiakassegmentoinnin ja sähköisten palveluiden kehittäminen, kirjaamisen ja tilastoinnin yhdenmukaistaminen, asiakasosallisuuden lisääminen sekä kouluterveydenhuollon toimintaohjelman päivitys. Koululaisten näöntutkimuksia hankitaan sekä palvelusetelillä että ostopalveluna. Hankintaa yhdenmukaistettiin vuoden 2023 aikana. Koululaisten näöntutkimuksiin palvelusetelisääntökirjat sekä silmälääkärin että optometristin tutkimuksiin valmisteltiin ja hyväksyttiin. Vuoden aikana toteutettiin myös ostopalvelukilpailutus koululaisten näöntutkimuksista.

Opiskeluterveydenhuollon (2.asteen ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus) palveluja on 17 paikkakunnalla, yhteensä 25 toimipisteessä. Palveluun oikeutettuja opiskelijoita on yhteensä noin 14 000–15 000. Palvelut jatkuivat vuoden 2023 ajan suurimmaksi osaksi ennallaan tutuilla ohjeistuksilla ja näin toimien turvattiin opiskelijoiden palveluiden jatkuvuus. Vuonna 2023 työ painottui organisoitumiseen, tutustumiseen, paikallisten työskentelytapojen kartoittamiseen ja koulutusten järjestäjien kanssa tehtävän yhteistyön luomiseen. Keväällä käynnistyi Jyväskylän ylemmän ammattikorkeakoulun opiskelijoiden opinnäytetyönä yhteistyöprojekti opiskeluterveydenhuollon asiakasymmärryksen lisäämiseksi, jonka tuloksia hyödynnetään sähköisten palveluiden kehittämistyössä vuonna 2024. Lisäksi opiskeluterveydenhuollon keskitettyä puhelinpalvelua kehitettiin ja laajennettiin koko maakunnan alueelle kesäkuussa 2023. Seksuaaliterveyden palvelut laajennettiin kaikkiin opiskeluhuollon toimipisteisiin työntekijöiden osaamisen mukaisesti.

Vuoden 2023 opiskeluterveydenhuollossa toteutui yhteensä 21 076 käyntiä, joista lääkärin käyntejä oli 3 734 ostopalvelut mukaan lukien. Lakisääteisiä terveydenhoitajan terveystarkastuksia toteutui 3 130 ja lääkärin tarkastuksia 442 tarpeen mukaisesti. Lakisääteisten terveystarkastusten lisäksi opiskeluterveydenhuollossa tehtiin 1308 asevelvollisten ennakkotarkastusta, joista lääkärit toteuttivat 421 tarkastusta. Opiskeluterveydenhuollossa on ollut vuonna 2023 käytössä useampi potilastietojärjestelmä ja raportoinnit eivät kaikilta osin ole luotettavia ja vertailukelpoisia, johtuen muun muassa eri kuntien erilaisista tilastointiohjeista.

Kiireettömään hoitoon pääsyn aikaraja lyheni 1.9.2023 kahteen viikkoon ja hoidon tarpeen arviointi tulee tehdä jatkossa saman päivän aikana, kun asiakas ottaa yhteyttä opiskeluterveydenhuoltoon. Tähän kiristyneeseen hoitotakuuseen olemme pystyneet vastaamaan hyvin, joskin luotettavaa ja systemaattista seurantamenetelmää vielä kehitetään.

Kuraattori- ja psykologipalveluita järjestettiin noin 45 000 esi- ja perusopetuksen ja toisen asteen opiskelijalle Keski-Suomen hyvinvointialueella 150 yksikössä. Hyvinvointialueen aloittaessa turvattiin palveluiden jatkuvuus ja merkittäviä muutoksia ei toimintaan tehty. Erilaisia hyvinvointialueen strategian mukaisia kehittämishankkeita (esim. monialainen yhteistyö, henkilöstön hyvinvointi, ennaltaehkäisevän/yhteisöllisen työn lisääminen ja oman psykologituotannon vahvistaminen) on vuoden mittaan käynnistetty ja nämä jatkuvat vuonna 2024. Lisäksi psykologityössä on aloitettu toimenpiteitä, joiden tavoitteena on lisätä

kollegiaalista yhteistyötä varsinkin esi- ja perusopetuksessa ja kehittää psykologin työhön kuuluvia arviointiprosesseja.

Vuoden 2023 kuraattori- ja psykologipalveluissa toteutui yhteensä noin 72 000 käyntiä (kuraattori palveluissa 57 000, psykologipalveluissa 15 000). Käyntimäärät kuvaavat huonosti erityisesti opiskeluhuollon psykologien työtä, koska käyntiluvut eivät sisällä mm. työhön kuuluvaa luokkatilanteiden seuraamista, lausuntojen kirjoittamista eikä pedagogisen tuen konsultaatioita. Tilastointia ollaan kehittämässä työnkuvaa paremmin vastaavaksi. Kuraattori- ja psykologitoiminnassa on asetettu tavoitteeksi, että työajasta vähintään 30 % suuntautuisi ennaltaehkäisevään yhteisölliseen työhön. Tähän tavoitteeseen kuraattorityön osalta jo suurelta osin päästään, mutta psykologityössä tavoitteeseen on vielä matkaa. Psykologityössä yhteisöllisen työn osuus on tällä hetkellä esi- ja perusopetuksessa noin 20 % ja toisella asteella yksilötyön paineen takia noin 10 %.

Lakisääteisten aikarajojen (ei-kiireellisessä tapauksessa 7 oppilaitoksen työpäivän aikana ja kiireellisessä 2 oppilaitoksen työpäivän aikana) toteutuminen vaihtelee alueittain. Keskimäärin hyvinvointialueella kuraattoripalveluun aikarajojen sisällä ei pääse noin 5–10 % opiskelijoista, jotka palveluun hakeutuu ja psykologipalveluun 10–20 % ei pääse palveluun lakisääteisten aikarajojen puitteissa. Eniten ylityksiä tulee Jyväskylän alueella, jossa palvelut ovat ruuhkaisia. Niillä alueilla, joilla turvaudutaan ostopalveluun, tarkkaa aikarajatilastoa ei tällä hetkellä ole saatavilla.

Talous

Opiskeluhuollon talous toteutui suunnitellusti suhteessa muutettuun talousarvioon.

Henkilöstö

Kouluterveydenhuollossa työskenteli vuoden 2023 ajan 59,5 terveydenhoitajaa, joista 58,5 on vakituisia vakansseja ja 1 määräaikainen, jonka työpanos on suunnattu tilapäisen suojelun statuksella olevien lasten ja nuorten kouluterveydenhuoltoon. Lisäksi kouluterveydenhuollossa työskentelee 4 palveluvastaavaa ja palvelupäällikkö. Jonkin verran vaihtuvuutta henkilöstössä on ollut. Uusien työntekijöiden rekrytoinnit ovat onnistuneet hyvin.

Kouluterveydenhuoltoon tuli uusi henkilöstömitoitussuositus keväällä 2023. Kouluterveydenhoitajaa kohden tulee olla enintään 460 oppilasta. Tässä on kuitenkin huomioitava oppilasmäärää alentavasti sairaanhoidollinen työn kuten neuropsykiatristen vaikeuksien ja lasten ja nuorten mielenterveystyön hoito- ja palveluketjujen mukainen työ terveydenhoitajilla sekä koulujen määrä. Kevään 2023 aikana tehtiin henkilöstöressurssin tarkastelua ja uudelleenjärjestelyjä koulujaoissa. Koululääkäryömitoitus säilyi ennallaan olleen 2 100 oppilasta kokoaikaista koululääkäriä kohden. Lääkäryö tulee laaja-alaisesta sotekeskuksesta osin omana työnä ja osin ostopalveluna.

Opiskeluterveydenhuoltoon siirtyi kunnista yhteensä terveydenhoitajavakansseja 23,85 htv ja näiden lisäksi 2 htv psykologia ja 3 htv sairaanhoitajaa. Toimintayksikössä on palvelupäällikkö ja kaksi palveluvastaavaa. Alkuvuoden aikana joitakin yhdennettyjä tehtävänkuvia purettiin, mutta muutamalla pienemmillä paikkakunnilla niitä jatkettiin. Vuoden 2023 aikana oli jonkin verran vaihtuvuutta henkilöstössä, mutta opiskeluterveydenhuollon kaikki vakanssit on saatu toistaiseksi täytettyä. Lääkäri työ tulee kokonaisuudessaan laaja-alaisista sote-keskuksista. Henkilöstöresurssit ovat toteutuneet hyvin suunnitellusti, lääkäriä lukuun ottamatta.

Opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluihin kuuluu vuonna 2023 yksi palvelupäällikkö, 8 palveluvastaavaa, 67 kuraattoria sekä 57 psykologia (tehtävistä täytetty 35). Merkittävin henkilöstöön liittyvä haaste on ollut psykologien rekrytointihaasteet, jotka painottuvat erityisesti esi- ja perusopetukseen. Muutoin vaihtuvuutta henkilöstössä ei normaalia enempää ole ollut, kuraattorien osalta vaihtuvuus on ollut jopa vähäistä. Kuraattori työssä henkilöstömitoitukset on vuoden 2023 aikana saatu lain velvoittamalle tasolle. Omien henkilöstöresurssien lisäksi opiskeluhoollon psykologipalvelua hankittiin ostopalveluna, jotta palvelut saataisiin minimitasoisesti järjestettyä myös niille alueille, joissa omaa psykologia ei ole saatu rekrytoitua.

Perheiden peruspalvelut

Toiminta

Neuvola ja seksuaaliterveyspalvelut tuotettiin pääosin omana toimintana, lukuun ottamatta Jämsän ja Kinnulan ostopalveluita. Neuvola- ja seksuaaliterveyspalveluihin kuuluvat äitiys- ja lastenneuvolan, ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolan palvelut sekä pikkulapsiperheiden (0–5 ikävuotta) psykologipalvelut.

Neuvolatoiminnassa siirrytään asteittain kohti yhdenmukaista työkuvausta. Eriytettyä äitiys- ja lastenneuvolatyötä tehdään vielä osassa pohjoista Keski-Suomea. Henkilöstön eläköityminen ja tilatarpeet vaikuttavat yhdistelmätyöhön siirtymisen aikatauluun, mutta tavoitteena on saada siirtymä toteutettua vuoden 2024 aikana.

Lapset puheeksi-menetelmää pilotoitiin kolmessa neuvolassa ja vuoden 2024 alusta menetelmä otettiin käyttöön koko hyvinvointialueen neuvoloissa 18 kk neuvolakäynnillä.

Terveydenhoitajien synnytyksen jälkitarkastuskoulutukset jatkuivat vuonna 2023. Tavoitteena on, että kaikki äitiysneuvolatyötä tekevät terveydenhoitajat käyvät koulutuksen ja tekevät tulevaisuudessa jälkitarkastuksia.

Äänekoskelle perustettiin joulukuussa 2023 oma yhdistetty seksuaaliterveysyksikkö, jolla haluttiin taata laadukkaan seksuaaliterveyspalvelun saatavuus myös pohjoisen Keski-Suomen asukkaille. Raskauden keskeytyslain muutos syyskuussa vaikutti seksuaaliterveyspalveluiden toimintaan ja henkilöstön lisäkoulutuksen myötä raskauden keskeytysten hoito aloitetaan Äänekoskella helmikuussa 2024 ja Jyväskylässä huhtikuussa 2024.

Vuoden 2023 aikana neuvolan puhelinpalvelujärjestelmää uudistettiin. Soittoajoista terveydenhoitajille luovuttiin ja käyttöön otettiin yhdistetty puhelinpalvelu, joka aiemmin oli ollut käytössä keskisellä alueella. Keskitetyn puhelinpalvelun käyttöönotto vapautti terveydenhoitajien työaikaa, paransi palvelun saavutettavuutta asiakkaille ja useista puhelinnumeroista luopuminen selkeytti toimintaa.

Neuvolan sähköisen segmentoinnin kehittäminen käynnistyi alkuvuodesta 2023 Kestävän kasvun- ohjelman kanssa. Samalla segmentointi laajenee koko hyvinvointialueelle, kun se aiemmin on ollut käytössä vain Jyväskylässä, Hankasalmella ja Uuraisilla. Tavoitteena on saada sähköinen segmentointityökalu käyttöön kesään 2024 mennessä. Segmentoinnin eli asiakasryhmittelyn tavoitteena on asiakkaan tuen tarpeen varhainen tunnistaminen, lisäkäyntien kohdentaminen ja terveydenhoitajien resurssin riittävyys.

Tulevaisuuden sote-keskus- hankkeen kanssa yhdessä kehitettiin etenkin nuorten ehkäisyneuvonnan palveluita ja maksuttoman ehkäisyn järjestämistä. Hankkeen päätyttyä loppuvuodesta 2023 vastuu mm. maksuttoman ehkäisyn järjestämisestä siirtyi kokonaisuudessaan hyvinvointialueelle.

Vuonna 2023 käynnistettiin sekä äitiys- ja lastenneuvoloiden että seksuaaliterveyden yhtenäisten toimintaohjelmien kehittäminen, joissa kuvataan mm. käyntien sisältö. Alueellinen neuvolasuunnitelma valmistui ja se on osana hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kokonaisuutta.

Lääkäriyön saatavuus asetti haasteita lakisääteisten tarkastusten toteutumiselle lähes koko hyvinvointialueella ja alueellisia jonoja pääsi ajoittain syntymään. Laajat terveystarkastukset toteutuivat kuitenkin koko hyvinvointialueella. Neuvolasta poisjääneitä lapsia oli vain yksittäisiä. Poisjäännin syynä olivat yleisimmin muutto toiselle paikkakunnalle tai ikäkausitarkastuksen varaamisen unohtaminen.

Varhaisen tuen palveluihin kuuluvat palvelutarpeen arviointi, lapsiperheiden sosiaalityö, lapsiperheiden kotipalvelu sekä perhetyö (varhainen, erityinen ja tehostettu). Keskisellä alueella (Jyväskylä ja Muurame) sekä osassa itäistä aluetta (Laukaa-Konnevesi-Hankasalmi) tehdään eriytynyttä työtä ja muilla alueilla yhdenmukaisesti työtä.

Alkuvuodesta tehtiin useiden kuntien alueilla osittain vanhoja tehtäviä uuden organisaation ja palvelutehtävien rinnalla. Tehtävänkuvat alkoivat selkiytymään alkukevään aikana. Oman toiminnan yhdenmukaistamisen ja kehittämisen ohella hyvinvointialueella aloitti perhetyön kilpailutuksen (1.3.2023) ja kotipalvelun palvelusetelin (1.4.2023) myötä paljon uusia palveluntuottajia.

Eryteisesti keskisellä alueella muodostui jonoja lapsiperheiden sosiaalityöhön ja erityisen tuen perhetyöhön. Tämä oli seurausta painopisteen siirtämisestä lastensuojelusta lapsiperheiden sosiaalityöhön. Perhetyön ja tukihenkilötyön ruuhkautuneeseen tilanteeseen vaikutti myös se, että lapsiperheiden sosiaalityön asiakkaille oli useimmissa kunnissa ollut tarjolla huomattavasti vähemmän palveluja kuin mitä niitä oli hyvinvointialueella käytössä.

Varhaisen tuen sosiaalityössä ei ole asiakasmitoitusta. Tästä syystä erityisesti keskisellä alueella työntekijäkohtaiset asiakasmäärät nousivat korkeiksi palvelutarpeen arvioinnissa ja lapsiperheiden sosiaalityössä. Hyvinvointialueella asiakasmäärä eriytetyssä työssä oli 50–55 asiakasta sosiaalityöntekijää kohti ja yhdenmukaisessa työssä 45–65. Yhdenmukaisessa työssä työntekijäkohtainen asiakasmäärä sisälsi sekä palvelutarpeen arvioinnin ja lapsiperheiden sosiaalityön.

Sähköisiä asiointimahdollisuuksia oli käytössä ainoastaan osassa hyvinvointialuetta asiakastietojärjestelmän takia. Omapalvelun kautta oli mahdollista tehdä sähköisesti lastensuojeluilmoitus ja sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto sekä hakea kotipalvelua ja varhaisen tuen perhetyötä.

Hyvinvointialueella ei kaikilta osin pysytty palvelutakuussa. Vaikein tilanne oli keskisellä alueella, mutta myös osassa itäistä ja pohjoista aluetta tuli ylityksiä palvelutakuuseen. Palvelutarpeen arviointien ylitysten suurin yksittäinen syy oli kirjallisten töiden viivästyminen, vaikka muutoin palvelutarpeen arviointi oli saatu valmiiksi. Lain asettamassa 7 arkipäivän

määräajassa ei myöskään pysytty lastensuojeluilmoitusten ja sosiaalihuoltolain mukaisten yhteydenottojen osalta, samoin sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus ja puuttuminen vaikeuttivat tilannetta.

Tukiperhetyössä toiminnan ja palvelun koordinoinnin keskittäminen hidasti tukiperhettä odottaville lapsille palvelun järjestymistä sekä lisäsi tukiperhettä jonottavien määrää. Vuoden aikana järjestettiin tukiperhevalmennus ja kaikki valmennetut tukiperheet aloittivat toiminnan. Keväällä käynnistettiin myös tukiperhekilpailutuksen valmistelu, joka valmistui loppuvuodesta.

Tukiperhepalvelun piirissä oli yhteensä 417 lasta, joista omassa palvelutuotannossa oli yhteensä 216 lasta ja ostopalvelussa oli yhteensä 201 lasta. Tukiperhettä jonotti vuoden 2023 lopussa 196 lasta, joista sosiaalihuoltolain mukaisia asiakkaita oli 83 ja lastensuojelun asiakaslapsia 113.

Työntekijäresurssin riittämättömyys näkyi erityisesti keskeisen alueen palvelutarpeen arvioinnissa työntekijöiden kuormituksen sekä palvelutakuun ylittymisenä. Hankasalmella ja Äänekoskella ylityksiä tuli hieman muita alueita enemmän, muualla palvelutakuussa pysyttiin paremmin. Keskeisellä alueella palvelutarpeen arvioinnista asiakkuudet eivät siirtyneet selvityksen päätyttyä lastensuojelun ja lapsiperheiden sosiaalityöhön oikea-aikaisesti, vaan lapset joutuivat jonottamaan suunnitelmallisen sosiaalityön palveluun pääsyä useamman kuukauden etenkin keskeisellä alueella. Jonossa oleville lapsille ei nimetty lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää tai omatyöntekijää. Tämä vaaransi asiakasturvallisuutta ja asiakkaiden pääsyn oikea-aikaisesti työskentelyyn ja palveluiden piiriin.

Perhetyössä tavoitteena on, että varhaisen tuen perhetyö käynnistyisi yhden viikon sisällä palvelun vireilletulosta, erityisen tuen perhetyöhön kolmen viikon sisällä ja tehostettuun perhetyöhön kahden viikon sisällä. Varhaisen tuen perhetyöhön ei ollut jonoa vuoden 2023 aikana ja se on käynnistynyt tavoiteajan sisällä. Sen sijaan erityisen tuen perhetyössä ja tehostetussa perhetyössä jono on hieman vaihdellut vuoden aikana, mutta kaikkien alueiden osalta tavoiteaikaan ei ole päästy. Keskeisellä alueella sekä erityisen tuen perhetyötä ja tehostettua perhetyötä on jonotettu noin yhden kuukauden verran. Vajaus sosiaalityöntekijöissä on vaikuttanut osaltaan myös perhetyön palvelun käynnistymisen hitauteen. Täysin luotettavaa tilastoa jonotusajasta ei kuitenkaan saa tällä hetkellä, koska kahden eri asiakastietojärjestelmän kirjaus-, tilastointi- ja käyttötavat eroavat toisistaan.

Perhetyössä oli vuonna 2023 perheitä yhteensä 1 203 ja lapsia 2 121. Varhaisen tuen perhetyön hakeminen ei ole ollut vuoden 2023 aikana vielä yhtenäisen ja yhtenäisen mallin kehittäminen jatkuu vuodelle 2024. Perhetyön ja ammatillisen tukihenkilötyön käsitteet ja näiden palvelujen sisällöt, toteutustapa ja käyttötarkoitus vaativat edelleen yhteistä keskustelua ja rajanvetoa hyvinvointialueella. Myös kotiin tehtävää perhekuntoutusta suhteessa tehostettuun perhetyöhön tullaan tarkastelemaan.

Lapsiperheiden kotipalvelussa vuonna 2023 oli perheitä yhteensä 589. Lapsiperheiden kotipalvelun palvelusetelin sääntökirja otettiin käyttöön 1.4.2023 ja mukaan tuli uusia palvelusetelituottajia. Toimintavuonna 2023 tehtiin yhtenäistämistyötä henkilöstön, myöntämisperusteiden ja käytänteiden osalta.

Perheoikeudellisia palveluja ovat adoptioneuvonta, lapsen huolto-, asumis- ja tapaamisoi-keusasiat, lapsen elatussopimusasiat, puolison elatussopimusasiat, valvotut tapaamiset ja vanhemmuuden selvittäminen.

Perheoikeudellisten palveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa ei tapahtunut suuria muutoksia hyvinvointialueelle siirryttäessä, koska palvelut keskitettiin alueellisesti jo 1.1.2020. Tämä palvelutoiminnan vakiintuminen näkyi mm. yksikön henkilöstön hyvinä työhyvinvointitutkimustuloksina.

Perheoikeudellisissa palveluissa toimitaan aluevastuumallilla siten, että jokaiseen kuntaan on nimetty oma vastuusosiaalityöntekijä-lastenvalvoja. Perheoikeudellisilla palveluilla on omat toimipisteensä Jyväskylässä, Äänekoskella ja Jämsässä sekä säännöllisiä sivuvastaanottoja Keuruulla, Saarijärvellä, Viitasaarella sekä tarpeen mukaan muilla paikkakunnilla. Digitaaliset palvelut ovat käytössä koko hyvinvointialueella ja palveluissa hyödynnetään mm. etävastaanottoja.

Adoptioneuvonnasta on tehty koko hyvinvointialueen kattava sopimus Pelastakaa Lapset ry:n kanssa. Adoptioneuvonnassa asiakasperheitä oli 56.

Tapaamisten valvonta toteutetaan myös kilpailutettujen palveluntuottajien toimesta Jyväskylässä, Äänekoskella, Viitasaarella ja Joutsassa ja ne ovat laajentuneet keväällä 2023 Jämsään ja Keuruulle. Jyväskylässä tuottajilla on omat tapaamispaikkatilat ja muualla tuottajat käyttävät hyvinvointialueen perhekeskusten tai muiden sosiaalipalveluiden tiloja. Lasten määrä tapaamisen valvonnan palveluissa on ollut 184, valvottuja tapaamisia on toteutettu 378 kpl, tuettuja tapaamisia 1 041 ja valvottuja vaihtoja 371.

Lastenvalvojan neuvotteluja toteutettiin 2 354 kappaletta, olosuhdeselvityksiä laadittiin 48, isyyden selvittämissä tehtiin 247, äitiyden selvittämissä alle 10, elatussopimuksia 2 269 ja lapsen huolto- ja tapaamissopimuksia 1 279.

Talous

Perheiden peruspalveluiden talous ei toteutunut suunnitelmien mukaisesti. Kokonaisuudessaan ylitystä suunniteltuun talousarvioon tuli 1,5 miljoonaa euroa. Neuvola ja seksuaaliterveyspalvelut alittivat talousarvionsa, samoin perheoikeudelliset palvelut, vaikka sielläkin ostopalveluihin kului suunniteltua enemmän määrärahaa.

Varhaisen tuen palveluissa ostopalvelut ylittivät suunnitellun, mutta oma palvelutuotanto pysyi talousarviossa. Synnä talousylytykseen ovat olleet kunnista siirtyneiden rahojen riittämättömyys kattamaan olemassa olevia palveluita asiakasperheille sekä palvelutarpeen kasvu.

Henkilöstö

Neuvola ja seksuaaliterveyspalveluissa työskenteli palvelupäällikön lisäksi 5 palveluvastavaa, 110 terveydenhoitajaa sekä 2 lähihoitajaa. Alun perin varhaisessa tuessa olleet 10 pikkulapsiperheiden psykologia siirrettiin alkuvuodesta neuvola ja seksuaaliterveyspalveluihin, koska heidän vastaanottonsa sijaitsivat pääosin neuvolapalveluiden yhteydessä.

Hyvinvointialueella työskentelee muualla sote-palveluissa myös neljä psykologia, joiden toimenkuvasta alle puolet on pikkulapsiperheiden psykologin työtä. Yhtenäisten toimintatapojen ja tilastointimenetelmien kehittämistä haastaa erilaiset potilastietojärjestelmät sekä työntekijöiden sijoittuminen eri esihenkilöiden alle. Yhteistyötä on vahvistettu yhteisten työkokousten ja Teams-kanavan myötä.

Varhaisen tuen palveluissa aloitti toinen palvelupäällikkö vuoden 2024 alussa. Varhainen tuki jakaantui siten kotiin vietäviin palveluihin (perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu, tukihenkilötoiminta) sekä sosiaalityöhön (palvelutarpeen arviointi, lapsiperheiden sosiaalityö ja sosiaaliohjaus, tukihenkilötoiminta).

Varhaisen tuen sosiaalityössä oli vuoden 2023 alussa yhteensä 38 sosiaalityöntekijän virkaa, 25 sosiaaliohjaajan virkaa, 6 johtavan sosiaalityöntekijän virkaa ja yksi palvelupäällikön virka. Yksi sosiaalityöntekijöiden viroista oli tukiperhetyössä. Sosiaalityötä tehtiin keskisellä alueella ja osittain itäisellä alueella eriytettynä työnä. Läntisellä ja pohjoisella alueella tehtiin yhdennettyä työtä. Kinnulan, Pihtiputaan ja Viitasaaren kuntien alueiden varhaisen tuen sosiaalityöstä vastasi lastensuojelun avohuollon palvelut.

Kaikki sosiaalityöntekijöiden virat eivät olleet täytettyinä missään vaiheessa. Keskisen alueen lisäksi rekrytointivaikeuksia oli myös muualla hyvinvointialueella, minkä vuoksi sosiaalityön palvelua jouduttiin ostamaan kaikilla alueilla jossain vaiheessa vuotta. Ostopalvelujaksot olivat Äänekoskea lukuun ottamatta kestoltaan muutamia kuukausia. Lisäksi ruuhkien purkuun käytettiin ylimääräisiä sosiaaliohjaajia erityisesti keskisellä alueella.

Perhetyössä henkilöstömäärä pysyi ennallaan. Perhetyössä on kolme palveluvastaavaa ja 99 työntekijää. Sen sijaan lapsiperheiden kotipalvelussa lisättiin henkilöstöä palveluohjaukseen, jotta saatiin alueellinen kotipalveluohjaus toimimaan ja sitä kautta palvelun saatavuus ja saavutettavuus perheille joustavammaksi. Kotipalvelun henkilöstömäärä on 25.

Perheoikeudellisten palveluiden henkilöstöön kuuluu palvelupäällikkö, 14 sosiaalityöntekijä - lastenvalvojaa, 2 palveluohjaajaa sekä 1 toimistosihteeri. Henkilöstössä ei tapahtunut muutoksia, mutta rekrytointihaasteet näkyvät myös perheoikeudellisissa palveluissa sosiaalityöntekijöiden osalta.

Lastensuojelun palvelut

Toiminta

Lastensuojelun palvelualueeseen Keski-Suomen hyvinvointialueella kuuluvat avohuollon lastensuojelu, sijais- ja jälkihuollon lastensuojelu sekä lastensuojelun laitoshoido, joka pitää sisällään hyvinvointialueen omat lastensuojelulaitokset (viisi nuorisokotia 12–17-vuotaille sekä perhetukikoti alle 12-vuotiaille lapsille). Lastensuojelun palveluissa tuotetaan lastensuojelulain (LsL 417/2007) mukaiset palvelut lapsille, nuorille ja heidän perheilleen. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on järjestettävä asiakkaan palvelutarpeen mukaisessa laajuudessa, kaikkina vuorokaudenaikoina. Lastensuojelun viranomaistyössä on siirrytty v. 2023 aikana eriytyneeseen työnkuvaan, jonka tarkoituksena on ollut varmistaa laadukas palvelu kaikissa prosessin vaiheissa sekä mahdollistaa henkilöstölle riittävä työn ja osaamisen tuki.

Avohuollon lastensuojelu

Avohuollon lastensuojelu toteutettiin pääosin omana palveluna lukuun ottamatta yksittäisiä ostososiaalityön käyttäjä henkilöstövajeen takia. Koko vuoden ajan on ollut vaikeuksia päästä oikea-aikaisesti avohuollon asiakkuuteen ja tukitoimien piiriin. Vuoden alkaessa jonnossa oli reilut 100 lastensuojelun avohuollon asiakkuutta ja tukitoimia tarvitsevaa lasta. Vuoden lopussa ilman lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää on noin 300 lasta. Jonnossa olevien lasten määrä on vaihdellut vuoden aikana muutamista kymmenistä muutama satoihin. Aluehallintovirastolta saadun ohjeistuksen mukaisesti vuoden 2023 aikana lähdettiin ensin tavoittelemaan vuoden 2024 alussa voimaan tulevaan 30 asiakaslapsen asiakasmitoitusta, mutta tästä tavoitteesta jouduttiin sosiaalityöntekijöiden rekrytointivaikeuksien takia luopumaan syksyllä 2023, ja palaamaan 35 lapsen asiakasmitoitukseen.

Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärä väheni 11 % edelliseen vuoteen nähden (2023: 1891; 2022: 2 120). Asiakkuudet ovat olleet kuitenkin haastavia ja aiempaa useammin lastensuojelun viimesijaisten tukitoimien tarpeessa. Yksin sijoitettujen lasten lukumäärä onkin lisääntynyt ollen avohuollossa 490 ja sijaishuollossa 621 lasta. (2022: 390; 570). Asiakkaita laitoshuollossa perhehoitotutuksessa oli vuoden aikana 211 (v. 2022: 150). Poliisisosiaalityössä oli 1 135 asiakasta (kasvu v. 2022 nähden 18 %) ja Ankkuritoiminnassa 173 asiakasta. Alaikäisten tuomioistuinkäsittelyitä oli 66 kpl.

Lastensuojelun avohuollon pohjoisella alueella työskennellään kolmen kunnan alueella, joista jokaisessa on ollut toimipiste. Pohjoisen alueen tiimit yhdistettiin loppuvuodesta 2023 yhdeksi tiimirakenteeksi. Avohuollon Keskisellä alueella työskennellään Jyväskylän toimipisteessä 7 eri tiimissä, joista yksi on kotoutumisvaiheen lastensuojelutiimi. Kotoutumisvaiheen lastensuojelutiimi laajennettiin 10/2023 palvelemaan koko hyvinvointialuetta.

Lastensuojelun sijais- ja jälkihuolto

Lastensuojelun sijaishuolto on keskitetty v. 2023 aikana. Lastensuojelun sijais- ja jälkihuollon yksikkö toimii keskitetysti Keski-Suomen hyvinvointialueella. Yksikkö koostuu kolmesta sijaishuollon tiimistä, kahdesta jälkihuollon tiimistä sekä toimistotyön tiimistä. Sijaishuollon tiimeistä kaksi tekee asiakastyötä ja kolmannen tiimin (perhehoitoyksikkö Koivikko ja laitoshjaus Koivikko) vastuulla on sijoitusten ohjaus- ja tukityö. Jälkihuollon tiimit keskittyvät jälkihuollon viranomaistyöhön. Ensimmäisen toimintavuoden aikana yksikössä on keskitytty työn organisoimiseen, rakenteiden vahvistamiseen, sosiaalityön vakanssien täyttämiseen ja sujuvaan asiakaspalveluun. Sijais- ja jälkihuollon sosiaalityö oli vuoden alussa vielä osin yhdenmennyssä työssä eri osissa maakuntaa ja sekä sijaishuollon että jälkihuollon työtä eriytettiin ja keskitettiin nykyiseen yksikköön. Lastensuojelun sijais- ja jälkihuollon tiimit ovat alkuvuonna työskennelleet pääasiassa Jyväskylästä käsin.

Sijaishuollossa avattiin ammatillisten perhekotien, lastensuojelulaitosten ja erityisyksikköiden dynaaminen hankinta syksyllä 2023. Uudet sopimukset astuvat voimaan 1.4.2024.

Palvelutarpeen kasvua sijaishuollon asiakkuuksissa on ollut 13 % vuonna 2023: huostassa oli yhteensä 621 lasta (v. 2022: 570 lasta). Lastensuojelun strategisena tavoitteena oli saada huostassa olevien lasten määrä putoamaan 5 prosentilla vuoden 2023 aikana. Perhehoidon osuus kaikista sijoituksista kasvoi ollen v. 2023 51,3 % (2022: 49). Tavoite yli 60 % osuudesta ei kuitenkaan vielä 2023 aikana toteutunut. Perhehoitoyksikkö Koivikko toteutti ajanjaksolla 1.1.-31.12.2023 kaksi uusia perhehoitajia valmentavaa PRIDE-valmennusryhmää. Lyhytaikaisessa perhehoidossa uusia perhehoitosijoituksia on alkanut ajanjaksolla 1.1.-31.12.2023 yhteensä 66 kappaletta. Lyhytaikaisessa perhehoidossa oli vuoden 2023 lopussa 91 sijoitusta (osa alkanut vuoden 2022 puolella), 86 eri lasta.

Jälkihuollossa kokonaisasiakasmäärä oli 749 sisältäen sekä Keski-Suomen hyvinvointialueella, että toisilla hyvinvointialueilla asuvat, joista Keski-Suomen hyvinvointialueella oli kustannusvastuu. Asiakasmäärä sosiaalityöntekijää kohden jälkihuollon tiimeissä vaihteli vuoden aikana 49 ja 70 välillä, asettuen vuoden lopussa 53,5 asiakkaaseen.

Jälkihuollon ikärajaa valmisteltiin valtakunnallisesti hallitusohjelman mukaisesti 1.6.2024 alkaen laskettavan aiemmasta 25 ikävuodesta 23 ikävuoteen. Aluevaltuustoon tehtiin syyskuussa 2023 aloite jälkihuollon ikärajan säilyttämisestä 25 vuodessa lakimuutoksesta huolimatta. Aloitteeseen ollaan vastaamassa helmikuussa 2024 siten, että jälkihuollon tukea jatkettaisiin harkinnalla niillä nuorilla, joilla on suuri riski pudota tuen ja palveluiden ulkopuolelle.

Lastensuojelun laitoshoido

Lastensuojelun laitospalveluiden kokonaisuuteen kuuluivat lastensuojelulaitokset ja Lotilan avotyö. Keski-Suomen hyvinvointialueen omia lastensuojelulaitoksia on kuusi ja yksiköissä on yhteensä 61 asiakaspaikkaa, 7 paikkaa 0–11-vuotiaille pienille lapsille ja 54 laitospaikkaa 12–17-vuotiaille nuorille. Lotilan avotyössä toimi yksi viiden henkilön tiimi. Avotyö tuottaa palveluita nuorten kotiin, tavoitteena ehkäistä laitossijoituksen tarvetta. Lastensuojelun

laitoshoidon kokonaisuudessa oli vakinaista henkilöstöä yhteensä 103 htv ja tämän lisäksi runsaasti sijaisia ympärivuorokautisen toiminnan turvaamiseksi.

Lastensuojelulaitosten käyttöaste oli v. 2023 aikana 92 %. Nuorisokodeissa oli sijoitettuna yhteensä 202 eri nuorta, ja Mattilan perhetukikodissa oli sijoitettuna 76 lasta (ylipaikoilla vuoden aikana 48 lasta). Huomattava osuus alle 12-vuotiaista lapsista jouduttiin sijoittamaan ostopalveluun, Mattilan ollessa täynnä tai ylipaikalla.

Keskeisiä kehittämistoimia lastensuojelun laitoshoidossa ovat olleet mm. varahenkilöpilotti, yhteistyön rakentaminen nuorisopsykiatrian kanssa sekä talouden sopeuttamistoimina syksyllä 2023 käynnistyneen osaprojektien suunnittelutyön edistäminen sekä lääkehoitosuunnitelman päivittäminen hyvinvointialueen ohjeistuksen mukaiseksi.

Talous

Lastensuojelun palvelualueen talous ylittyi suunnitellusta huomattavasti. Merkittävin poikkeama oli lastensuojelun ostetussa laitoshoidossa (lastensuojelulaitokset ja erityisyksiköt). Ylityksperusteena on kasvanut palvelutarve (huostassa olevat, +13 %; laitosmuotoinen perhekuntoutus, + 15 %) sekä hintojen nousu ostopalveluissa. Vajeet varhaisen tuen ja lastensuojelun avohuollon henkilöstöressurssissa näkyvät myös lastensuojelussa kasvavana palvelutarpeena sekä siten, että asiakkuuteen ohjautuu yhä vaativimmissa tilanteissa olevia lapsia ja nuoria. Yhä useampi huostaanotto valmisteltiin tahdonvastaisena tilanteessa, jossa avohuollon tukitoimet eivät ole olleet mahdollisia tai riittäviä.

Tilannetta on haastanut entisestään lastensuojelun henkilöstövaje: viimeisen vuosineljänneksen aikana 25 % sosiaalityöntekijän vakansseista on lastensuojelussa ollut tyhjänä. Tilanne haastaa suunnitelmallisen, tavoitteellisen sosiaalityön tekemisen lastensuojelun avohuollossa. Sijaishuollossa sosiaalityöntekijöiden saatavuusongelmat estävät mm. huostaanottojen purkuprosessien käynnistämistä ajantasaisesti. Myös lastensuojelun sijaishuollossa lapsen tai nuoren sijaishuoltopaikan muutokset ovat yleistyneet työntekijöiden saatavuushaasteesta tai vaihtuvuudesta johtuen, lisäten raskaampien sijaishuollon muotojen tarvetta.

Syinä talouden ylityksille oli perhehoidon odotettua suuremmat indeksikulut sekä hyvinvointialueiden välisten sijaishuollon kustannuksia koskevien hallintoriitojen maksuvelvoite, joka ei ollut tiedossa hyvinvointialueen valmisteluvaiheessa. Talouden pohjasta puuttui mm. Kukumäen nuorisokodin osavuositilaukset sekä kesken vuotta budjetoidut toimet (2 aluehallintoviraston velvoittamaa yötyöntekijää lastensuojelulaitoksiin), eikä syyskuussa saatu lisämääräraha riittänyt kattamaan kunnilta siirtyneiden käyttötalouksien pohjien vajeita. Lastensuojelun perhehoidon ylitystä selittää osittain perhehoidon ostopalveluiden laaja käyttö etenkin vuoden 2023 alussa. Valmennukset eivät tuoneet riittävästi uusia perhehoitajia vuonna 2022, joten perhehoitoa on jouduttu kunnissa 2022–2023 ostamaan. Tilanne on korjaantunut loppuvuotta 2023 kohden perhehoidon vahvistamisen myötä ja mm. uusien ylimääräisten perhehoidon koulutusten käynnistyttyä.

Lastensuojelun laitoshoidossa pienten lasten ostopalveluiden käyttö on lisääntynyt Mattilan perhetukikodin ollessa koko vuoden ajan ylikäytöllä. Omassa laitoshoidossa on pystytty hoitamaan 73 lasta (0–12-vuotiaat), kun ostopalveluihin on sijoitettu 63 lasta. Taustalla pienten lasten laitossijoitusten lisääntymisessä on ollut kasvanut tarve rajoitustoimenpiteille ja sijoitettujen lasten vaikeahoitoisuuden lisääntyminen. Pienten lasten laitoshoidon kapasiteetti ei ole näyttänyt riittävältä lastensuojelun vastaanotto toimintaan. Vuoden 2024 aikana lisätään pienten lasten vastaanotto toimintaa 7 uudella laitospaikalla, sekä käynnistää mm. päivytyisperhehoito toimintaa.

Toimenpiteet

Lastensuojelun sopeuttamistoimina on päädytty loppuvuoden aikana käynnistämään 5 osaprojektia palvelutarpeen ja kustannusten kasvun hillitsemiseksi ja säästötavoitteisiin pääsemiseksi. Lastensuojelun sijaishuollon kustannusten nousun vuoksi on lastensuojelun palvelualueella suunniteltu toimia kustannusten hillitsemiseksi. Oman palvelutuotannon kasvattamisen on arvioitu tuovan kustannussäästöjä erityisesti lastensuojelun laitoshoidossa. Oman palvelun lisäämistä on suunniteltu niin pienten lasten kriisi- ja vastaanottoyksikön laajentamisen (Mattilan perhetukikoti) kuin uuden, 12–17-vuotiaille huostaanotetuille nuorille suunnitellun pitkäaikaisyksikönkin osalta. Laitoshoidon osaprojekteina v. 2024 on 0–12-vuotiaiden lasten laitoshoitopaikkojen lisääminen toisella 7-paikkaisella osastolla sekä uuden 14-paikkaisen pitkäaikaishoidon laitoksen perustaminen. Lisäksi nuorisokodin avotyötä on tarkoitus laajentaa siten, että toiminta kattaisi koko hyvinvointialueen. Laitosten ja erikoissairaanhoidon integraatiota kehitetään vahvistamalla konsultaatiokäytäntöjä (lääkäri-psykologikonsultaatio, Virva -virtuaalivalmennus) ja yhteistyörakenteita.

Lisäksi lastensuojelun viranomaistyöhön käynnistyy vuoden 2024 alusta perheterapeuttipilotti yhteistyössä lasten – ja nuorisopsykiatrian kanssa. Palveluketjuja ja -prosesseja kehitetään yhteistyössä varhaisen tuen ja lasten ja nuorten mtp-palveluiden kanssa. Yhtenä osaprojektina on lastensuojelun henkilöstömitoituksen seuranta. Yhtenäisten palveluiden käytön kriteerien luomiseksi perustetaan lastensuojelun asiakasohjausryhmä, jossa käsitellään kaikki ostopalveluihin ohjautuvat asiakkuudet lastensuojelun laitoshoidon osalta (perhekuntoutus, laitoshoido ja erityisyksikköhoito).

Henkilöstö

Lastensuojelun avo- sijais- ja jälkihuollon palveluissa työskenteli 93 sosiaalityöntekijää ja 13 johtavaa sosiaalityöntekijää, 38 sosiaaliohjaajaa ja erityissosiaaliohjaajaa, 12 toimistotyöntekijää. Lastensuojelun laitoshoidossa työskenteli 6 palveluvastaavaa, 24 sairaan- ja lähihoitajaa, sekä 79 nuorisokodin- ja perhetukikodin ohjaajaa ja ruokapalvelutyöntekijää.

Lastensuojelun viranomaistyössä on jouduttu turvatutumaan vakavien henkilöstön saatauvuusvajeiden vuoksi ostopalvelutyövoiman käyttöön. Sosiaalityötä ja –ohjausta on jouduttu ostamaan yksityisiltä palveluntuottajilta, mikä on valvovan viranomaisen näkökulmasta ongelmallista. Lastensuojelun palveluissa on linjattu siten, että ostopalvelusta luovutaan helmi-kuun 2024 loppuun mennessä. Virkahakuja toteutettiin yhteensä 77. Lastensuojelulaitosten

henkilöstön saatavuudessa on ollut ongelmia jo aiempina vuosina ja myös vuonna 2023 henkilöstön saatavuudessa on ollut pulmia. Lastensuojelun laitoshoidon palveluista on osallistettu hyvinvointialueen varahenkilöstökokeiluun, joka alkoi kesäkuussa 2023 pilottina. Henkilöstön pito- ja vetovoimaa on myös lastensuojelulaitoksissa kehitetty mm. palkkatarkastelun käynnistämällä.

Lasten ja nuorten mielenterveys- ja perheneuvolapalvelut

Toiminta

Lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluita on lisätty vuoden 2023 aikana. Perustason mielenterveys- ja päihdepalveluissa vastataan lievien ja keskivaikeiden mielenterveys-, riippuvuus-, ja päihdehäiriöiden tutkimisesta ja hoidosta.

Kevään ja kesän aikana on perustettu moniammatilliset nuorten mielenterveys- ja päihdetiimit. Vastaavaa kohdennettua palvelurakennetta ei ole aiemmin Keski-Suomen maakunnassa ollut. Perheneuvoloissa tuotettavaa terveydenhuollollista lasten mielenterveyspalvelua on vahvistettu lisäämällä henkilöstöä. Perheneuvoloissa tuotettava sosiaalihuoltolain mukainen kasvatus- ja perheneuvonta on erotettu tietojärjestelmissä terveydenhuollollisesta perustason mielenterveyspalvelusta. Lääkärityö on tuotettu lähes yksinomaan ostopalveluna. Pohjoiselle alueelle psykologi- sekä neuropsykologityötä on myös jossain määrin ostettu. Lisäksi palvelualueella on ollut käytössä terapia- ja neuvonta sekä neuropsykiatrisen tuen palvelusetelit.

Hoitotakuun lainsäädäntö muuttui 1.9.2023. Se koskee myös perustason lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelua. Palveluun pääsyä ja hoidon prosesseja on muokattu vastaamaan tiukennettua hoitotakuuta. Hoidon tarpeen arviointi tulee tehdä yhteydenottopäivän aikana ja hoidon alkaa 14 vuorokauden sisällä.

Neuvonta- ja terapia- sekä neuropsykiatrisen tuen palvelusetelit otettiin käyttöön koko hyvinvointialueen 1.4. alkaen. Uusia palvelusetelituottajia on saatu, mutta edelleen on tarvetta tuottajista erityisesti pohjoisella alueella.

Neuropsykiatrisen ja oppimisen tuen yksikön Lastentutkimusklinikan jono on saatu purettua siten, että syys-lokakuun vaihteessa on päästy tilanteeseen, missä tarvittavan kuntoutuksen aloitus mahdollistuu terveydenhuoltolain määräajan puitteissa, so. kolmen kuukauden sisällä hoidon tarpeen arvioinnista. Jonon purkaminen on ollut iso ponnistus koko yksikön henkilökunnalta, apuna siinä on ollut syksyllä 2023 ostettu neuropsykologin työpanos.

Henkilöstön osaamisen tarpeita on selvitetty ja tehty suunnitelmia koulutusten painopisteistä jatkossa. Osa osaamisen vahvistamisesta pyritään tuottamaan sisäisillä koulutuksilla.

Palvelualueelta on osallistuttu lapsibudjetoinnin kehittämiseen, hyvinvointialueen ohjelmien ja suunnitelmien valmisteluun sekä lasten ja nuorten mielenterveys- ja neuropsykiatrisen tuen hoitoketjutyöhön. Hoitoketjuissa toimeen pannaan mielenterveyden hoidonporrastuksen mallia. Esihenkilöt ovat osallistuneet systemisen johtamisen koulutuskokonaisuuteen ja koulutuksia laajennetaan henkilöstölle. Systemisellä työotteella vahvistetaan asiakaslähtöistä, riittävää yhdessä ja yhteen toimimista yli palvelurajojen. Lisäksi henkilöstön osaamista vahvistettiin vuoden 2023 aikana muun muassa IPC, IPT-N, Cool Kids ja EMDR menetelmiin.

Nuorisopsykiatrian lähetemäärät ovat vähentyneet vuonna 2023 3,5 % edelliseen vuoteen verrattuna. Lastenpsykiatrian osalta lähetemäärät ovat kasvaneet 18 %.

Kasvatus- ja perheneuvonta ja lasten mielenterveyspalvelu

Perheneuvoloissa tuotettavan sosiaalihuoltolain mukaisen kasvatus- ja perheneuvonnan sekä terveydenhuoltolain mukaisen lasten mielenterveyspalvelun on eriytetty sisällöllisesti ja tietojärjestelmätasolla. Jatkossa kasvatus- ja perheneuvonnan osalta otetaan käyttöön kaikissa toimipisteissä Saga -tietojärjestelmä. Sen käyttöönottoa on lähdetty valmistelemaan syksyn 2023 aikana.

Perheneuvoloissa tavallisimmat ilmoittautumisen syyt olivat lapsen tunne-elämän ja lapsen käyttäytymisen ongelmat. Seuraavaksi eniten ilmoittautumisia tehtiin kasvatuskysymysten ja vanhempien tukemisen, erotilanteeseen liittyvien kysymysten ja puolisoiden välisten ris-tiriitojen vuoksi.

Neuropsykiatrisen ja oppimisen tuen yksikkö on nykyisellä resurssilla pystynyt tarjoamaan palveluita eniten keskiselle alueelle. Yksilöllisen arviointi-, tuki- ja kuntoutustyön lisäksi on pidetty nepsy-infoja etäyhteyksin sekä järjestetty ryhmätoimintaa, kuten Strategia-vanhempainohjauskurssi ADHD lasten vanhemmille. Lisäksi yhteistyössä perhekeskustyöntekijöiden kanssa on tuotettu matalan kynnyksen Nepsy-pysäkki-toimintaa.

Perheneuvoloiden keskimääräinen odotusaika oli 2–4 viikkoa. Yksikön asiakasmäärä oli kaikkiaan 3249, joista lasten mielenterveystyön asiakkaita oli 739 lasta ja käyntimäärä 23 699. Neuvonta- ja terapiapalveluseleitä myönnettiin yhteensä 229.

Lastentutkimuslinikalle odotusaika oli vuoden 2023 alussa 60 viikkoa, mutta kehittämistoimenpiteiden ja asiakasprosessin kehittämisen myötä jonotusaika lyheni syyskuun alusta eteenpäin lakisääteiseen 2,5–3 kuukautta. Nepsy-tiimiin ei ole jonoa ja asiakkuus voi alkaa tarpeen mukaan. Neuropsykiatrisen tuen palveluseleitä myönnettiin yhteensä 281.

Jyväskylän alueen kouluikäisten lasten kuntoutustyöryhmässä oli asiakkaita yhteensä 171. Psykologisia tutkimuksia tehtiin nepsy-tiimissä yhteensä 47, yhteensä 41 lapselle.

Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut

Nuorten mtp-tiimit on saatu perustettua ja toimintaan ensimmäisen puolen vuoden aikana. Vajetta henkilöstön osalta on edelleen Saarijärven ja Viitasaaren toimipisteissä. Ruuhkainta on ollut keski-alueen Nuorisovastaanotolla. Vuoden lopussa pääsyä hoidolliseen työskentelyyn odotti noin sata nuorta. Uutta resurssia (2 htv) suunnataan Nuorisovastaanottoon. On myös mietitty muita keinoja jonon purkamiseksi, kuten systemaattisempi hoitoprosessien määrämittaisuuden toteuttaminen.

Nuorten mtp-palveluissa on mallinnettu palveluun pääsyn ja hoidon prosesseja ja suunniteltu interventio- ja terapianavigaattorin käyttöönottoa. Osaamisen tarpeita on erityisesti päihdepalvelun toteuttamisessa.

Mielenterveyssuunnitelman sisällä linjattiin nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelun ikäraja nostettavaksi 1.1.2025 alkaen 13–22-vuotiaisiin. Valmistelua tehdään vuoden 2024 aikana yhteistyössä aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluiden ja erikoissairaanhoidon kanssa.

Nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluihin ei ole ollut jonoa ja hoidon piiriin on päässyt tarpeen mukaisesti lukuun ottamatta keski-suomen mtp-tiimi Nuorisovastaanottoa. Nuorisovastaanoton walk in -vastaanotolle on päässyt samana arkipäivänä, mutta pidempikestoiseen hoidolliseen työskentelyyn keskimääräinen odotusaika oli vuoden 2023 aikana vaihdellen 3–5 kuukautta. Yksikön asiakasmäärä oli 2 578 ja käyntimäärä 18 400.

Talous

Lasten ja nuorten mielenterveys- ja perheneuvolapalvelun talous alittui suhteessa talousarvioon. Talouden alitus johtui pääosin uuden henkilöstön rekrytointien aikataulusta. Suurin osa uusista työntekijöistä aloitti työnsä toukokuun puolella tai sen jälkeen.

Henkilöstö

Terveys- ja sosiaalialan ammattilaisten rekrytointi on sujunut melko hyvin. Vaikeuksia saataavuudessa on ollut ammattiryhmistä erityisesti lääkärien ja psykologien osalta. Alueellisesti vaikeinta rekrytointi on ollut pohjoisessa Keski-Suomessa. Edelleen vajetta henkilöstön osalta on Saarijärven ja Viitasaaren toimipisteissä. Neuropsykiatrisen ja oppimisen tuen yksikköä vahvistettiin kesän aikana psykologilla, toimintaterapeutilla ja sosiaalityöntekijän resurssilla. Yksikköä tullaan edelleen vuoden 2024 aikana vahvistamaan niin, että palvelua voidaan tuottaa yhdenvertaisesti koko hyvinvointialueelle.

Vuoden 2023 lopussa palvelualueella työskenteli hoitohenkilökuntaa: 29 psykologia, 17 sosiaalityöntekijää, 28 sairaanhoitajaa, 6 sosiaaliohjaajaa, 2 toimintaterapeuttia, kuntoutusohjaaja, neuropsykologi, terveydenhoitaja ja 3 lääkäriä. Lisäksi palvelualueella on palvelujohdaja, 2 palvelupäällikköä, 7 palveluvastaavaa ja 2 toimistosihiteeriä.

Omia lääkäreitä ei ole saatu rekrytoitua, lääkärityö on toteutettu ostopalveluna. Palvelualue osallistui Keski-Suomen hyvinvointialueen toteuttamaan laajaan yleislääkärihankinnan kilpailutukseen. Puitesopimus on saatu voimaan vuoden 2023 lopussa. Myös neuropsykologin työtä on ostettu keskiselle alueelle ja psykologityötä puolestaan Saarijärven ja Viitasaaren toimipisteisiin. Pohjoisen Keski-Suomen alueelle psykologien rekrytointi ei ole onnistunut.

Koti- ja asumispalvelut

Toiminta

Koti- ja asumispalvelujen vastuualue koostuu neljästä palvelualueesta ja keskitettyjen palvelujen yksiköstä:

- Keskitetty asiakas- ja palveluohjaus (kotiin vietävien palveluiden, omais- ja perhehoidon ja asumisen asiakasohjaus sekä toimistotyön ja asiakaslaskutuksen kokonaisuudet)
- Kotihoito- ja tukipalvelut (ennaltaehkäisevät ja ikääntyneiden varhaisen tuen palvelut, päivätoiminnan palvelut, kotihoidon tukipalvelut, tilapäinen ja säännöllinen kotihoito)
- Ikääntyneiden asumispalvelut (lyhytaikainen asuminen, yhteisöllinen asuminen sekä ympärivuorokautinen palveluasuminen ja laitoshoido)
- Erityisryhmien kotiin vietävät ja asumispalvelut (kehitysvammaisten asumis-, päivä- ja työtoimintapalvelut sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumis-, päivätoiminta-, päiväkeskus- ja kuntouttavan työtoiminnan palvelut)
- Keskitetyt palvelut (asiantuntijatyö, varahenkilöstö, vastuualueen hankkeet)

Palvelut tuotetaan omana toimintana, ostopalveluna ja palvelusetelillä.

Toimintavuoteen lähdettiin turvallisen siirtymän periaattein. Tärkeintä oli turvata siirtyneiden asiakkaiden palvelujen jatkuvuus. Turvallisen siirtymän myötä on palveluissa keskitetty asiakasprosessin kehittämiseen ja yhtenäistämiseen sekä palveluketjujen sujuvuuden edistämiseen. Toiminnan kehittämisessä on keskitytty asiakslähtöisten, tasavertaisten ja –laatuisten palvelujen tuottamiseen ja kehittämiseen eri palvelualueiden lähtötilanteet huomioiden. Strategian mukaisesti toiminnan painopisteitä ovat olleet: hoidon jatkuvuuden turvaaminen, etäteknologian ja uusien toimintamallien laajentaminen koko hyvinvointialueelle sekä saumaton yhteistyö muiden vastuualueiden palveluiden kanssa.

Yhtenäiset palveluiden myöntämisperusteet on otettu käyttöön vuoden 2023 alusta alkaen ja asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnissa on hyödynnetty RAI-toimintakyvyn arviointia. RAI-mittariston käytöstä saadun tiedon pohjalta asiakkaiden ohjautuminen oikea-aikaisesti eri palveluihin on parantunut lähtötilanteesta huomattavasti eri osa-alueilla koko hyvinvointialueen laajuisesti, ja tämä on osaltaan vaikuttanut niin yksittäisen asiakkaan oikea-aikaiseen palveluiden järjestymiseen kuin kokonaisuudessaan tarkoituksenmukaiseen palvelurakenteeseen eri alueilla. Myös digitaalisia palveluita on otettu laajasti asiakkaiden käyttöön Keski-Suomen hyvinvointialueen strategisen tavoitteen mukaisesti.

Vuoden 2023 aikana kaikille säännöllisissä palveluissa oleville asiakkaille on nimetty omatyöntekijä. Omatyöntekijyyden toteuttamista haastaa suuret asiakasmäärät asiakasohjaajajako.

Palvelusetelien sääntökirjat on yhtenäistetty alkuvuodesta 2023 ja palveluseteliasiakkaat ovat siirtyneet Keski-Suomen hyvinvointialueen sääntökirjan mukaisiin palveluihin 1.4.2023. Tällöin asiakas- ja palveluohjauksen käyttöön on otettu koko maakunnan alueen laajuisesti Effector-ohjelma, jossa yksityiset toimijat on hyväksytty Keski-Suomen hyvinvointialueelle palveluntuottajiksi ja asiakkaille on tehty palvelusetelipäätökset. Palvelusetelien sääntökirjoihin on tehty tarkennuksia vuoden 2023 aikana ja loppuvuodesta 2023 sosiaalihuoltolain mukaisiin tukipalveluihin on laadittu ja hyväksytty oma sääntökirja ja palveluseteli, joka on tullut voimaan 1.12.2023.

Vuoden 2023 aikana sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmä on kilpailutettu ja vastuualueen palveluissa ollaan ottamassa vuoden 2024 aikana käyttöön Mediconsult Oy:n Saga asiakastietojärjestelmää.

Asumisen palveluiden saatavuudessa on ollut vuoden 2023 aikana haasteita. Sekä hyvinvointialueen oma palvelutuotanto että osa ostopalvelutuottajista on joutunut pitämään osan paikoista vapaana henkilöstövajeen vuoksi, koska henkilöstömitoitukset eivät ole täyttyneet. Tämä selittää osaltaan lakisääteisten määräaikojen ylitystä. Odotusajat ovat ylittyneet lakisääteisistä määräajoista erityisesti keskisellä alueella, jossa ympärivuorokautisen palveluasumisen odotusaika on ylittynyt loppuvuodesta 2023 yli 49 %:lla keski-sen alueen kaikista ympärivuorokautista asumispalvelua hakevilta asiakkailta. Koko hyvinvointialueen laajuisesti tarkasteluna määräajat ovat ylittyneet 17 % asiakkaista.

Kotihoidossa teknologian kehittyminen uudisti toimintaa koko hyvinvointialueella tuoden lisää etähoivaa osaksi kotihoitoa sekä lääkeautomaatteja asiakkaan lääkehoidon tueksi. Teknologisten ratkaisujen ylläpitäminen, laajentaminen ja käyttöönotto vaativat henkilöstön osaamisen kehittämistä etä- ja digipalvelukeskuksessa sekä kotihoidon kentällä. Kotihoidossa keskityttiin 24/7 palveluiden tuottamiseen, valmistautumalla myös keskitettyyn yöhoidon ja turva-auttajapalveluiden yksikön toiminnan aloittamiseen.

Kotihoidon ja tukipalveluiden palvelualueen toimintaa kehitettiin yhdessä STM:n rahoittaman TulKoti -hankkeen kanssa. Hankkeen avulla yhtenäistettiin toimintaohjeita saaden palveluihin ns. Kotihoidon käsikirja. Asiakkaiden palvelupolkuja kehitettiin mm. Muistiasiakkaan ja kuntouttavan arviointijakson osalta ja kehitettiin myös moniammatillisen tiimin toimintamallia.

Päivätoiminnassa kehitettiin yhtenäistä kuntouttavan päivätoiminnan toimintamallia ja asiakasprosessia työpajatoiminnan kautta. Palvelu päästiin aloittamaan lopuissakin kunnissa elokuussa 2023. Keväällä 2023 aloitettiin yhteistyössä Kestävän kehityksen hankkeen kanssa seniorin hyvinvointineuvolan toimintamallin rakentaminen. Seniorin hyvinvointineuvolan työntekijät aloittivat mallin pilotoinnin syksyllä Jyväskylässä ja pohjoisessa Keski-Suomessa. Seniorikeskusmallin kehittäminen yhteistyössä kuntien, seurakuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa käynnistyi. Omaishoidon lomitusta toteutettiin suurimmassa osassa maakuntaa.

Yhteisöllisen asumisen palveluiden lisääntyminen eri alueilla on mahdollistanut palvelun myöntämistä laajemmin ja siirtänyt ympärivuorokautiseen palveluasumiseen siirtymisen tarvetta useilla asiakkailla. Vaikutukset näkyvät ikääntyneen palvelurakenteessa ja osaltaan myös taloudessa.

Yksiköissä valmisteltiin omavalvontasuunnitelmat, joissa keskityttiin erityisesti riskien arviointiin. Laatuportti järjestelmä on käytössä.

Henkilöstön rekrytointihaasteet koko talousarviovuoden aikana osoittautuivat yhdeksi merkittäväksi riskiksi toiminnan järjestämisen kannalta, toimenpiteet esim. rekrytointipalkkioiden osalta eivät lisänneet hakijoiden määrää.

Talous

Koti- ja asumispalvelut, 1 000 €	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Toimintatulot	55 282	63 919	8 638	16 %
Toimintamenot	-295 182	-295 871	-689	0 %
Toimintakate (sitova)	-239 900	-231 951	7 949	-3 %
Koti- ja asumispalvelut yhteiset				
Toimintatulot	0	1	1	100 %
Toimintamenot	0	-5 044	-5 044	100 %
Toimintakate	0	-5 043	-5 043	100 %
Keskitetty asiakas- ja palveluohjaus				
Toimintatulot	14 894	19 053	4 158	28 %
Toimintamenot	-121 243	-115 780	5 463	-5 %
Toimintakate	-106 349	-96 728	9 621	-9 %
Kotihoito- ja tukipalvelut				
Toimintatulot	14 171	13 869	-302	-2 %
Toimintamenot	-66 261	-64 097	2 164	-3 %
Toimintakate	-52 090	-50 228	1 863	-4 %
Ikääntyvien asumispalvelut				
Toimintatulot	22 307	25 887	3 580	16 %
Toimintamenot	-77 336	-79 698	-2 362	3 %
Toimintakate	-55 030	-53 811	1 218	-2 %
Erityisryhmien kotiin vietävät- ja asuinpalvelut				
Toimintatulot	3 910	5 110	1 201	31 %
Toimintamenot	-30 341	-31 252	-910	3 %
Toimintakate	-26 431	-26 141	290	-1 %

Toiminnot koti- ja asumispalveluihin siirtyivät 18 eri luovuttavalta organisaatiolta. Vastuualueen talousarvio rakentui siten monen eri kunnan tai kuntayhtymän vuoden 2022 talousarvion pohjalta. Hyvinvointialueen organisaatorakenne ja budjettirakenne poikkeaa luovuttavien organisaatioiden vastaavista rakenteista ja siksi kulununeen vuoden talousarvion seurannassa on ollut monia haasteita - oliko rahat budjetoitu oikealle palvelualueelle ja kustannuspaikalle toimintaan nähden oikean suuruisena.

Koti- ja asumispalvelujen talousarvio ei lähtötilanteessaan huomionnut kuntien alijäämiä tai lisätalousarvioita, jonka myötä vuoden 2022 talousarvioon pohjautuva budjetti oli siirryneisiin toimintoihin nähden alimitoitettu. Alkuperäinen talousarvio ei myöskään sisältänyt riittävää varausta paikallisten sopimusten myötä moninkertaistuneisiin hälytysraha-, tupla- vuoro- ja vuoronvaihtokorvauksiin.

Ympäri vuorokautisen palveluasumisen henkilöstömitoitus kasvoi 1.4.2023 alkaen 0,6:sta 0,65:een. Asumispalvelujen hintojen nousu oli merkittävää jopa 25 % vuoden 2022 tasoon nähden.

Viimeisimpänä lisäkustannuksena vastuualueelle kohdistui lähes 4 miljoonan euron lomapalkkavelan muutos.

Koti- ja asumispalveluille vahvistettiin muutettu talousarvio syksyllä 2023. Muutettuun talousarvioon nähden vastualueen toimintakate alittui lähes 8 miljoonalla eurolla. Toimintakatteen alittuminen johtui pääosin kasvaneista tuloista. Asumisyksiköiden asukasvuokrat kohdennettiin vastualueen tuloksi.

Vuodelle 2023 vahvistetut palvelujen myöntämisen perusteet, palvelutarpeen arviointien ja palvelupäätösten keskittyminen, RAI-arviointimenetelmän laajentunut käyttö ovat ohjanneet palvelujen kohdentumista palvelutarpeen mukaisesti.

Hankintamenettelyjen myötä saatiin yhtenäistettyä sopimuksiin perustuvia hankintoja.

Henkilöstövuokrauksessa ja niihin liittyvissä sopimuksissa oli luovuttaneille organisaatioilla ollut hyvinkin erilaisia käytäntöjä. Henkilöstövuokraus vähennettiin lähes minimiin, jonka myötä hyvinvointialueen omat rekrytoinnit onnistuivat paremmin.

Sopeuttamisohjeita noudatettiin tarkasti. Muun muassa asumisyksiköiden lehtitilauksia peruttiin.

Talousarvion toteutuminen luo luottamusta, että vuodelle 2024 asetuissa talousarvion tavoitteissa ja tuottavuusohjelman toimenpiteissä onnistutaan.

Koti- ja asumispalvelujen vastuualueella ei juurikaan tehty investointeja lukuun ottamatta kahden uuden ikääntyneiden asumisyksikön Eerolanrannan ja Kauramäen kylän

kalustehankintoja ja vuokrasopimuksia. Marraskuun alusta siirtyi myös Esperi Caren Marjannan yksikkö liiketoimintasiirrolla hyvinvointialueen toiminnaksi.

Henkilöstö

Vastuualueelle on perustettu virat tehtäviin, jossa toteutetaan julkisen vallan käyttöä.

Kaikkiaan henkilöstömäärä oli vuoden lopussa 2919, joista määräaikaisia oli 430.

Henkilöstön rekrytointihaasteet koko talousarviovuoden aikana osoittautuivat yhdeksi merkittäväksi riskiksi toiminnan järjestämisen kannalta, toimenpiteet esim. rekrytointipalkkioiden osalta eivät lisänneet hakijoiden määrää.

Koti- ja asumispalvelut keskitetyt palvelut

Toiminta

Koti- ja asumispalveluiden keskitetyt palvelut -palveluyksikkö on tukenut yhteisten toimintamallien jalkauttamista, hoidon laatua ja asiakasprosessien yhtenäistämistä koko vastuualueella. TulKoti-hankkeen eli Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut ikääntyneille -hankesuunnitelman mukaiset tavoitteet saavutettiin yhteistyössä koti ja tukipalveluiden kanssa.

Asiantuntijatyötä on kehitetty suhteessa palvelualueiden tarpeeseen. RAI-arviointimenetelmän käyttöönoton laajeneminen vastuualueen sisällä ja muilla vastuualueilla lähtenyt hyvin käyntiin.

Varahenkilöstön määrää on tavoitteellisesti kasvatettu ja moniammatillisuus on lisääntynyt. Toimintamalleja kehitetty ja kehitetään jatkuvasti. Varahenkilöiden varausjärjestelmä Respa otettu käyttöön koti- ja asumispalveluiden varahenkilössä vaiheittain vuoden aikana. Ohjeet ennakkovarauksien tekemisestä ovat muotoutuneet palveluiden tarpeiden mukaan. Varahenkilöiden kiertoaluetta on pyritty laajentamaan ja saamaan useimmille toimipisteille varahenkilöitä käyttöön. Varahenkilöstön keskittäminen konsernin resurssikeskukseen käynnistyi ja tähän kehitystyöhön on osallistuttu.

Perehdytysjärjestelmä oli merkittävänä osana vastuualueen toimintamallien kehittämistä. Palveluille tuotettiin Laatuportti-osavuosisikatsauksia kaatumisista ja lääkitysturvallisuudesta. Sosiaalinen kuntoutus-hankesuunnitelman aiheaihion ympärille koottu yhteistyökumppanit. Sosiaalinen kuntoutusta on määrittely työpajatyöskentelyssä.

Keskitettyjen palvelujen asiantuntijat antoivat merkittävän panoksen kansallisen kausi-influenssa ja korona tehosterokotusten antamiseksi suunnittelun, organisoinnin, toteutuksen ja toteutuksen seurannan osalta yhteistyössä palveluiden kanssa. Keskitetyt palvelut ovat tukenet palveluita lääkitysturvallisuuden kehittämässä, lääkehoitosuunnitelma-prosessissa ja sen kautta yhtenäisten linjausten käyttöönoton edistämässä ja annosjakelu-prosessissa.

Talous

Kansallisen ja kansainvälisen kaatumisen ehkäisyn ohjeistusten myötä ei hankittu RAIsoft ohjelmistoon lisäosiot FRAT ja FROP. Vitec Raisoft ohjelmiston indeksikorotukset vuosimaksuihin ovat yli 8 %. Säästötoimenpiteenä RAIsoft verkkokurssit irtisanottiin 11/2023 ja jatkossa nämä tuotetaan omana koulutuksena /palveluna.

TulKoti ja Kestävän kasvun rahoittamana RAI check up itsearviointi sovelluksen kehitystyö toi hyvinvointialueelle kustannussäästö noin 60 000 euroa vuosina 2023–24. Itsearvioinnin osalta vuosimaksu hyvinvointialueella alkaa loppuvuosi 2024. Vuosimaksu noin 30 000 euroa, josta vuodelle 2024 kustannukset maksimissaan noin 10 000 euroa.

Ei erityisiä investointeja.

Henkilöstö

Asiantuntijatiimissä työskenteli loppuvuodesta seitsemän asiantuntijaa; kehittämisen koordinaattori, palveluasiantuntija, kaksi kliinisesti erikoistunutta sairaanhoitajaa, hygieniakoordinaattori, kuntoutuksen koordinaattori sekä kliinisen hoitotyön asiantuntija.

RAI-tiimin vahvistaminen kahdella henkilöllä, perustuen RAI-järjestelmän laajenemiseen sekä kykyyn vastata lakisääteisen RAI-järjestelmän käytön osaamisen vahvistamiseen. Vahvistaminen toteutettiin keskitettyjen palvelujen sisäisin järjestelyin.

Varahenkilöstön osalta tehtäviä ei ole saatu täytettyä. Vuoden 2023 varahenkilöstöön kuului noin 100 ammattilaista.

Keskitetty asiakas- ja palveluohjaus

Toiminta

Asiakas- ja palveluohjauksen palvelualueella toimii kotiin vietävien palveluiden, omais- ja perhehoidon, asumisen asiakasohjauksen sekä toimistotyön ja asiakaslaskutuksen kokonaisuudet. Palvelualueella toteutetaan viranomaistoimintaa, tehdään asiakkaille valituksenalaiset palvelunmyöntämisen hallintopäätökset sekä asiakasmaksupäätökset.

Vuonna 2023 keskitetyn asiakas- ja palveluohjauksen toiminta on käynnistetty ja luotu yhtenäisiä asiakasprosesseja ja toimintatapoja. Toiminnan painopisteenä ovat olleet asiakas- ja palveluohjausyksikön toiminnan luominen ja vakiinnuttaminen siirtyvän toiminnan pohjalta. Tarkoituksena on ollut huolehtia asiakkaiden turvallinen siirtymä kuntien ja eri alueiden toiminnasta hyvinvointialueelle. Keskitetyn asiakas- ja palveluohjauksen tavoitteeksi vuodelle 2023 on asetettu yhtenäisten toimintaprosessien luominen noudattaen yhtenäisiä palvelujen myöntämisperusteita, hyödyntäen RAI-toimintakyvyn mittaristoa asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnissa ja palvelujen myöntämisessä. Tavoitteena on ollut myös luoda asiakas- ja palveluohjaukseen yhtenäinen omatyöntekijämalli sekä vakiinnuttaa se käytäntöön.

Hyvinvointialueelle siirryttäessä asiakas- ja palveluohjauksessa on havaittu haasteita tiedon siirtymisessä asiakas- ja palveluohjaukseen sekä keskeneräisyyttä hyvinvointialueen valmistelussa asiakas- ja palveluohjauksen kokonaisuuden suhteen. Ennen hyvinvointialueelle siirtymistä asiakas- ja palveluohjaukseen liittyvien tehtävien hoitamisessa työskennellyt henkilöstö ei välttämättä lainkaan siirtynyt työhön hyvinvointialueelle tai osalla työntekijöitä /viranhaltijoita työtehtävät olivat muuttuneet hyvinvointialueelle siirryttäessä toiseen palvelukokonaisuuteen. Lisäksi keskitettyyn asiakas- ja palveluohjaukseen on siirtynyt tehtäviä, joita oli tehty esihenkilöiden toimesta useassa kunnassa. Haastetta toiminnan organisointiin vuoden 2023 aikana ovat tuoneet myös eri alueilla toimivat erilaiset asiakas- ja potilastietojärjestelmät. Järjestelmien ja siirtyneen toiminnan erojen vuoksi muun muassa päätöksiä myönnetyistä palveluista oli ennen siirtymää tehty kunnissa 17:llä eri tavalla, tai päätöksiä palvelujen myöntämisestä ei ollut tehty lainkaan.

Lisäksi hyvinvointialueelle siirryttäessä koti- ja asumispalveluiden ostolaskujen tarkastaminen ja hyväksyminen oli suunniteltava hyvinvointialueen laajuisesti kokonaan uudelleen. Eri tavoin toimivia kokonaisuuksia hyvinvointialueelle siirryttäessä on ollut paljon. Kevään 2023 aikana asiakas- ja palveluohjauksessa on tehty näiltä osin paljon kartoitettavaa työtä ja rakennettu toimintaa alueittain siten, että kaikki asiakas- ja palveluohjaukseen kuuluvat työtehtävät pystytään hyvinvointialueen laajuisesti hoitamaan tehokkaasti, lain edellyttämällä tavalla ja toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisesti ja kustannusvaikuttavasti.

Asiakaslaskutus on hoidettu alueittain siten, että asiakassihteereiden toiminta-alueita laskutuksen suhteen on vuoden 2023 aikana laajennettu. Asiakas- ja palveluohjauksessa on lähdetty vuoden 2023 aikana rakentamaan tiivistä yhteistyötä eri yhteistyötahojen ja rajapinnassa työskentelevien eri toimijoiden kanssa niin koti- ja asumispalveluiden vastuualueen

sisällä kuin myös laajemmin muun muassa laaja-alaisen SOTE-keskuksen ja sairaalapalveluiden kanssa. Palvelutarpeen arviointeja tehtiin toimintavuonna 2023 kaikkiaan 13 826 kappaletta.

Alkuvuodesta 2023 omais- ja perhehoidossa on jaettu omaishoidon kokonaisuutta ikäihmisten ja vammaisten omaishoidon osa-alueisiin. Siirtymävaiheessa omais- ja perhehoidon asiakasohjaukseen siirtyi koko hyvinvointialueen laajuisesti yhteensä 12 asiakasohjaajan virkaa. Jo alkuvuodesta 2023 havaittiin, ettei asiakasohjaajien virkoja ole riittävästi hoitamaan noin 2600 asiakkaan kokonaisuutta ja keväällä 2023 aluehallitus lisäsi omaishoidon asiakasohjaukseen viisi uutta asiakasohjaajan virkaa vammaispalveluiden kokonaisuuteen. Samalla perhehoidon kokonaisuuden hoitamiseen on siirretty kaksi asiakasohjaajaa, joiden nimikkeet on muutettu perhehoidon koordinaattoriksi elokuussa 2023. Perhehoidon koordinoimisen tavoitteena on pitää perhehoito maakunnallisesti yhdenmukaisena ja lisätä perhehoidon käytön mahdollisuuksia koko hyvinvointialueelle.

Omais- ja perhehoidossa on otettu käyttöön koko hyvinvointialueen laajuisesti OIMA-järjestelmä. OIMA-järjestelmä toimii työvälineenä omais- ja perhehoidon palkkioiden maksatuksessa. Omaishoidon asiakasohjaajat ja perhehoidon koordinaattorit ovat alkuvuoden 2023 aikana opetelleet käyttämään OIMA-ohjelmaa. Ohjelmaa käyttävät osaltaan myös perhehoitajat.

Palveluihin ohjautumiseen on kiinnitetty kaikessa toiminnassa erityistä huomiota. Työtä on tehty erityisesti sairaalaan joutuneiden asiakkaiden saattamiseksi sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin silloin, kun heillä ei ole enää sairaalahoidon tarvetta. Kevään 2023 aikana on havaittu, että asiakas- ja palveluohjaukseen on kehitettävä yhtenäinen lyhytaikaisen hoidon prosessi yhteistyössä asumisen ja kotihoidon palvelualueen kanssa. Palvelualueelle on kesällä 2023 perustettu lyhytaikaishoidon koordinaattorin virka, virka on täytetty syyskuussa 2023 ja loppuvuodesta on ryhdytty rakentamaan lyhytaikaishoitoon tietoaalustaa paikkojen hallinnointiin ja asiakas- ja palveluohjauksen toiminnanohjausjärjestelmäksi.

Yhtenäiset palveluiden myöntämisperusteet on otettu käyttöön vuoden 2023 alusta alkaen ja asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnissa on hyödynnetty RAI-toimintakyvyn arviointia. Asiakasohjauksessa RAI-arvioitujen asiakkaiden määrä kasvoi merkittävästi vuonna 2023 (n=1664, vuosi 2022 n=504).

Omaishoidon ja asumisen asiakasohjauksen päätöksenteon tueksi on alkuvuodesta 2023 käynnistetty maakunnalliset työryhmät (omais- ja asumisen SAS-työryhmät), joissa saapuneet hakemukset on käsitelty ja palvelut myönnetty yhdenmukaisin perustein. Vuoden 2023 aikana RAI-toimintakyvyn arvioinnin tekemisen laatuun, mittariston oikeanlaiseen tulkintaan ja tiedon hyödyntämiseen osana asiakkaan palvelukokonaisuuden suunnittelua on kiinnitetty erityistä huomiota ja asiakasohjaajien osaamista on vahvistettu säännöllisellä yhteistyöllä RAI-asiantuntijoiden kanssa. RAI-mittariston käytöstä saadun tiedon pohjalta asiakkaiden ohjautuminen oikea-aikaisesti eri palveluihin on parantunut lähtötilanteesta huomattavasti eri osa-alueilla koko hyvinvointialueen laajuisesti, ja tämä on

osaltaan vaikuttanut niin yksittäisen asiakkaan oikea-aikaiseen palveluiden järjestämiseen kuin kokonaisuudessaan ikäihmisten tarkoituksenmukaiseen palvelurakenteeseen eri alueille. Myös digitaalisia palveluita on otettu laajasti asiakkaiden käyttöön Keski-Suomen hyvinvointialueen strategisen tavoitteen mukaisesti. Jatkokehittämisen painopisteeksi tunnistetaan mm. etä- ja kuntouttavaan päivätoimintaan ohjautumisen vahvistamista.

Asiakas- ja palveluohjauksesta on koordinoitu kotihoidon ja tukipalveluiden, ikääntyneiden asumispalveluiden ja omaishoidon myöntämisperusteiden ja perhehoidon toimintaohjeen sekä koti- ja asumispalvelujen asiakasmaksujen päivittäminen syksyllä 2023. Myöntämisperusteiden päivittämisen työryhmiin on osallistuttu henkilöitä laajasti ja moniammatillisesti eri palvelualueilta.

Asiakas- ja palveluohjauksessa käynnistettiin 4.9.2023 ikääntyneiden huolipuhelimet neljällä maantieteellisellä alueella. Huolipuhelimet ovat auki arkisin klo 9–15, viranomaisille on oma numero, jotta yhteys saadaan viivyttyä. Huolipuhelimiin tuli yli 8000 puhelua 31.12.2023 mennessä (käynnistyi 4.9.23). Valtaosa soittajista oli omaisia, viranomaisia sekä asiakkaita. Toiminnan tarkoituksena on antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa sekä aloittaa uusien asiakkaiden palvelutarpeen arviointi huolipuhelimien kautta. Ikääntyneiden huolipuhelimesta on voitu aloittaa myös tukipalveluita sekä akuuteissa tilanteissa kotihoidon palvelut sekä järjestää kriisiasiakkaiden tai sairaalasta kotiutuvien asiakkaiden jatkohoitopaikkaa.

Asiakas- ja palveluohjauksen asiakasohjaajat ja sosiaalityöntekijät ovat toimineet lakisääteisinä omatyöntekijöinä säännöllisissä palveluissa oleville asiakkaille. Hyvinvointialueelle siirryttäessä omatyöntekijyyttä oli toteutettu vain osassa kuntia. Kevään 2023 aikana asiakas- ja palveluohjauksessa on laadittu omatyöntekijyyteen toimintamalli ja yhtenäiset toimintaohjeet sen toteuttamiseen. Omatyöntekijämallia on käyty asiakasohjauksen työryhmissä läpi ja jalkautettu toimintamalli koko hyvinvointialueelle. Vuoden 2023 aikana kaikille säännöllisissä palveluissa oleville asiakkaille on nimetty omatyöntekijä. Omatyöntekijyyden toteuttamista haastaa suuret asiakasmäärät asiakasohjaajaa kohden.

Keskitetty asiakas- ja palveluohjaus on hallinnoinut koti- ja asumispalveluiden ostopalveluita kotiin vietävien palveluiden, omaishoidon ostopalveluiden ja asumispalveluiden osalta. Tämän lisäksi palvelusetelillä järjestetyt palvelut koti- ja asumispalvelun vastuualueella ovat olleet palvelualueelle kuuluvia kokonaisuuksia. Hyvinvointialueelle siirryttäessä kunnissa voimassa olevat sopimukset palveluiden ostamisesta siirtyivät sellaisenaan Keski-Suomen hyvinvointialueelle. Alkuvuodesta 2023 yksityisten palveluntuottajien kanssa on ollut voimassa useita erilaisia sopimuksia, joiden pohjalta hyvinvointialue on maksanut asiakkaiden palveluista eri hinnan, vaikka palvelua on toteutettu saman palveluntuottajan toimesta. Tämä on tuonut haasteita moniin prosesseihin, muun muassa ostolaskujen hyväksyminen oli alkuvuodesta 2023 vaikeaa. Palvelusetelien sääntökirjat on yhtenäistetty alkuvuodesta 2023 ja palveluseteliasiakkaat ovat siirtyneet Keski-Suomen hyvinvointialueen sääntökirjan mukaisiin palveluihin 1.4.2023. Tällöin asiakas- ja palveluohjauksen käyttöön on otettu koko maakunnan alueen laajuisesti Effector-ohjelma, jossa yksityiset toimijat on hyväksytty Keski-Suomen hyvinvointialueelle palveluntuottajiksi ja asiakkaille on tehty palvelusetelipäätökset.

Palvelusetelien sääntökirjoihin on tehty tarkennuksia vuoden 2023 aikana ja loppuvuodesta 2023 sosiaalihuoltolain mukaisiin tukipalveluihin on laadittu ja hyväksytty oma sääntökirja ja palveluseteli, joka on tullut voimaan 1.12.2023.

Kevään 2023 aikana asiakas- ja palveluohjaus on ollut mukana valmistelemissa ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen kilpailutusta. Kilpailutuksessa hyväksytyjen palvelutuottajien kanssa on tehty puitesopimus 1.9.2023 alkaen. Kilpailutettujen yritysten ja asiakkaiden osalta on siirrytty koko maakunnan laajuisesti Effector-järjestelmän käyttöön 1.9.2023, jonne asiakkaille on tehty maksusitoumukset. Yritykset ovat käyttäneet järjestelmää palvelupäivien ilmoittamiseen ja laskutukseen. Kilpailutuksessa edellytyksenä on ollut, että palvelutuottajat siirtyvät Keski-Suomen hyvinvointialueen yhteiseen järjestelmään. Keväästä 2023 alkaen palvelutuottajille on luotu asiakas- ja potilastietojärjestelmien käyttöön tunnukset ja yksiköt on avattu järjestelmiin yhteistyössä tietotuotannon kanssa. Haasteita järjestelmien käyttöönotossa on ollut ja osalle palvelutuottajia järjestelmät ovat avautuneet vasta loppuvuodesta 2023. Vuoden 2023 aikana asiakas- ja palveluohjauksesta on järjestetty palvelutuottajille yhteisiä tuottajatapaamisia.

Vuoden 2023 aikana sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmä on kilpailutettu ja asiakas- ja palveluohjauksessa ollaan ottamassa vuoden 2024 aikana käyttöön Mediconsult Oy:n Saga asiakastietojärjestelmää. Asiakas- ja palveluohjauksen esihenkilöt, asiakasohjaajat ja asiakkassihteerit ovat osaltaan jo vuoden 2023 loppupuolella olleet mukana suunnittelemassa ja rakentamassa uutta järjestelmää käyttövalmiiksi. Uuden järjestelmän käyttöönoton aikana asiakastyön ja päätöksenteon prosesseja yhtenäistetään edelleen muun muassa kirjaamisen, asiakaslaskutuksen ja päätöksenteon osalta. Uuden järjestelmän valmisteluvaiheessa loppuvuodesta 2023 on asiakas- ja palveluohjauksen työnä päivitetty ja yhtenäistetty muun muassa kaikki päätöspohjat ja päätöstekstit.

Toiminnalle asetetut tavoitteet on saavutettu.

Alkuvuonna 2023 palvelutarpeen arviointien tekeminen asumisen asiakasohjauksessa pitkeytyi erityisesti keskisellä alueella. Palvelutarpeen arviointiprosessin sujuvoittamiseksi asiakas- ja palveluohjaukseen palkattiin keväällä 2023 hankerahoituksella asiakasohjaaja tekemään sairaalassa oleville asiakkaille palvelutarpeen arviointeja. Tämän lisäksi kesällä 2023 palkattiin määräaikainen asiakasohjaaja purkamaan keskisen alueen asiakasohjaukseen saapuneita Lifecare lähetteitä, joilla alkuvuodesta ilmoitettiin asiakas- ja palveluohjauksen asiakasohjaajille asiakkaiden asumispalveluiden tarve. Tehtyjen toimenpiteiden johdosta, palvelutarpeen arviointiprosessi on sujuvoitunut ja nopeutunut, mutta tarvitsee edelleen lisäresurssointia, jotta kaikissa tilanteissa voidaan turvata lakisääteisten määräaikaisten toteutumisen ja lain edellyttämä omatyöntekijyyden toteutuminen. Asiakasprosessin sujuvuuden ja omatyöntekijyyden toteuttamisen turvaamiseksi asiakas- ja palveluohjaukseen on esitetty uusia virkoja vuodelle 2024.

Asumisen palveluiden saatavuudessa on ollut vuoden 2023 aikana haasteita. Odotusajat ovat ylittyneet lakisääteisistä määräajoista erityisesti keskisellä alueella, jossa

ympäri vuorokautisen palveluasumisen odotusaika on ylittynyt loppuvuodesta 2023 yli 49 %:lla keski-suomen alueen kaikista ympäri vuorokautista asumispalvelua hakevilta asiakkailta. Koko hyvinvointialueen laajuisesti tarkasteluna määräajat ovat ylittyneet 17 % asiakkaita. Ostopalveluiden osalta kaikki paikat, jotka ovat olleet vapaana, on otettu käyttöön. Tämän lisäksi asiakkailta on tiedusteltu halukkuutta siirtyä hyvinvointialueella toiselle paikkakunnalle. Asiakkaiden suostumuksella pitkäaikainen asumispalvelupaikka on voitu osoittaa myös oman kotikunnan ulkopuolelta. Ketään ei ole vasten tahtoisesti edellytetty muuttamaan pysyvästi oman kotipaikkakuntansa ulkopuolelle. Sekä hyvinvointialueen oma palvelutuotanto että osa ostopalvelutuottajista on joutunut pitämään osan paikoista vapaana henkilöstöväjään vuoksi, koska henkilöstömitoitukset eivät ole täyttyneet. Tämä selittää osaltaan lakisääteisten määräaikaisten ylitystä.

Omaishoidon tuen palveluissa olevien asiakkaiden tilanne oli tarkoitus arvioida vuoden 2023 aikana siten, että arviointi tehdään Keski-Suomen hyvinvointialueen myöntämisperusteiden mukaisesti. Vuonna 2023 uusia omaishoidon tuen hakemuksia saapui noin 900. Omaishoidon asiakasohjaajia oli alkuvuodesta 2023 vain 12 koko hyvinvointialueella. Uusia vakansseja saatiin keväällä 2023, joka paransi omaishoidon tuen hakemuksien käsittelyä. Kaikkien vanhojen asiakkaiden tilannetta ei ole saatu tavoitteen mukaisesti käsiteltyä vuoden 2023 aikana, koska uudet hakemuskäärät ovat olleet suuret. Arviointitehtävä jatkuu vuonna 2024.

Talous

Keskitetyn asiakas- ja palveluohjauksen toimintakate oli 96 % aluevaltuuston 14.11.2023 hyväksymästä muutetusta talousarviosta. Toimintatuottojen toteumaprosentti oli 115 % ja toimintakulujen toteumaprosentti 99 %. Tilikauden tulos oli 3 674 000 euroa. Henkilöstökulujen toteuma oli 107 %, palkat ja palkkiot ylittivät 344 000 euroa, lisäksi henkilöstösivukulut ylittivät 481 000 euroa. Ylitys muodostui talousarviovuoden 2023 lisättyjen henkilöstöväkänssien sekä virheellisen laskennan ja liian vähäiseksi arvioitujen henkilöstösivukulujen vuoksi. Lisäksi henkilöstöä ja henkilöstön palkkavarauksia oli kirjattu virheellisesti eri vastuualueille. Asiakasohjaajan uusia vakansseja perustettiin aluehallituksen hyväksymänä vuonna 2023 omaishoitoon yhteensä viisi sekä asumisen asiakasohjaukseen yksi lyhytaikaishoidon koordinaattori. Tämän lisäksi asiakassihteereiden toimia koti- ja asumispalveluiden erityisryhmien laskutukseen otettiin käyttöön kaksi vuonna 2023, koska erityisryhmien laskutus siirtyi Sote-keskuksesta koti- ja asumispalvelun vastuualueelle, asiakas- ja palveluohjaukseen. Keskitetyn asiakas- ja palveluohjauksen ostopalveluiden toteuma oli 98 %. Ostopalveluissa taloudellista painetta alkuperäiseen talousarvioon nähden on tuonut erityisesti asumispalvelujen sekä palvelusetelituottajien vuorokausihintojen huomattava nousu vuodesta 2022. Hintojen nousun lisäksi asumispalveluiden ostopalvelua on käytetty enemmän kuin vuonna 2022, koska Keski-Suomen hyvinvointialueen omassa toiminnassa paikkoja on jouduttu pitämään suljettuna henkilöstöväjään vuoksi. Kotiin vietävissä palveluissa ostopalveluja on voitu purkaa, koska hyvinvointialueen kotihoito on pystynyt vastaamaan asiakkaiden palvelutarpeeseen. Omaishoidon kokonaisuudessa omaishoidon tukeen varatut määrärahat ovat olleet riittävät ja omaishoidon kokonaisuus on toteutunut 98 %. Omaishoidossa palvelujen ostoa on käytetty lähinnä omaishoitajaa tukevien vapaiden järjestämiseksi, joka on lakisääteistä

toimintaa. Omaishoidon tukeen liittyviä määrärahoja on hyvinvointialueelle siirtyessä ollut vaikea ohjata, koska monessa kunnassa määrärahat ovat aiemmin olleet osittain vammais- palveluiden kokonaisuudessa, jonka vuoksi täyttää varmuutta siitä, ovatko rahat ohjautuneet oikeille toimipisteille, ei ole ollut.

Asiakas- ja palveluohjauksen osalta talouden sopeuttamisessa on vuonna 2023 huomioitu yhteneväiset myöntämisperusteet palvelutarpeen arvioinneissa kaikilla asiakkailla ja tällä on ollut myönteiset vaikutukset myös talouteen. Palveluiden myöntämisessä on käytetty myös yhteneväisesti varallisuusharkintaa. Tällä on varmistettu palveluiden yhdenvertaisuus ja oikea-aikaisuus. Digitaalisten palveluiden hyödyntämistä etähoivan ja lääkeautomaattien osalta on lisätty palvelurakenteen kehittämiseksi ja talouden sopeuttamiseksi. Etähoivan ja lääkeautomaattien myöntämisessä on hyödynnetty RAI mittarin tuottamaa tietoa palvelun soveltuvuudesta asiakkaalle. Omatyöntekijämalli on otettu käyttöön, jolla vahvistetaan kotona asumisen tukemista ja tuetaan ikääntyneen palvelurakenteen muutosta raskaammista palveluista kevyempiin palveluihin. Oikea-aikaisen palvelun varmistamiseksi asiakasohjauksen ja kotihoidon moniammatilliset tiimit ovat käynnistyneet vuoden 2023 aikana. Yhteisöllisen asumisen palveluiden lisääntyminen eri alueilla on mahdollistanut palvelun myöntämistä laajemmin ja siirtänyt ympärivuorokautiseen palveluasumiseen siirtymisen tarvetta useilla asiakkailla. Vaikutukset näkyvät ikääntyneen palvelurakenteessa ja osaltaan myös taloudessa.

Ostopalveluiden hintaa ja palvelusetelien arvoa on nostettu puitesopimuksessa sovitun mukaisesti indeksikorotuksella vuodelle 2024 ja hintojen korotus haastaa määrärahojen riittävyyden toimintavuonna 2024. Mikäli palvelua ostetaan samankaltaisesti kuin tilinpäätös- vuonna 2023 tulee määräraha ylittymään. Lisäksi kotihoidon palvelusetelin arvoon tullut indeksikorotus vaikuttaa määrärahojen riittävyyteen. Ostojen määrää jouduttaneen arvioidaan toimintavuoden aikana.

Keskitettyssä asiakas- ja palveluohjauksessa ei ollut toteutuneita investointeja vuodelle 2023.

Henkilöstö

Asiakas- ja palveluohjauksessa on vuoden 2023 aikana työskennellyt palvelujohtaja, kaksi palvelupäällikköä, kahdeksan palveluvastaavaa, lyhytaikaishoidon koordinaattori syksystä 2023 alkaen, kaksi perhehoidon koordinaattoria, 15 asiakasohjaajaa omaishoidon tuessa, 10 asiakasohjaajaa asumisen asiakasohjauksessa, 44 asiakasohjaajaa ja 6 palveluneuvojaa kotiin vietävissä palveluissa, neljä sosiaalityöntekijää koko vastuualueella, kolme palvelukoordinaattoria ja 25 asiakassihteeriä. Henkilöstöorganisaation liittyviä tarkistuskorjauksia tehtiin pitkälle loppuvuoteen 2023 saakka. Toimintavuoden aikana on todettu tarve henkilöstöressurssin lisäämiseen, jotta palvelualueen toiminta pystytään turvaamaan lain edellyttämällä tavalla niin määräaikojen, kuin omatyöntekijyyden osalta.

Henkilöstön vaihtuvuus on ollut vähäistä ja uusien työntekijöiden rekrytoinnit ovat onnistuneet pääasiallisesti hyvin. Mitä kuuluu – henkilöstökysely toteutettiin loka-marraskuun vaihteessa, kyselyn tuloksien käsittely jatkuu vuonna 2024.

Kotihoito- ja tukipalvelut

Toiminta

Kotihoidon ja tukipalveluiden palvelualueella ovat ennaltaehkäisevät ja ikääntyneiden varhaisen tuen palvelut, päivätoiminnan palvelut, kotihoidon tukipalvelut ja kotihoidon palvelut.

Toiminnan tavoitteet hyvinvointialueen ensimmäisenä vuotena keskittyivät asiakaslähtöisten, tasavertaisten ja –laatuisten palvelujen tuottamiseen ja kehittämiseen eri palvelualueiden lähtötilanteet huomioiden. Strategian mukaisesti toiminnan painopisteitä olivat: Hoidon jatkuvuuden turvaaminen, etäteknologian ja uusien toimintamallien laajentaminen koko hyvinvointialueelle sekä saumaton yhteistyö muiden vastuualueiden palveluiden kanssa.

Kotihoidon asiakasmäärä koko vuodelle oli 6296 asiakasta (ml etähoiva), käyntejä tehtiin 2 015 569 ja asiakastunteja oli yhteensä 607 103. Kesäkuu-joulukuu välisenä aikana kuntouttavalla arviointijaksolla oli 3835 asiakasta. Etähoivan asiakkaita oli vuoden 2023 lopussa yhteensä 372 kpl ja lääkeautomaatteja 392 kpl. Vuoden aikana lisättiin etähoivaa 100:lle ja lääkeautomaatteja 100 uudelle asiakkaalle. Etähoivan soittoja tehtiin 116 160 kpl. Kotihoidon käynneistä 5,7 % toteutettiin etähoivalla.

Päivätoiminnan palveluissa asiakkaita oli 1073, seniori hyvinvointianeuvolan toiminta alkoi syksyllä, asiakkaita oli lähemmäs 300 vuoden loppuun mennessä.

RAI- toimintakyvyn arviointivälineellä saadun tiedon pohjalta laaditaan asiakkaan hoito-, kuntoutus- ja palvelusuunnitelma, toteutetaan päivittäistä hoitotyötä, sekä hyödynnetään tietoa myös päätöksenteon ja johtamisen tukena. RAI-arviointivälineen käyttö edellyttää henkilöstöltä osaamista, mikä varmistetaan jatkuvalla koulutuksella.

Päivätoiminnan palveluissa otettiin käyttöön RAI osittaisarviointi, henkilöraportti sekä etäpäivätoiminnan laatumoduuli. RAI-tulosten mukaan päivätoiminnan asiakkaista n. 50 % on pärjännyt kuntouttavan päivätoiminnan jakson jälkeen ilman palveluja. Tehtyjen RAI –arviointien perusteella kuntouttavalla päivätoiminnalla on ollut vaikuttavuutta kuntoutujan arki-suoriutumiseen, aktiivisuuteen ja ulkoilun määrän lisääntymiseen sekä kaatumisten väheneemiseen. Arvioinneissa nousee esille myös, että päivätoiminnan jaksojen myötä asiakkaiden yksinäisyyden tunne ja sosiaalinen vetäytyminen ovat vähentyneet ja mieliala kohonnut. Asiakkaiden ohjautumisessa palveluun on vielä tarkennettavaa. Päivätoiminnan palvelut on tarkoitettu heille, joiden toimintakyky on alentunut ja arjessa suoriutumisen ja/tai osallistumisen mahdollisuudet ovat heikentyneet ja jotka vielä hyötyisivät tavoitteellisesta ja kuntouttavasta toiminnasta.

Kotihoidossa RAI-arvioinnin osalta voidaan todeta, että asiakkaiden ohjautuminen palveluihin on selkeästi oikean suuntainen. Toki edelleen on kehittämistä. Palveluihin ohjautuu

kuntouttavalle arviointijaksolle asiakkaita, joille kevyemmät palvelut voisivat olla ensisijaisia, arviointijaksolta jopa 20 % ei tarvitse palveluita lainkaan. Toisaalta psykiatristen diagnoosilla palveluissa on keskimäärin 20 % asiakkaita, ja heille erityisesti psyykkisen tuen tarve on merkittävä, jota kotihoito ei välttämättä voi tarjota. Sairaanhoidollisten asiakkaiden määrä on kasvanut edellisiin vuosiin 5 %, ollen nyt lähes 30 % asiakkaita. Tämä lisää erityisesti sairaanhoitajien tarvetta ja yhteistyön merkittävyys terveyspalveluihin kasvaa, samoin lisää sairaalapalveluiden Kohtayksikön tarvetta kotihoidon konsultaatiotuen osalta. Kotihoidon moniammatillisten työryhmien merkittävyys näkyy, jotta asiakkaiden kokonaisvaltainen ja yksilöllinen palvelutarve arvioidaan tarpeenmukaisesti. Entistä vahvemmin toimintakyvyn tiedon hyödyntämistä vahvistetaan.

Kotihoidossa teknologian kehittyminen uudisti toimintaa koko hyvinvointialueella tuoden lisää etähoivaa osaksi kotihoitoa sekä lääkeautomaatteja asiakkaan lääkehoidon tueksi. Teknologisten ratkaisujen ylläpitäminen, laajentaminen ja käyttöönotto vaativat henkilöstön osaamisen kehittämistä etä - ja digipalvelukeskuksessa sekä kotihoidon kentällä. Kotihoidossa keskityttiin 24/7 palveluiden tuottamiseen, valmistautumalla myös keskitettyyn yöhoidon ja turva-auttajapalveluiden yksikön toiminnan aloittamiseen.

Kotihoidon ja tukipalveluiden palvelualueen toimintaa kehitettiin yhdessä STM:n rahoittaman TulKoti -hankkeen kanssa. Hankkeen avulla yhtenäistettiin toimintaohjeita saaden palveluihin ns. Kotihoidon käsikirja. Asiakkaiden palvelupolkuja kehitettiin mm. Muistiasiakkaan ja kuntouttavan arviointijakson osalta ja kehitettiin myös moniammatillisen tiimin toimintamallia.

Toiminnan yhtenäistämässä tärkeässä osassa oli asiakkaiden palvelujen yhdenmukaistaminen koko palvelualueella. Asiakkuuksien selvittely yhteistyössä keskitetyn asiakas- ja palveluohjauksen kanssa edellytti hyvää yhteistyötä palvelualueiden välillä.

Päivätoiminnassa kehitettiin yhtenäistä kuntouttavan päivätoiminnan toimintamallia ja asiakasprosessia työpajatoiminnan kautta. Palvelu päästiin aloittamaan lopuissakin kunnissa elokuussa 2023. Keväällä 2023 aloitettiin yhteistyössä Kestävän kehityksen hankkeen kanssa seniorin hyvinvointineuvolan toimintamallin rakentaminen. Seniorin hyvinvointineuvolan työntekijät aloittivat mallin pilotoinnin syksyllä Jyväskylässä ja pohjoisessa Keski-Suomessa. Seniorikeskusmallin kehittäminen yhteistyössä kuntien, seurakuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa käynnistyi. Omaishoidon lomitusta toteutettiin suurimmassa osassa maakuntaa.

Talous

Talousarviossa todelliset menot olivat korkeammat kuin talousarvion 2023 laadinnassa käytetty arvio. Kuntien vuoden 2022 lisätalousarviot ja tilinpäätösten ylitykset eivät olleet mukana talousarviossa ja talouden seuranta haastoivat epäselvyydet määrärahojen ja kustannusten kohdentumisessa. Talousarvion ensimmäisen ja toisen kvartaalin aikana nähtiin, ettei annettu budjetti ole riittävä henkilöstömäärärahan osalta, ennustettiin jo ylitystä jopa

12 miljoonan euron verran. Osittain tämä johtui kasvaneesta henkilöstötarpeesta, siitä ettei henkilöstömäärä riittänyt lakisääteisen palvelun toteuttamiseen ja siitä, ettei kunnista ollut siirtynyt riittävää palkkavarausta palvelualueelle. Vuokratyövoimaa käytettiin laajasti eri alueilla totuttujen tapojen myötä, vaikka ostopalveluihin ei osattu kohdentaa hyvinvointialueelle siirtymisen myötä riittävää euromäärää. Tuloennuste ei myöskään kohdannut todellista tulojen kertymää, vaan jäätiin jälkeen jo alkuvuodesta tulojen osalta. Päivätoiminnan osalta asiakasmaksutuottoja ei saatu suurimmassa osassa pohjoista maakuntaa ensimmäiseltä puolelta vuodelta, koska kuntouttavaa päivätoimintaa ei voitu vielä aloittaa.

Henkilöstö teki runsaasti tupla- ja lisävuoroja, samoin hälytysrahoja maksettiin palvelualueella runsaasti, johtuen jatkuvasta henkilöstön saatavuushaasteesta. Puolivuotiskatsauksen yhteydessä tehtiin tiukkoja toimenpiteitä, mm sanottiin kalliita yöhoivon sopimuksia irti ja siirrettiin toimintaa omaksi. Rekrytointia tehostettiin, toki ei saavutettu edelleenkaan riittävää volyymia henkilöstön osalta. RAI:n käytön tehostaminen ohjasi asiakkaita tarpeenmukaisesti palveluihin.

Syksyn aikana vuokratyövoiman käyttöä vähennettiin maksimaalisesti, johtuen sekä hyvinvointialueen talouden sopeuttamisesta että tarpeen vähenemisestä. Tukipalveluiden ostoista päätettiin luopua vuoden loppuun mennessä. Henkilöstötarve saatiin tasoittumaan, asiakasmäärät eivät kovin kasvaneet. Toisaalta riittävää määrää teknologisia laitteita ei saatu toimittajalta, että olisi päästy tavoitteiden mukaisesti etähoivan määrän kasvuun.

Talousarvion osalta saatiin syksyn aikana muutettu talousarvio ennusteen mukaiseksi (marraskuu). Loppuvuoden aikana muutettu talousarvio osoittautui tarpeen mukaiseksi, palvelualueen henkilöstökustannuksissa tai ostopalveluissa ei ole juurikaan ylitystä.

Haasteena vuoden 2024 talousarvioon tulee olemaan riittävä henkilöstön palkkavaraus, sekä ostopalveluiden niukka varaus talousarviossa. Teknologiaa tulisi lisätä, mutta siihen ei talousarviossa ole voitu riittävästi varautua.

Investoinneista autojen leasing-hankinta venyi vuoden loppuun, eikä investointia saatu tehtyä talousarviovuoden aikana johtuen hitaasta hankintaprosessista.

Henkilöstö

Palvelualueella tarkasteltiin sekä kotihoidon että varhaisen tuen palveluprosesseja suhteessa palveluiden myöntämisperusteisiin sekä henkilöstörakennetta eri yksiköiden osalta. Osittain vahvistettiin henkilöstöä suhteessa asiakastarpeisiin, arvioiden hoitohenkilöstön tuoksi muun muassa hoiva-avustajien ja ohjaajien tarvetta. Oman toiminnan henkilöstölisäykset perustuvat lakiin sekä palvelutarpeen kasvuun ja asiakasmäärän kasvuun. Henkilökunnan osaamisen kehittämisessä painopistealueita olivat saattohoidon ja lääkehoidon osaamisen vahvistaminen.

Erityisesti panostettiin teknologian osaamisen kehittämiseen. Henkilöstön osalta määriteltiin pakolliset ja suositeltavat koulutukset. Henkilöstö osallistui muun muassa laajasti validaatiokoulutukseen, erilaisiin riski- ja laatukoulutuksiin, ensiapu- ja turvallisuuskoulutuksiin, kivunhoidon ja muiden hoitotyön osa-alueiden koulutuksiin. Kotihoidon varhaisen tuen palveluissa vahvistettiin työpajatoiminnan kautta henkilöstön osaamista RAI-arviointien hyödyntämisessä asiakkaiden tavoitteellisessa toimintakyvyn arvioinnissa ja hoito- ja palvelusuunnitelmien tekemisessä sekä asiakastiedon kirjaamisessa.

Ikääntyneiden asumispalvelut

Toiminta

Ikääntyneiden asumispalveluissa tuotetaan asumispalveluja omana toimintana lyhytaikaisessa asumisessa, yhteisöllisessä asumisessa sekä ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ja laitoshoidossa.

Asumispalvelujen järjestämisestä säädetään sosiaalihuoltolaissa (SHL 2014/1301). Asumispalvelujen tavoitteena on palvelun joustavuus, jolloin asiakkaan pitkäaikainen asuminen muuttuu hänen tarpeidensa mukaisesti esimerkiksi yhteisöllisestä asumisesta ympärivuorokautiseen palveluasumiseen. Perusedellytys asumispalveluille on, että asiakas ei selviydy kotona enää kotiin annettavien tukitoimien turvin eikä kotona asuminen ole turvallista. Asumista tuetaan myös palveluohjauksen keinoin ohjaamalla ikääntyneitä erilaisiin senioriasuntoihin sekä muihin ikääntyneille kohdennettuihin asumismuotoihin kuten perhehoitoon.

Asumispalvelun myöntäminen perustuu asiakkaalle tehtyyn yksilölliseen ja moniammatilliseen palvelutarpeen sekä toimintakyvyn arviointiin. Ennen päätöksentekoa tulee asiakkaan terveydentilan olla selvitetty ja riittävän vakaa. Palvelutarpeen arviointi toteutetaan yhteistyössä asiakkaan ja hänet hyvin tuntevan hoitotahon sekä omaisen kanssa. Palvelutarpeen arvioinnin tukena käytetään RAI järjestelmää sekä tarvittaessa muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa käytettäviä mittareita.

Ikääntyneiden asumispalvelujen siirtyessä kunnista hyvinvointialueelle tavoitteena oli turvallinen siirtymä ja toiminnan käynnistäminen sekä organisoituminen. Oleellisena nähtiin ihmislähtöisten, yhdenvertaisten ja laadukkaiden palvelujen turvaaminen asiakkaille. Tärkeänä nähtiin henkilöstön mahdollisuus rauhassa tutustua ja perehtyä niin uusiin työkavereihin kuin uusiin järjestelmiin ja ohjelmiin. Toimintakenttään perehtymisen jälkeen aloitettiin palvelualueen yhteisten toimintatapojen ja -periaatteiden luominen. Pääasiassa toiminnassa edettiin asetettujen strategisten tavoitteiden mukaisesti, pyrkimyksenä palvelurakenteen keventäminen, kustannussäästöt ja kasvavaan palvelutarpeeseen vastaaminen.

Strategisena tavoitteena oli yhteisöllisen asumisen lisääminen ja palvelukuvauksen laatiminen. Edelleen tavoitteena oli lyhytaikaishoidon paikkamäärän lisääminen ja laitoshoidon purku. Vuoden 2023 aikana lyhytaikaishoidon paikat lisääntyivät seitsemällä paikalla. Yhteisölliseen asumiseen saatiin 85 paikkaa lisää. Laitoshoito purkautui 30 paikkaa. Yhteisöllisen asumisen palvelukuvaus saatiin laadittua loppuvuoteen mennessä. Päätöksentekoon palvelukuvaus menee vuoden 2024 alussa.

Toimintakertomusvuoden lopussa ikääntyneiden asumispalvelut muodostuivat

194 lyhytaikaisen asumisen paikasta

220 yhteisöllisen asumisen paikasta

1354 ympärivuorokautisen palveluasumisen paikasta

134 laitoshoidon paikasta

Ikääntyneiden asumispalvelupaikkoja hyvinvointialueen omassa tuotannossa oli yhteensä 1902. Toimipisteitä oli 60 ja vakituista henkilöstöä noin 1 656 htv.

Hyvinvointialueen strategian mukaisesti palveluissa painotettiin sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden, mutta myös tukipalvelujen integraatiota järjestämällä muun muassa useita yhteisiä suunnittelupalavereja palveluiden yhteensovittamiseksi ja käytänteiden yhdenmukaistamiseksi. Ikääntyneiden asumispalveluissa asiakkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi huomioitiin osallisuus ja virikkeellisyys, järjestämällä asukasraateja, omais- ja läheisiltoja tai laatimalla ja toteuttamalla yksiköiden virikkeellisyysuunnitelmia.

RAI-vuosikatsaus 2023 osoittaa, että erityismuistiyksikön osalta asiakkaat ohjautuvat ikääntyneiden asumisyksiköihin oikeilla perusteilla. Yksikön vaikuttavuus on hyvä. Lyhytaikaisyksiköiden osalta keskeistä jatkossa on käsitteiden ja prosessien yhdenmukaistaminen ja täsmentäminen. Lyhytaikaisyksiköiden asiakkaat (arviointi- ja kuntoutusjaksolaiset ja vuorohoitajaksohoitolaiset) ovat RAI-arvioinnin perusteella yllättävän raskashoitaisia (MAPLe 4–5 suuri tai erittäin suuri palveluntarve). Asumisen yksiköissä hoidon laatu on hyvää. Validaatio-menetelmän käyttöönotto on tulossa kohdennettuna koulutuksena muistisairaiden haasteelliseen käytökseen. Sairaanhoidollisten asiakkaiden määrä on lisääntynyt, joten yksiköissä tarvitaan sairaanhoitajien osaamista. Asiakkaan sosiaalisen arjen sisältöjä halutaan nostaa ja painottaa arjen suunnittelussa. Asiakkaiden yksilöllisen ja suunnitelmallisen toimintakykyä ylläpitävän ja edistävän toiminnan lisäämistä ja kohdentumista on tarpeen edelleen edistää.

Titania-työvuorosuunnitteluohjelmassa käyttöönotettiin henkilöstömitoitussosio kevään 2023 aikana. Sen avulla voidaan seurata yksiköiden henkilöstömitoitusta ilman että sitä tarvitsee laskea käsin. Henkilöstömitoitussosiota pystyy hyödyntämään lisäksi kaksi kertaa vuodessa olevissa THL:n kyselyissä, joissa mitoitusta/henkilöstörakennetta seurataan vuorokausikohtaisesti.

Toimintakertomusvuoden aikana kilpailutettiin ympärivuorokautinen palveluasuminen. Keväällä otettiin käyttöön palveluseteli ja sääntökirja lääkkeiden koneelliseen annosjakeluun. Keväällä käynnistettiin myös lääkkeiden koneellisen annosjakelun kilpailutus.

Ikääntyneiden asumispalveluista osallistuttiin sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmä Sagan käyttöönoton valmisteluprojektiin, palvelujen myöntämisperusteiden ja asiakasmaksujen moniammatillisiin päivittämistyöryhmiin. Palvelujen myöntämiskriteerit, jotka hyväksyttiin loppuvuonna 2023 vahvistavat asiakkaiden yhdenvertaista palvelua ja saatavuutta. Loppuvuodesta 2024 käyttöönotettava sosiaalihuollon Saga -asiakastietojärjestelmä ja siihen liittyvä sosiaalihuollon asiakasasioiden kirjaaminen integroi nykyään käytössä olevat useat asiakasjärjestelmät, mikä tuo helpotusta tiedon kulkuun, yhteismitallisen tiedon saantiin ja tilastointiin.

Ikääntyneiden asumispalveluyksiköiden asukasvuokrasopimusten osalta rakennettiin yhdessä maakuntien tilakeskuksen, hyvinvointialueen tilapalvelujen, erityisryhmien asumisen

ja Monetran kanssa toimintamalli palvelualueiden asukas- ja palvelumaksujen prosesseista sekä tilapalveluiden ja laskutuksen prosesseista.

Talous

Kokonaisuutena ikääntyneiden asumispalveluihin osoitetut määrärahat riittivät. Talousarvion toimintakate alittui 3 %, 1,6 miljoonaa euroa. Henkilöstökuluissa tapahtui suurin ylitys, mikä oli 2 %, noin 1,6 miljoonaa euroa. Syynä tähän oli lomapalkkavelan muutos noin miljoona euroa ja varsinaisten palkkamenojen ylitys noin 600 000 euroa. Palvelujen ostoissa ylitys oli 2 %, noin 52 000 euroa. Lisäksi ylitystä tapahtui aineissa, tarvikkeissa ja tavaroissa 3 %, noin 64 000 euroa. Tuloja kertyi 15 % eli noin 3,5 miljoonaa euroa odotettua enemmän. Tämä johtui pääasiassa asukasvuokratuottojen tulouttamisesta palvelualueelle, mitä ei huomioitu alkuperäisessä talousarviossa. Maksutuotoissa ylitys oli 3 %, noin 500 000 euroa ja myyntituotoissa 250 000 euroa.

Lisäämällä kevyempiä asumispalveluja ja laitoshoidtoa purkamalla on kyetty vastaamaan yhä lisääntyvään menokehitykseen. Toimintakertomusvuoden aikana yhdistettiin palveluyksiköitä ja avattiin kaksi uutta yksikköä, Kauramäki ja Eerolanranta. Yhteisöllisen asumisen lisääntyminen on mahdollistanut palvelun myöntämistä koko hyvinvointialueella. Se on myös siirtänyt useiden asiakkaiden siirtymisen tarvetta ympärivuorokautiseen palveluasumiseen. Ikääntyneiden asumispalveluissa on RAI tulosten perusteella nähtävissä siirtymää myös ympärivuorokautisesta palveluasumisesta kevyempään yhteisölliseen asumiseen.

Omavalvonnan edellyttämät toimenpiteet tarkoittivat muun muassa palvelualueen henkilöstön lisäämistä. Henkilöstöressurssivajeen ja rekrytoinnin vaikeutumisen myötä jouduttiin turvautumaan vuokratyövoimaan, jota kuitenkin vähennettiin loppuvuodesta. Henkilöstön lisääminen ja tuplavuorojen tekeminen sekä uudet palkkaratkaisut lisäsivät henkilöstömenoja, samoin sairauspoissaolopäivät. Henkilöstöä ei kuitenkaan ollut saatavilla tarpeeksi, jotta lakisääteinen henkilöstömitoitus olisi kaikissa toimipisteissä saatu täytettyä, siksi asumispaikkoja oli myös tyhjänä koko vuoden ajan hyvinvointialueen eri yksiköissä.

Strategisten tavoitteiden toteuttamisen lisäksi taloutta sopeutettiin irtisanomalla sopimuksia, lehti- ja kirjatilauksia. Palveluissa pohdittiin ”jokaisella teolla on talousvaikutus” sanoman merkitystä, ja käyttöön otettiin korvaavia vaihtoehtoja, muun muassa digitaaliset lehdet, kirjastojen tarjoamat palvelut, vapaaehtoisten ja omaisten tarjoama apu. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostoissa hankittiin vain välttämättömät. Lisäksi aloitettiin aineiden, tavaroiden ja tarvikkeiden hankintojen jatkuvan parantamisen -malli yhdessä vastualueen asiantuntijoiden kanssa.

Kalustehankintoja toteutettiin käyttötaloudesta, suurempia investointeja palvelualueella ei kyetty toteuttamaan.

Loppuvuodesta projektoitiin talouden tuottavuusohjelman toimenpiteitä vuosille 2024–2026. Palveluissa jatketaan edelleen toimintaa strategisten tavoitteiden mukaisesti

yhteistyötä tiivistäen muiden palvelualueiden kanssa. Jatkossa tavoitteena on saada ammatitaitoisia ja osaavaa henkilöstöä sekä henkilöstökuluihin riittävä määräraha.

Henkilöstö

Henkilöstön saatavuushaasteet ja rekrytointien vaikeutuminen ja siihen liittyvän työn lisääntyminen sekä henkilöstön liikkuminen haastoi koko palvelualueetta.

lääkäiden ympärivuorokautisen hoidon asiakkaiden välittömään hoitoon ja huolenpitoon osallistuvan henkilöstön vähimmäismitoitus nousi huhtikuun alussa 0,6:sta 0,65:een, minkä Orpon hallitus päätti pitää voimassa koko hallituskauden ajan, eikä mitoitusvaade noussut joulukuussa 0,7:ään, kuten alun perin oli tavoite.

Ikääntyneiden asumispalvelujen henkilöstön osaaminen vahvistui hyvinvointialueella järjestettävien monin eri koulutuksin. Turvallisuus- ja riskienhallinta osaamista vahvistettiin erityisesti EA- ja AVEKKI koulutuksissa, tietosuoja- ja turvakoulutuksissa, turvallisuuskorttikoulutuksissa sekä laiteturvallisuuskoulutuksissa. Ammatillista osaamista vahvistettiin varsinkin RAI-koulutuksissa, lisäksi työhyvinvointikortti koulutuksissa. Henkilöstön omaehtoista koulutusta ei ollut.

Palvelualueella aloitettiin henkilöstörakenteen monipuolistaminen, tavoitteena saada ns. perinteisten ammattien rinnalle uusia vanhuspalvelulain mahdollistamia ammattilaisia. Keskiöön nousi erityisesti palveluvastaavien työn tukemisen mahdollisuudet. Tehtäväkuvien päivittäminen jatkuu vuoden 2024 aikana

Erityisryhmien kotiin vietävät- ja asumispalvelut

Toiminta

Erityisryhmien kotiin vietävien ja asumispalveluiden palveluyksiköt sisältävät kehitysvammaisten asumis-, päivä- ja työtoimintapalveluita sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumis-, päivätoiminta-, päiväkeskus- ja kuntouttavan työtoiminnan palveluita hyvinvointialueen oman palvelutuotannon osalta. Kehitysvammaisille asiakkaille tuotetaan palveluita 29 asumisyksikössä, 13 kotiin tukemisen tiimissä ja 26 toimintakeskuksessa. Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien palvelut sijoittuvat organisatorisesti palveluvastaavien johtamiin 6 asumisyksikköön, neljään kotiin tukemisen tiimiin, kolmeen päivätoimintayksikköön ja kahteen päiväkeskukseen. Kuntouttavaa työtoimintaa tuotetaan 20 toimipisteessä, joista osa sijaitsee kehitysvammaisten toimintakeskuksen yhteydessä.

Alkuvuonna 2023 kartoitettiin ja luotiin yhteisiä toimintamalleja palveluihin. Monet muutokset olivat merkittäviä henkilöstölle, mutta asiakkaille muutokset ovat näkyneet vähäisempinä ja arki jatkui samankaltaisena palvelualueen yksiköissä. Näin varmistettiin turvallinen siirtymä jo palveluissa oleville asiakkaille. Suurimmat asiakkaille näkyneet muutokset ovat olleet mahdolliset muutokset asiakasmaksuissa, kuljetusjärjestelyissä ja ateria- sekä siivouspalvelujen käytäntöjen yhtenäistämässä. Asiakaslaskutus viivästyi monilla alueilla aiempien laskuttajien siirryttyä eri vastuu- ja palvelualueille, mutta tilanne parantui huomattavasti syksystä alkaen, kun asiakaslaskutus keskitettiin koti- ja asumispalveluiden vastuualueelle. Asukasvuokrien hallinta ja laskutus keskitettiin Modulo-järjestelmään yhteistyössä Tilapalveluiden, Maakuntien tilakeskuksen ja Monetran kanssa. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien ympärivuorokautisissa asumispalveluissa (kaksi yksikköä) tehtiin alkuvuodesta asiakastyytyväisyyskysely. Kyselyn perusteella siirtyminen hyvinvointialueelle ei vaikuttanut asiakkaiden palveluihin ja tilanteeseen. Asumispalveluissa koronatilanteen rauhoituttua asiakkaat ovat jälleen osallistuneet aktiivisesti asumisyksiköissä erilaisiin tehtäviin, retkiin sekä ryhmätoimintoihin.

Hyvinvointialueen siirtymään liittyvät muutokset järjestelmä-, käyttäjätunnus- ja laitehaasteineen kohdistuivat ja kuormittivat enimmäkseen hallinnollista esihenkilötyötä. Erilaiset tietojärjestelmät ovat tuoneet käytännön haasteita työskentelyyn. Palveluissa syntyvän sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tiedon kirjaamista eri asiakas- ja potilastietojärjestelmiin yhtenäistettiin ja kirjaamisohjeet otettiin käyttöön, jotta asiakastyössä syntyvä tieto kirjataan oikeaan järjestelmään. Myös niissä palveluissa, missä ei aiemmin kuntien aikana tehty asiakastyön päivittäistä kirjaamista, kirjaaminen aloitettiin. Sosiaalihuollon yhteisen Saga-asiakestietojärjestelmän käyttöönottoa on valmisteltu vuoden 2023 aikana osallistumalla erilaisiin työryhmiin.

Palveluihin ohjautumisen kehittämistä ja yhtenäistämistä toteutettiin yhteistyössä laaja-alaisen sote-keskuksen Sosiaalipalveluiden kanssa. Sosiaalipalveluiden sosiaalityöntekijöiden rekryointihaasteet ja alueelliset puutteet heijastuvat palvelutuotantoon asiakkaiden päätösten viivästymisenä ja asiakasohjauksen pitkittymisenä. Alkuvuoden aikana oli vapaita

paikkoja mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalveluissa, mutta loppuvuotta kohti paikat täyttyivät. Vammaispalveluiden asumisyksiköiden käyttöaste oli 97 % ja mielenterveys- ja päihdekuntoutujien 86 %. Vammaisten lasten aamu- ja loma-ajan toiminnan järjestämistä suunniteltiin yhdessä Sosiaalipalveluiden kanssa. Syksystä lähtien toiminnan käytännön järjestelyt siirtyivät erityisryhmien palveluihin mm. työntekijäkrytointien ja tilakäytäntöiden suhteen määräraharahavaruuden säilyessä toistaiseksi Sosiaalipalveluissa.

Kehitysvammaisten ryhmäkuljetusten osalta siirryttiin 1.3. alkaen uuteen kilpailutusoppimuskautteen, mikä yhtenäisti kuljetuskäytäntöjä koko maakunnan alueella. Hankinnan myötä kustannukset nousivat aiemmasta. Toimintakeskusten työntekijät koulutettiin käyttämään uutta TIMIT-kuljetustilausjärjestelmää.

Vammaispalveluissa luotiin tiimityömallit, missä eri alueilla samaa työtä tekevät työntekijät tapaavat säännöllisesti ja jakavat kokemuksia omasta työstään. Samalla omaa työtä kehitetään ja käytäntöjä yhtenäistetään. Toimintansa aloittivat tuetun asumisen (kotiin tukemisen tiimit), työhönvalmennuksen ja päivätoiminnan tiimit. Jokaiselle tiimille valittiin vetäjä. Vammaispalveluiden Jyväskylän ja Jämsän alueen varahenkilöstö esihenkilöineen tapasivat toisiinsa työn kehittämisen merkeissä.

Tuetun asumisen ja päiväaikaisen toiminnan henkilöstön tehtäväkuvien yhtenäistäminen aloitettiin. Tehtäväkuvia tarkastellaan, jotta eri alueilla samalla nimikkeellä ja samalla koulutustaustalla tehtävä työ olisi mahdollisimman saman sisältöistä.

RAI-arviointien laatiminen asiakkaille laajennettiin koko palvelualueutta koskevaksi. Tavoitteeksi asetettiin 50 %:n kattavuus, mutta tästä tavoitteesta jäätiin toteuman ollessa 25 %. RAI-toimintakykymittarin käyttöönottokoulutukset käynnistyivät asteittain ja viimeisimmät olivat syksyllä. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille arviointi ei soveltunut sellaisenaan, joten pohjaa piti muokata soveltuvammaksi ja arviointipohja saatiin käyttöön vuoden lopussa.

Vammaispalveluissa kotiin tukemisen tiimejä on Jyväskylässä, Jämsässä, Toivakassa, Laukaassa, Äänekoskella, Saarijärvellä, Hankasalmella, Viitasaarella ja Pihtiputaalla eli yhdeksällä paikkakunnalla. Tiimien lukumäärä on 13, joten täysin 14 tiimin tavoitetta ei saavutettu.

Etelä-Savon hyvinvointialueen ylläpitämien Sääksvuoren palvelukodin ja toimintakeskuksen siirtymistä Keski-Suomen hyvinvointialueelle liikkeenluovutuksella valmisteltiin vuoden 2023 aikana. Jyväskylässä sijaitsevan Sotainvalidien sairaskodin tilojen käyttöönoton suunnittelu erityisen vaativan tuen tarpeessa oleville kehitysvammaisille aloitettiin. Myös Väkkärätien kehitysvammaisten asumisyksikön suunnittelutyö käynnistyi yhteistyössä Jyväskylän vuokra-asunnot Oy:n kanssa. Jämsän Terveys Oy:n mielenterveys- ja päihdepalveluihin kuuluvien toimintojen liikkeenluovutuksen valmistelu alkoi loppuvuonna.

Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien palveluissa kotiin tukemisen tiimien toiminta on laajentunut vuoden 2023 aikana 15 kunnan alueelle eri alueiden poikkeavista lähtökohdista huolimatta. Ennen hyvinvointialuetta kotiin tukemisen palvelua järjestettiin Äänekoskella (Arjen tuki) ja asumisen ohjauksena Jyväskylässä. Lisäksi Kivijärvellä Kotikiven asumisyksiköstä käsin tehtiin kotikäyntejä. Asiakasprofiileja tarkennettiin yhdessä kotihoidon kanssa ja Muuramessa ja Petäjavedellä kotiin tukemisen tiimeihin siirtyi kotihoidosta neljä työntekijää ja Keuruulta yksi työntekijä. Kotiin tukemisen tiimejä saatiin vahvistettua vuonna 2023 Äänekosken tiimiin yhdellä työntekijällä. Samalla tiimin toimialue laajeni Laukaaseen, Konnevedelle, Hankasalmelle ja Uraisille. Keuruun kotiin tukemisen tiimiä vahvistettiin yhdellä työntekijällä. Keuruu-Multia-Petäjävesi-tiimin vahvuus vuonna 2023 oli 4 työntekijää. Yhteensä kotiin tukemisen tiimeissä työskenteli 19 ohjaajaa vuonna 2023. Strategian tavoitteena on kotiin tukemisen tiimien laajeneminen kaikkien Keski-Suomen kuntien alueelle v. 2030 mennessä. Vuonna 2023 tavoitteena oli viiden kotiin tukemisen tiimin muodostuminen, joten tavoite saavutettiin. Kotiin tukemisen tiimien prosessikuvaus valmistui vuoden 2023 aikana.

Hyvinvointialueen oman palvelutuotannon osuus mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalveluissa on kunnista siirtyneiden yksiköiden osalta vähäinen. Hyvinvointialueelle siirtyneet yhteisöllisen asumisen asumisyksiköt sijaitsevat Kivijärvellä, Viitasaarella ja Äänekoskella. Ympärivuorokautista asumista omana toimintana tuotetaan ainoastaan Jyväskylässä ja tuettua asumista järjestetään Jyväskylässä Kynnystien palvelukodissa sekä kotiin tukemisen tiimit asiakkaiden kotiin. Keski-Suomen läntisellä tai eteläisellä alueella ei siirtynyt hyvinvointialueelle mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asumispalvelua. Asumispalvelujen tarvetta on vuoden 2023 aikana kartoitettu yhteistyössä laaja-alaisen sotekeskuksen aikuisten sosiaalipalveluiden kanssa ja omaa palveluntuotantoa pyritään kehittämään ja kasvattamaan havaittujen tarpeiden mukaisesti, pääsääntöisesti kotiin tukemisen tiimien määrää lisäämällä. Asumisyksiköiden henkilökunnan yhteistyötä on vahvistettu ja asumispalvelujen asiakkaiden palveluntarpeen kartoituksen myötä asiakkaita on ohjautunut tarpeiden mukaisesti esimerkiksi ikääntyneiden asumispalvelujen piiriin.

Kuntouttavan työtoiminnan hyvinvointialueelle siirtyneet yksiköt (14) liitettiin mielenterveys- ja päihdekuntoutujien kotiin vietäviin ja asumispalveluihin laaja-alaisesta sosiaali- ja terveyskeskuksesta tammikuussa 2023. Lisäksi kuntouttavaa työtoimintaa tuotettiin myös osassa kehitysvammaisten toimintakeskuksia. Kuntouttavan työtoiminnan yksiköissä järjestettiin myös sosiaalihuoltolain mukaisilla päätöksillä työtoimintaa. Vuoden 2023 lopulla toimintaa järjestettiin yhteensä 20 eri toimipisteessä. Ryhmämuotoinen toiminta käynnistettiin Viitasaarella, Kinnulassa ja Kannonkoskella. Tavoitteena oli käynnistää kolme uutta ryhmää toimintavuoden aikana, joten tavoite saavutettiin. Sosiaalisen kuntoutuksen ryhmä käynnistyi Hankasalmella. Kuntouttavan työtoiminnan osalta vuonna 2023 henkilöstöä lisättiin kolmella toimella (Saarijärvi, Jämsä ja Joutsa). Kuntouttavan työtoiminnan esihenkilötyö on järjestetty osittain yhteistyössä erityisryhmien vammaispalvelujen kanssa.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden lain mukaista päiväkeskustoimintaa järjestettiin hyvinvointialueella Kivijärvellä ja Viitasaarella. Jyväskylässä sijaitsevan Palvelukeskus Hanskan siirto Sosiaalipalveluista erityisryhmien palveluihin valmisteltiin vuoden 2023 aikana ja siirto

tapahtui 1.1.2024 alkaen. Päiväkeskustoimintaa ei ollut hyvinvointialueen taloudellisen tilanteen vuoksi mahdollista laajentaa vuonna 2023, joten strategian tavoitteen mukaista kahdeksan päiväkeskuksen tavoitetta ei saavutettu.

Talous

Talouden seuranta oli vuonna 2023 haasteellista. Kunnista siirtyneet määrärahat eivät olleet siirtyneet oikeille toimipisteille ja henkilöstömäärärahavaroja siirrettiin vuoden aikana oikeisiin toimipisteisiin.

Palvelualueen talous toteutui muutetun talousarvion mukaisesti. Sekä toimintatuotot että toimintakulut toteutuivat ennakoitua suurempina. Palvelualueen toimintatuotot toteutuivat 1,2 miljoonaa euroa ennakoitua paremmin. Ennusteen pohjana olleen alkuvuoden tulokerätymä oli pienempi laskutuksen viiveiden vuoksi. Asiakaslaskutuksen keskittäminen hajanaisen eri palveluihin sijoittuvien toimistotyöntekijöiden sijasta koti- ja asumispalveluiden vastuualueelle tehosti huomattavasti ja ajantasaisti laskutuksen, kuten myös yrityslaskutuksen perusteellinen läpikäyminen. Toimintatulot saatiin kohdistettua oikeisiin toimipisteisiin ja seuranta tehostui.

Palkkojen harmonisointityö käynnistyi kesäkuun järjestelyerän myötä ja sillä saatiin korjattua osittain palkkojen paikallisia eroja. Uusia toimia perustettiin välttämättömien tarpeiden tai valvontayksikön vaatimusten mukaisesti. Henkilöstömenot ylittyivät noin 0,2 miljoonaa euroa lomapalkkavelan laskennallisen jaon ja kirjaamisen vuoksi, mitä ei ollut huomioitu ennusteessa.

Palveluiden ostot ylittyivät 1 miljoonaa euroa kuljetuskustannusten ja vuokratyövoiman käytön vuoksi. Kehitysvammaisten ryhmäkuljetusten kustannukset nousivat uuden sopimuskauden alkaessa, joten kuljetuksiin varatut määrärahat ylittyivät. Kustannuksia lisäsi myös ryhmäkuljetusten yhdistelyn puutteet sopimuskauden alussa. Kuljetuskustannuksia oli kirjautunut alkuvuodesta lähtien laaja-alaisen sote-keskuksen vammaispalveluihin ja niitä siirrettiin muistioilla erityisryhmien palveluihin vielä tammikuussa 2024. Rekrytointihaasteiden vuoksi vuokratyövoimaan on jouduttu turvautumaan varsinkin pohjoisessa Keski-Suomessa Viitasaarella ja Pihtiputaalla, mutta satunnaisesti myös Jyväskylässä (Korpilahti) ja Konnevedellä. Henkilöstövuokrauksen käyttämistä vähennettiin määrätietoisesti loppuvuotta kohti. Aineet, tarvikkeet ja tavarat ylittyivät kalustohankintojen vuoksi, joihin ei voinut aiemmasta tiedosta poiketen käyttää investointirahaa.

Talouden sopeuttamistoimia toteutettiin luopumalla kalliista sanomalehtitilauksissa asumis- ja päiväaikaisen toiminnan yksiköissä. Käyttötaloudesta pyrittiin saamaan säästöjä keskittämällä kaikki mahdolliset materiaalihankinnat Osti-tilausjärjestelmään. Ainoastaan rikkoontuneita kalusteita uusittiin ja puutteellisia lääkekaappeja uusittiin vastaamaan lain vaatimuksia. Säästöjä haettiin myös vähentämällä ruokakauppaostoksia ja siirtymällä hyvinvointialueen ateriapalvelujen käyttämiseen ja tuotetilausten tekemiseen keskitetyn järjestelmän kautta.

Osana talouden sopeuttamistoimenpiteitä palvelualueelta on vähennetty ostopalvelumäärärahoja vuodelle 2024 noin 2 miljoonaa euroa. Kehitysvammaisten ryhmäkuljetusten kustannusten nousu aiheuttaa merkittävän riskin vuoden 2024 talousarvion toteutumiselle. Vuokratyövoiman kustannusten minimointi edellyttää palvelualueen henkilöstörekrytointien toteutumista ja uuden yhteisen varahenkilöstöyksikön toimivuutta.

Investointeihin varatut määrärahat jäivät käyttämättä muuttuneen ohjeistuksen vuoksi.

Henkilöstö

Palvelualueen henkilöstömäärä oli vuoden lopussa noin 650, näistä vakituisia oli 525. Vammaispalveluiden henkilöstömäärä oli 550 ja mielenterveys- ja päihdekuntoutujien palveluiden 100. Suurin osa työntekijöistä työskentelee ohjaaja -nimikkeellä.

Palvelualueella on vammaispalveluissa ollut merkittäviä sijaisrekrytointivaikeuksia kaikissa ammattiryhmissä: lähihoitajissa, sosionomeissa ja sairaanhoitajissa. Ajoittain myös vakituisiin toimiin ei ole ollut hakijoina kelpoisuusehdot täyttäviä henkilöitä. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien palveluissa avoimena olevat tehtävät on saatu täytettyä, ainoastaan sairaanhoitajien rekrytointi on vaikeutunut.

Vammaispalveluissa lisättiin suunnitellusti asumisyksiköihin kolme toimea henkilöstömitoituksen lisäämistä vuoksi. Pohjoisessa Keski-Suomessa Pihtiputaalla lisättiin kotiin tukemisen tiimin resurssia yhdellä työntekijällä sisäisten järjestelyiden avulla. Äänekosken ja Uuraisten työhönvalmennuksen resurssia lisättiin täyttämällä palveluohjaajan määräaikainen sijaisuus työhönvalmentajalla kesäkuusta alkaen. Uuraisten Uurastuvalle lisättiin kaksi vakituista työntekijää syyskuusta lähtien valvontayksikön vaatimuksesta yövalvonnan järjestämiseksi asukasturvallisella tavalla. Viitasaaren Wiitalinnan kehitysvammaisten asumisyksiköön saatiin rekrytoitua tyhjänä olleisiin toimiin kaksi uutta työntekijää ja oppisopimusopiskelija. Onnistuneiden rekrytointien myötä henkilöstömitoitus on riittävä ja henkilöstövuokrauksen käyttöä on saatu merkittävästi vähennettyä.

Vuoden 2023 aikana käynnistettiin valmistelu vammaispalveluiden varahenkilöstön keskittämistä uuteen henkilöstöpalveluiden alaiseen resurssikeskukseen muiden varahenkilöiden tavoin. Vammaispalveluissa on yhteensä 10 varahenkilöstön toimea Jyväskylässä ja Jämsässä. Jyväskylän alueen varahenkilöstön toimien täyttämässä on ollut suuria vaikeuksia ja rekrytointin helpottamiseksi yksi Jyväskylän toimi siirrettiin Jämsän alueelle. Toimi saatiin täytettyä ja työntekijä työskentelee myös Korpilahden yksiköissä.

Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien kotiin vietävien ja asumispalvelujen osalta toimintakäytäntöjä selvitettiin ja koottiin sekä yhteisen toimintakulttuurin rakentaminen aloitettiin. Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien palveluissa henkilöstö on ollut pysyvää ja henkilöstön osalta on ollut vähän muutoksia. Kotiin tukemisen tiimeihin perustettiin kolme uutta toimea, kuten myös kuntouttavaan työtoimintaan. Tehtäväkuvauksia on yhtenäistetty.

Vuonna 2023 toteutuneiden yhteistoimintaneuvotteluiden jälkeen henkilöstön nimikkeitä ja hinnoittelutunnuksia on yhtenäistetty. Myös henkilöstön työskentelyalueita on laajennettu, liikkuvuutta lisätty ja tarpeen mukaisesti sovittu useassa toimipisteessä työskentelystä.

Pohjoisessa Keski-Suomessa tehtiin vammaispalveluiden palveluvastaavien tehtäväkokonaisuuksiin muutoksia yhden palveluvastaavan eläköitymisen myötä. Myös mielenterveys- ja päihdepalveluiden palveluvastaavien alueita muutettiin kotiin tukemisen tiimien ja kuntouttavan työtoiminnan ryhmien määrän kasvaessa.

Henkilöstö on osallistunut hyvinvointialueen sisäisiin koulutuksiin ja palvelualueen omat AVEKKI-kouluttajat ovat kouluttaneet henkilöstöä toimintatapamallin käyttöön. Lisäksi järjestettiin kinestetiikkakoulutus. Palvelualueelle laadittiin Intro-perehdytysohjelma syksyn aikana.

Henkilöstön hyvinvointia muutoksessa on tuettu. Työyhteisöissä pidetään säännöllisesti työyhteisö- ja tiimikokouksia. Mitä kuuluu -henkilöstökyselyn läpikäyminen ja toimenpiteiden suunnittelu aloitettiin loppuvuonna 2023 ja työskentely jatkuu vuonna 2024. Kulunut vuosi 2023 on ollut henkilöstölle haasteellinen uuden rakentamisen ja epävarmuuden vuosi perustyön ja -tehtävien lomassa.

Laaja-alainen sosiaali- ja terveyskeskus (laaja-alainen sote-keskus)

Toiminnan kuvaus

Laaja-alaisessa sosiaali- ja terveyskeskuksessa (sote-keskus) tuotettiin hyvinvointialueen asukkaille ja terveysaseman valinnan tehneille

- Avosairaanhoidon hoitajan ja lääkärin kiireellisiä ja kiireettömiä vastaanottopalveluita niihin liittyvine tukipalveluineen (laboratorio, kuvantaminen)
- Erikseen sovittuja erikoissairaanhoidon palveluita
- Seulontoja, rokotuksia ja terveystarkastuksia
- Suun terveydenhuollon palveluita
- Kuntoutus-, mielenterveys- ja päihdepalveluita
- Vammaispalveluita ja aikuisten sosiaalipalveluita
- Sosiaali- ja kriisipäivystyspalveluita

Laaja-alaisesta sote-keskuksesta tuotettiin lääkäripalveluita toisille vastuualueille; lasten, nuorten ja perheiden palveluihin, koti- ja asumispalveluihin sekä sairaalapalveluihin. Sote-keskus vastasi alueensa tartuntatautien valvontaan liittyvistä tehtävistä.

Toiminta

Toiminnan siirtymävaiheessa hyvinvointialueen järjestämisvastuulle laaja-alaiseen sosiaali- ja terveyskeskukseen siirtyi 26 kunnan 35 eritasoista sotetoimipistettä (sisältäen omat ja ulkoistetut soteasemat, sivuvastaanotot ja terveysasemat, joilla on vain hoitajavastaanotto-palvelu), 35 hammashoidon toimipistettä ja 37 sosiaalipalveluiden toimipistettä.

Turvallisessa siirtymässä painotettiin asiakaspalvelun mahdollisimman häiriötöntä toimintaa uudessa organisaatiossa, missä onnistuttiin hyvin.

Vastuualueen ensimmäisen vuosi oli järjestäytymisen aikaa, entisten rakenteiden yhdistämistä uuteen toiminnalliseen organisaatioon. Haasteita aiheutti puutteelliset henkilöstö- ja taloustiedot.

Palveluiden toimintamallien yhtenäistäminen hyvinvointialueen asukkaiden yhdenvertaisten ja tasalaatuisten palvelujen turvaamiseksi toteutui suunnitellusti ja jatkuu edelleen vuonna 2024.

Hoidon ja palveluiden saatavuutta parannettiin tavoitteena päästä vähintään sote-lainsäädännön mukaiselle tasolle. Säännöllistä T3-aikaseuranta tehostettiin, jotta voitiin reagoida hoitotakuun vaihteluihin toiminnassa. Puskurina hoidonpääsyn parantamiseksi käytettiin os-topalveluita, palveluseleitä ja sähköisiä palveluja.

Vastuualueen strateginen mittari digitaalisten palveluiden laajentumisesta toteutui suunnitellusti; Omaks.fi -palvelu kattoi 85 % hyvinvointialueesta. Asiakkaiden määrä oli 45 722 ja kontaktien määrä 121 944 hyvinvointialuetasolla.

Talous

Laaja-alainen sosiaali ja terveyskeskus, 1 000 €	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Toimintatulot	31 433	35 619	4 187	13 %
Toimintamenot	-267 529	-284 390	-16 861	6 %
Toimintakate (sitova)	-236 096	-248 771	-12 675	5 %
Laaja-alainen sosiaali- ja terveyskeskus yhteiset				
Toimintatulot	6 539	8 963	2 424	37 %
Toimintamenot	-9 600	-11 249	-1 648	17 %
Toimintakate	-3 061	-2 285	776	-25 %
Avosairaanhoidon palvelut				
Toimintatulot	7 632	8 104	472	6 %
Toimintamenot	-108 779	-114 754	-5 975	5 %
Toimintakate	-101 147	-106 650	-5 503	5 %
Sosiaalipalvelut				
Toimintatulot	8 442	9 038	596	7 %
Toimintamenot	-118 390	-126 923	-8 533	7 %
Toimintakate	-109 948	-117 885	-7 937	7 %
Suunterveydenhuolto				
Toimintatulot	8 820	9 514	694	8 %
Toimintamenot	-30 760	-31 465	-705	2 %
Toimintakate	-21 940	-21 952	-12	0 %

Hyvinvointialueen rahoitusmalli toi merkittäviä poikkeamia tilinpäätösvuoden talousarvioon ja sen toteutumiseen, sillä se ei riittävästi huomionnut hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyneen toiminnan kustannustasoa.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen eräiden laskujen vastuualueiden välisten kohdennusten virheellisyys voi näkyä satojen tuhansien eurojen poikkeamana ja väärin kohdennettu lasku vaikuttaa vastuualueen tulokseen, vaikka kustannus ja lasku on hyvinvointialuetasoisesti oikea. Näistä poikkeamista on työstössä erillinen poikkeamataulukko toimialatasolla.

Rekrytointivaikeuksien takia erityisesti pienten toimipisteiden ylläpitoon käytettävä ostopalvelu aiheutti merkittäviä kustannuksia. Hoidon- ja palvelutarpeen kasvu, hoitotakuun

kiristyminen ja muut lakisääteiset velvoitteet lisäsivät kustannuksia sekä ostopalvelujen käyttöä. Myös ostopalveluiden hintojen korotukset kasvattivat kustannuksia sosiaalipalveluiden palvelualueella.

Hoitoon ja palveluun pääsyä turvattiin mm. sähköisillä palveluilla, palveluseleillä, moniammatillisella tiimimallilla, hoidon ja palvelutarpeen arvion ja puhelinpalveluiden kehittämällä sekä moniammatillisilla ohjaus- ja neuvontapalveluilla.

Hoitotarvikejakelua arvioitiin ja tehtiin kehittämissuunnitelma. Liikkuvana palveluna otettiin käyttöön suun terveydenhuollon liikuteltava hoituhuone. Sosiaalihuoltolain mukaisissa asu-
mispalveluissa kuntoutettiin asiakkaita kevyempiin palveluihin. Kaikissa sosiaalipalveluissa pyrittiin ostopalvelujen vähentämiseen ja hyvinvointialueen palvelutuotannon priorisointiin.

Hyvinvointialuetasoiset vuodelle 2023 annetut talouden sopeuttamisohjeet huomioitiin ja toteutettiin, mm. tarjoilujen karsiminen, vuosilomavelan pienentäminen, koulutuskustannusten vähentäminen ja hankinnoista toteutettiin vain välttämättömimmät.

Talousarvion 2024 raamissa on huomioitu vuoden 2023 alijäämää ja lisäksi aluevaltuuston hyväksymässä hyvinvointialueen tuottavuus- ja säästöohjelmassa vuodelle 2024 on vastuualueelle kirjattu toteutettavaksi alijäämän kattamiseen tarvittavat lisätoimenpiteet.

Henkilöstö

Vastuualueen henkilöstömäärä oli 1 637 ja toteutunut työpanos 1 222. Vakinaisten osuus työpanoksesta 76 %. Sairauspoissaolot olivat 4,53 % kokonaistyöajasta.

Henkilöstöorganisaation liittyviä tarkistuskorjauksia tehtiin pitkälle loppuvuoteen 2023 saakka.

Rekrytointivaikeuksia oli yleisesti kaikilla palvelualueilla aiheuttaen paineita ostopalveluiden käyttöön.

Mitä kuuluu – henkilöstökysely toteutettiin loka-marraskuun vaihteessa. Vastuualueen vastausprosentti oli 66 (Keski-Suomen hyvinvointialueen 55 %). Kyselyn tuloksien käsittely, kehittämistoimenpiteiden määrittely ja niiden toimeenpano tapahtuu tammi-helmikuussa 2024.

Laaja-alainen sosiaali- ja terveyskeskus vastualueen keskitetyt palvelut

Toiminnan kuvaus

Keski-Suomen laaja-alaisen sote-keskuksen keskitetyissä palveluissa koordinoidaan sote-keskuksen kehittämistyötä, jonka keskiössä on Tulevaisuuden sote-keskus -hanke. Johtamistyössä keskitytään muutosjohtamiseen, henkilöstön riittävyyden turvaamiseen sekä palveluiden hallittuun ja turvalliseen siirtämiseen kunnilta hyvinvointialueelle.

Laaja-alainen sosiaali- ja terveyskeskus yhteiset

Laaja-alainen sosiaali- ja terveyskeskus yhteiset – palveluyksikössä koordinoitiin ja toteutettiin vastualueen toiminnan kehittämistä, johtamistyötä ja yhtenäisiä linjauksia.

Vastualueen johtoryhmä kokoontui 12 kertaa. Johtoryhmän puheenjohtajana toimii vastualuejohtaja ja sihteerinä johdon assistentti. Muita jäseniä ovat palvelujohtajat, kehittämispäällikkö, viestinnän asiantuntija, controller ja henkilöstön edustaja. Johtoryhmässä käsiteltiin toiminnan, talouden ja henkilöstön seurannan lisäksi ajankohtaisia asioita ja tehtiin linjauksia vastualueen toimintaan ja henkilöstöön liittyvissä asioissa. Johtoryhmän kokouksissa oli myös vierailijoita keskustelemassa ja esittelemässä asioita, teemoina mm. henkilöstöhallinto, Sotetoimialan hallintopalvelut, yhteistyö professiovastaavien kanssa, asiakaspalautteet, Kotikonstin toimintamalli, ICT-asiat, resurssikeskuksen tilanne, Jämsän alueen palvelut (Jt-sopimus), sotekeskuksen tila-asiat, palvelusetelien käyttö ja sotetoimialan hallintopalvelut.

Kuukausittain kokoontuvassa vastuualuetason toiminta-, vaikuttavuus- ja talouspäivissä mukana on vastualuejohtajan ja palvelujohtajien lisäksi ovat palvelupäälliköt, hankkeiden vastuuhenkilöt, kehittämispäällikkö, viestinnän ja talouden asiantuntijat, johdon assistentti sekä kutsutut vieraat muilta vastuualueilta ja tukipalveluista. Käsiteltäviä asioita olivat mm. strategisten mittareiden toteutuminen, oman ja eri vastuualueiden välisen toiminnan yhtenäistäminen, talouden seuranta, toiminnan vaikuttavuus ja kustannustehokkuus.

Eriyistä huomiota kiinnitettiin vastuualueiden välisiin yhdyspintoihin yhteistyön ja integraation lisäämiseksi eri vastuualueiden suunnitelmissa ja toiminnassa. Lisäksi tukipalveluiden toiminnan esittely ja yhteistyö olivat tärkeitä teemoja.

Johtamisen teemapäiviä järjestettiin neljä kertaa toimintavuonna. Näissä kaikille vastualueen esimiehille yhteisissä päivissä keskitytään johtamisen haasteisiin, haetaan alueelle yhtenäistä johtamislinjaa ja johtamisen pelisääntöjä, annetaan vertaistukea sekä käsitellään ajankohtaisia asioita mm. talouden sopeuttamista johtamisen näkökulmasta. Johtamiseen liittyvää koulutusta järjestettiin huhtikuun johtamisen päivänä, jolloin Alf Rehn luennoi

interaktiivisesti aiheesta johtajakulttuurin muutos ja johtajuuden tulevaisuus. Marraskuussa kuultiin luento psykologisesta turvallisuudesta alueylilääkäri Ilkka Käsmän toimesta.

Hankkeet

Hankkeet – palveluyksikössä hallinnoitiin Kestävän kasvun ohjelmaa ja Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ohjelmaa.

Kestävän kasvun ohjelma

Keski-Suomen kestävän kasvun ohjelman (2023-2025) tarkoituksena on vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden saatavuutta ja kustannusvaikuttavuutta, vähentää koronapandemian aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus-, hoito-, kuntoutus – ja palveluvajetta sekä vahvistaa sähköisiä palveluita. Tavoitteena on myös tukea mielenterveyskuntoutujien työelämään pääsyä ja paluuta sekä työelämässä pysymistä. Toimenpiteitä on kohdennettu erityisesti haavoittuvassa ja heikossa asemassa oleviin asiakasryhmiin, esimerkiksi somaattisesti pitkäaikaissairaisiin sekä lapsiin, nuoriin aikuisiin, joilla on mielenterveyden pulmia tai ongelmia päihteiden käytössä. Palveluita on kehitetty palkkaamalla eri alan ammattilaisia suoraan asiakastyöhön palvelemaan asiakkaita. Vuoden 2023 aikana hankerahoituksella on työskennellyt laaja-alaisen sote-keskuksen alla 27 hankekehittäjää, 3 IPS-työhönvalmentajaa, 81 sairaanhoitajaa joista 9 mielenterveys- ja päihdepalveluissa ja 2 lääkäriä. Selkeimmät ohjelman kautta saavutetut vaikutukset ovat miepä- palveluiden ensilinjan vahvistaminen ja tätä kautta hoitoon pääsyn nopeutuminen Jyväskylässä, jossa yhteydenoton palveluun saa saman vuorokauden aikana eli hoito alkaa ensikontaktissa. Myös digitaalisen sosiaali- ja terveyskeskuksen (ent. Omaks.fi) palvelu laajentui hankerahoituksella Muurameen, Keuruulle, Petäjävedelle, Laukaaseen, Konnevedelle, Toivakkaan, Joutsaan ja Luhankaan. Somaattisten pitkäaikaissairauksien hoitojonoja purettiin 2 375 kontaktilla. Toiminta vuoden 2023 aikana on kohdentunut strategian toimeenpano-ohjelmaa tukeviin toimenpiteisiin.

Riskien näkökulmasta toiminnan haasteet ovat liittyneet erityisesti kustannusten ohjautumiseen väärille kustannuspaikoille. Talouden seuranta on ollut haasteellista ja ajantasaisesti mahdotonta, koska erityisesti henkilöstökustannuksia kirjautui muualle ja korjauksia jouduttiin tekemään maksatushakemusten yhteydessä jälkijättöisesti. Hanke on pysynyt budjetissa ja osa vuodelle 2023 kohdennetuista kustannuksista siirtyy vuoden 2024 budjettiin rekrytointien viivästymisten takia. Vuoden 2023 hankkeen kustannukset ajalta 1.7-31.12.2023 maksetaan hyvinvointialueelle maksatushakemuksen mukaisesti kevään 2024 aikana.

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma

Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamat Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus –ohjelma (TulSote) ja Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille (TulKoti) -hanke siirtyivät Jyväskylän kaupungilta Keski-Suomen hyvinvointialueelle 1.1.2023. Hankkeet olivat hallinnollisesti laaja-alaisessa sote-keskuksessa.

TuSote-hankkeen (2020–2023) avulla parannettiin digitaalisten sote-palveluiden saata-
vuutta sekä vahvistettiin erityisesti ehkäisevään työhön ja varhaiseen tunnistamiseen sekä
sähköiseen asiointiin liittyviä palveluita. Ammattilaisten osaamista vahvistettiin useiden eri
toimenpiteiden, kuten koulutusten, verkostotyöskentelyn, yhtenäisten ohjeiden sekä hoito-
ja palveluketjukuvausten avulla. Työskentelyn aikana eri toimijoiden välistä työnjakoa saa-
tiin selkeytettyä. Palveluketjujen sujuvoittaminen parantaa palveluiden saatavuutta ja laa-
tua pidemmällä aikavälillä. TuSote-hankkeessa kehitettiin ja edistettiin useita palveluiden
integraatiota tukevia toimintamalleja, jotka saatiin osaksi hyvinvointialueen rakenteita ja
palveluita. Näitä olivat muun muassa vastaanottojen moniammatillinen toimintamalli ja sen
valmennusmalli, FINGER-toimintamalli, mielenterveys- ja päihdepalveluiden ensilinja sekä
ensihoidon saattohoitoprotokolla. Yhteistyössä palveluiden kanssa valmisteltiin ja käynnis-
tettiin palliatiivinen keskus ja henkilökohtaisen avun keskus sekä vahvistettiin perhekeskus-
toimintaa. Ohjelman tuella valmistellun diabeteskeskuksen toiminta on käynnistymässä al-
kuvuonna 2024. Sähköisiä seksuaalineuvonnan ja raskauden ehkäisyn palveluita kehitettiin
sekä toteutettiin maksuttoman ehkäisyn kokeilu yhdessä oppilaitosten, koulu- ja opiskelu-
terveydenhuollon sekä neuvoloiden ja seksuaaliterveyspalveluiden kanssa.

Palveluiden laatua ja vaikuttavuutta parannettiin luomalla hyvinvointialueelle ja avosairaanhoidon
systemaattisen laatu- ja vaikuttavuustyön rakenne. Avosairaanhoidossa saatiin työn
avulla parannettua tyyppi 2 diabeetikoiden hoidon laatua (kolesterolitasapaino) lähes koko
hyvinvointialueella. Yhdessä Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen ja Jyväskylän yli-
opiston kanssa käynnistettiin rakenteellisen sosiaalityön kehittäminen, jota hyödynnettiin
myös hyvinvointialueen strategiatyössä. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa tehtiin toi-
menpiteitä mm. lastensuojelun sosiaalityön laadun parantamiseksi. Lisäksi lasten ja nuorten
parissa työskentelevien ammattilaisten menetelmäosaamista (mm. IPC, Cool Kids, Lapset
puheeksi, Neuvokas perhe) parannettiin.

Asukkaiden ja kolmannen sektorin osallisuutta sote-palveluiden ja -toiminnan kehittämi-
sessä vahvistettiin muun muassa avointen lausuntokierrosten, osallisuus- ja järjestöfooru-
mien, asiakastytyväisyyskyselyjen sekä kokemusasiantuntijoiden avulla. Myös kokemusasiantuntijoiden ja saattohoidon vapaaehtoisten toimintaa sekä näiden koordinoitua saatiin vahvistettua. Osallisuuden ja järjestöyhteistyön vahvistaminen jatkui hyvinvointialueen palveluissa.

TuKoti-hankkeessa (2022–2023) vahvistettiin ikääntyneiden kotona asumista tukevia palve-
luita laajentamalla etähoivaa, etäpäivätoimintaa sekä lääkeautomaatteja ja ottamalla koti-
hoidon kuntouttava arviointijakso käyttöön koko hyvinvointialueelle. Lisäksi ikääntyneiden
palveluprosesseja ja palvelutarpeen arviointia yhdenmukaistettiin sekä kehitettiin ja selkey-
tettiin turvallista ja oikea-aikaista kotiuttamista sairaalasta sekä muistiasiakkaan hoitopol-
kua. Hanke osallistui myös geriatrisen keskuksen valmisteluun. Hankkeen tuella järjestettiin
yhteistyössä hyvinvointialueen ja kuntien toimijoiden kanssa seniori-infoja sekä osallistuttiin
palvelumuotoilun keinoin toteuttamaan asiakaslähtöiset senioreiden verkkosivut. Ikäänty-
neiden digitaalisen itsearviointivälinetyökalun (InterRAI check-up) sisältöä kehitettiin yhteis-
työssä InterRAI Finlandin ja Vitec RAI Softin kanssa. Työkalu otetaan käyttöön syksyllä 2024.

Talous

Hankkeiden rahoitus ja maksatus ovat toteutunut suunnitelmien mukaisesti.

Henkilöstö

Keskittetyt palvelut yhteiset toimipisteelle sijoittuu vastuualuejohtajan lisäksi kehittämisspäälikkö ja johdon assistentti. Hankkeiden osalta henkilöstömäärä yo. tekstissä.

Avosairaanhoidon palvelut

Toiminta

Laaja-alaisessa sosiaali- ja terveyskeskuksessa (sote-keskus) tarjotaan hyvinvointialueen asukkaille ja terveysaseman valinnan tehneille avosairaanhoidon hoitajan ja lääkärin kiireellisiä ja kiireettömiä vastaanottopalveluita niihin liittyvine tukipalveluineen (laboratorio, kuvantaminen). Lisäksi tuotetaan erikseen sovittuja erikoissairaanhoidon palveluita, seulontoja, rokotuksia ja terveystarkastuksia sekä kuntoutus-, mielenterveys- ja päihdepalveluita. Keski-Suomen digitaalisen sosiaali- ja terveyskeskuksen (OmaKS) digitaaliset palvelut ovat osa avosairaanhoidon toimintaa. Hyvä hoidon tarpeen arviointi sekä toimivat neuvonta- ja ohjauspalvelut ovat keskeinen osa asiakkaan palvelujen kokonaisuutta. MICC-puhelinjärjestelmä otettiin käyttöön koko hyvinvointialueella.

Digitaaliset palvelut lähipalvelujen rinnalla parantavat peruspalvelujen ja lääkäripalvelujen saatavuutta ja ovat kustannustehokkaita. Hoitoon pääsyä nopeuttaa osaltaan moniammatillisen tiimityön toimintamallien kehittäminen vastaanotto-, kuntoutus- sekä mielenterveys- ja päihdepalveluissa.

Laaja-alaisesta sote-keskuksesta tuotetaan avosairaanhoidon toimintana lääkäripalveluita toisille vastuualueille; lasten, nuorten ja perheiden palveluihin, koti- ja asumispalveluihin sekä sairaalapalveluihin. Sote-keskus vastaa alueensa tartuntatautien valvontaan liittyvistä tehtävistä.

Painopistealueena olivat koko hyvinvointialueen avosairaanhoidon (sisältää kuntoutuksen, mielenterveys- ja päihdepalvelut), toimintamallien yhtenäistäminen. Toimintamallien yhtenäistämisen tavoitteena on ollut turvata kaikille hyvinvointialueen asukkaille yhdenvertaiset ja tasalaatuiset palvelut. Kehittämistyön toisena painopistealueena on ollut hoidon ja palveluiden saatavuuden parantaminen vähintään sote-lainsäädännön linjausten mukaiselle tasolle. Jatkuvuutta tukeva moniammatillinen toimintamalli on hyvinvointialueen strategiaan kirjattu toimintamalli, ja tavoitteena on laajentaa malli koko alueelle vuoden 2025 loppuun mennessä. Toimintamallin peittävyys on 43 % hyvinvointialueesta.

Keski-Suomen digitaalisen sosiaali- ja terveyskeskuksen laajentumisen myötä on tarkasteltu prosesseja sekä kivijalassa, että digitaalisessa sosiaali- ja terveyskeskuksessa, ja pyritty suuntaamaan hoidon jatkuvuudesta hyötyvien asiakkaiden asiointia kivijalkaan. Tavoitteena on kehittää myös kivijalassa asioivien asiakkaiden sähköisen asioinnin mahdollisuuksia, erityisesti niissä tapauksissa, joissa on osoitettu omalääkäri ja omahoitaja (myöh. Kanta- tiimin asiakkaat). Tällä hetkellä Kanta- tiimin asiakkaiden asiointi omaan tiimiin tapahtuu puhelimitse, eli nämä asiakkaat ovat eriarvoisessa asemassa sähköisen asioinnin näkökulmasta. Digisotekeskuksen toiminta sisältää myös palvelujen tuottamista muille vastuualueille.

Kuntoutuspalveluissa hyvinvointialueen ensimmäisenä toimintavuotena yhtenäistettiin toimintamalleja ja prosesseja ja keskitettiin päätöksentekoa vähentäen näin varianssia ja

kustannuksia. Toimintavuoden aikana aloitettiin myös vaikuttamattomista kuntoutusmenetelmistä luopumista. Hoitopolkuja kehitettiin jouhevimmiksi ja asiakaslähtöisemmiksi yhdessä erityistason kanssa.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden ensilinja toimii maakunnan kaikissa avosairaanhoidon miestä-tiimeissä. Tällä tavoin onnistuttiin lyhentämään hoitoon pääsyä, erityisesti Jyväskylän alueella, mutta se on ollut nopeaa myös koko maakunnan alueella. Ensilinjan toiminnan aloittamisella on ollut vaikutusta myös psykiatristen päivystyskäyntien vähenemiseen Novassa sekä myös lähetemäärät ovat siellä vähentyneet.

Avosairaanhoidon strategisina tavoitteina ja mittareina olivat:

- Asiakkaan tarpeenmukainen hoito optimaalisesti tuotettuna, mittarina tiimimallin peittävyys, jonka tavoitetaso oli 50 %. Toteutumistaso jäi 43 %:iin. Malli ei sovellu pienille soteasemille.
- Ajantasainen hoitosuunnitelma kaikilla siitä hyötyvillä asiakkailla, mittarina on hoitosuunnitelmien määrän kasvu 50 %. Tämän mittarin toteutumista ei ole voitu selvittää potilastietojärjestelmästä.
- Asiakkaan tarpeenmukainen hoito optimaalisesti toteutettuna. Mittarina etäkontaktien määrän kasvu ja tavoitteena 50 % kaikista kontakteista. Mittarin tavoitteeseen ei päästy, taso jäi 29 %:iin.
- Puhelinpalvelua kuvaavat tavoitteet olivat palvelun saavutettavuus ja keskimääräinen puheluihin vastaamisaika. Mittareina olivat vastausprosentti puheluihin (vastatut ja takaisinsoitto) 80–90 % sekä puheluihin takaisinsoiton vastausajan lyheneminen (kiireellinen/kiireetön) 1,5 h. Vastausprosentti saavutettiin ja takaisinsoiton vastaajassa päästiin lähes tavoitteeseen loppuvuoden aikana.
- Hoitoon pääsy lain velvoittamassa määräajassa (hoidon tarpeen arvioinnista toteutuneeseen kiireettömään käyntiin) ja mittarina oli hoitoon pääsy lääkärille 14 vrk ja hoitajalle 10 vrk. Tavoitteista saavutettiin molemmat, kun lääkärille pääsyn T3-aika oli keskimäärin 12,1 vrk ja hoitajalle 6,4 vrk. Kuitenkin terveysasemien välillä oli T3-ajoissa suurta vaihtelua henkilökuntavajeisiin liittyen.

Toiminnan vaikuttavuus ja kustannustehokkuus vahvistuvat

- Mittarina 25–74-v tyyppin 2 diabeetikoiden LDL-kolesterolin hoitotasapaino paranee. Kohtalainen ja suuri riskin potilaiden LDL taso alle 2.6 63 %. Erityisen suuri riskin potilaiden LDL alle 1.8 46 %. Kohtalainen ja suuri riskin potilaiden LDL alle 2.6, tavoite 70 %. Erityisen suuri riskin potilaiden LDL alle 1.8, tavoite 60 %. Tavoitteista saavutettiin kohtalainen ja suuri riskin potilaiden LDL-taso, jonka toteuma oli 70 %, eli tavoitteessa. Erityisen suuri riskin potilaiden LDL-tason toteuma oli 53 %, eli tavoite ei toteutunut.
- Mittarina kohonneen verenpaineen hoitotasapaino paranee 25–74-v riskiryhmäläisillä (verenpainepotilaat, sydänpotilaat, diabeetikot). Tavoitteena hyvä hoitotasapaino (<135/85 kotona): 40 %. Huono hoitotasapaino (>160/100): 10–15 %. Hyvä hoitotasapaino: >42 %, Huono hoitotasapaino: <10 %. Tietojen seuranta toteutettu

entisen Jyten ja Muuramen alueella, joissa hyvä hoitotasapaino on 51-53 % (toteutui) ja huono tasapaino 3 – 8 % (ei toteutunut). Hyvinvointitasoista tietoa ei saatavilla.

- Kotiverenpaineen mittauskattavuus paranee verenpainepotilailla. 2 v sisällä asioineista mitattu 24 kk sisällä: 25 %. 2 v sisällä asioineista mitattu 24 kk sisällä: 30 %. Entisen Jyten ja Muuramen alueella mittauskattavuus 25 – 27 % (ei toteutunut) Hyvinvointitasoista tietoa ei saatavilla.
- Hoidon jatkuvuus paranee (COC-indeksi, Sotokuva-palvelu ja alueellisesti). Tavoitteena avosairaanhoidon lääkärikäynnit 0.3, hoitajakäynnit 0.2. Vuoden 2023 indeksitietoja ei ole vielä saatavilla.
- Vähähyötyisten toimien vähentäminen. Tavoitteena on systemaattinen toiminta vähähyötyisten toimien vähentämiseksi. Ensimmäinen vähähyötyinen toimi tunnistettu ja asiasta on johdon päätös. Valmistelun ja päätöksenteon prosessi on määritelty ja tältä pohjalta on aloitettu laboratorio- ja kuvantamistutkimusten optimointiprosessi. Tavoite on tältä osin saavutettu.

Talous

Avosairaanhoidon talousarvio ylittyi vuonna 2023. Syitä ylitykselle olivat talousarvion 2023 lähtökohtaisesti puutteelliset tiedot. Meno- ja tulokehitys olivat lähtökohtaisesti virheelliset eikä talousarviossa ole ollut mahdollisuuksia pysyä. Alkuvuonna henkilöstön sijoittumisessa toimipisteille oli virheitä, joita ei ole korjattu takautuvasti vuoden 2023 aikana. Lisäksi avosairaanhoidossa oli merkittäviä vaikeuksia henkilöstön saatavuudessa, jonka vuoksi ostopalveluiden käyttöä jouduttiin lisäämään merkittävästi. Lisäksi hoitotakuun kiristyminen lisäsi avosairaanhoidon palveluiden kysyntää ja palveluiden tarvetta. Hoitotarvikejakelu ylitti suhteellisesti eniten budjetoidun talousarvion 2023. Syynä oli ennakoitua merkittävästi suurempi asiakkaille ilmaisten hoitotarvikkeiden ja hygieniatarvikkeiden määrä ja menekki, lisäksi hoitotarvikkeissa oli myös budjetoinnin ongelmaa.

Vaikka talouden seuranta oli tiivistä koko vuoden 2023 ajan, taloutta korjaavien toimenpiteiden vaikutukset jäivät rajalliseksi eikä niiden avulla saatu budjettia tasapainoon. Suurimmat ylitykset tapahtuivat hoitotarvikejakelun ja ostopalveluiden käytössä. Kustannustietoisuutta kehitettiin ja ostopalveluiden käyttöä tarkennettiin toimintavuoden aikana. Ostolääkäritoiminnot kilpailutettiin loppuvuodesta 2023 ja kilpailutuksen avulla ostolääkärien hintaa saatiin alemmaksi. Hoitotarvikejakelun kustannustietoisuutta kehitettiin ja sen perusteella on tarkennettu hoitotarvikejakelua koko hyvinvointialueella ja sovittu yhteiset hoitotarvikejakelun periaatteet.

Henkilöstö

Avosairaanhoidossa henkilökuntamäärä oli 957, joka tuotti 701 henkilötyövuotta. Avosairaanhoidon vakituisten työntekijöiden osuus työpanoksesta vuonna 2023 oli 75 %. Henkilökunnasta 384 on sairaanhoitajia, 172 terveyskeskuslääkäreitä, 128 fysioterapeuttia, 47 lähihoitajaa, 36 toimintaterapeuttia, 23 psykologia, 18 puheterapeuttia ja 17 palveluvastaavaa.

Sairauspoissaolo-% kokonaistyöajasta oli vuonna 2023 4,61 %. Tavoitetaso on alle 4 % eli tavoitteeseen ei ihan päästy.

Henkilökunnan saatavuudessa oli vuoden 2023 aikana vaikeuksia. Eteenkin pohjoisella toiminnallisella alueella oli hankala lääkäripula, jolloin jopa puolet virkalääkäreistä puuttui. Myös hoitohenkilökunnan saatavuus oli heikkoa. Peruspalveluiden turvaamiseksi jouduttiin hankkimaan ostolääkäreitä, joita oli keskimäärin 12,5 % lääkäri työvoimasta.

Palkkojen harmonisointi alkoi myös vuoden 2023 aikana Hr:n avustuksella.

Mitä kuuluu – henkilöstökysely toteutettiin loka-marraskuun vaihteessa. Kyselyn tuloksien käsittely jatkuu vuodelle 2024.

Sosiaalipalvelut

Toiminta

Sosiaalipalveluiden palveluyksiköitä ovat Aikuisten sosiaalipalvelut, Vammaispalvelut sekä Sosiaali- ja kriisipäivystys.

Hyvinvointialueen sosiaalityössä siirryttiin sektorikohtaiseen työskentelyyn. Aikuisten sosiaalipalveluissa ja vammaispalveluissa henkilöstö organisoitiin alueellisiin tiimeihin. Henkilöstön toimintakäytäntöjen ja palveluiden myöntämisen kriteerien yhtenäistäminen etenivät suunnitellusti vuoden aikana. Sähköisen asiointin mahdollisuuksia lisättiin sosiaalipalveluiden asiakkaille Omaks.fi:n yhteistyönä. Henkilöstö teki monialaista yhteistyötä eri toimijatahojen kanssa. Toiminnan lähtökohtina olivat yhdenvertaisten ja tasalaatuisten palveluiden turvaaminen asukkaille sekä palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden parantaminen.

Palveluiden järjestämisessä yhteistyö oli tiivistä Koti- ja asumispalveluiden vastuualueen Eri-tyisryhmien palvelualueen kanssa. Mielenterveys- ja päihdekuntoutujien sekä vammaispalveluiden asumispalveluiden, päivä- ja työtoiminnan, kuntouttavan- ja sosiaalihuoltolain mukaisen työtoiminnan ostopalveluiden määrärahat sisältyivät sosiaalipalveluiden talousarvioon ja vastaavasti hyvinvointialueen tuotanto määrärahoineen Eri-tyisryhmien kotiin vietävien ja asumispalveluiden talousarvioon. Ostopalveluiden tarve kasvoi erityisesti kehitysvammaisten asumispalveluissa ja päivätoiminnassa, sillä hyvinvointialueen omista palveluissa ei ollut riittävästi paikkoja tarjolla. Vaikeavammaisten asumispalvelut tuotettiin pääsääntöisesti ostopalveluina. Vammaispalveluiden asumispalveluiden asiakkaiden kokonaismäärästä (1 151) oli 60 % ostopalveluina tai palveluseteleillä tuotetuissa asumispalveluissa.

Aikuisten sosiaalipalveluiden ja vammaispalveluiden yhteisenä strategian tavoitteena ja mittarina on ollut:

- Tyytyväinen asiakas/asiakasosallisuuden lisääminen. Tavoitetasona oli toteuttaa 8 asiakasraadin/ asiakasosallisuuden ryhmää vuoden aikana. Tavoite toteutui.

Aikuisten sosiaalipalvelut

Aikuisten sosiaalipalveluilla vahvistetaan täysi-ikäisten erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden omaa toimintakykyä ja ehkäistään sosiaalisen ongelmien syntymistä. Aikuisten sosiaalipalvelut sisältävät sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen, palvelutarpeen arvioinnin, sosiaalisen kuntoutuksen, asumisen, toimeentulotuen, työllisyyden hoidon, kotoutumisen ja sosiaalisen luotuksen palveluita, välitystilipalveluita ja sosiaalipalveluiden tukipalveluita.

Ehkäisevän toimeentulotuen päätöksiä tehtiin koko hyvinvointialueella 6 649 kpl (vuonna 2022:6 539 kpl), näistä oli vuokratuettuja päätöksiä 959 kpl. Täydentävän toimeentulotuen päätöksiä tehtiin 7 303 kpl (vuonna 2022:6146 kpl). Aikuisten sosiaalipalveluihin saapui 7397

huoli-ilmoitusta, joista 1 188 ilmoitusta koski asumista. Vertailulukuja ei ole asiakastietojärjestelmien vaihdoksista johtuen luotettavasti saatavilla vuodelta 2022.

Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama asunnottomuutta vähentävien sosiaali- ja terveyspalvelujen ASSI asunto ensin –hanke päättyi vuoden lopussa. Hankkeessa kehitetty monialainen liikkuvan tuen Nopsajalkatiimi auttoi oikea-aikaisesti useita asunnottomia ja asunnottomuuden riskissä olevia asiakkaita yhteistyöverkoston kanssa.

Työllisyyttä edistävien sosiaalipalveluiden tiimi koordinoi toimeentulotukea, kuntouttavaa työtoimintaa ja TYP-työtä koko hyvinvointialueella. Vuoden lopussa tiimiin päätettiin keskittää palvelualueen työllisyyttä edistävät sosiaalipalvelut. Muutoksella varmistetaan sujuva asiakastyö yhteistyössä työvoimaviranomaisten ja kuntien kanssa.

Strategian tavoitteina ja mittareina ovat olleet:

- Digitaalisten palveluiden lisääminen ja vahvistaminen sosiaalipalveluissa. Mittarina oli sähköisten toimeentulotukihakemusten määrä kaikista hakemuksista, tavoitetasona 30 %. Sähköisiä hakemuksia oli 6970. Niistä oli Kelan kautta tulleita 2935, Omapalvelun kautta tulleita 3400 ja muulla tavoin kuten Hyviksen kautta tulleita 635 hakemusta. Kaikista Effic-asiakastietojärjestelmään saapuneista hakemuksista (14 428 kpl) sähköisiä oli yhteensä 48,3 %. Toimeentulotuen hakeminen sähköisesti on mahdollista vain Effic-asiakastietojärjestelmässä, joka on käytössä kuuden kunnan alueella. Tavoite toteutui osittain.
- Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä kasvaa. Mittarina oli kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärä/kuukausi. Tavoitetasona oli 1550 asiakasta/kuukausi. Kuntouttavassa työtoiminnassa on ollut kuukausittain keskimäärin 1685 asiakasta koko hyvinvointialueella. Tavoite toteutui.

Kuntouttavan työtoiminnan kilpailutus valmistui loppuvuonna 2023 ja täydennyskilpailutusta jatkettiin vuodelle 2024. Aikuissosiaalityön osallistuminen sote-keskuksien moniammatillisiin tiimeihin eteni vuoden aikana. Sosiaalinen luototus aloitettiin hyvinvointialueen uutena palveluna.

Vammaispalvelut

Vammaisuuden tai sairauden perusteella järjestettävillä palveluilla ja tukitoimilla parannetaan vammaisten henkilöiden tasa-arvoa ja mahdollisuuksia. Vammaispalveluina järjestetään kuljetus- ja asumispalveluita, sopeutumisvalmennusta, päivätoimintaa, henkilökohtaista apua, asunnon muutostöitä sekä asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita. Erityishuoltolain mukaisina palveluina järjestetään ohjausta, arviointia, päivä- ja työtoimintaa, tuettua asumista, asumispalvelua sekä perhehoitoa. Vammaispalveluja järjestetään kaiken ikäisille asiakkaille.

Vammaispalveluiden sosiaalityötä ja palveluohjausta alettiin toteuttaa neljässä eri aluetiimissä (pohjoinen, itäinen, keskinen ja läntinen). Henkilökohtaisen avun keskuksen toiminta laajeni koko hyvinvointialueelle huhtikuussa 2023. Henkilökohtaiseen budjettiin otettiin käyttöön hyvinvointialueen laajuinen yhteinen toimintamalli. Henkilökuljetusten kokonaisuuden (ml. vammaispalvelulain mukaiset kuljetukset) koko hyvinvointialueen kattava hankintakausi

alkoi maaliskuussa 2023. Vammaisten asumisen tuen ostopalveluiden kokonaisuus kilpailutettiin. Kouluikäisten aamu-, iltapäivä ja loma-ajan toiminnan järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueelle vuoden 2023 alussa. Palvelun tuottamisesta tehtiin kuntakohtaisia sopimuksia. OmaKS:n palveluohjaajat perehdytettiin antamaan vammaispalveluihin liittyvää neuvontaa ja ohjausta.

Vammaispalvelulain mukaisten kuljetusten toteutunut matkamäärä oli n. 20 % ennakoitua suurempi.

Aikuisten sosiaalipalveluiden ja vammaispalveluiden toimistotyö yhdistettiin Asiakaspalvelun toimistotyön tiimiksi, joka sijoitettiin vammaispalveluiden palveluyksikköön.

Strategian tavoitteena ja mittarina on ollut:

- Asiakkaan osallisuutta lisäävän henkilökohtaisen budjetoinnin käyttöä lisätään. Tavoitetaso oli 25 asiakasta henkilökohtaisessa budjetissa. Asiakasmäärä oli vuoden aikana enimmillään 20. Tavoite toteutui osittain.

Sosiaali- ja kriisipäivystys

Sosiaali- ja kriisipäivystys järjestää kiireellisiä ja välttämättömiä sosiaalipalveluja, sekä tarjoaa psykososiaalista tukea kriisityön keinoin kaikenikäisille hyvinvointialueen asukkailla sekä alueella oleskeleville henkilöille. Sosiaali- ja kriisipäivystys on hätäkeskushälytettävä sosiaalihuollon viranomainen, jolla tulee olla vuorokauden ajasta riippumatta toimintavalmius suuronnettomuus- ja häiriötilanteissa. Sosiaali- ja kriisipäivystys johtaa psykososiaalisen tuen ensivaiheen toimintaa ja vastaa ensivaiheen evakuintikeskuksen johtamisesta suuronnettomuus- ja häiriötilanteissa. Sosiaali- ja kriisipäivystys toimii ympärivuorokautisena yksikkönä vuoden kaikkina päivinä.

Strategian tavoitteena ja mittarina on ollut:

- Keski-Suomalaiset saavat apua 24/7. Tavoitetasona oli 9000 hoidettua sosiaalipäivystystehtävää vuodessa. Tavoite toteutui.

Yksikössä hoidettiin vuoden 2023 aikana yhteensä 10312 sosiaalipäivystystehtävää (vuonna 2022: 8558). Tehtävistä suurin osa tuli hätäkeskuksesta (3279), henkilöltä itseltään (1426) ja sijaishuoltopaikoista (1161). Palvelutehtävittäin eniten hoidettiin lapsiperheisiin liittyviä tehtäviä (5254), työikäisiin liittyviä tehtäviä (2659) ja ikääntyneisiin liittyviä tehtäviä (2195). Sosiaalipäivystystehtävien määrällinen kasvu on jatkunut tasaisena.

Suunnitelmallisen kriisityön tehtäviä hoidettiin yhteensä 1671 (vuonna 2022: 1127). Tehtävämäärien merkittävä kasvu (48 %) edelliseen vuoteen verrattuna kertoo kriisityön tarpeesta, mutta myös saatavuuden ja saavutettavuuden parantumisesta. Taustasyistä merkittävimmät olivat läheisen äkillinen kuolema, läheisen itsemurha tai vakava sairaus.

Sosiaali- ja kriisipäivystyksestä osallistuttiin aiempia vuosia enemmän suuronnettomuus- ja häiriötilanteita koskeviin harjoituksiin yhdessä muiden viranomaisten kanssa sekä osallistuttiin moniviranomaisyhteistyön kehittämiseen. Osa sosiaalityöntekijöistä aloitti kriisi- ja poikkeusolojen asiantuntija –koulutuskokonaisuuden.

Talous

Palvelualueen talous ylittyi lakisääteisten ja myös asiakkaille subjektiivisen oikeuden nojalla kuuluvien palveluiden turvaamisesta johtuen. Sosiaalipalveluiden todelliset menot olivat lähtökohtaisesti korkeammat kuin talousarvion laadinnassa käytetty arvio. Kuntien vuoden 2022 lisätalousarviot ja tilinpäätösten ylitykset eivät olleet mukana talousarviossa erityisesti vammaispalveluiden ostopalveluiden osalta. Vammaisten lasten aamu-, iltapäivä ja loma-ajan toiminnot siirtyivät kunnilta hyvinvointialueen järjestämisvastuulle, mutta toiminnan kustannukset kuljetuksineen pääosin puuttuivat talousarviopohjasta.

Ostopalvelujen käytön kasvu ja hintojen korotukset kuormittivat taloutta erityisesti vammaisten asumispalveluissa ja päivätoiminnassa. Hyvinvointialueen tuottamat palvelut eivät riittäneet palvelutarpeisiin. VPL:n mukaisten kuljetusten toteutunut matkamäärä oli n. 20 % ennakoitua suurempi, joka lisäsi kustannuksia ennakoidusta vähintään 1,5 miljoonaa.

Talouden seurantaan haastoi epäselvyydet määrärahojen ja kustannusten kohdentumisessa. Palvelualueen toimipisteille oli kirjautunut muiden vastualueiden kustannuksia, kuten henkilöstömenoja ja palveluiden ostoja ensimmäisen puolen vuoden ajalta. Esimerkiksi vammaispalveluiden kuljetusten toimipisteelle oli kirjattu sinne kuulumattomia kuljetuskustannuksia. Henkilökohtaisen avun sijaismaksajapalkkoja oli kirjattuina taseen selvittelytilille, joita kohdistettiin käyttötalouteen vasta loppuvuodesta. Osa näistä palvelujen ostoihin kirjatuista eristä oli talousarviossa avustusten määrärahasa.

Keskittämällä sosiaalipalveluiden asiakaspalvelun toimistotyö ja prosessit saatiin alkuvuonna viivästyneet asiakasmaksut laskutettua ja ajantasaistettua. Toimenpiteillä varmistettiin osaltaan tulojen toteutuminen suunniteltua paremmin.

Palveluiden järjestämistä arvioitiin yhdessä muiden vastualueiden kanssa. Hyvinvointialueen omia palveluita priorisoimalla ei pystytty vastaamaan kasvaneisiin palvelutarpeisiin ja taittamaan ostopalveluiden kustannusten kasvua.

Sosiaalihuoltolain mukaisissa ostetuissa asumispalveluissa oli tavoitteena asiakkaan kuntoutuminen kevyempiin palveluihin ja kotiin. Toimenpiteillä onnistuttiin taittamaan ostopalveluiden kustannusten kasvua aikuisten sosiaalipalveluissa.

Kuntouttavassa työtoiminnassa asiakkaita ohjattiin mahdollisuuksien mukaisesti hyvinvointialueen sekä kuntien tuottamiin palveluihin. Toimenpiteessä edettiin, mutta asiakasmäärästä (1771) vain 19 % oli omissa palveluissa.

Palveluiden järjestämisessä priorisoitiin hyvinvointialueen omia palveluita ostopalveluiden sijasta tilanteissa, joissa se oli mahdollista. Päihde- ja mielenterveyskuntoutujien asumispalveluissa kuntoutuneita asiakkaita siirrettiin kevyemmän tuen piiriin. Toimenpiteillä hillittiin osaltaan ostopalveluiden kustannusten kasvua.

Vuoden 2023 talousarvion ylitykset aiheuttavat merkittävän haasteen vuoden 2024 talousarvion toteutumiselle. Talouden toteutumiseksi suunnitellusti, tulee palveluissa toteuttaa kaikki tuottavuusohjelman sopeuttamistoimenpiteet.

Sosiaalipalveluissa ei ollut investointeja.

Henkilöstö

Talousarviossa asetettujen henkilöstöön liittyvien tavoitteiden toteutuminen: Henkilöstömäärät olivat Aikuisten sosiaalipalveluissa 150, Vammaispalveluissa 71 ja Sosiaali- ja kriisipäivystyksessä 15 ja sosiaalipalveluiden yhteisissä 4. Toteutuneita henkilötyövuosia oli yhteensä 185. Sosiaalipalveluiden henkilöstön sairauspoissaolojen keskiarvo oli 4,14 % kokonaistyöajasta.

Sosiaalityöntekijöiden ja johtavien sosiaalityöntekijöiden saatavuudessa oli toistuvasti rekrytointihaasteita. Avoimien virkojen työtehtäviä jouduttiin jakamaan tiimien sisällä ja tiimien välillä sekä tarkastelemalla tehtävärakenteita. Muutamaan palvelussuhteeseen sosiaalityötä jouduttiin hankkimaan suorarekrytointina. Pääosin henkilöstö on ollut pysyvää.

Henkilöstön kanssa on käyty kehityskeskustelut vuoden aikana. Mitä kuuluu – henkilöstökysely toteutettiin loka-marraskuun vaihteessa. Kyselyn tuloksien käsittely jatkuu vuodelle 2024.

Suunterveydenhuolto

Toiminta

Laaja-alaisessa sosiaali- ja terveyskeskuksessa (sote-keskus) tarjotaan hyvinvointialueen asukkaille ja terveysaseman valinnan tehneille seuraavia suun terveydenhuollon palveluita:

- väestön suun terveyden edistäminen ja seuranta
- terveysneuvonta ja terveystarkastukset
- suun sairauksien tutkimus ja ehkäisy sekä hoito
- potilaan erityisen tuen ja tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä potilaan hoito ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen.

Suun terveydenhuollon palveluita tuotetaan oman palvelutuotannon lisäksi ostopalveluna ja palvelusetelillä. Kiireellistä hoitoa tarjotaan lähes jokaisessa alueen hammashoitolassa. Virka-ajan ulkopuolinen päivystys toteutetaan keskitetysti ostopalveluna.

Elokuussa omaa toimintaa vahvistettiin avaamalla Jyväskylään Ilmarisenkadulle kolmen hoituhuoneen vastaanotto. Hoidon ja palveluiden saatavuutta parannettiin myös potilaiden ohjaamisella muuhun kuin lähimpään hammashoitolaan ja mahdollistamalla potilaan hammashoitolan valinta ilman kirjallista ilmoitusta hoitopaikan vaihdosta.

Kiireettömän hoidon hoitotakuu kiristyi syyskuussa neljään kuukauteen. Hoitoon pääsy on hyvinvointialueetasolla lain edellyttämän hoitotakuun piirissä, mutta siinä on edelleen suuria eroja hyvinvointialueen hammashoitoloiden välillä. Ostopalvelua on käytetty iltaisin ja viikonloppuisin parantamaan hoitoon pääsyä Kyllön, Laukaan ja Keuruun hammashoitoloissa.

Suun terveydenhuolto laajensi palveluvalikoimaa syyskuussa ottamalla käyttöön liikkuvan hammashoituhuoneen, Kontin. Kontti vieraili syksyn aikana useamman koulun pihassa koko hyvinvointialueella ja koululaisten asetusten mukaiset tarkastukset, tutkimukset ja hoidot pystyttiin toteuttamaan asiakaslähtöisesti ja kustannustehokkaasti koulujen yhteydessä. Kontti on saanut positiivista palautetta niin oppilailta ja heidän vanhemmiltaan, koulujen henkilökunnalta kuin myös Kontin suun terveydenhuollon henkilökunnalta.

Toimintamalleja on yhtenäistetty luomalla hoitopolkuja useammalle potilasryhmälle. Toimintamallien yhtenäistämisen tavoitteena on turvata kaikille hyvinvointialueen asukkaille yhdenvertaiset ja tasalaatuiset palvelut.

Hyvä hoidon tarpeen arviointi sekä toimivat neuvonta- ja ohjauspalvelut ovat keskeinen osa asiakkaan palvelujen kokonaisuutta. MICC-puhelinjärjestelmä otettiin käyttöön koko hyvinvointialueella ja Keski-Suomen digitaalisessa sosiaali- ja terveyskeskuksessa (OmaKS) aloitti suun terveydenhuollon chat-palvelu.

Omaolon suun terveydenhuollon oirearvio ja ensimmäistä lasta odottavien vanhempien videovastaanotot laajenivat vuoden aikana asteittain osalle hyvinvointialuetta.

Terveydenedistämiseen kehitettiin alakoululaisille digitaalinen peli.

Suun terveydenhuollon mittareista omahoidon tason määrittäminen ja näyttäminen potilaalle toteutui yli tavoitteen, 84 % käynneistä oli omahoidon taso määritelty. Laatu- ja vaikuttavuusmittareissa paikkojen pysyvyydessä kolme vuotta päästiin tavoitteeseen eli valtakunnalliselle keskitasolle, mutta juurihoidettujen hampaiden selviämisessä kolme vuotta jäätii hieman tavoitteesta eli valtakunnallisesta keskitasosta.

Talous

Suun terveydenhuollon talous toteutui suunnitellun mukaisesti. Talousarvion toteutumisen haasteena oli realistisen toimipistekohtaisen käyttötalousuunnitelman puuttuminen ja kunnilta siirtyneiden talousarviopohjien virheellisyydet.

Suun terveydenhuoltoon hankittiin hammashoitokoneita investointisuunnitelman mukaisesti.

Henkilöstö

Henkilöstömäärä vuonna 2023 suun terveydenhuollossa oli 358 henkilöä ja toteutunut työpanos oli 258 henkilötyövuotta. Vakinaisessa työ- tai virkasuhteessa henkilöstöstä oli 90,5 %. Henkilöstöstä 110 henkilöä kuului hammaslääkärikuntaan ja 248 henkilöä hoitohenkilökuntaan. Sairauspoissaolojen osuus kokonaistyöajasta oli 4,8 %, mikä on yli 4 %:n tavoitteen.

Henkilöstön saatavuudessa oli kaikissa ammattiryhmissä suuria haasteita. Rekrytointi hyvinvointialueen reuna-alueille ja pieniin toimipisteisiin oli erityisen haastavaa. Hammaslääkärivajetta jouduttiin korvaamaan ostopalvelulla. Ostopalveluna vahvistettiin myös erikoishammaslääkärikapasiteettia erityisesti oikomishoidon osalta maakunnan reuna-alueilla.

Palkkaharmonisaatio alkoi yhteistyössä HR:n kanssa.

Mitä kuuluu – henkilöstökysely toteutettiin loka-marraskuun vaihteessa. Kyselyn tulosten käsittely jatkuu vuodelle 2024.

Sairaalapalvelut

Toiminta

Sairaalapalveluiden vastuualueeseen kuuluvat hyvinvointialueen erikoissairaanhoidon palvelut, joita ovat yhteispäivystys, erikoissairaanhoidon vastaanottopalvelut, vuodeosastohoito, teho- ja valvontahoito, leikkaustoiminta, synnytykset, kuntoutus sekä diagnostiset ja kliiniset tukipalvelut. Vastuualueeseen kuuluvat alueellisen osastotoiminnan sairaansijat sijaitsevat sote-keskusten yhteydessä. Hoitoon pääsy erikoissairaanhoidon tapahtuu lähetteellä tai yhteispäivystyksen kautta.

Erikoissairaanhoidon kysyntä on kasvavaa, mikä heijastuu pitenevinä hoitojonoina erityisesti kirurgian erikoisaloilla, huolimatta kasvaneesta toimintavolyymistä. Hoitotakuun ylitykset kasvoivatkin vuoden loppuun mennessä. Sairaanhoidon avokäyntejä toteutettiin 703 402 (+5,6 % vrt vuosi 2022). Lähetteitä saapui 61 048 (+8,1 %), ensikäyntejä toteutui 46 384 (+4,1 %) ja hoitopäiviä 118 658 (+7,6 %). Leikkauksia tehtiin 16 288 (+9,8 %).

Sairaalapalveluiden vastuualueen toiminta oli erikoissairaanhoidon osalta vakiintunutta. Toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta pystyttiin vuoden aikana kasvattamaan. Potilastyytyväisyys ja toiminnan turvallisuus on korkealla tasolla.

Henkilöstö

Henkilöstön saatavuus oli verrattain hyvää. Erityisesti rekrytointien onnistuminen ja ammatilaisten saatavuus on hyvää operatiivisilla erikoisaloilla. Valtakunnallisten trendien mukaisesti henkilöstöpulaa oli jonkin verran konservatiivisilla erikoisaloilla ja erityisesti psykiatrian erikoisaloilla. Alueellisen osastotoiminnan kaikkia paikkoja ei pystytty hoitohenkilöstöpulan vuoksi pitämään auki ja Viitasaaren vuodeosasto jouduttiin tilapäisesti sen vuoksi sulkemaan loppuvuonna 2023.

Talous

Sairaalapalvelut, 1 000 €	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama-%
Toimintatulot	50 180	53 536	3 356	7 %
Toimintamenot	-388 354	-393 955	-5 601	1 %
Toimintakate (sitova)	-338 174	-340 419	-2 245	1 %
Sairaalapalvelut vastuualueen keskitetyt palvelut				
Toimintatulot	5 272	5 992	720	14 %
Toimintamenot	-5 946	-8 413	-2 467	41 %
Toimintakate	-674	-2 421	-1 746	259 %
Konservatiivinen palvelualue				
Toimintatulot	11 844	12 741	896	8 %
Toimintamenot	-138 463	-138 332	131	0 %
Toimintakate	-126 619	-125 592	1 027	-1 %
Operatiivinen palvelualue				
Toimintatulot	16 240	17 483	1 243	8 %
Toimintamenot	-91 894	-91 786	108	0 %
Toimintakate	-75 654	-74 304	1 351	-2 %
Psykiatrian palvelualue				
Toimintatulot	2 567	2 664	97	4 %
Toimintamenot	-38 699	-39 584	-885	2 %
Toimintakate	-36 132	-36 920	-788	2 %
Päivystys ja ensihoito				
Toimintatulot	5 729	5 663	-66	-1 %
Toimintamenot	-30 845	-31 476	-631	2 %
Toimintakate	-25 116	-25 814	-697	3 %
Sairaalapalvelut Nova				
Toimintatulot	1 306	1 363	57	4 %
Toimintamenot	-39 753	-41 294	-1 541	4 %
Toimintakate	-38 447	-39 931	-1 483	4 %
Alueellinen osastotoiminta				
Toimintatulot	7 222	7 631	408	6 %
Toimintamenot	-42 753	-43 069	-316	1 %
Toimintakate	-35 531	-35 439	92	0 %

Sairaalapalveluiden vastualueen keskitetyt palvelut

Sairaalapalveluiden keskitettyjen palveluiden taloussuunnittelu on elänyt vuoden aikana merkittävästi, johtuen hyvinvointialueen toiminnan vakiinnuttamiseen liittyvistä muutoksista eli hyvinvointialueelle siirtyneiden sopimusten kohdentamisesta vastuualueelle kesken vuotta. Näitä sopimuksia ovat Itäisen syöpäkeskuksen, Itäisen YTA:n arviointiylilääkärikustannukset ja Myrkytystietokeskuksen kustannukset.

Palkkakustannusten osalta keskitettyjen palveluiden toimintamenoihin kuuluvat vastuualuejohtajan palkkakulut sekä vastualueen hallintokuluja. Vastuualueelle siirtyivät myös kehittäjäylilääkäri ja koulutusasiantuntija palkkakuluineen kesken vuotta.

Konservatiivinen palvelualue

Toiminta

Konservatiivinen palvelualue tuottaa erikoissairaanhoidon palveluita, joita ovat diagnostiikka, hoito ja kuntoutusta 15 kliinisellä ja viidellä diagnostisella erikoisalalla. Palvelualueeseen kuuluu myös biopankki.

Avohoitokäyntejä vuonna 2023 oli 256 783. Kasvua edelliseen vuoteen oli 8,1 %. Lähetteitä tuli 13 961, joissa kasvua 6,1 % vuoteen 2022 verrattuna.

Integraatioyhteistyö on aloitettu sote-keskuksen kanssa hyvinvointialueen strategian mukaisesti. Vuonna 2023 valmisteltiin geriatrisen keskuksen ja diabeteskeskuksen toiminnan aloittamista.

Talous

Haasteina taloudessa pysymiseen olivat inflaation aiheuttamat kustannukset, palkkaratkaisu ja kustannusten nousu muissa sairaaloissa tapahtuvissa hoidoissa. Palkkakustannuksissa nousua aiheutti myös lääkäripulasta johtuva lisätöiden tarve.

Vuoden 2024 talousarvion riskit liittyvät vaikeasti ennustettaviin kustannusten nousuun, erityisesti asiakaspalveluiden ostoissa.

Henkilöstö

Keskeinen henkilöstöä koskeva ongelma oli pula erikoislääkäreistä ja erikoistuvista lääkäreistä. Tämä lisää työn kuormittavuutta, vaarantaa päivystyksen järjestämistä ja lisää kustannuksia. Muissa ammattiryhmissä henkilöstön riittävyys oli hyvä. Henkilöstön kokonaismäärä oli 730 henkilöä.

Sairauspoissaolot olivat koko palvelualueella yhteensä 4,05 %, lääkäreillä 1,3 %, hoitohenkilöstöllä 4,9 % ja muilla ammattiryhmillä 2,0 %. Tässä ei ollut oleellista muutosta edelliseen vuoteen.

Operatiivinen palvelualue

Toiminta

Tuotamme operatiivisin keinoin parempaa terveyttä ja toimintakykyä ja tuemme leikkauksettomien hoitojen toteutusta erikoisaloitamme yhteistyössä HVA-toimijoiden kanssa. Toiminta vaatii tiivistä verkostoitumista sekä sairaalan tukipalveluihin että laaja-alaiseen sote-toimintaan. Turvallisen siirtymän perusteella jatkettiin kuntien aiemmin tilaamia integroituja erikoissairaanhoidon vastaanottoja sote-keskuksissa Järvi-Suomen terveys oy:n kautta tuotettuna. Hva:n yhteisten hoitoprosessien hionta (skopiatoiminta, erikoishammashoito, tekonivelprosessi, murtumapotilaiden lonkkaliukumäki esim.) ovat jatkuvan kehittämisen kohteena ja pyrimme luomaan hyvinvointialueen yhteisiä prosesseja potilaan näkökulmasta aiemman organisaatiolähtöisen jyrkänkin hoidonporrastuksen ja kuntatalouden sanelemien toimintamallien ja raja-aitojen sijaan.

Toimintaympäristön merkittävin muutos oli voimakkaasti lisääntynyt lähetemäärä, ka 9,3 % (7,7–19,6 %) kaikilla operatiivisilla erikoisaloilla. Lähetteen määrä ylittää edellisvuosien ja korona-aikaa edeltävän lähetemäärän n. 4 000 läheteellä. Avohoitokäynnit poliklinikoilla lisääntyivät ka 8.5 % (1,6–20,3 %). Merkittävälläkään tuotannon tehostamisella ei pystytty hoitojonoja kaikilla erikoisaloilla lyhentämään voimakkaammin lisääntyneen kysynnän vuoksi. Sairaala Novan niukat vastaanottotilat rajoittavat kustannustehokkaan päiväaikaisen poliklinikkatoiminnan tehostamista. Digitaalista hoidon ohjausta ja leikkausprosessin hallintaa on lisätty strategian mukaisesti, ja siitä on potilailta myönteistä palautetta, työprosessien kevenemisen lisäksi. Video- ja etävastaanottojen hyödyntämistä erikoissairaanhoidossa on pilotoitu. Useimmat kontrollikäynnit, joihin digivastaanotto soveltuisi, on jo aiemmin siirretty tehokkaampien puhelinkontaktien, rekisterien tai mobiilisovellusten kautta toteutettavaksi.

Synnytysten määrä on ollut hitaasti laskeva (1 889, laskua 55 synnytystä edellisvuoteen). Leikkaustoimintaa rajoittaa lievä henkilöstöpula, joten 21+3 (yhteiskäyttöinen hybridisali, sektiosali ja kiertävä huoltovarasali) salista miehitettynä pystyttiin pitämään 20 varsinaista salia jatkuvasta rekrytoinnista huolimatta. Leikkaustoimintaan kohdistui rajoitteita myös palveluverkon kriisiytymisestä (päivystysosasto/vuodeosasto-AOT-asumispalvelut) johtuen. Tämän vuoksi kotiutusyksikköä laajennettiin ja kaikki soveltuvat potilaat on pyritty hoitamaan päiväkirurgisen tai HERKO-kotiutusyksikön kautta (82 % suunnitellusta leikkaustoiminnasta, alkuperäinen maksimitavoite 70 %). Päivystyskirurgian osuus on korkea osuus (35–40 %).

Uusin leikkausjonotilanne 2023 aikana kehittyi tekonivelkirurgiaan kysynnän voimakkaasti kasvaessa, vaikka erikoislääkäritilanne on hyvä. Lääkäripulasta ja kroonisemmasta jono-ongelmasta on kärsitty gastrokirurgialla ja plastiikkakirurgialla, joista ensin mainitulle saatiin positiivinen muutos lääkäritilanteeseen 2023 lopussa. Urologialla on jouduttu turvautumaan poliklinikkatyön henkilövuokraukseen JST oy:n kautta sekä leikkausten suhteen ostopalveluun osana yhteistoimintasopimusta Essoten kanssa.

Merkittävimmin ruuhkautuneiden hoitojonojen purkua on tehty virka-ajan ulkopuolisena toimintana Järvi Suomen Terveys oy:n avulla. Rinnalla tehdään päiväaikaisen toiminnan tehostamista prosesseja kehittämällä, ja jatketaan hoitohenkilökunnan aktiivista rekrytointia koko päiväaikaisen salikapasiteetin käyttöön saamiseksi. Palvelusetelitoiminta (silmätaudit, tyrät, urologian pientoimenpiteitä) on pyritty pitämään rajattuna ja kustannustehokkaana omaan tuotantoon verrattuna.

Potilaat olivat tyytyväisiä saamaansa kohteluun (NPS 84,9) ja suosittelisivat Novan operatiivista yksikköä myös läheisilleen (NPS 72,3). Vapaassa palautteessa korostui potilaiden arvio hyvästä ratkaisuosamisesta, toiminnan sujuvuudesta ja turvallisuuden tunteesta (93–95 % myönteisiä vastauksia). Moitteita annettiin jonotuksesta ja odottelusta, puhelinpalvelusta ja pysäköinnistä.

Talous

Asiakaspalvelujen ostoja ja palvelusetelikustannuksia pystyttiin tavoitellusti vähentämään lisäämällä omaa päiväaikaista toimintaa, sekä virka-ajan ulkopuolista tuotantoa myös JST oy kautta toteutettuna.

Laiteinvestoinnit toteutettiin investointiryhmän linjauksen mukaan. Vain välttämättömät toimintaa ylläpitävät investoinnit toteutettiin.

Henkilöstö

Henkilöstön saatavuus ja uudet ammattiryhmien väliset toimintamallit helpottivat työvoimapulaa. Joillakin erikoisaloilla on valtakunnallisestikin yleistä erikoislääkäripulaa, jota jouduttiin paikkaamaan ostopalveluna ja rekrytointisillä.

Palvelualueella teoreettinen työpanos oli 697 HTV, siinä kasvua edellisvuoteen 32 HTV. Sairaushoito% pieneni edellisvuodesta ja pysyi hyvin tavoitteessa alle 4 % lukuun ottamatta kahta koko väestön infektiohuippua kevättalvella ja marraskuussa (5 %).

Psykiatrian palvelualue

Toiminta

Psykiatrian palvelualueen kolmella erikoisalalla toimintavolyymi on kasvanut vuonna 2023 edelliseen vuoteen verrattuna, erityisesti aikuisten sairaalahoidon ja lastenpsykiatrian lähette- ja käyntimäärien osalta.

Lastenpsykiatrian vastaanottopalveluissa toteutui 15 175 käyntiä, jossa lisäystä edellisvuoteen 13 %. Lastenpsykiatrian lähetemäärä kasvoi 42 %, ja lähetteistä palautettiin 13 %. Lastenpsykiatrian erikoisalalla aloitti toimintansa intensiivinen perhehoitoyksikkö LIPSY tammi-kuussa 2023. Yksikkö toimii sairaala-alueella rakennuksessa 45 ja hoito perustuu yksilön sijasta koko perheen mukaan ottoon. Vuonna 2023 LIPSY:ssä hoitoa sai 66 lasta perheineen ja hoitopäiviä oli yhteensä 533. KYS lastenpsykiatrian ostot vähenivät vuonna 2023 edelliseen vuoteen verrattuna 284 000 euroa. Säästötavoite oli 600 000 euroa. Tähän tavoitteeseen ei päästy, liittyen vuoden 2022 ruuhkaiseen tilanteeseen KYS lastenpsykiatrian osastolla, jonka vuoksi usea lapsi alueeltamme jonotti osastohoitoon kuukausien ajan ja kustannukset siirtyivät vuoden 2023 puolelle. Lastenpsykiatrian puolella on kehitetty myös konsultaatiotoimintaa perustasolle sekä lääkäri- että sairaanhoitajakonsultaatioin ja keskustelevia siirtymiä eri palvelujen välillä.

Nuorisopsykiatrian osastohoidossa hoitopäiviä oli 3 824 vuonna 2023. Käytännössä määrä oli sama kuin edellisenä vuonna, muutoksena se, että hoito toteutui 4 /2023 alkaen kahdella eri osastolla ja aiemmin vallinnut kaoottinen ylipaikkatilanne purkautui. Nuorisopsykiatrian vastaanottopalveluissa käyntimäärä oli 16 540 vuonna 2023, jossa vähennystä edellisvuoteen oli 9,3 %, koska Äänekosken nuorisopsykiatrian poliklinikka siirtyi hyvinvointialueen käynnistymisen myötä Lapset, nuoret ja perheet -vastuualueelle. Saapuneista lähetteistä palautettiin 47 %, syynä tässäkin puutteellinen tietämys hoidon porrastukseen liittyvistä käytännöistä.

Nuorisopsykiatrialla osastopaikkojen määrä lisääntyi 4/2023 kahdestatoista kahdeksantoista. Taustalla oli nuorisopsykiatrian osaston voimakas kuormittuminen, johon Länsi-Suomen AVI kiinnitti huomiota ja vaati toimenpiteitä tilanteen ratkaisemiseksi. Nuorisopsykiatrian avohoidon on ollut pitkään ylikuormittunut. AVI kiinnitti huomiota myös siihen, että nuorten tulee päästä avohoidon piiriin joustavasti. Ratkaisuna tähän ostettiin Mielen Pihlajalinalta pilottiprojektina lyhytterapeuttisia hoitoja noin 200 000 eurolla. Avohoidon tilanne jatkui kuitenkin varsin kuormittuneena johtuen lähetemäärän selkeästä kasvusta (11,7 %) sekä henkilökuntavajauksesta. Kaikkia avoimeksi tulleita toimia ei ole saatu yrityksestä huolimatta täytettyä. Nuorisopsykiatrialla käynnistyi syksyllä 2023 uutena toimintana virtuaalialustalla toteutuva taitovalmennus VIRVA, jonka tavoitteena on sekä lyhentää osastohoitajaksoja että ehkäistä niiden tarvetta. Lääkärikonsultaatioita suoraan lastensuojelulaitoksiin on myös kehitetty yhteistyössä Lapset, nuoret ja perheet -vastuualueen kanssa.

Aikuisten osastohoidossa hoitopäiviä oli 30 340 vuonna 2023, missä lisäystä edellisvuoteen 19,4 %. Aikuisten vastaanottopalveluissa käyntimäärä väheni hieman, 1,2 %. Käyntimäärän toteuma oli 54 837. Aikuisten vastaanottopalveluihin tulleista läheteistä vuonna 2023 palautettiin 36 %, jossa jonkin verran nousua edellisvuodesta. Tämän taustalla on läheteiden ohjautumisen poikkeaminen sovitusta hoidon porrastuksesta perustason kanssa.

Psykiatrian sairaalahoidossa saatiin keväällä 2023 pitkään tyhjillään ollut sairaalapsykiatrian ylilääkärin virka täytetyksi. Tämän myötä klinisen työn kehittäminen ja yhdenmukaistaminen etenivät selkiytyneen lääketieteellisen johdon alla. Sairaalapsykiatrian osastoilla ylikuormitustilanne paheni kevään 2023 aikana entisestään johtaen hoidon laadullisiin poikkeamiin sekä henkilökunnan ylikuormittumiseen. Myös tähän Länsi-Suomen AVI kiinnitti huomiota. Kesän 2023 aikana valmisteltiin suunnitelma osaston G7 uudelleen avaamisesta. Sairaalapsykiatrian sairaansijojen määrä nousi 10/2023 74:stä 84:ään. Loppuvuoden 2023 aikana tämän muutoksen myötä osastojen ylikuormitustilanne vähitellen laukesi ja sekä potilaiden että henkilökunnan näkökulmasta tilanne normalisoitui. Psykiatrian vastaanottopalveluissa on jatkettu hoitomallien mukaisen työskentelyn kehittämistä ja tehty aktiivista yhteistyötä perustason mielenterveys- ja päihdepalvelujen kanssa sekä työnjaosta että hoidon porrastuksesta sopimiseksi. Hoitokeskuksen toimintaa on tehostettu käynnistämällä digitaalinen etäosastotoiminta, jonka tavoitteena on osastohoidon tarpeen ja keston vähentäminen sekä akuuttihoitojen mahdollisuuksien lisääminen avohoidossa. Myös avohoidon ryhmätoimintoja on kehitetty aktiivisesti. Neuromodulaatioyksikössä käynnistettiin ketamiinihoito vuoden 2023 aikana.

Yhteistyössä perustason mielenterveys- ja päihdepalvelujen kanssa on laadittu mielenterveys- ja päihdepalvelujen suunnitelma vuosille 2023–2025. Tämän avulla pyritään toteuttamaan hyvinvointialueelle laadittua strategiaa. Hoitoketjutasolla on käynnistetty toimenpiteet kirjaamisen ja tilastoinnin yhdenmukaistamiseksi eri vastuualueilla sekä toiminnan mitaroimisen kehittäminen. Hoitoketjutasolla tehdään yhteistä osaamisen kehittämisen suunnitelmaa yhteistyössä muiden vastuualueiden kanssa. Hoitoketjujen johtamisen tehostamiseksi on perustettu vastuualueiden yhteisiä ohjausryhmiä. Psykiatrian palvelualue on järjestänyt säännöllisesti hyvinvointialueen mielenterveyspalvelujen lääkärinkokouksia, joihin on kutsuttu mukaan lääkäreiden lisäksi myös mielenterveys- ja päihdepalvelujen johdon edustajia eri vastuualueilta.

Psykiatrisen avohoidon osalta tavoitteena oli nopeampi hoitoon pääsy ja yhdenvertainen palveluihin pääsy kaikille erikoisaloilla koko hyvinvointialueella. Näissä tavoitteissa ei ole edistytty toivotulla tavalla johtuen koko maan tasolla mielenterveyspalvelujen kysynnän lisääntymisestä. Hyvinvointialueella toteutettu mielenterveys- ja päihdepalvelujen hoidon porrastus etenee vähitellen, mutta sen jalkauttaminen vaatii edelleen aikaa. Näiden tavoitteiden mukainen työskentely jatkuu edelleen. Vuoden 2023 aikana yhteistyö psykiatrian eri erikoisalojen ja vastaavien perustason toimijoiden välillä on ollut aktiivista.

Talous

Psykiatrian palvelualueen alkuperäinen talousarvio ylitettiin 3,2 miljoonalla eurolla. Toiminnan menot ylittivät talousarvion 3,96 miljoonalla eurolla. Syynä tähän olivat pääsääntöisesti hoito muissa sairaaloissa (2,3 miljoonaa euroa), palkkakustannukset (1,8 miljoonaa euroa) sekä kalustehankinnat (81 000 euroa). Muista merkittävistä kuluieristä lääkäripalvelujen ostot vähenivät (170 000 euroa). Toimintatuottoja kertyi odotettua enemmän (757 000 euroa). Syynä tähän olivat sekä potilasmaksutuottojen lisääntyminen että alkuvuoden odotettua suuremmat tulot Jämsän laskutukseen liittyen.

9/2023 muutettuun talousarvioon verrattuna toiminnan menot lisääntyivät 885 000 euroa. Hoito muissa sairaaloissa lisääntyi vielä 315 000 euroa ja henkilöstökustannukset lisääntyivät 423 000 euroa. Toiminnan tuotot lisääntyivät 56 000 euroa.

Palkkakustannusten kasvu liittyy osastotoimintoihin. Erityisesti sairaalapalveluissa on tarvittu kroonisen ylipaikkatilanteen vuoksi lisää henkilökuntaa. Sijaisten saatavuusongelmien vuoksi oma henkilökunta on joutunut tekemään tuplavuoroja ja myös hälytyskorvauksia on kertynyt nopealla aikataululla lisävuoroihin hälyttämisestä. Vuoden aikana on toteutunut myös työehtosopimusten mukaisia palkankorotuksia ennakoitua enemmän. Hoito muissa sairaaloissa koostuu pääosin valtion mielisairaaloiden (Niuvanniemi, Vanha Vaasa) hoitajaksojen lisääntymisestä. Suurin osa niissä hoidettavista potilaista on THL:n hoitoon määräämiä. Tähän prosessiin meillä ei ole vaikutusmahdollisuutta. Pyrimme hoitajaksojen lyhentämiseen valtion mielisairaaloissa ja siten kustannusten parempaan hallintaan. Vuoden 2022 toteumaan verrattuna nämä kustannukset lisääntyivät vain 300 000 euroa. Vuoden 2023 budjettiin suunniteltua ostopalvelujen vähentämistä ei pystytty kuitenkaan toteuttamaan.

Ostopalvelulääkärikustannukset vähenivät lähinnä siitä syystä, että yrityksillä ei ollut tarjota toivottua määrää palveluntuottajia. Palvelualueen lääkäripalvelut on kuitenkin kyetty toteuttamaan kohtalaisen hyvin johtuen mm. siitä, että virkalääkäreiden rekrytoinnissa on onnistuttu hieman aiempaa paremmin ja usea erikoistuva lääkäri on valmistunut vuoden aikana erikoislääkäriksi.

9/2023 muutettuun talousarvioon suhteutuvat ylitykset liittyvät palkkakustannusten osalta uuden osastoyksikön (G7) avautumisesta nopealla aikataululla aikuisten sairaalapalveluihin. Hoito muissa sairaaloissa toteutui arvioitua suurempana. Oikeuspsykiatristen potilaiden hoitoprosesseja käynnistyi odotettua suurempi määrä. Myös kesän aikana jouduttiin siirtämään omilta osastoilta useita vaikeahoitoisia potilaita valtion mielisairaaloihin johtuen erityisesti vaikeasta ylipaikkatilanteesta sairaalapsykiatrialla.

Vuoden 2023 aikana käynnistyivät uudet osastohoitoyksiköt kaikilla kolmella erikoisalalla. Nämä muutokset ovat rauhoittaneet osastotoimintaa sekä aikuisten että nuorten yksiköissä ja lastenpsykiatrialla perinteisen osastohoidon ostot KYS:ssa ovat vähentyneet. Näiden

toimenpiteiden vaikutukset ostopalvelujen tarpeeseen tulevat näkymään paremmin vuoden 2024 aikana.

Palvelualueen taloutta on seurattu säännöllisesti kuukausittain palvelualueen johtotiimissä. Korjaavien toimenpiteiden toteuttamisen esteenä on ollut sekä psykiatrisen avo- että osastohoidon voimakas kysyntä. Nyt toteutuneet resurssilisäykset antavat aiempaa paremman mahdollisuuden kustannusten hallintaan.

Henkilöstö

Palvelualueen henkilöstön kokonaismäärä joulukuussa 2023 oli 432, josta lääkäreitä 35, hoitohenkilöstöä 320 ja muuta henkilöstöä (psykologit, sosiaalityöntekijät, toimintaterapeutit) 77. Vakituksia työntekijöitä oli 360 ja määräaikaista 72. Lääkäreistä suuri osa kuuluu määräaikaisiin, koska erikoistumiskoulutuksessa olevat lääkärit eivät täytä palvelualueen vakituisen lääkärin kelpoisuusehtoja (=erikoislääkärin tutkinto puuttuu). Henkilökunnan määrä oli vuotta aiemmin 409 ja lääkäreiden määrä oli 33. Henkilöstön kokonaismäärän kasvu liittyy LIPSYn, toisen nuorisopsykiatrian osaston ja aikuisten sairaalapsykiatrian osaston G7 avaamiseen vuoden 2023 aikana. Henkilökunnan sairauspoissaolojen määrä oli vuonna 2023 5,19 %, edellisenä vuonna 5,54 %.

Pula psykiatrian lääkäreistä on jatkunut jo pitkään, mutta lisäksi vaikeuksia on ollut sekä psykologien, sosiaalityöntekijöiden että sairaanhoitajien rekrytoinnissa. Myös määräaikaisten sijaisten rekrytointi on vaikeutunut aiempaan verrattuna.

Koulutusmenot palvelualueella vähenivät 8 % edellisvuodesta, koko toteuman ollessa 147 000 euroa. Koronapandemian aikana koulutuksissa siirryttiin paljolti etäkoulutuksiin ja tämä trendi on jatkunut edelleen. Pitkien koulutusten osalta noudatettiin edellisenä vuonna tehtyä ohjeistusta koulutuskustannusten korvauksista. Erikoissairaanhoidon tasoisen hoidon varmistaminen vaatii tulevaisuudessakin voimakasta panostamista koulutukseen kaikissa henkilöstöryhmissä.

Päivystys ja ensihoito

Toiminta

Päivystyspoliklinikalla hoidetaan kaikki hyvinvointialueella äkillisesti sairastuneet tai tapaturman uhriksi joutuneet potilaat. Potilaskäyntejä vuonna 2023 oli 74 692, käyntien määrä lisääntyi edellisvuoteen verrattuna 1,6 %. Päivystyspoliklinikalla toiminta ruuhkautui merkittävästi kesällä, koska potilaat eivät päässeet sujuvasti jatkohoitoon. Tilanne oli vaikein marraskuussa, jolloin keskimäärin 15 potilasta odotti arkiamujen Tilannekatsaus-palaverien mukaan jatkohoitopaikkaa. Koska potilaita odotti jatkohoitoon pääsemistä päivystyspoliklinikalla pitkään, jouduttiin päivystyksen henkilökuntaa kutsumaan töihin suunniteltujen vuorojen ulkopuolellakin.

Päivystysosastolla hoidetaan päivystyksellistä alle 2 vrk osastohoitoa tarvitsevat potilaat. Osasto toimii myös kohorttiyksikkönä infektio- ja epidemiapotilaille. Osaston potilasprofiili muuttui hieman vuonna 2023, mihin osaltaan vaikutti jatkohoitopaikkojen saatavuuden haaste. Tämän vuoksi osaston keskimääräinen hoitoaika kasvoi 2,1 vrk:een. Koronapandemia rauhoittui vuoden mittaan, joskin koronan vuoksi sairaalaan joutuneita potilaita hoidettiin loppusyksystä osastolla paljon. Hoitopäiviä osastolla oli 12,3 % enemmän kuin edellisellä vuonna. Sairaansijoja on ollut käytössä 35–40.

Ensihoidolla oli vuonna 2023 tehtäviä 42 955, joista Jämsän alueella 3 303. Edellisellä vuonna tehtäviä oli 40 981, mutta tuolloin Jämsän tehtävät eivät vielä olleet luvussa mukana. Ensihoidossa Jämsän alueella on vuonna 2023 toiminut kolme ensihoitoyksikköä, joista kaksi ympärivuorokautisena ja yksi ns. siirtokuljetusyksikkönä 12 t/vrk. Hankasalmen ja Konneveden ensihoitoyksiköissä on otettu tuotantokäyttöön kenttäjohtojärjestelmä (Kejo), jossa on sähköinen ensihoitokertomus. KoHTA-toiminnan (kotona tapahtuva hoidon tarpeen arviointi) ja ensihoitotoiminnan yhteistyö on laajentunut hyvinvointialueen luoteis-sektorilla.

Palvelualue vastaa hyvinvointialueen suuronnettomuusvalmiudesta ja varautuu muihin katastrofeihin (CBRN) sairaalan osalta. Toimimme tiiviisti yhdessä useiden viranomaisten kanssa ja teemme yhteistyötä myös muiden hyvinvointialueiden kanssa päivystyspotilaiden hyvän hoidon takaamiseksi.

Talous

Vuoden 2023 palkkaratkaisut nostivat henkilöstökustannuksia suunniteltua enemmän. Lomapalkkavelan muutos oli merkittävin tulosta heikentävä seikka.

Palveluiden ostoissa saatiin säästöjä karsimalla ja toteuttamalla vain aivan välttämättömät tarpeet. Asiakaspalveluiden ostoon palvelualue ei voi vaikuttaa, nämä ostot koskevat muualla kuin Keski-Suomen hyvinvointialueella tapahtuneita päivystyksellisiä hoitoja.

Vuoden 2023 loppupuolella hankittiin päivystyspoliklinikalle hengitystieinfektioiden aiheuttajien testilaitteet. Nämä korvaavat laboratoriossa tehtäviä kalliimpia tutkimuksia. Myös ns. laboratoriopaketit eli potilaista kerralla tilattavat tutkimukset korjattiin paremmin tarkoitusta vastaaviksi.

Yleislääkäritasoinen yöaikainen päivystys kilpailutettiin yhteistyössä Laaja-alaisen sosiaali- ja terveyskeskuksen kanssa. Toiminnan aloitus tapahtui 1.1.2024.

Henkilöstö

Hoitohenkilökunnan osalta päivystysalueella kaikki toimet oli vuonna 2023 täytetty, samoin määräaikaisista sijaisuuksista lähes kaikki. Kesällä päivystyspoliklinikalla oli sijaisten suhteen rekrytointihaasteita. Osa-aikatyön määrä on vähentynyt vuoteen 2021 verrattuna. Erilaisia häiriökorvauksia (mm. tuplavuorot, vuoronvaihdot, hälytysrahat) jouduttiin henkilökunnalle maksamaan elo-marraskuussa 114 % enemmän kuin vuonna 2022 siksi, että henkilökuntaa jouduttiin hälyttämään töihin suunniteltujen vuorojen ulkopuolelle hoitamaan jatkohoitopaikkaa odottavia potilaita. Kaikkiaan vuosien 2022 ja 2023 häiriökorvaukset olivat kuitenkin samaa tasoa.

Päivystysosastolla vuosi 2023 on ollut haastava hoitohenkilöstöressurssin suhteen. Henkilöstöä on vaihtunut paljon ja uusien hoitajien rekrytointi on ollut haastavaa. Lähihoitajia rekrytoitiin viisi vakituisiin toimiin, ja fysioterapeutteja rekrytoitiin kaksi määräaikaisiin tehtäviin toteuttamaan kuntouttavaa hoitotyötä. Päivystysosastolla kuten myös päivystyspoliklinikalla on työskennellyt osastoapulaisia tekemässä välillistä hoitotyötä, mikä keventää hoitajien työtaakkaa. Osastolle saatiin rekrytoitua apulaisosastonhoitaja.

Ensihoidossa osastonhoitajan ja kenttäjohtajien määrä on pysynyt ennallaan.

Sairaalapalvelut Nova

Toiminta

Sairaalapalvelut Novan palvelualue on monipuolisia potilaan laadukkaaseen ja turvalliseen hoitoon tähtääviä palveluita tarjoava palvelualue, jonka rooli potilaiden hyvän hoidon, lääkehuollon, kuntoutuksen ja erilaisten hoidollisten palveluiden antamisessa on merkittävä.

Palvelualueeseen kuuluu apuvälinepalvelut, sairaala-apteekki, vuodeosastopalvelut, hoitokeskus ja tilannekeskus, jossa keskeistä on keskitetyn henkilöstöresurssiyksikön toiminta. Kokonaisuutta johdetaan palvelujohtajan ja neljän palvelupäällikön voimin.

Sairaalapalveluiden Novan palvelualueella tarjottavat palvelut ovat kiinteä osa kliinisillä palvelualueilla toteutettavaa potilaiden kokonaisvaltaista hoitoa, tutkimusta ja kuntoutusta. Tavoitteenamme on luoda ja kehittää yhteistyössä muiden palvelualueiden ja vastuualueiden, yhteistyökumppaneiden kanssa potilaiden hoidollisia prosesseja niin, että palvelualueemme voi toimia sujuvasti ja kustannustehokkaasti potilaiden turvallisen ja hyvän hoidon takaamiseksi.

Toiminta pohjautuu uuteen voimassa olevaan Hyvinvointialueen strategiaan ja tavoitteisiin. Keski-Suomalaisille tuotetaan kansallisiin ja kansainvälisiin suosituksiin perustuvia oikea-aikaisia palveluita, hoitoja ja tutkimuksia yhteistyössä keskeisesti asiakkaan/ potilaan tarvitsemiin palveluihin liittyvien toimijoiden kanssa tavoitteena laadukas ja vaikuttava asiakaslähäinen palvelu. Erityistä huomiota kiinnitettiin asiakaspalveluun myönteisen asiakaskokemuksen tuottamiseksi asiakkaille, potilaille sekä heidän läheisilleen.

Toiminnassa tapahtuneet oleelliset muutokset liittyivät osastonsihteeripalveluihin, joiden toiminnallinen keskittäminen käynnistettiin tilinpäätösvuoden ensimmäisellä puolivuotiskaudella. Koko hyvinvointialueen kattava lääkehoitosuunnitelma valmisteltiin sairaala-apteekin johdolla, tiiviissä yhteistyössä professiovastaavien kanssa.

Vuonna 2023 vuodeosastohoitopäiviä oli 43 364 (+8,33 vuoteen 2022), hoitajaksoja kertyi 10 054, mikä oli +1,14 % verrattuna edelliseen vuoteen. Osastojen hoidonkuormitusprosentti oli keskimäärin 97 % (tavoitetaso 80–85 %) ja keskimääräinen hoitoaika oli 4,1 vrk. Varahenkilöstötoiminnan siirtämistä osaksi konsernipalveluiden HR-kokonaisuutta valmisteltiin erillisen projektin turvin.

Sairaala-apteekin oleellisempänä muutoksena vuonna 2023 oli lääkkeiden yksittäispakkausten lisäämien älylääkekapeilla. Vuodenvaihteessa yksittäispakkausten kokonaismäärä älylääkekaapeilla oli jo lähes 30 000 Unit dose pakkausta. Lisäksi sairaala-apteekki on osallistunut vahvalla työpanoksella koko hyvinvointialueen lääkehoitosuunnitelman tekemiseen ja kirjoittamiseen sekä sen jalkauttamiseen. Sairaala-apteekin lääkevalmistus tuottaa palveluja esim. silmäyksikölle. On hyödynnetty apteekin puhdastiloja lääkelagenulan jakamiseksi ruis-kuihin, jolloin on saatu yhdestä kalliista lääkeainepullosta annoksen useammalle potilaalle, ja tätä kautta on tullut säästöjä, sekä euroissa, mutta myös lääkehävikkiä on näin saatu

pienennettyä. Sairaala-apteekin antibioottirobotit saattavat käyttökuntoon vuosittain yhteensä noin 110 000 annosta antibiootteja, valmiita laimennoksia käytettäessä sairaanhoitajien työaika säästyy. Osa n. 21 000 annosta näitä käyttökuntoon saatettuja antibiootteja myydään Etelä-Savon hyvinvointialueelle.

Apuvälinekeskuksessa toteutettiin joitain henkilöstömuutoksia vuoden 2023 aikana: kommunikaatio-ohjaaja aloitti työt 4/23, yksi apuvälinealan asiantuntija palkattiin lisää, jonka vastuualueena ovat hyvinvointialueen palveluasumisen yksiköiden apuvälineiden hallinnointi, kaksi apuvälinehuoltajaa siirtyi lääkintäteknikalle, palvelupäällikkö vaihtunut 10/23. Apuvälinekeskuksen vuoden 2023 kehittämistoimenpiteet ovat toteutuneet suunnitelman mukaisesti. Sote-keskusten apuvälinepalvelupisteiden kanssa yhteistyötä tiivistettiin ja painopiste on ollut ohjeistuksen yhtenäistäminen apuvälineiden saatavuusperusteista. Yhteistyötä ja tehtävänjakoa selkeytetty lääkintäteknikan (huollot) sekä puhtauspalveluiden kanssa. Vuodeosastojen ja asumisyksiköiden apuvälineiden organisointi ja omistajuus on siirretty Apuvälinekeskuksen hallintaan. Puheterapian ostopalvelusta luopumista kartoitettu ja asiaa edistetty.

Vuoden 2023 aikana kaikki hyvinvointialueella työskentelevät osastonsihteerit siirtyivät hallinnollisesti Osastonsihteeripalveluiden alle. Samalla yhtenäistettiin nimikkeitä, työaikaumia ja tehtiin palkkaharmonisointia. Puhelinpalveluista tuli koko hyvinvointialueen puhelinvaihe. Etenkin alkuvuotta leimasi toimintatapojen ja vastuiden epäselvyys. Asioiden selvittelyyn, vastuuhenkilöiden etsimiseen ja ohjeistuksien saamiseen kului paljon työpanosta ja aikaa. Osastonsihteerityön käytänteiden yhtenäistämistä ja yhteistyön tiivistämistä eri yksiköihin on jatkettu. Haastetta on ollut osaavan henkilöstön saamisessa ja uusien työntekijöiden perehdyttämisessä. Puheentunnistuksen käyttöä on edistetty, tällä hetkellä noin 45 % kaikista saneluista tehdään puheentunnistuksella.

Talous

Merkittävät poikkeamat tilinpäätösvoiton talousarvioon ja poikkeamien syyt olivat: Palkkauksen perälautaratkaisu ja palkkauksen kertaerä (-700.000 euroa). Varahenkilöstön määrän suunnitelmallinen kasvattaminen, ei rahoitusta talousarvioissa, eikä eurosiirtoja kliinisiltä palvelualueilta (-250.000 euroa). Apuvälinepalveluissa apuvälineiden hankintahintojen korotukset, asiakaspalvelujen ostot ylittyivät 200 000 euroa kustannusvastuun muutoksen myötä (-400 000 euroa). Osastoilla tarvikeostot ylittyivät, koska hoitopäivien määrät lisääntyivät 3 333 päivällä (-300 000 euroa).

Vuoden 2023 aikana toteutetut korjaavat toimenpiteet ja niiden vaikutukset: Lainsäädännöstä/työehtosopimukseen tehtyihin muutoksiin on vaikea/mahdotonta/haastavaa vaikuttaa. Sopeuttamistoimenpiteitä on noudatettu.

Tilinpäätöksen vaikutus vuoden 2024 talousarvion toteuttamiseen ja arvio tulevasta kehityksestä. Varahenkilöstötoiminnan keskittäminen konsernipalveluihin muuttaa roolimme tuottajasta tilaajaksi, joten pystymme paremmin hallitsemaan taloutta. Apuvälinekeskuksessa

tavoitteena on entisestään selkiyttää apuvälineiden toimintaprosesseja. Siirtymäosasto tukee päivystyspoliklinikalla osastohoitoon odottavia potilaita, keventäen päivystyspoliklinikan työkuormaa. Osastonsihteerien keskittäminen yhteen toiminnalliseen yksikköön mahdollistaa työkierron.

Ostopalvelutoiminta kommunikaatio apuvälineiden arviointi – puheterapeuttityö omana toimintana. Palvelualueella ainoa investointisuunnitelmaan kirjattu kohde liittyi erityisen kalliiden apuvälineiden hankintaan.

Henkilöstö

Sairaalapalvelut Novan osastotoimintojen osalta henkilöstön saatavuushaasteet nousivat voimakkaasti esille vuoden 2023 aikana. Osastotoiminnassa ei ole lakisääteistä mitoitusvaadetta, mutta potilaiden hoitoisuus, yhden hengen potilashuoneet ja sairaala Novan rakenne on osoittanut sen, että henkilöstömitoitusta on ollut välttämätön nostaa alkuperäisen suunnitelman jälkeen (Novan muuton jälkeen). Vuokratyövoimaa ei ole ollut tarve käyttää.

Alueellinen osastotoiminta

Toiminta

Alueellinen osastotoiminta aloitti uutena palvelualueena Sairaalapalveluissa hyvinvointialueen käynnistyessä. Palvelualueelle yhdistyi perustason akuutin osastohoidon osastot, joita on ympäri hyvinvointialuetta yhteensä 12 eri toimipisteessä. Jämsän Jokilaakson sairaalan osastotoiminnot on ulkoistettu 8/2025 asti.

Osastojen käytäntöjä ja toimintamalleja on yhtenäistetty vuoden aikana. Perustason akuuteille osastoille (Sairaala Novan osastoilta tai päivystyksestä, terveysasemien päivystyksistä tai kiirevastaanotoilta) siirtyvien potilaiden sijoittamiseksi on luotu keskitetyn potilassijoittelun -toimintamalli, jonka avulla pystyttiin tehostamaan perustason akuuttien potilaspaikkojen yhteiskäyttöä koko hyvinvointialueella. Potilaat sijoitettiin ensisijaisesti oman kotikuntansa osastolle, mutta tarvittaessa hyödynnettiin myös muita hyvinvointialueen sisällä olevia Alueellisen osastotoiminnan vapaana olevia paikkoja. Potilaiden sijoittelussa huomioitiin osastojen erilaiset potilasprofiilit, henkilöstön osaaminen ja diagnostiikan saatavuus potilasturvallisuuden varmistamiseksi.

Lisäksi tiettyjen ammattiryhmien edustajia siirrettiin palkkarahoineen keskitettyihin palveluihin; mm. pitkäaikaiset laitoshoidon potilaat Pihtiputaan ja Viitasaaren osastoilla siirtyivät Koti- ja asumispalveluiden vastuualueen hallintaan, kuten myös kyseisten potilaiden hoitoon liittyvä henkilöstö. Proviisori siirtyi sairaala-apteekkiin, osastosihteerit siirtyivät osastonsihteeripalveluihin, sairaalahuoltajat siirtyivät puhtauspalveluihin ja 1.1.2024 alkaen satelliittidialyysien työntekijät siirtyivät munuaiskeskuksen alaisuuteen osaamisen ja yhtenäisen toimintamallin varmistamiseksi.

Alueellisen osastotoiminnan osastoille on ollut haasteita rekrytoida sairaanhoitajia jo ennen hyvinvointialueen käynnistymistä. Tilanne paheni vuoden 2023 aikana, koska 3-vuoro-osastotyö koetaan raskaaksi ja lisäksi koetaan, että palkka ei vastaa työn vaativuutta. Työntekijävajeen vuoksi jouduimme sulkemaan Jyväskylässä (Kyllössä) yhden osaston (30 sairaansijaa) helmikuun alussa 2023 ja Viitasaaren osaston (22 sairaansijaa) syyskuun alusta alkaen. Kumpaakaan osastoa ei saatu avattua loppuvuoden aikana uudestaan useista sairaanhoitajien rekrytointirytyksistä huolimatta. Tämän lisäksi jouduimme sulkemaan sairaansijoja lyhyeksi ajaksi monella muullakin eri osastolla, koska emme ole saaneet palkattua vakituisia työntekijöitä pois lähteneiden tilalle eikä sijaisia poissaoloihin.

Olemme pyrkineet lisäämään osastotoiminnan vetovoimaisuutta ja toiminnan laatua joidenkin osastojen profiloimisella. Kyllön osasto 1 on profiloitunut erityistason palliativisten ja saattohoitopotilaiden hoitoon, Kyllön osasto 2 on profiloitunut neurologisten (aivoverenkiertohäiriö) potilaiden hoitoon ja kuntoutukseen ja Kyllön osasto 3 on profiloitunut haasteellisten päihdeongelmaisten (huumeidenkäyttäjät) ja mielenterveyspotilaiden somaattiseen hoitoon.

Alueellista osastotoimintaa ja sairaansijojen riittävyttä haastoi henkilöstövajeen lisäksi myös osastoilla olevat, eteenpäin Koti- ja asumispalveluihin jonottavat potilaat, joilla ei ollut enää akuutin osastohoidon tarvetta. Näitä potilaita oli vuonna 2023 keskimäärin 35 / päivä ja nämä eteenpäin jonottajat veivät paikan muilta akuuttia osastohoitoa tarvitsevilta potilailta.

Talous

Palvelualueen tilikauden tulos jää noin 1,4 miljoonaa euroa alle vuodelle 2023 hyväksytyyn alkuperäisen talousarvion. Alkuperäinen talousarvio on tehty kuntien luovuttamien tietojen pohjalta.

Talousarvioon ilmoitetut tulot olivat noin 600 000 euroa pienemmät kuin tilikauden toteuma ja sekä maksutulot että myyntitulot toteutuivat ennakoitua suurempina. Tilikauden toimintakulut jäävät puolestaan liki 800 000 euroa alle alkuperäisen talousarvion johtuen palvelualueen henkilöstön saatavuuden haasteista sekä odotettua pienemmistä palveluiden ostoista.

Talousarviomuutoksina palvelualueen henkilöstön liikkumisen myötä henkilöstökulubudjetia on siirtynyt joitakin satoja tuhansia vuoden 2023 aikana eri palvelualueille ja vastuualueille.

Vuoden 2023 aikana kotisairaalan satelliittitoiminnan lisäämisellä maakunnan osastojen yhteyteen tavoiteltiin yhdenvertaista hoitoon pääsyä ja kalliimpien hoitomuotojen tarpeen vähentämistä yli palvelualuearajojen tarjoamalla potilaille mahdollisuuksia akuuttiosastohoitoa kevyempään hoitoon kotona.

Kotisairaalahoidon avulla vapautettiin perustason akuutin osastoiminnan sairaansijoja ja täten edesautettiin akuuttiosastojen mahdollisuuksia vastaanottaa potilaita erikoissairaanhoidosta jatkohoitoon oikea-aikaisesti. Kotisairaalan tarjoamalla KoHTA -toiminnalla pyrittiin hoidon tarpeen arviointikeinoin laskemaan Sairaala Novan päivystyksen kuormitusta estämällä turhia päivystyskäyntejä.

Palvelualueella pystyttiin luopumaan ostopalvelulääkäreiden käytöstä Jyväskylän osastojen osalta kasvattamalla oman vakituisen lääkärihenkilöstön määrää. Vuositasolla säästö lienee useamman kymmenen tuhannen euron suuruinen.

Palvelualueen vuoden 2024 talousarvion mukainen toimintakate on noin kuusi prosenttia pienempi kuin vuoden 2023 tilinpäätöksen toteutunut toimintakate. Talousarviota pyritään kaikin mahdollisin keinoin noudattamaan, mutta palvelualueeseen kohdistuva säästöpainne on vuodelle 2024 noin kahden miljoonan euron tuntumassa. Toisaalta vuoden 2024 asiakasmakuhinnastoon on tullut palvelualueen näkökulmasta merkittäviä muutoksia, mikä voinee osaltaan edesauttaa positiivisesti tulopuolen kehitykseen. Vuonna 2024 jatketaan kotisairaalasatelliitti -toiminnan laajentamista keinona laskea kustannuksia kautta linjan.

Alueellisessa osastotoiminnassa ei ollut suunniteltuja investointeja vuonna 2023.

Henkilöstö

Alueellisen osastotoiminnan osastojen henkilöstömitoitusta pyrittiin yhtenäistämään viime vuoden aikana. Perustason akuutissa osastotoiminnassa ei ole lakisääteistä henkilöstön mitoitusta, johon voisi nojata, mutta pyrimme noudattamaan omavalvonnan näkökulmaa riittävästä henkilöstömitoituksesta, jonka mukaan mitoitusta pitää olla korkeampi kuin koti- ja asumispalveluiden lakisääteinen mitoitusta (0,65). Arvioimme henkilöstömitoitustarpeen potilaiden hoitoisuuden mukaan päivittäin/vuorokohtaisesti ja suljimme tarvittaessa sairaansijoja henkilöstö- ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi ja otimme lisäpaikkoja väliaikaisesti käyttöön toisille osastoille mahdollisuuksien mukaan.

Hoitohenkilöstön rekrytointeja toteutettiin vuoden 2023 aikana eri osastoille ja myös määräaikaista rekrytointilisää hyödynnettiin vetovoiman lisäämiseksi, mutta aina sekään ei tuottanut tulosta.

Vuokratyövoimaan turvauduimme muutamia kertoja ja olisimme turvautuneet useammin, mutta kaikille alueille emme saaneet lisätyövoimaa edes ostopalvelun kautta.

TULOSLASKELMAOSAN TOTEUTUMINEN

Tuloslaskelmaosa sisältää eriä, joita seurataan käyttötalousosassa ja eriä, joita seurataan tuloslaskelmaosassa. Tuloslaskelmaosassa seurattavia määrärahoja ja tuloarvioita ovat valtion rahoitus, rahoitustulot ja -menot sekä satunnaiset erät.

Tuloslaskelmaosan erät, esimerkiksi toimintatulot ja toimintamenot, esitetään samalla tarkkuustasolla kuin ne on esitetty talousarviossakin.

1 000 €	TA 2023	Muutokset 2023	TA/M 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama- %
Toimintatulot	172 305	10 832	183 136	200 209	17 072	9,3 %
Myyntitulot	40 508	16 841	57 349	56 365	-984	-1,7 %
Maksutulot	80 817	-2 661	78 155	84 243	6 088	7,8 %
Tuet ja avustukset	37 169	-268	36 901	44 887	7 985	21,6 %
Muut toimintatulot	13 810	-3 079	10 731	14 713	3 982	37,1 %
Toimintamenot	-1 269 911	-118 017	-1 387 928	-1 426 020	-38 092	2,7 %
Henkilöstömenot	-582 475	-39 198	-621 673	-631 381	-9 707	1,6 %
Palvelujen ostot	-490 568	-55 089	-545 656	-586 855	-41 199	7,6 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-81 286	-16 226	-97 513	-100 073	-2 560	2,6 %
Avustukset	-38 736	1 046	-37 690	-21 232	16 458	-43,7 %
Muut toimintamenot	-76 846	-8 550	-85 395	-86 478	-1 083	1,3 %
Toimintakate	-1 097 606	-107 185	-1 204 791	-1 225 811	-21 020	1,7 %
Valtion rahoitus	1 100 506	58 719	1 159 225	1 158 863	-361	0,0 %
Rahoitustulot ja -menot	-6 900	-3 040	-9 940	-7 487	2 453	-24,7 %
Korkotulot muilta	0	0	0	3 018	3 018	-
Muut rahoitustulot muilta	300	560	860	1 587	727	84,5 %
Korkomenot	-7 200	-3 600	-10 800	-11 989	-1 189	11,0 %
Muut rahoitusmenot	0	0	0	-103	-103	-
Vuosikate	-4 000	-51 506	-55 507	-74 435	-18 928	34,1 %
Poistot ja arvonalentumiset	-40 000	1 039	-38 961	-39 062	-101	0,3 %
Suunnitelman mukaiset poistot	-40 000	1 039	-38 961	-39 062	-101	0,3 %
Tilikauden tulos	-44 000	-50 467	-94 468	-113 497	-19 029	20,1 %
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	-	-	-	-	-	-
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	-	-	-	-	-	-
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	-	-	-	-	-	-
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-44 000	-50 467	-94 468	-113 497	-19 029	20,1 %

TA2023 tieto on aluevaltuuston 29.11.2022 hyväksymän talousarvion mukainen tieto eikä siinä ole huomioitu käyttösunnitelmassa myöhemmin tehtyjä tulo- ja menolajikohtaisia täsmennyksiä.

INVESTOINTIOSAN TOTEUTUMINEN

1 000 €	TA 2023	Muutokset 2023	TA/M 2023	Toteuma 2023	Poikkeama	Poikkeama- %
Rakennukset, netto	-200	0	-200	-191	9	-4 %
Sairaala Novan muutostyöt	-200	0	-200	-191	9	-4 %
Laite- ja kalustohankinnat, netto	-350	350	0	-47	-47	-
Sairaala Novan kiinteistötekniset laitteet	-350	350	0	0	0	-
Muut laitteet ja kalusto	0	0	0	-47	-47	-
ICT ja aineettomat hyödykkeet, netto	-2 767	2 320	-397	-2 877	-2 480	625 %
Tietojärjestelmät, Sote*	-8 002	8 366	414	-2 161	-2 575	-622 %
Tietojärjestelmät, Konsernipalvelut	-2 180	1 900	-280	-300	-20	7 %
Tietojärjestelmät, Yhteiset	0	-80	-80	-311	-231	289 %
ICT Laite/Infra	-1 250	1 094	-156	-711	-555	356 %
Pelastustoimen ICT-investoinnit	-435	0	-435	-58	377	-87 %
Rahoitusosuudet	9 100	-8 960	140	664	524	375 %
Muut investoinnit, netto	-1 650	148	-1 502	-1 040	462	-31 %
F1F245 -vuokrarakennuksen muutos- ja korjaustyöt	-650	-350	-1 000	-1 038	-38	4 %
Muihin vuokratiloihin tehtävät muutostyöt	-1 000	500	-500	0	500	-100 %
Osakkeet	0	-2	-2	-2	0	0 %
Omaisuuksien luovutukset	0	7 935	7 935	7 935	0	0 %
Rakennukset	0	7 935	7 935	7 935	0	0 %
Yhteensä, netto	-4 967	10 753	5 836	3 780	-2 056	-35 %
Menot	-14 067	11 778	-2 239	-4 820	-2 581	115 %
Tulot	9 100	-1 025	8 075	8 599	524	6 %

Tietojärjestelmä, Sote -investointikohteen syksyn 2023 talousarviomuutoksen käsittelyn yhteydessä lähtötietona käytetty ta 2023 -luku on ollut virheellinen. Tästä syystä aluevaltuuston 14.11.2023 päättämä muutettu talousarvio poikkeaa alkuperäisen talousarvion + hyväksytyjen muutosten summasta. Muutetun talousarvion määräraha olisi pitänyt olla 464 t€.

Rakennusinvestointien perustelut

Sairaala Novan muutostöihin sisältyi ulko-ovien muutostyöt. Perusteena muutokselle oli energiasäästö, sekä ovien toiminta normaali- ja savunpoistotilanteessa. Ovien toiminnassa oli havaittu puutteita, jotka eivät liittyneet takuuseen vaan toiminnallisuuteen.

Laite- ja kalustoinvestointien perustelut

Sairaala Novan kiinteistötekniisten laitteiden osalta investoinnin toteutus on siirretty vuodelle 2024 käyttötalouden puolelle. Laite- ja kalustoinvestointeina toteutettiin kalliiden apuvälineiden investointeja, jotka alun perin, talousarvion mukaisesti tuli toteuttaa investointeja vastaavien sopimusten kautta.

ICT ja aineettomien hyödykkeiden perustelut

Tietojärjestelmät, Sote -poikkeamaluku on virheellinen. Aluevaltuuston 14.11.2023 päätöksessä on virheellisesti talousarviomuutoksena esitetty sitoumusvuoden mukainen muutos. Tietojärjestelmät, Sote muutettuna määrärahana olisi investointien toteumavuoden mukaisesti pitänyt esittää -1 437 tuhatta euroa ja talousarviomuutoksena 6 565 tuhatta euroa. Talousarviomuutoksen käsittelyssä määrärahana on esitetty sitoumusvuoden mukaisesti -8 000 tuhatta euroa ja talousarviomuutoksena 8 366 tuhatta euroa.

Osa suurimmista investoinneista siirtyi rahoitettavaksi erillisestä vakiinnuttamis- ja kehittämisrahasta, minkä lisäksi huomattava osa hankkeista toteutui suunniteltua pienempinä tai aloitus siirtyi osin tai kokonaan myöhemmin toteutettavaksi. Tämän vuoksi investointien toteuma on huomattavasti talousarviota pienempi ja siten myös muutettuna talousarviona on rahoitusosuutta vain 140 tuhatta euroa.

Tietojärjestelmät, Sote sisältää mm. potilastietojärjestelmien päivityskuluja, Selainlaboratorio-järjestelmän käyttöönoton, ekg-arkiston laajennuksen sekä leikkaus-anestesia-teho-järjestelmien käyttöönoton valmistelukustannuksia. *Tietojärjestelmät, Konsernipalvelut* sisältää mm. työajanseurantajärjestelmän vaihdon, materiaalityötoimen toiminnanohjauksen oheisjärjestelmävaihdon sekä työvuorosuunnittelun muutostöitä. *Tietojärjestelmät, Yhteiset* sisältää mm. liikkeenluovutusten valmistelukustannuksia, hyvinvointialueen ICT-muutoshankkeen lopputöitä sekä datakeskukseen ja tietoliikenteeseen liittyviä muutostöitä. *ICT Laite/Infra* -erä koostuu valtaosin hyvinvointialueen ICT-muutoshankkeen laitehankinnoista. *Pelastustoimen ICT-investoinnit* koskevat pääasiassa Pelastustoimen turvallisuusverkkoa.

Muiden investointien perustelut

Muissa investoinneissa toteutui vuokratarkennuksiin tehdyt muutos- ja korjaustyöt.

Lisäksi Keski-Suomen hyvinvointialue osti vuoden 2023 aikana uusien perustettujen ruokapalveluyhtiön osakkeita seuraavasti:

- Hyvinvointialue osti yhden osakkeen Kivijärven kunnalta Kivijärvenhelmi Oy:stä (1 000 euroa)
- Hyvinvointialue osti yhden osakkeen Kinnulan kunnalta Kinnulan ruokapalvelu Oy:stä (1 000 euroa).

Omaisuuksien luovutukset

Kukkulan kaupan II-vaiheen kauppa toteutui 29.12.2023 aluevaltuuston 9.5.2023 päätöksen mukaisesti.

Lainanottovaltuuksien käyttö investointien rahoittamiseen

Hyvinvointialueiden investointeja rajoittaa valtioneuvoston vahvistama lainanottovaltuus. Lainanottovaltuus koskee pitkäaikaisia eli yli vuoden pituisia lainoja. Investointisuunnitelma ja siten talousarvion investointiosa ei saa olla ristiriidassa hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa, eli lainanottovaltuuden perusteella otettavaksi suunnitellun lainarahoituksen sekä mahdollisen muun rahoituksen tulee kattaa suunnitelman sisältävät menot.

Keski-Suomen hyvinvointialueella ei ollut lainanottovaltuutta vuodelle 2023, eikä siihen haettu muutosta.

RAHOITUSOSAN TOTEUTUMINEN

Rahoituslaskelmaosan toteutumisvertailussa osoitetaan, miten hyvinvointialueen menot on rahoitettu verrattuna talousarvioon.

TALOUSARVION RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU

1 000 €	TA 2023	Muutokset 2023	TA/M 2023	Toteuma 2023	Poikkeama Poikkeama	Poikkeama- %
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA						
Toiminnan rahavirta	-4 000	-51 506	-55 506	-74 916	-19 410	35 %
Vuosikate	-4 000	-51 506	-55 506	-74 435	-18 929	34 %
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0	-
Tulorahoituksen korjauserät	0	0	0	-481	-481	-
Investointien rahavirta	-4 967	18 688	13 721	3 780	-9 941	-72 %
Investointimenot	-14 067	11 778	-2 289	-4 820	-2 531	111 %
Rahoitusosuudet investointimenoihin	9 100	-1 025	8 075	664	-7 411	-92 %
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0	7 935	7 935	7 935	0	0 %
Toiminnan ja investointien rahavirta	-8 967	-32 818	-41 785	-71 137	-29 351	70 %
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA						
Lainakannan muutokset	-8 872	0	-8 872	3 128	12 000	-135 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	13 000	0	13 000	13 000	0	0 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-21 872	0	-21 872	-21 872	0	0 %
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	12 000	12 000	-
Oman pääoman muutokset	0	503	503	0	-503	-100 %
Muut maksuvalmiuden muutokset	-4 550	4 550	0	-30 784	-30 784	-
Rahoituksen rahavirta	-13 422	5 053	-8 369	-27 656	-19 287	230 %
Rahavarojen muutos	-22 389	10 106	-29 738	-98 793	-69 055	232 %

YHTEENVETO VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVIA TALOUDEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISESTA

Laskelmassa esitetään aluevaltuustoon nähden sitovat talouden tavoitteet vuonna 2023.

ALUEVALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TALOUDEN TAVOITTEET VUONNA 2023

1 000 €	TA 2023	Muutokset 2023	TA/M 2023	TP 2023	Poikkeama	Poikkeama %
KÄYTTÖTALOUS (Toimintakate)						
Strateginen johtaminen ja järjestäminen	-9 078	364	-8 713	-9 301	-588	7 %
Johtamisen tukipalvelut	-148 219	-23 157	-171 376	-178 490	-7 114	4 %
Palvelutuotannon tukipalvelut	-80 420	18 477	-61 943	-63 022	-1 079	2 %
Keski-Suomen pelastuslaitos	-32 793	0	-32 793	-29 997	2 795	-9 %
Sosiaali- ja terveyspalvelut toimialan keskitetyt palvelut	-573	-1 204	-1 777	-3 234	-1 457	82 %
Lasten, nuorten ja perheiden palvelut	-102 566	-11 219	-113 785	-120 626	-6 841	6 %
Koti- ja asumispalvelut	-207 076	-33 058	-240 134	-231 951	8 182	-3 %
Laaja-alainen sosiaali- ja terveyskeskus	-205 301	-30 795	-236 096	-248 771	-12 675	5 %
Sairaalapalvelut	-311 580	-26 594	-338 174	-340 419	-2 245	1 %
TULOSLASKELMA						
Valtion rahoitus	1 100 506	58 719	1 159 225	1 158 863	-361	0 %
Rahoitustulot ja -menot	-6 900	-3 040	-9 940	-7 487	2 453	-25 %
RAHOITUSOSA						
Lainakannan muutokset	-8 872	0	-8 872	3 128	12 000	-135 %
INVESTOINTIOSA						
Rakennukset	-200	0	-200	-191	9	-4 %
Laite- ja kalustohankinnat	-350	350	0	-47	-47	-
ICT- ja muut aineettomat hyödykkeet	-2 767	2 320	-397	-2 877	-2 480	625 %
Muut investoinnit	-1 650	148	-1 502	-1 040	462	-31 %

TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

TULOSLASKELMA

	2023	2022
Toimintatuotot	200 208 587,40	19 087 494,39
Myyntituotot	56 365 363,38	0,00
Maksutuotot	84 243 417,99	0,00
Tuet ja avustukset	44 886 756,09	19 087 494,39
Muut toimintatulot	14 713 049,94	0,00
Toimintakulut	-1 426 019 774,80	-19 085 863,35
Henkilöstökulut	-631 380 783,32	-1 521 060,19
Palkat ja palkkiot	-507 980 986,97	-1 324 534,80
Henkilöstösivukulut	-123 399 796,35	-196 525,39
Palvelujen ostot	-586 855 156,46	-17 411 906,16
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-100 073 028,91	-1 358,21
Avustukset	-21 232 335,26	-64 070,67
Muut toimintakulut	-86 478 470,85	-87 468,12
Toimintakate	-1 225 811 187,40	1 631,04
Valtion rahoitus	1 158 863 332,59	0,00
Rahoitustuotot ja -kulut	-7 486 881,21	-1 631,04
Korkotuotot	3 017 770,55	10,17
Muut rahoitustuotot	1 586 988,35	569,53
Korkokulut	-11 988 625,78	0,00
Muut rahoituskulut	-103 014,33	-2 210,74
Vuosikate	-74 434 736,02	0,00
Poistot ja arvonalentumiset	-39 062 014,08	0,00
Suunnitelman mukaiset poistot	-39 062 014,08	0,00
Tilikauden tulos	-113 496 750,10	0,00
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)		
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)		
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)		
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-113 496 750,10	0,00

RAHOITUSLASKELMA

	2023	2022
Toiminnan rahavirta	-74 916 207,42	0,00
Vuosikate	-74 434 736,02	0,00
Satunnaiset erät, netto	0,00	0,00
Tulorahoituksen korjauserät	-481 471,40	0,00
Investointien rahavirta	3 779 678,89	0,00
Investointimenot	-4 819 512,46	-34 277,00
Rahoitusosuudet investointimenoihin	664 426,35	34 277,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustul	7 934 765,00	0,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	-71 136 528,53	0,00
Rahoituksen rahavirta	-27 656 481,69	95 119 755,91
Antolainauksen muutokset	0,00	0,00
Antolainasaamisten lisäys	0,00	0,00
Antolainasaamisten vähennys	0,00	0,00
Lainakannan muutokset	3 127 539,48	0,00
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	13 000 000,00	0,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-21 872 460,52	0,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos	12 000 000,00	0,00
Oman pääoman muutokset	0,00	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	-30 784 021,17	95 119 755,91
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutoks	1 361 110,08	0,00
Vaihto-omaisuuden muutos	1 436 121,64	0,00
Saamisten muutos	-33 606 958,67	-6 488 508,44
Korottomien velkojen muutos	25 705,78	101 608 264,35
Rahavarojen muutos	-98 793 010,22	95 119 755,91
Rahavarat 31.12.	18 334 536,51	96 703 823,48
Rahavarat 1.1.	117 127 546,73	1 584 067,57

Rahoituslaskelman rahavarat ja taseen muutokset eivät ole hyvinvointialueen päättävän taseen 31.12.2022, vaan avaavan taseen 1.1.2023 mukaiset. Tämän vuoksi rahavarojen saldo ei täsmää vuoden 2022 lopussa ja vuoden 2023 alussa.

TASE

VASTAAVAA	2023	2022
PYSYVÄT VASTAAVAT	473 768 972,57	0,00
Aineettomat hyödykkeet	35 156 700,34	0,00
Aineettomat oikeudet	19 425 688,14	0,00
Muut pitkävaikutteiset menot	15 731 012,20	0,00
Aineelliset hyödykkeet	424 164 676,61	0,00
Maa- ja vesialueet	19 933 831,51	0,00
Rakennukset	373 325 565,25	0,00
Kiinteät rakenteet ja laitteet	15 572 558,17	0,00
Koneet ja kalusto	13 100 096,65	0,00
Muut aineelliset hyödykkeet	1 347 953,45	0,00
Ennakkomaksut ja keskenkäiset hankinnat	884 671,58	0,00
Sijoitukset	14 447 595,62	0,00
Osakkeet ja osuudet	12 851 454,01	0,00
Muut saamiset	1 596 141,61	0,00
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	9 642,89	0,00
Lahjoitusrahastojen varat	9 642,89	0,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT	175 467 152,89	103 358 496,49
Vaihto-omaisuus	5 073 302,04	0,00
Aineet ja tarvikkeet	5 041 262,04	0,00
Muu vaihto-omaisuus	32 040,00	0,00
Saamiset	152 059 314,34	6 654 673,01
Pitkäaikaiset saamiset	49 422,48	0,00
Pitkäaikaiset lainasaamiset	49 422,48	0,00
Lyhytaikaiset saamiset	152 009 891,86	6 654 673,01
Lyhytaikaiset myyntisaamiset	57 554 257,21	0,00
Lyhytaikaiset lainasaamiset	874,25	0,00
Lyhytaikaiset muut saamiset	9 171 374,02	2 659 982,63
Lyhytaikaiset siirtosaamiset	85 283 386,38	3 994 690,38
Rahat ja pankkisaamiset	18 334 536,51	96 703 823,48
VASTAAVAA YHTEENSÄ	649 245 768,35	103 358 496,49
VASTATTAVAA	2023	2022
OMA PÄÄOMA	-105 899 253,46	0,00
Peruspääoma	7 597 495,98	0,00
Edell. tilikausien ylijäämä (alijäämä)	0,66	0,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-113 496 750,10	0,00
PAKOLLISET VARAUKSET	18 513 192,61	0,00
Muut pakolliset varaukset	18 513 192,61	0,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	1 411 124,55	0,00
Valtion toimeksiannot (pääomat)	503 000,00	0,00
Lahjoitusrahastojen pääomat	398 198,75	0,00
Muut toimeksiantojen pääomat	509 925,80	0,00
VIERAS PÄÄOMA	735 220 704,65	103 358 496,49
Pitkäaikainen	472 252 840,14	0,00
Pitkäaikaiset lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	472 245 962,14	0,00
Pitkäaikaiset muut velat	6 878,00	0,00
Lyhytaikainen	262 967 864,51	103 358 496,49
Lyhytaikaiset lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	35 387 883,52	0,00
Lyhytaikaiset lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Lyhytaikaiset saadut ennakot	958,39	0,00
Lyhytaikaiset ostovelat	83 484 764,92	10 825 967,26
Lyhytaikaiset muut velat	14 013 854,35	93 776,78
Lyhytaikaiset siirtovelat	130 080 403,33	92 438 752,45
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	649 245 768,35	103 358 496,49

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 2023

1) Arvostus- ja jaksotusperiaatteet ja -menetelmät

Hyvinvointialueelle siirtyminen

Hyvinvointialueet perustettiin lainsäädännöllä 1.7.2021. Valmistelun aikaisesta toiminnasta on laadittu hyvinvointialueen tilinpäätös vuosilta 2021 ja 2022. Sosiaali- ja terveystieteiden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueelle 1.1.2023.

Vertailutietona esitetään vuoden 2022 tilinpäätös, joka ei ole vertailukelpoinen vuoden 2023 tilinpäätökseen. Siirrot luovuttavista organisaatioista Keski-Suomen hyvinvointialueelle tehtiin voimaanpanolain 20§, 23§, 24§ ja 42§ mukaisesti. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin toiminta siirtyi varoineen, velkoineen ja sitoumuksineen Keski-Suomen hyvinvointialueelle. Muista organisaatioista siirtyvä toiminta siirtyi myös voimaanpanolain mukaisesti mm. irtaimisto ja lomapalkkavelka.

Hyvinvointialuelainsäädännön mukaisesti Keski-Suomen sairaanhoitopiirin toiminta on päättynyt 31.12.2022. Liikelaitos Seututerveyskeskus on lakkautettu 31.12.2022.

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteen perusteella tilinpäätöksessä on jaksotettu tuloja ja menoja, joista seuraavat ovat merkittäviä.

Vuoden 2024 puolella maksuun tulevat palkat sosiaalikuluneen on 12 Me.

Työaikapankin- ja flexim-työajanseurannan saldoa on jaksotettu 1,8 Me.

Lomapalkkoja ja lomarahoja on jaksotettu sosiaalimenoineen yhteensä 86,9 Me.

Tietojärjestelmän systeemivirheen vuoksi lomapalkoista puuttuu 0,8 Me. Asia on havaittu 14.3.

Tuloennakoihin on jaksotettu valtionavustuksia 18,4 Me.

Siirtosaamisiin on jaksotettu Valtiovarainministeriön vuonna 2024 maksama kertakorvaus 48,2 Me.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoa vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa Suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Kukkulan kauppa sisältää sairaala-alueen rakennuksia ja maa-alueita.

Kukkulan kaupan II-vaiheen kauppa toteutui 29.12.2023. Kauppahinta oli 7,9 me.

Kukkulan kaupan III-vaihe toteutuu myöhemmin. Näiden myytävien rakennusten osalta ei ole tehty poistoja, koska rakennusten myyntihinta on laskettu tietyn hetken arvon mukaisesti, jolloin arvo on ns jäädytetty.

Rahoitusosuuksia investoinneille on myönnetty ja kirjattu 0,66 Me.

Poistoja on kirjattu vuonna 2023 39 Me.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitusluonteiset erät on merkitty taseeseen hankintamenoon.

Vaihto-omaisuuden arvostus

Materiaalitoimen varastojen, apteekkivaraston sekä lääkintätekniiikan varaston vaihto-omaisuus on merkitty taseeseen FIFO-periaatteen mukaisesti hankintameno määräisenä.

Muista varastoista on kirjattu varaston muutos vuoden vaihteessa.

Hyvinvointialueen yhtenäisen käytännön vuoksi taseessa olleet osastokohtaiset varastot, 1,56 me, on kirjattu kuluksi.

Saamiset

Saamiset on kirjattu todelliseen arvoonsa.

Saatavia on poistettu vuosilta 2019 - 2023 yhteensä 0,51 Me.

Johdannaissopimusten käsittely

Johdannaissopimukset sisältävät lainoihin liittyviä koronvaihtosopimuksia, korkokatto- ja korkolattiasopimuksia, jotka on tehty korkomenojen suojaamistarkoituksessa.

Korkosuojausten tulosvaikutukset realisoituvat sopimusten vaikutusaikana.

Korkojohdannaisista aiheutuneet kassavirrat on kirjattu tilikauden aikana korkokulujen oikaisuksi.

Pakolliset varaukset

Potilasvahinkovakuutuksen vastuun määrä on 19,9 Me 31.12.2023, josta 18,5 Me on kirjattu pakolliseksi varaukseksi. Ympäristövastuun määrä on 10 te 31.12.2023, pilaantuneen maa-aineen puhdistusvastuu.

Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

- 2) Tuloslaskelman esittämistavan muutokset
Ei ilmoitettavaa
- 3) Oikaisut edellisen tilikauden tietoihin
Ei ilmoitettavaa
- 4) Edellisen tilikauden tietojen vertailukelpoisuus
Tilikaudella 2022 tilinpäätöksessä on mukana hyvinvointialueen valmistelevat toimenpiteet. Sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueelle 1.1.2023. Hyvinvointialuemuutoksesta johtuen vuoden 2023 tiedot eivät ole vertailukelpoisia vuoden 2022 lukujen kanssa.
- 5) Aikaisempiin tilikausiin kohdistuvat tuotot ja kulut sekä virheiden korjaukset
Ei ilmoitettavaa

Konsernitilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Keski-Suomen hyvinvointialue yhdessä sen 100 % omistaman tytäryhtiön CeFICT Oy:n ja Sairaala Novan säätiö s.r.:n kanssa muodostavat hyvinvointialuekonsernin.

CeFICT Oy:llä ei ole olemassaolon aikana ollut toimintaa ja yhtiön purkaminen osakeyhtiölain mukaisella menettelyllä on parhaillaan käynnissä. Sairaala Novan säätiö s.r. on itsenäinen oikeushenkilö. Säätiöllä ei ole omistajia, osakkaita tai jäseniä. Sairaala Novan säätiö on katsottu hyvinvointialueen tytäryhteisöksi ja konsernin osaksi, koska hyvinvointialueella on oikeus nimetä säätiön hallitus.

Hyvinvointialueella on kolme osakkuusyhtiötä ja omistuksia 26 muussa yhtiössä.

Vuoden 2023 konsernitilinpäätös on päätetty jättää laatimatta. Yhdistelemättä jätettyjen yhtiöiden ja hyvinvointialueen keskinäisen omistuksen ja sisäisten erien tarkempi tarkastelu on osoittanut, että yhdistelemättä jättäminen ei olennaisesti vaikuta hyvinvointialueen tilikauden tuloksen muodostumiseen ja taloudelliseen asemaan. Konsensitilinpäätöksen laatimatta jättäminen antaa oikean ja riittävän kuvan hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta tilinpäätöshetkellä. Omistuksia muissa yhteisöissä -liitetiedoissa 17 - 20, on annettu konsernitilinpäätöstä vastaavat tiedot

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

6) Toimintatuotot tehtäväalueittain	2023	2022
Sosiaali- ja terveyspalvelut	159 061 957	0
Pelastustoimi	5 898 771	0
Konsernipalvelut	35 247 860	19 087 494
Toimintatuotot yhteensä	<u>200 208 588</u>	<u>19 087 494</u>
7) Valtion rahoitus eriteltynä	2023	2022
Yleishallinto	0	19 087 494
Pelastustoimi	26 460 410	0
Sosiaali- ja terveyshuolto	1 132 402 923	0
Valtion rahoitus yhteensä	<u>1 158 863 333</u>	<u>19 087 494</u>
8) Palvelujen ostojen erittely	2023	2022
Asiakaspalvelujen ostot	310 846 951	0
Muiden palvelujen ostot	276 008 206	17 411 906
Palvelujen ostot yhteensä	<u>586 855 157</u>	<u>17 411 906</u>
9) Valtuustoryhmille annetut tuet eriteltynä	2023	2022
Keski-Suomen Vihreät ry	17 500	5 000
Keskustan Keski-Suomen piiri ry	43 483	18 000
SDP:n Keski-Suomen piiri ry	40 000	16 000
Keski-Suomen Kokoomus ry	27 500	9 167
Keski-Suomen Vasemmisto ry	14 552	6 000
Perussuomalaisten Keski-Suomen Piiri	17 500	7 000
Suomen Kristillisdemonkraatit	0	2 000
Vapauden liitto -aluevaltuustoryhmä	0	1 000
Vuodelle 2023 siirtyvä	0	-96
Valtuustoryhmien tuet yhteensä	<u>160 535</u>	<u>64 071</u>

10) Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenoista arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Poistosuunnitelma on hyväksytty aluevaltuustossa 29.11.2022.

Poistomenetelmä: Tasapoisto

Arvioidut poistoajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit ovat:

		%
Aineettomat oikeudet, Tietokoneohjelmistot	5 - 10 vuotta	20-10
Muut pitkävaikutteiset menot	2 - 30 vuotta	50-3,33
Maa- ja vesialueet	ei poisteta	0
Rakennukset	5 - 30 vuotta	20-3,33
Kiinteät rakenteet ja laitteet	6 - 15 vuotta	16,7-6,7
Koneet ja kalusto	3 - 10 vuotta	33,3-10
Muut aineell. hyödykkeet, taide- ja arvoesineet	ei poisteta	0
Keskeneräiset hankinnat	ei poisteta	0

2023

Pienet käyttöomaisuushankinnat, joiden hankintameno alle 10 000 euroa, on kirjattu vuosikuluksi. 3 532 918,79

11) Pakollisten varausten muutokset

	2023	2022
Potilasvahinkovakuutusvastuu 1.1.	18 957 337	0
Ympäristövastuu, pilaantuneen maa-aineen puhdistusvasi	10 089	0
Muutos tilikaudella: Potilasvakuutuksen vähennys	-454 233	0
Pakolliset varaukset 31.12.	18 513 193	0

12) Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely
Ei ilmoitettavaa

13) Rahoitustuottoihin sisältyvien olennaisten erien erittely

	2023	2022
Muut korkotuotot	3 017 771	10
Kerrostuottotilin talletuskorko 24.2.-31.12.2023	2 617 532	0
Oma Säästöpankin sijoituksen korkotuotto	228 750	0
Oma Säästöpankin sijoituksen korkotuotto	123 502	0
Loput korkotuotot yhteensä	47 987	0
Osinkotuotot	1 586 988	450
Jokilaakson Terveys Oy	670 000	0
Fimlab Laboratoriot Oy	861 430	0
Loput rahoitustuotot yhteensä	55 558	0
	4 604 759	460

14) Erittely poistoeron muutoksista
Ei ilmoitettavaa

Tasetta koskevat liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

15) Kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoma-alennukset
Ei ilmoitettavaa

16) Tiedot pysyvistä vastaavista tase-eräkohtaisesti

	Aineettomat oikeudet	Keskeneräiset aineettomat oikeudet	Muut pitkävaik. menot	Keskeneräiset muut pitkäv.menot	Maa-alueet	Kiinteistöjen liittymismaksut	Rakennukset
Poistamaton hankintameno 1.1.2023	33 881 313,62	1 647 577,42	9 824 275,51	1 489 857,53	19 679 520,65	627 310,07	393 951 137,49
Lisäykset tilikauden aikana	3 050,00	0,00	2 148 935,91	1 715 880,72	0,00	0,00	0,00
Rahoitusosuudet tilikaudelta	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikauden aikana	0,00	0,00	0,00	0,00	-372 999,21	0,00	-7 534 527,40
Siirrot erien välillä	3 272,35	-1 141 819,17	2 280 187,94	-1 138 368,77	0,00	0,00	0,00
Tilikauden poisto	-14 461 947,83	-505 758,25	-589 756,64	0,00	0,00	0,00	-13 091 044,84
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Aktivoidut korkomenot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.2023	19 425 688,14	0,00	13 663 642,72	2 067 369,48	19 306 521,44	627 310,07	373 325 565,25

Arvonkorotukset

Olennaiset lisäpoistot eriteltynä (sisältyvät tilikauden poistoihin):

Kertapoistot	0,00	-505 758,25	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
--------------	------	-------------	------	------	------	------	------

	Keskeneräiset hankinnat Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Keskeneräiset hankinnat Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet Taide- ja arvoesineet	Kom-rah.osuudet kohdistamaton	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.2023	0,00	17 315 875,80	21 699 811,91	673 198,10	1 347 953,45	0,00	502 137 831,55
Lisäykset tilikauden aikana	191 221,69	0,00	73 746,00	684 678,14	0,00	0,00	4 817 512,46
Rahoitusosuudet tilikaudelta	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-664 426,35	-664 426,35
Vähennykset tilikauden aikana	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-7 907 526,61
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	-3 272,35	0,00	0,00	0,00	0,00
Tilikauden poisto	0,00	-1 743 317,63	-8 670 188,90	0,00	0,00	0,00	-39 062 014,09
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Aktivoidut korkomenot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.2023	191 221,69	15 572 558,17	13 100 096,66	1 357 876,24	1 347 953,45	-664 426,35	459 321 376,96

Arvonkorotukset

Olennaiset lisäpoistot eriteltynä (sisältyvät tilikauden poistoihin):

Kertapoistot	0,00	-2 138,99	-74 360,59	0,00	0,00	0,00	-582 257,83
--------------	------	-----------	------------	------	------	------	-------------

Pysyvien vastaavien sijoitukset

	Osakkeet ja osuudet			Yhteensä	Jvk-, muut laina- ja muut saamiset Saamiset muut yhteisöt
	Konserniyhtiöt	Omistusyhteis- yhteisöt	Muut osakkeet ja osuudet		
Hankintameno 1.1.2023	10 000,00	1 195 466,67	11 643 987,34	12 849 454,01	1 596 141,61
Lisäykset			2 000,00		
Vähennykset					
Siirrot erien välillä		-284 666,67	284 666,67		
Hankintameno 31.12.2023	10 000,00	910 800,00	11 930 654,01	12 849 454,01	1 596 141,61
Arvonlennukset ja niiden palautukset					
Arvonkorotukset					
Kirjanpitoarvo 31.12.2023	10 000,00	910 800,00	11 930 654,01	12 849 454,01	1 596 141,61

Toimeksiantojen varoihin ja -pääomiin kirjatut osakkeet

	2023
Anni Kanteleen muistorahasto	
Noteeratut osakkeet	
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 711,71
Markkina-arvo 31.12.	10 811,80
Erotus	9 100,09
Osingot lisätty pankkitilin saldoon	

Omistuksia muissa yhteisöissä koskevat liitetiedot

Nimi	Y-tunnus	Kotipaikka	HYVAKS:n omistus-osuus	Konsernin omistus-osuus	Hyvinvointialueen osuus		
					omasta pääomasta	vierasta pääomasta	tilikauden voitosta / tappiosta
17) Yhdistelemättömät tytäryhteisöt							
CeFICT Oy (selvitystilassa) Sairaala Novan säätiö sr	2960626-8	Jyväskylä Jyväskylä	100,00 %		9 519	380	-
18) Hyvinvointiyhtymät	Ei ilmoitettavaa						
19) Osakkuusyhteisöosakkeet ja -osuudet							
Kiinteistö Oy Kinkomaan Vitapolis *)	2186527-3	Muurame	40,00 %		50 994	885 836	357 277
Järvi-Suomen Terveys Oy *)	3180984-9	Jyväskylä	25,00 %		235 278	459 728	-2 256
Jämsän Terveys Oy	2685106-5	Jämsä	49,00 %		-5 168 936	7 318 455	-1 294 647
20) Hyvinvointialueiden ja kuntien tai valtion yhteisessä määräysvallassa olevat yhtiöt							
2M-IT Oy	2859795-3	Helsinki	6,57 %		-	-	238 627
Digifinland Oy	2859355-7	Helsinki	2,89 %		423 817	136 043	30 314
Fimlab Laboratoriot Oy	2392519-6	Tampere	15,18 %		3 725 591	4 101 952	337 595
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy	3324881-1	Helsinki	4,17 %		33 462	32 206	13 446
Istekki Oy [⊃]	2292633-0	Kuopio	0,23 %		-	-	8 176
Joki ICT Oy	1068473-3	Ylivieska	0,001 %		3	9	3
Jämsän ateria- ja puhtauspalvelut Oy	3325511-4	Jämsä	1,00 %		16 227	10 417	227
Karsera Oy	3333466-4	Karstula	1,00 %		-	-	1 502
Keurusseudun Ateria- ja tukipalvelut Oy	3333796-1	Keuruu	1,00 %		-	-	-
Kinnulan Ruokapalvelu Oy	3399529-4	Kinnula	2,00 %		-	-	-
Kivijärven Helmi Oy	3407480-9	Kivijärvi	1,00 %		-	-	-
Kuntien Tiera Oy	2362180-3	Helsinki	0,0004%		3	105	16
Maakuntien tilakeskus Oy [⊃]	2809806-2	Helsinki	4,90%		-	-	-288 309
Monetra Oulu Oy	2454638-2	Oulu	0,06 %		1 345	6 913	-140
Monetra Oy	2930159-5	Oulu	5,00 %		64 670	886 034	-7 644
Monetra Keski-Suomi Oy	2930116-5	Jyväskylä	17,68 %		472 039	450 012	141 232
SaaSeRa Oy	3322280-6	Saarijärvi	2,00 %		-	-	-
Sakupe Oy	0171338-7	Siilinjärvi	10,98 %		966 658	1 083 433	46 376
Sansia Oy [⊃]	2364760-8	Kuopio	0,10 %		-	-	29
Servica Oy [⊃]	2947618-4	Kuopio	0,02 %		-	-	161
SOTEVirtuaalikirjasto Oy [⊃]	3102659-6	Lahti	7,14 %		-	-	653
Biopankkien Osuuskunta Suomi - FINBB [⊃]	2853268-2	Turku	8,33 %		-	-	32 287
TAYS Sydänkeskus Oy	2298047-6	Tampere	11,91 %		3 195 119	281 506	460 716
Työterveys Aalto Oy	2957137-6	Jyväskylä	0,33 %		3 571	32 562	-88
UNA Oy	2898565-7	Tampere	5,83%		104 612	55 596	8 869
Muut yhtiöt							
Jokilaakson Terveys Oy	2260756-7	Jämsä	10,00 %		110 514	959 611	95 615
Kaikki yhteensä					4 244 485	16 700 798	180 036

*) Hyvinvointialueiden ja valtion tai kuntien yhteisessä määräysvallassa olevia yhtiöitä

⊃) Tiedot perustuvat vuoden 2022 tilinpäätökseen. Vuoden 2023 tilinpäätöstietoja ei ole saatu.

- 21) Pitkä ja lyhytaikaiset saamiset tytäryhteisöiltä, hyvinvoinnyhtymiltä sekä osakkuus- ja muilta omistusyhteisyyksiltä:

Saamisten erittely	2023	2022
	Lyhytaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä		
Myyntisaamiset	725	0
Yhteensä	725	0
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisyyksiltä		
Myyntisaamiset	6 021 410	0
Yhteensä	6 021 410	0
Saamiset yhteensä	6 022 135	0

- 22) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	HYVAKS	
	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Ennakkomaksut / 182904	5 031 119	0
Muut siirtosaamiset / 182980		
Valtiovarainministeriö kertakorvaus jaksotus vuodelle 2022	48 201 114	
ICT-muutoshankkeen STMIC rahoitusosuusjaksotus 7-12/2022	4 283 776	0
ICT-muutoshankkeen VMIT2 rahoitusosuusjaksotus 1-12/2022	3 924 166	0
KELAn korvaus työterveyshuollon kustannuksista	3 118 033	0
VMICT-rahoitusosuus, purun peruutus	2 935 931	0
Kerrostuottotilin talletuskorko 24.2.-31.12.2023	2 617 532	0
Tulon jaksotus, kotoutuminen	1 925 786	0
Rahoitusosuuden jaksotus N206	1 780 002	0
TYÖOTE-hankejaksotus	1 414 389	0
Rahoitusosuuden jaksotus N202	1 065 497	0
Loput siirtosaamiset yhteensä	8 690 557	3 994 690
Siirtosaamiset 182912-182957	295 484	0
Yhteensä	85 283 386	3 994 690

Hyvinvointialueella on kesken oikeusprosesseja, joilla voi mahdollisesti olla merkittäviä taloudellisia vaikutuksia hyvinvointialueelle. Keski-Suomen hyvinvointialueen aluevaltuuston päätöksestä 13.6.2023 § 50 on valitettu Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen ja asian käsittely on kesken. Valitus liittyy hyvinvointialueen päätökseen olla toimeenpanematta sairaanhoitopiirin valtuuston päättämää 24 M € peruspääoman alennusta. Lisäksi hyvinvointialue on hakenut korkeimmalta hallinto-oikeudelta muutoksenhakua Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymävaltuuston peruspääoman alentamiseen liittyvän päätöksen 17.6.2022 § 9 purkamiseksi. Vireillä on myös Jämsän kaupungin potilasvakuutussaatavien perimiseen liittyvä prosessi, jonka kohteena on yhteensä noin 0,75 M€ hyvinvointialueen saatavat.

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

23) Oman pääoman erittely

Oma pääoma	HYVAKS		HYVAKS
	2023	Oman pääoman alkusaldot 2023	2022
Peruspääoma 1.1.	7 597 496	7 597 496	0
Peruspääoman alentaminen	0	0	0
Peruspääoma 31.12.	7 597 496	7 597 496	0
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	1	-40 045 023	0
Edellisten tilikausien alijäämän siirto	0	40 045 024	0
Peruspääoman alentaminen	0	0	0
Investoinnin oikaisu ed.tilikausien yli-/alijäämästä	0	0	0
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	1	1	0
Tilikauden ylijäämä 31.12.	-113 496 750	-	0
Oma pääoma yhteensä 31.12.	-105 899 253	7 597 497	0

24) Erittely poistoerosta
Ei ilmoitettavaa

25) Myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua erääntyvä vieras pääoma

Pitkäaikaiset velat	2023	2022
Joukkovelkakirjalainat	0	0
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta, kotimaiset	208 357 823	0
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta, ulkomaiset	162 050 748	0
Pitkäaikaiset velat yhteensä	370 408 571	0

26) Erittely liikkeeseen lasketuista joukkovelkakirjalainoista

Ei ilmoitettavaa

27) Erittely olennaisista pakollisiin varauksiin merkityistä eristä (, jos se on tarpeen tase-erien selventämiseksi)

	2023	2022
Pakolliset varaukset		
Potilasvakuutusvelka	18 503 104	0
Ympäristövastuu, pilaantuneen maa-aineen puhdistusvastuu	10 089	0
	<u>18 513 193</u>	<u>0</u>

28) Erittely veloista osakkuus- ja muille omistusyhteisöille

Vieras pääoma	2023	2022
	Lyhytaikaiset	Lyhytaikaiset
Velat osakkuus- sekä muille omistusyhteisöille		
Ostovelat	3 210 336	0
Yhteensä	3 210 336	0
Vieras pääoma yhteensä	3 210 336	0

29) Maksuvalmiuden kannalta merkittävä sekkitililimiitti ja siitä käyttämättä oleva määrä
Ei ilmoitettavaa

30) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	HYVAKS	
	2023	2022
Lyhytaikaiset siirtovelat		
Lomapalkkavelkajaksotus / 258000	86 898 802	149 096
Tuloennakot / 258908	19 931 504	0
Muut siirtovelat / 258980		
PRIMA palkat, menojäännös 31.01.2024	7 738 648	0
PRIMA palkat, menojäännös 15.01.2024	4 741 064	0
Investointilainojen korkomenojen jaksotus 31.12.2023	3 328 924	0
Flexim ja Nepton saldo 31.12.2023	1 194 914	0
TYÖOTE-hanke jaksotus 2023	1 104 918	0
Myyntireskontran selvittelytilin 182902 saldo siirtovelkoihi	1 031 397	0
Rintamaveteraanikorvausten menojäämä vuodelle 2023	761 432	0
Potilasvakuutusvelka v. 2024 erääntyvä osuus	737 975	0
Työaikapankin saldo 2023	619 551	0
Loput siirtovelat yhteensä	1 782 952	92 289 656
Siirtovelat 258916-258960	208 322	
Yhteensä	130 080 403	92 438 752

Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

31) Eriteltyinä velat, joista hyvinvointialue antanut vakuudeksi omaisuuttaan omasta puolestaan tai samaan konserniin kuuluvien puolesta sekä annettu vakuus
Velkojen kiinnitykset ja panttaukset
Ei ilmoitettavaa

32) Muut kuin kohdassa 31 tarkoitettulla tavalla annetut vakuudet
Vakuudet, jotka annettu muiden omien sitoumusten kuin velkojen vakuudeksi
Ei ilmoitettavaa

33) Vakuuden samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta
Ei ilmoitettavaa

34) Muut vakuudet
Ei ilmoitettavaa

35) Vuokravastuut

	2023	2022
Vuokravastuut yhteensä	65 691 208,69	0,00
Leasingvastuut yhteensä	49 645 556,00	56 460,00
Seuraavan tilikauden osuus	11 652 025,26	15 509,00

36) Annetut takaukset osakkuusyhtiöiden ja muiden puolesta

	2023	2022
Takaukset		
Kiinteistö Oy Kinkomaan Vitapolis	1 573 350,00	0,00
Sakupe Oy	700 000,00	0,00
	2 273 350,00	0,00

37) Muut hyvinvointialueen antamat vastuusitoumukset ja muut vastuut
Ei ilmoitettavaa

38) Hyvinvointialuetta koskevat taseen ulkopuoliset järjestelyt

	2023	2022
Arvonlisäveron palautusvastuu		
Kiinteistöinvestoinnit	56 637 086,76	0,00
Keskusvaraston velvoitevarasto	164 993,73	0,00
Sopimusvastuut		
<p>Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulon voimaantulon annettu laki 616/2021 (myöhemmin VPL) tuli voimaan 1.7.2021. Lain 20.1 §:n mukaan erikoissairaanhoidon 7 §:ssä mainittujen sairaanhoitopiirien kuntayhtymät sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettujen erityishuoltopiirien siirrettiin varoiteen ja velkoiteen sekä sitoumuksineen hyvinvointialueille 1. päivänä tammikuuta 2023.</p> <p>Hyvinvointialueelle siirtyvät voimaantulon 25 §:n mukaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen liittyvät sopimukset 1. päivä tammikuuta 2023.</p> <p>Sopimusmäärät 31.12.2023.</p> <p>Sopimuksia on ollut voimassa yhteensä 3126 kappaletta. Konserni 1994 kpl (Sisältää ylimmän Hyvaks -tasoiset sopimukset yht. 10 kpl) Sote 1070 kpl Pela 62 kpl</p> <p>Sopimuksista sosiaali- ja terveystalvelujen palvelusetelituottajien määrät 31.12.2023. Koti- ja asumistalvelut, palvelusetelituottajien määrä yht. 172 kpl Laaja-alainen sotekeskus, palvelusetelituottajien määrä yht. 102 kpl Sairaalamalvelut, palvelusetelituottajien määrä yht. 163 kpl Lasten, nuorten ja perheiden talvelut, palvelusetelituottajien määrä yht. 34 kpl Tuottajaksi on jatkuva haku, joten tuottajien määrä elää koko ajan.</p>		
Saadut vakuudet	92 011	0

Johdannaissopimukset

Johdannaissopimukset sisältävät koronvaihtosopimuksia, korkokattosopimuksia ja korkolattiasopimuksia, jotka kaikki on tehty suojaustarkoituksessa.

Korkosuojauksella on pyritty minimoimaan korkojen muutoksista aiheutuvia riskejä.

Korkosuojausten tulosvaikutukset realisoituvat sopimusten vaikutusaikana.

Sopimukset eivät sisällä ennenaikaista purkumahdollisuutta markkina-arvoonsa.

Korkojohdannaisista aiheutuneet kassavirrat on kirjattu tilikauden aikana korkokulujen oikaisuksi.

Korkosuojaustoimenpiteet on tehty voimassa olevan, aluevaltuuston hyväksymän korkosuojauspolitiikan.

Voimassaolevat johdannaissopimukset 31.12.2023

Sopimosapuoli	Tunnus	sopimus	Nimellisarvo 31.12.2023	Nimellisarvo 31.12.2022	Markkina-arvo 31.12.2023	Markkina-arvo 31.12.2022
Kuntarahoitus	37767	koronvaihto	21 250 000	25 000 000	933 544,61	2 034 896,37
Nordea Suomi Oyj	1613651/2231524	koronvaihto	18 750 000	20 000 000	1 251 392,00	2 214 105,00
Nordea Suomi Oyj	2098300/3754678	korkokatto	45 454 545	47 727 273	1 629 032,00	2 858 338,00
Nordea Suomi Oyj	2098301/3754679	koronvaihto	43 181 818	43 181 818	4 853 367,00	6 478 788,00
Kuntarahoitus	46680	koronvaihto	25 000 000	25 000 000	3 653 648,97	5 438 994,02
Kuntarahoitus	KSSHP1	koronvaihto	31 000 000	31 000 000	4 144 446,89	-5 304 522,74
Kuntarahoitus	KSSHP2	koronvaihto	9 000 000	9 000 000	1 181 025,66	-1 686 571,92
Kuntarahoitus	127374	koronvaihto	46 590 911	50 000 000	6 379 248,46	8 884 803,21
Kuntarahoitus	127375	koronvaihto	47 727 274	50 000 000	6 761 612,69	9 291 801,40
OP Yrityspankki	11676230	koronvaihto	39 772 740	39 772 740	-5 513 411,93	8 012 536,26
OP Yrityspankki	11676240	koronvaihto	18 750 000	24 375 000	1 256 735,50	-2 218 297,75
OP Yrityspankki	11676242	korkolattia	39 772 740	39 772 740	-1 127,96	6 268,21
OP Yrityspankki	11676246	korkolattia	25 000 000	25 000 000	-1,05	1 437,58
OP Yrityspankki	12657723	koronvaihto	38 181 818	39 090 909	-6 148 857,91	7 891 849,78

Nimellisarvot ovat sopimusten alkuperäisiä nimellisarvoja.

	2023	2022
Johdannaissopimukset		
Nimellisarvo 31.12.	449 431 846,00	0,00
Markkina-arvo 31.12.	20 380 654,93	0,00

Ympäristövastuu

Kinkomaan entisen sairaala-alueen pilaantuneen maa-aineksen puhdistuksesta kirjattiin 2019 tilinpäätöksessä pakollisiin varauksiin 860 000 euroa. Suurin osa maa-alueen puhdistamisesta ja varauksen purusta toteutui vuoden 2020 aikana. Pakollisissa varauksissa 31.12.2023 on 10 088,61 euroa. Kinkomaan entiselle sairaala-alueelle on tulossa täydennysrakentamista. Pilaantunut maa-aines on sairaalan parkkipaikan alla olevaa vanhaa rakennusjätettä. Osa täydennysrakentamisesta sijoittuu pilaantuneelle maa-alueelle.

Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitahotapah- tumia koskevat liitetiedot

39) Henkilöstön lukumäärä tehtäväalueittain 31.12.

	2023	2022
Konsernihallinto	1351	
Vakinaiset	1170	27
Määräaikaiset	176	
Työllistetyt	5	
Pelastustoimi	460	
Vakinaiset	365	
Määräaikaiset	95	
Työllistetyt	0	
Sosiaali- ja terveyspalvelut	9331	
Vakinaiset	7519	
Määräaikaiset	1795	
Työllistetyt	17	
	11142	27

40) Henkilöstömenot

	2023	2022
Palkat ja palkkiot	516 102 503,01	0,00
Henkilösivukulut	123 399 796,35	0,00
Eläkekulut	103 654 535,06	0,00
Muut henkilösivukulut	19 745 261,29	0,00
Henkilöstökorvaukset	-8 134 504,04	0,00
Yhteensä tuloslaskelman mukaan	631 367 795,32	0,00
Henkilöstökuluja aktivoitu käyttöomaisuuteen	122 067,49	0,00
Yhteensä henkilöstökulut	631 489 862,81	0,00

41) Luottamushenkilön palkkioista perityt ja puolueelle tai puolueyhdistyksille tilitetty luottamushenkilömaksut

	2023	2022
SDP:n Keski-Suomen Piiri ry	14 542,00	9 085,33
Keski-Suomen Vasemmistoliitto ry	6 544,38	4 308,13
Suomen Keskustan K-S:n piirijärjestö ry	18 340,00	11 980,83
Keski-Suomen Kokoomus	12 626,82	6 207,50
Perussuomalaiset	4 940,03	2 235,75
Kristillisdemokraatit KD Keski-Suomen piiri ry	1 392,87	1 164,75
Keski-Suomen Vihreät ry	7 560,84	3 460,00
	65 946,94	38 442,29

42) Tilintarkastyheisöille suoritettut palkkiot eriteltynä

KPMG OY	2023	2022
Tilintarkastuspalvelut	38 981,30	2 980,00
Muut asiantuntijapalvelut	14 830,00	0,00
	53 811,30	2 980,00

43) Tiedot hyvinvointialueen ja sen intressitahoihin kuuluvien välisistä olennaisista liiketoimista

Johtajasopimus

Hyvinvointialuejohtajan kanssa on 4.8.2022 solmittu johtajasopimus, joissa on sovittu 6 kuukauden palkkaa vastaavasta erokorvauksesta.

Osakkuusyhtiö Jämsän Terveys Oy:n kanssa on tehty maksuaikajärjestely tietyille maksuerille.

- Vaativan erikoissairaanhoidon laskut 4,6 me. Vaikutus 12/2023 - 11/2024.

- Jämsän Terveys Oy:n tuottamien palveluiden siirtyminen Keski-Suomen hyvinvointialueelle asteittain.

1.4.2024 siirtyvien liiketoimintojen lomapalkkavelka suoritetaan ajalla 4/2024 - 03/2025.

Kati Kallimo on tehnyt 3.1.2024 päätöksen 2/2024 asiasta.

Konsernin intressipiirin kanssa ei ole ollut muita tavanomaisesta poikkeavia liiketoimia.

MUUT ERIYTETYT LASKELMAT

ULKOPUOLISEN MYYNNIN TOTEUMA - TULOSLASKELMA 2023

Hyvinvointialue yhteensä

	Toteuma ulkopuolisen myynnin osalta 1.1.- 31.12.2023
Myyntituotot + vuokratuotot yhteensä	9 762 368
Myyntituotot	6 661 271
Tuet ja avustukset	113 755
Vuokratuotot	2 742 518
Liiketoiminnan muut tuotot	244 824
Toiminnan kustannukset yhteensä	8 544 141
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 237 738
Palvelujen ostot	1 710 369
Henkilöstökulut	2 848 404
Poistot ja arvonalentumiset	1 052 520
Avustukset	0
Vuokrat	1 396 448
Liiketoiminnan muut kulut	119 092
Yleiskustannukset	179 569
Ylijäämä	1 218 228
Rahoitustuotot ja -kulut	
Muut rahoitustuotot	0
Korkokulut	-525 932
Muut rahoituskulut	0
Rahoitustuotot - kulut yhteensä	-525 932
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä	692 296
Satunnaiset erät	
Satunnaiset tuotot	0
Satunnaiset kulut	0
Ylijäämä ennen varauksia ja veroja	692 296
Poistoeron lisäys (-)/ - vähennys (+)	0
Rahastojen lisäys (-)/ - vähennys (+)	0
Tuloverot	
Tilikauden ylijäämä	692 296
Voitto, %	7,1 %

Laskelmassa on mukana Strateginen kehittäminen ja järjestäminen, Tietohallinto, Tila ja tekniikka, Ruokapalvelut, Puhtaus- ja tekstiilipalvelut, Hankinta- ja logistiikka-palvelut sekä Sairaalapalvelut.

ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

Jyväskylässä 26. 3.2024

Keski-Suomen hyvinvointialue aluehallitus

Maria Kaisa Aula, pj

Lotta Ahola, 1. vpj

Mervi Hovikoski, 2. vpj

Jukka Haaparanta

Kari Kiiskinen

Eino Nissinen

Markku Puro

Katri Savolainen

Eila Tiainen

Kati-Erika Timperi

Mauno Vanhala

Hilma Vepsäläinen

Jani Ylälehto

Jan Tollet

Keski-Suomen hyvinvointialuejohtaja

Tilintarkastusmerkintä

Suoritetusta tarkastuksesta on tänään annettu tilintarkastuskertomus.

Jyväskylässä __/__/2024

Tilintarkastusyhteisö ja allekirjoitus

LUETTELOT JA SELVITYKSET

TOSITELAJIT

KIRJAUSLÄHDE	TOSITELAJI	TOSITENUMEROSARJA
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	epotku	epotku kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	webmarela_apteekki	wmapteekki 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	intrum	muistio 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	webmarela_varasto	wmvarasto 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	fysiatria	palas kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	KLF	palas kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	KNF	palas kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	patologia	palas kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	radiologia	palas kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	teho	palas kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Fimlab	palas kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	veret	palas kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	anestesia	palas kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	sampoharju	muistio 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	hoitosuoritteet	palas kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	aromi	aromi kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	oima	oima 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	ceepos	ceepos 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	M2	matka 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	jamix	jamix kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	palkkakoikaisut	muistio 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	vuosikustannukset	muistio 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	alv-muistio	muistio 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	muistio	muistio 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	tili_nomentia	nomentia 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	palas	palas kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	alkusaldot	muistio 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	prima_palkat	prima 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	proconsona	proconsona 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	apuvallineet	palas kirjanpito 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	effica	effica 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Addition	käyttöomaisuus 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Adjustment	Myyntioikaisut
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Allocation	vyörytys 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	CIP Addition	käyttöomaisuus 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	CIP Adjustment	käyttöomaisuus 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	CIP Reclassification	käyttöomaisuus 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	CIP Retirement	käyttöomaisuus 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	CIP Revaluation	käyttöomaisuus 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	CIP Transfer	käyttöomaisuus 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Credit Memos	Myyntihyvitykset
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Deferred Depreciation	poisto 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Depreciation	poisto 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Depreciation Adjustment	poisto 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Misc Receipts	Myyntisuoritukset
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Payments	maksut 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Purchase Invoices	ostolasku 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Receipts	Myyntisuoritukset
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Reclass	käyttöomaisuus 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Reconciled Payments	maksut 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Retirement	käyttöomaisuus 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Revaluation	käyttöomaisuus 23
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Sales Invoices	Myyntilaskut
Sisäinen laskenta ja kirjanpito	Transfer	käyttöomaisuus 23

Ostoreskontra	Credit Memo Invoices	Ostolaskut
Ostoreskontra	Electronic Payments	SEPA maksut
Ostoreskontra	Payment Request	Kuittaamattomat
Ostoreskontra	Standard Invoices	Ostolaskut
Ostoreskontra	Toimittajan hyvitysmaksu	Maksupalautukset
Ostoreskontra	Toimittajan hyvitysmaksu	Maksupalautukset
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC40	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC40_H	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC41	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC41_H	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC42	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC42_H	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC43	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC43_H	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC44	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC44_H	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC46	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC46_H	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC52	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC52_H	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC53	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	AluelC53_H	aluelifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	Aromi60	aromi 23
Myyntireskontra ja laskutus	Aromi60_H	aromi 23
Myyntireskontra ja laskutus	Effector50	effector 23
Myyntireskontra ja laskutus	Effector50_H	effector 23
Myyntireskontra ja laskutus	Effector51	effector 23
Myyntireskontra ja laskutus	Effector51_H	effector 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel10	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel10_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel11	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel11_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel13	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel13_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel14	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel14_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel15	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel15_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel17	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel17_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel18	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel18_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel20	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel20_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel21	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel21_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel22	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel22_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel43	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel43_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel50	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel50_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel52	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel52_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel53	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel53_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel54	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel54_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel60	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel60_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel75	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel75_H	excel laskutus 23

Myyntireskontra ja laskutus	Excel83	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel83_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel88	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Excel88_H	excel laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Jamix61	jamix 23
Myyntireskontra ja laskutus	Jamix61_H	jamix 23
Myyntireskontra ja laskutus	JämsäLC40	jämsä_lifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	JämsäLC40_H	jämsä_lifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	JämsäLC43	jämsä_lifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	JämsäLC43_H	jämsä_lifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	JämsäLC46	jämsä_lifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	JämsäLC46_H	jämsä_lifecare 23
Myyntireskontra ja laskutus	Laskun oikaisu pienet	laskun oikaisu 23
Myyntireskontra ja laskutus	Laskun oikaisu pienet peruutus	laskun oikaisu 23
Myyntireskontra ja laskutus	Liian oikaisu keskiuuret	liikasuorituksen oikaisu 23
Myyntireskontra ja laskutus	Liian oikaisu pienet	liikasuorituksen oikaisu 23
Myyntireskontra ja laskutus	Liian oikaisu suuret	liikasuorituksen oikaisu 23
Myyntireskontra ja laskutus	Luottotappio	luottotappiot 23
Myyntireskontra ja laskutus	Luottotappio Pandia74	luottotappiot 23
Myyntireskontra ja laskutus	Luottotappio Pandia74 peruutus	luottotappiot 23
Myyntireskontra ja laskutus	Luottotappio muut peruutus	luottotappiot 23
Myyntireskontra ja laskutus	Luottotappio muut saatavat	luottotappiot 23
Myyntireskontra ja laskutus	Luottotappio potilas peruutus	luottotappiot 23
Myyntireskontra ja laskutus	Luottotappio potilassaatavat	luottotappiot 23
Myyntireskontra ja laskutus	Luottotappion peruutus	luottotappiot 23
Myyntireskontra ja laskutus	Marela71	webmarela_laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Marela71_H	webmarela_laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Marela72	webmarela_laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Marela72_H	webmarela_laskutus 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri40	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri40_H	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri41	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri41_H	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri42	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri42_H	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri43	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri43_H	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri44	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri44_H	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri47	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri47_H	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri52	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	Mediatri52_H	mediatri 23
Myyntireskontra ja laskutus	MerlotMedi62	merlotmedi 23
Myyntireskontra ja laskutus	MerlotMedi62_H	merlotmedi 23
Myyntireskontra ja laskutus	Modulo91	modulo 23
Myyntireskontra ja laskutus	Modulo91_H	modulo 23
Myyntireskontra ja laskutus	Modulo92	modulo 23
Myyntireskontra ja laskutus	Modulo92_H	modulo 23
Myyntireskontra ja laskutus	Modulo93	modulo 23
Myyntireskontra ja laskutus	Modulo93_H	modulo 23
Myyntireskontra ja laskutus	Modulo94	modulo 23
Myyntireskontra ja laskutus	Modulo94_H	modulo 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas63	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas63_H	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas64	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas64_H	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas65	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas65_H	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas66	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas66_H	palas 23

Myyntireskontra ja laskutus	Palas67	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas67_H	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas68	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas68_H	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas69	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas69_H	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas70	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas70_H	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas87	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Palas87_H	palas 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pandia74	pandia 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pandia74_H	pandia 23
Myyntireskontra ja laskutus	***Pandia87	pandia 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pandia87_H	pandia 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pandia88	pandia 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pandia88_H	pandia 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pandia89	pandia 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pandia89_H	pandia 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pandia90	pandia 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pandia90_H	pandia 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pegasos40	aluepegasos 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pegasos40_H	aluepegasos 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pegasos41	aluepegasos 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pegasos41_H	aluepegasos 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pegasos43	aluepegasos 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pegasos43_H	aluepegasos 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pegasos44	aluepegasos 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pegasos44_H	aluepegasos 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pegasos76	aluepegasos 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pegasos76_H	aluepegasos 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pegasos83	aluepegasos 23
Myyntireskontra ja laskutus	Pegasos83_H	aluepegasos 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region79	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region79_H	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region80	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region80_H	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region81	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region81_H	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region82	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region82_H	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region83	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region83_H	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region84	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region84_H	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region85	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region85_H	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region86	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Region86_H	region 23
Myyntireskontra ja laskutus	Saatu luottotappio Muut	liikasuorituksen oikaisu 23
Myyntireskontra ja laskutus	Saatu luottotappio Potilas	liikasuorituksen oikaisu 23
Myyntireskontra ja laskutus	Verokirjauksen peruutus alv 10	luottotappiot 23
Myyntireskontra ja laskutus	Verokirjauksen peruutus alv 14	luottotappiot 23
Myyntireskontra ja laskutus	Verokirjauksen peruutus alv 24	luottotappiot 23
Myyntireskontra ja laskutus	Winhit41	winhit 23
Myyntireskontra ja laskutus	Winhit41_H	winhit 23
Myyntireskontra ja laskutus	ePotku73	epotku 23
Myyntireskontra ja laskutus	ePotku73_H	epotku 23
Myyntireskontra ja laskutus	eSote75	esote 23
Myyntireskontra ja laskutus	eSote75_H	esote 23

Tositteet arkistoidaan sähköisenä Suomessa.